

Møteinnkalling

Utvalg: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Møtested: -, Scandic Lillehammer Hotel
Dato: 17.03.2020
Tidspunkt: 09:00 – 11:30

Eventuelt forfall må meldes snarest til sekretariatet, e-post fmopebe@fylkesmannen.no , mob. 91538046. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 1/2020	Godkjenning av innkalling og valg styremedlem til å underskrive protokoll		
ST 2/2020	Referatsaker		
RS	Svar. Forespørsel om drøfting av Tour de Dovre el-sykkeltur - DNT-turkode 12725		2020/2582
RS	Tilbakemelding - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - snødekt mark - bruk av skuter til utkjøring av trevirke - Dovre fjellstyre		2020/365
RS	Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Knut Engemoen		2019/5782
RS	Foreløpig svar. Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel 2020 - snødekt mark - bruk av skuter for fjellberedskap - Norsk Folkehjelp		2020/718
RS	Dovre NP - militærøving - tilbakemelding		2020/306
RS	Rondane NP - Frydalen LVO - Norman-prosjektet, Registrering av villreinen sin områdebruk innan Gråhø/Tjønnseterfjellet i Nord-Fron og Sør-Fron og Veslefjellet/Kuva i Dovre		2020/1228
RS	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - administrativt kontaktutvalg - 2020-2023 - korrigert referat - møte 10.02.20		2020/462
RS	Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Iver Stakston		2019/5782
RS	Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Hanne Hvattum		2019/5782
RS	Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Jostein Kamp		2019/5782
RS	Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Ingar Eide		2019/5782
RS	Kulturminnerapport 2019		2019/21342
RS	Vedrørende rekvirering av militært øvingsområde - verneområder i Rondane Dovre		2020/306
ST 3/2020	Delegerte vedtak		
DS 1/2020	Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - bar mark - restaurering av Måsåbu - Trond Vigerust - delegert sak		2019/19670
DS 2/2020	Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2019 - snødekt mark - snøskuter - Ajersætra gbnr. 818/1/489 - Jonny Brodalen - delegert sak		2019/20785
DS 3/2020	Rondane NP - Dispensasjon - Motorferdsel - 2020 - 2026 - Oppkjøring av skiløyper - Venabygdsfjellet Turskiløyper SA - delegert vedtak		2019/15276

DS 4/2020	Hemmeldalen NR - Dispensasjon - Motorferdsel - 2020 - 2022 - Skuter og helikopter - Birken Skifestival - Birken AS - delegert sak		2019/13060
DS 5/2020	Delegert sak - Frydalen LVO - dispensasjon - mindre byggetiltak på fritidsbolig - Mysusæter gbnr 343/29 - Morten Skoglund		2019/18246
DS 6/2020	Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - snødekt mark - Skramstadseter - Stensjøen - Bruddefallet gård Tim Knackstedt		2020/1229
DS 7/2020	Delegert vedtak - Rondane-Dovre NP - Hemmeldalen NR - Dispensasjon - Motorferdsel - 2020 - snødekt mark - transport av proviant til hytte ved Stensjøen - Knut Løvlien		2019/20762
DS 8/2020	Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2019 - snødekt mark - transport til Korstadbu ved fremre Vulutjønn - Anders Anne - delegert sak		2019/20446
DS 9/2020	Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2019 - snødekt mark - transport til måsåhuset på Kuvheim - Sigrun Stordal - delegert sak		2019/20382
DS 10/2020	Delegert sak - Rondane-Dovre NP - dispensasjon - bruk av el-sykkel - Rondvassbu - Mysusæter - Ellen Heidi Lie - Steinar Strømsnes	X	2019/17524
DS 11/2020	Delegert sak - Rondane-Dovre np - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - 2023 - beiteområdet - Skogseter sankelag		2020/2202
DS 12/2020	Delegert sak. Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel 2020 - snødekt mark - bruk av skuter for fjellberedskap - Norsk Folkehjelp		2020/718
DS 13/2020	Delegert sak - Hemmeldalen naturreservat - Dispensasjon - Motorferdsel 2020 - Bruk av snøskuter - Kroksjøen i Hamar - Gunnar Westby		2020/723
DS 14/2020	Delegert sak - Hemmeldalen naturreservat - Dispensasjon - Motorferdsel - 2017 - 2020 - Snødekt mark - Transport med snøskuter av ved, gass og maling - Dambua - Nedre Hemmeldalen - Prestsetra - Jakob Mo Sanderød		2020/780
DS 15/2020	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - snødekt mark - transport av materialer for restaurering av gjeterbua Sødorp og Kvam Hestavlslag SA		2020/1566
DS 16/2020	Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - snødekt mark - besiktigelse ved innføring av eiendomsskatt - Åmot kommune - delegert sak		2019/19252
DS 17/2020	Delegert sak - Rondane-Dovre NP - dispensasjon - motorferdsel 2020 - bruk av helikopter for telling av rein - Rondane Nord Villreinutvalg		2020/616
DS 18/2020	Delegert sak - Hemmeldalen naturreservat - Dispensasjon - Motorferdsel - 2016 - 2019 - Bruk av		2020/613

	jernhest i forbindelse med elgjakt - Strandsetersameiet øst	
DS 19/2020	Delegert sak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel 2020 - snødekt mark - bruk av skuter til Haverdalen Turisthytte - Knut Ståle Sætrum	2020/762
DS 20/2020	Delegert sak - Grimsdalen LVO-Dispensasjon motorferdsel snødekt mark 2020-2023 -Leiekjøring Dovre kommune	2020/2219
DS 21/2020	Delegert sak-Rondane NP og Dørålen LVO- Dispensasjon-Motorferdsel snødekt mark 2020-DNT Oslo og Omegn	2020/1251
DS 22/2020	Delegert vedtak- Hemmeldalen NR - motorferdsel snødekt mark 2020 - Jens Naas-Bibow	2019/21263
ST 4/2020	Rondane -Dovre nasjonalparkstyre - konstituering - 2020 - 2023	2019/19769
ST 5/2020	Forslag til møteplan for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 2020	2020/1616
ST 6/2020	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - oppnevning av administrativt kontaktutvalg - 2020-2023	2020/462
ST 7/2020	Rondane-Dovre np-styre - Bestillingsdialogen med Miljødirektoratet- Tildelte midler 2020	2019/20449
ST 8/2020	Dovre NP - besøksstrategi - godkjenning av prosjektplan	2020/567
ST 9/2020	Høring – kvalitetsnorm for villrein - Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	2020/1833
ST 10/2020	Dovre NP - Rondane NP - dispensasjon - 2020 - organisert ridetur - Hjerkin - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkin Fjellstue og Fjellridning	2019/20553
ST 11/2020	Sak- Frydalen LVO-søknad om tillatelse til ombygging gbnr 344/46 Nord-Fron kommune - Erland Killi	2019/15202
ST 12/2020	Eventuelt	

ST 1/2020 Godkjenning av innkalling og valg styremedlem til å underskrive protokoll

ST 2/2020 Referatsaker

Svar. Forespørsel om drøfting av Tour de Dovre el-sykkeltur - DNT-turkode 12725 2020/2582

Tilbakemelding - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - snødekt mark - bruk av skuter til utkjøring av trevirke - Dovre fjellstyre 2020/365

Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Knut Engemoen 2019/5782

Foreløpig svar. Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel 2020 - snødekt mark - bruk av skuter for fjellberedskap - Norsk Folkehjelp 2020/718

Dovre NP - militærøving - tilbakemelding 2020/306

Rondane NP - Frydalen LVO - Norman-prosjektet, Registrering av villreinen sin områdebruk innan Gråhø/Tjønnseterfjellet i Nord-Fron og Sør-Fron og Veslefjellet/Kuva i Dovre 2020/1228

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - administrativt kontaktutvalg - 2020-2023 - korrigert referat - møte 10.02.20 2020/462

Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Iver Stakston 2019/5782

**Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Hanne Hvattum
2019/5782**

**Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Jostein Kamp
2019/5782**

**Frydalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Ingar Eide
2019/5782**

Kulturminnerapport 2019 2019/21342

**Vedrørende rekvirering av militært øvingsområde - verneområder i
Rondane Dovre 2020/306**

ST 3/2020 Delegerte vedtak

**DS 1/2020 Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - bar
mark - restaurering av Måsåbu - Trond Vigerust - delegert sak
2019/19670 16. des 2019 00:00:00**

**DS 2/2020 Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2019 -
snødekt mark - snøskuter - Ajersætra gbnr. 818/1/489 - Jonny Brodalen -
delegert sak 2019/20785 18. des 2019 00:00:00**

**DS 3/2020 Rondane NP - Dispensasjon - Motorferdsel - 2020 - 2026 -
Oppkjøring av skiløyper - Venabygdsfjellet Turskiløyper SA - delegert
vedtak 2019/15276 16. des 2019 00:00:00**

**DS 4/2020 Hemmeldalen NR - Dispensasjon - Motorferdsel - 2020 - 2022 -
Skuter og helikopter - Birken Skifestival - Birken AS - delegert sak
2019/13060 16. des 2019 00:00:00**

**DS 5/2020 Delegert sak - Frydalen LVO - dispensasjon - mindre
byggetiltak på fritidsbolig - Mysusæter gbnr 343/29 - Morten Skoglund**

2019/18246 27. des 2019 00:00:00

DS 6/2020 Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - snødekt mark - Skramstadseter - Stensjøen - Bruddefallet gård Tim Knackstedt 2020/1229 4. feb 2020 00:00:00

DS 7/2020 Delegert vedtak - Rondane-Dovre NP - Hemmeldalen NR - Dispensasjon - Motorferdsel - 2020 - snødekt mark - transport av proviant til hytte ved Stensjøen - Knut Løvlien 2019/20762 2. jan 2020 00:00:00

DS 8/2020 Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2019 - snødekt mark - transport til Korstadbu ved fremre Vulutjønn - Anders Anne - delegert sak 2019/20446 17. des 2019 00:00:00

DS 9/2020 Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2019 - snødekt mark - transport til måsåhuset på Kuvheim - Sigrun Stordal - delegert sak 2019/20382 16. des 2019 00:00:00

DS 10/2020 Delegert sak - Rondane-Dovre NP - dispensasjon - bruk av el-sykkel - Rondvassbu - Mysusæter - Ellen Heidi Lie - Steinar Strømsnes 2019/17524 9. jan 2020 00:00:00

DS 11/2020 Delegert sak - Rondane-Dovre np - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - 2023 - beiteområdet - Skogseter sankelag 2020/2202 13. feb 2020 00:00:00

DS 12/2020 Delegert sak. Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel 2020 - snødekt mark - bruk av skuter for fjellberedskap - Norsk Folkehjelp 2020/718 14. feb 2020 00:00:00

DS 13/2020 Delegert sak - Hemmeldalen naturreservat - Dispensasjon - Motorferdsel 2020 - Bruk av snøskuter - Kroksjøen i Hamar - Gunnar Westby 2020/723 27. jan 2020 00:00:00

DS 14/2020 Delegert sak - Hemmeldalen naturreservat - Dispensasjon - Motorferdsel - 2017 - 2020 - Snødekt mark - Transport med snøskuter av

ved, gass og maling - Dambua - Nedre Hemmeldalen - Prestsetra - Jakob Mo Sanderød 2020/780 3. feb 2020 00:00:00

DS 15/2020 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - snødekt mark - transport av materialer for restaurering av gjeterbua Sødorp og Kvam Hestavlslag SA 2020/1566 3. feb 2020 00:00:00

DS 16/2020 Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel - 2020 - snødekt mark - besiktigelse ved innføring av eiendomsskatt - Åmot kommune - delegert sak 2019/19252 16. des 2019 00:00:00

DS 17/2020 Delegert sak - Rondane-Dovre NP - dispensasjon - motorferdsel 2020 - bruk av helikopter for telling av rein - Rondane Nord Villreirutvalg 2020/616 20. jan 2020 00:00:00

DS 18/2020 Delegert sak - Hemmeldalen naturreservat - Dispensasjon - Motorferdsel - 2016 - 2019 - Bruk av jernhest i forbindelse med elgjakt - Strandsetersameiet øst 2020/613 20. jan 2020 00:00:00

DS 19/2020 Delegert sak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel 2020 - snødekt mark - bruk av skuter til Haverdalen Turisthytte - Knut Ståle Sætrum 2020/762 21. jan 2020 00:00:00

DS 20/2020 Delegert sak - Grimsdalen LVO-Dispensasjon motorferdsel snødekt mark 2020-2023 -Leiekjøring Dovre kommune 2020/2219 14. feb 2020 00:00:00

DS 21/2020 Delegert sak-Rondane NP og Dørålen LVO-Dispensasjon-Motorferdsel snødekt mark 2020-DNT Oslo og Omegn 2020/1251 3. feb 2020 00:00:00

DS 22/2020 Delegert vedtak- Hemmeldalen NR - motorferdsel snødekt mark 2020 - Jens Naas-Bibow 2019/21263 21. jan 2020 00:00:00

Arkivsaksnummer: 2019/19769-2

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 05.03.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	4/2020	17.03.2020

Rondane -Dovre nasjonalparkstyre - konstituering - 2020 - 2023

Innstilling fra forvalter

Nasjonalparkstyret har i møtet 17.03.20 valgt:

A. Vedtektene pkt. 4

Funksjon	Navn
Leder	
Nestleder	

B. Vedtektene pkt. 5.

Funksjon	Navn
AU-medlem	
AU-medlem	
AU-medlem	
AU-varamedlem	
AU-varamedlem	
AU-varamedlem	

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Vedtekter Rondane Dovre nasjonalparkstyre 2015

Saksopplysninger

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Det følger av vedtektene for nasjonalparkstyret (fastsatt av Miljødirektoratet i 2015):

Vedtektene pkt. 4

«Nasjonalparkstyret velger selv sin leder og nestleder.»

Vedtektene pkt. 5.

«Styret kan nedsette et arbeidsutvalg bestående av personer fra styret. Styret kan gi arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak etter naturmangfoldloven/verneforskriftene i enkeltsaker som ikke er av stor betydning for verneverdiene. Arbeidsutvalgets vedtak skal treffes innenfor rammen av prinsipper fastsatt av styret for de ulike saksområdene i tråd med naturmangfoldloven/verneforskriftene.»

Vurdering

Saken gjelder personvalg, og blir lagt fram uten innstilling.

Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Miljødirektoratet har med hjemmel i naturmangfoldloven § 62 annet ledd og tredje punktum, jf Klima- og miljødepartementets delegering av myndighet til Miljødirektoratet i brev av 14. oktober 2014, jf. kongelig resolusjon av 4. juni 2010 fastsatt følgende vedtekter for nasjonalparkstyret:

1. VEDTEKTENES FORMÅL

Formålet med disse vedtektene er å legge til rette for en helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av de verneområder styret har ansvar for.

Vedtektene skal sørge for at nasjonalparkstyret skal kunne oppfylle formålet med vernet i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

2. STYRETS MYNDIGHET

Dette verneområdet skal forvaltes av et nasjonalparkstyre, jf. naturmangfoldloven § 62 annet ledd tredje punktum, innenfor rammen av naturmangfoldloven, herunder lovkapittel II Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk, lovkapittel V Områdevern og verneforskrifter for de enkelte verneområdene.

Nasjonalparkstyret anses som en juridisk person med myndighet til å inngå avtaler og påta seg forpliktelser innenfor de økonomiske rammene styret disponerer.

3. GEOGRAFISK VIRKEOMRÅDE

Nasjonalparkstyret skal ha forvaltningsansvaret for følgende verneområder:

IID	Områdenavn	Verneform
VV00001873	Rondane	Nasjonalpark
VV00002230	Dovre	Nasjonalpark
VV00002233	Grimsdalen	Landskapsvernområde

VV00002234	Dørålen	Landskapsvernområde
VV00002229	Frydalen	Landskapsvernormåde
VV00002232	Vesle Hjerkin	Landskapsvernområde
VV00001880	Myldingi	Naturreservat
VV00002231	Mesætermyre	Naturreservat
VV00000794	Flakkstjønna	Naturreservat
VV00000493	Veslehjerkinntjønnin	Naturreservat
VV00000378	Kattuglehøi	Naturreservat
VV00000879	Grimsdalsmyrene	Naturreservat
VV00002440	Hemmaldalen	Naturreservat
VV00002583	Hovdsjømyrene	Naturreservat

4. NASJONALPARKSTYRETS MEDLEMMER, OPPNEVNING, SAMMENSETTING MV

Sammensetningen av styret skal følge kravene til kjønnsfordeling i likestillingsloven § 13

Nasjonalparkstyret skal ha 12 medlemmer med personlige varamedlemmer som møter når det faste medlemmet har forfall. Nasjonalparkstyret oppnevnes av Miljødirektoratet etter innstilling fra de berørte kommunene, fylkestinget i Oppland og Hedmark.

Hver kommune skal være representert med ett medlem og innstiller en kvinne og en mann blant kommunestyrets medlemmer. Hver fylkeskommune skal være representert med ett medlem fra fylkestinget/fylkesrådet, og innstiller en kvinne og en mann blant fylkestingets/fylkesrådets medlemmer.

Oppnevningsperioden for medlemmene følger valgperioden for henholdsvis kommunestyret og fylkestinget.

Nasjonalparkstyret velger selv sin leder og nestleder.

5.OPPRETTELSE AV ARBEIDSUTVALG

Styret kan nedsette et arbeidsutvalg bestående av personer fra styret.

Styret kan gi arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak etter naturmangfoldloven/verneforskriftene i enkeltsaker som ikke er av stor betydning for verneverdiene. Arbeidsutvalgets vedtak skal treffes innenfor rammen av prinsipper fastsatt av styret for de ulike saksområdene i tråd med naturmangfoldloven/verneforskriftene.

6.NASJONALPARK SEKRETARIAT

Sekretariatet for nasjonalparkstyret består av en eller flere nasjonalparkforvalter(e) som ansettes av Fylkesmannen i Oppland og i dialog med styret. Fylkesmannen i Oppland har personalansvaret for nasjonalparkforvalteren.

6.1 Forvalters rolle

Forvalteren skal i samråd med nasjonalparkstyret sørge for enhetlig og helhetlig forvaltning av verneområdene uavhengig av administrative grenser. Forvalterens hovedfunksjon er å være sekretariat for nasjonalparkstyret og faglig forberede alle styresaker. Forvalteren skal gjennom sin saksbehandling bidra til at styret forvalter områdene i samsvar med naturmangfoldloven og verneforskriftene, og følge forvaltningslovens bestemmelser.

Forvalteren er underlagt styret i forvaltningen av verneområdene. Vedtak forvalteren fatter ved delegert myndighet etter pkt. 6.2 skal treffes i tråd med naturmangfoldloven, verneforskriftene og eventuell forvaltningsplan. Der det ikke foreligger godkjent forvaltningsplan skal styret vurdere om det skal gis særskilte retningslinjer for behandlingen av denne typen saker.

6.2 Styrets rolle i forhold til forvalter(ene)

Styret kan gi forvalter(e) myndighet til å treffe vedtak i saker av kurant karakter. Med kurant karakter menes følgende:

- Saker etter verneforskriftenes spesifiserte dispensasjonsbestemmelser om ferdsel og motorferdsel.
- Saker etter verneforskriftenes øvrige spesifiserte dispensasjonsbestemmelser og etter naturmangfoldloven § 48 der:

a) Det dreier seg om fornying av dispensasjon gitt av styret eller arbeidsutvalget, og forutsetningene er tilnærmet uendret.

b) Det foreligger etablert forvaltningspraksis fra saker behandlet av styret/AU i tilsvarende sak.

c) Forvaltningsplanen gir entydige føringer for utfallet.

Ved tvil skal forvalter drøfte saken med styreleder. Dette skal komme frem av saksutredningen hvis forvalter treffer delegert vedtak i saken. Alle delegerte vedtak skal refereres for styret.

Styret disponerer forvalters arbeidstid. Betalt overtid avtales særskilt med fylkesmannen.

6.3 Fylkesmannens rolle i forhold til forvalter

Ved søknader om permisjon, langtidsfravær, eller der forvalter varsler om fratredelse fra sin stilling, skal fylkesmannen i dialog med styret komme til enighet om hvordan forvalters arbeidsoppgaver skal løses inntil forvalter er tilbake, eller ny forvalter er ansatt.

Klima- og miljødepartementet har utarbeidet en egen instruks for prosessen knyttet til ansettelse av nasjonalpark-/verneområdeforvalter.

7. OM MØTENE I NASJONALPARK-/VERNEOMRÅDESTYRET

Kommuneloven kap. 6 om saksbehandlingen i folkevalgte organer kommer til anvendelse så langt de passer, med de tilpasninger som er fastsatt i denne vedtekten. Kommuneloven § 40 gjelder tilsvarende.

Styret bør tre sammen minst fire ganger hvert år og ellers når lederen bestemmer. Lederen plikter å kalle inn dersom minst en tredel av medlemmene ønsker det.

Varsel om innkalling til møte i nasjonalparkstyret skal skje med 2 ukers varsel. Endelig innkalling med saksdokumentene sendes 1 uke før møtet. Styret avgjør selv om det vil ta opp eventuelle saker som ettersendes senere enn dette.

Det føres protokoll fra møtene. Protokollen underskrives av styreleder og ett medlem som velges ved møtets begynnelse. Eventuelle protokolltilførsler må fremsettes i møtet.

Forvalters tilråding til vedtak skal fremgå av møteprotokollen.

I tilfeller der styrets vedtak har et annet utfall enn forvalters tilråding til vedtak, må styrets begrunnelse for valg av annet utfall komme frem i vedtaket.

For at forvaltningsstyret skal være beslutningsdyktig må minimum halvparten av representantene være til stede. Vedtak fattes ved flertallsbeslutninger. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme.

8. STYRETS OPPGAVER

Medlemmene av styret skal forvalte verneområdene i samsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskriftene for det enkelte verneområde.

Alle representantene i styret har et felles ansvar for en helhetlig forvaltning av verneområdene hvor ivaretagelse av verneverdiene og verneformålet er hovedoppgaven.

8.1 Forvaltningsplan

Styret skal utarbeide/revidere forvaltningsplan for verneområdet(ene). Oppstart av planarbeidet bør skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene. Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde enn flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Utkast til forvaltningsplan skal sendes til direktoratet for faglig gjennomgang før høring. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

Som forvaltningsmyndighet skal styret ut fra naturmangfoldloven § 33 og verneformålet i de enkelte verneforskrifter vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging. Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet. Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsplaner.

Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi. Styret skal ikke opptre som næringsaktør, men bør i denne sammenhengen innlede et samarbeid med lokalt reiseliv/øvrige reiseliv, samt det autoriserte besøkscenter.

Nasjonalparkstyret skal utarbeide årlige prioriteringer av skjøtels- og forvaltningstiltak i verneområdene i tråd med den flerårige tiltaksplanen.

Styret skal etablere et nært samarbeid med Statens naturoppsyn lokalt. Styret tildeles etter søknad til Miljødirektoratet årlig midler til skjøtsel og forvaltning til prioriterte tiltak i henhold til vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsesplaner. Tildelingene skjer ut i fra de budsjettmessige rammer det enkelte året. Nasjonalpark-/verneområdestyret prioriterer bruken av de tildelte midlene. Alle tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings-/tiltaksplan for verneområdene og andre relevante styringsdokumenter.

8.3 Myndighetsbeslutninger

Styret har myndighet til å treffe vedtak etter verneforskriftene. Styret har også myndighet til å gi dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48, jf. § 77 annet punktum.

8.4 Grensemerking og informasjon

Styret har ansvar for at det gjennomføres nødvendig grensemerking og vedlikehold av merkingen i verneområdene. Merkingen skal gjennomføres etter retningslinjer gitt av Miljødirektoratet.

Som forvaltningsmyndighet skal styret i besøksstrategien vurdere behovet for særskilte informasjonstiltak. Styret er hovedansvarlig for informasjonstiltak og skal gjennomføre dette i henhold til Miljødirektoratets merkestrategi.

8.5 Brudd på naturmangfoldloven/verneforskriftene, rapporter og anmeldelser

Styret har som forvaltningsmyndighet et selvstendig ansvar for å påse at alle brudd på verneforskriftene som styret får kjennskap til blir rapportert/anmeldt til politiet dersom det er grunn til å anta at forholdet er straffbart.

Kopi av anmeldelse/rapport, samt avgjørelse fra politiet skal sendes Fylkesmannen og Miljødirektoratet. Der administrative sanksjoner er aktuelt jf naturmangfoldloven kap. IX, skal styret oversende en rapport om forholdet til Fylkesmannen - med kopi til Miljødirektoratet.

8.6 Orientering om vedtak

Fylkesmannen i Oppland og Hedmark og Miljødirektoratet skal ha tilsendt kopi av alle vedtak truffet av nasjonalparkstyret, nasjonalparkforvalteren eller arbeidsutvalget. Rapporter og anmeldelser for brudd på naturmangfoldloven/verneforskriftene skal sendes til Fylkesmannen, Statens naturoppsyn og Miljødirektoratet.

Vedtak styret, forvalteren eller arbeidsutvalget har truffet i medhold av naturmangfoldloven og verneforskriften skal fortløpende registreres i Miljøvedtaksregisteret.

8.7 Rapportering om forvaltning

Styret har ansvar for årlig å rapportere om forvaltningen til Miljødirektoratet og Fylkesmannen etter fastsatte maler.

9. RÅDGIVENDE UTVALG

Styret skal oppnevne et rådgivende utvalg. Utvalget skal bestå av representanter for de ulike interessene i området, som bl.a. grunneiere, andre særlig berørte offentlige organer som for eksempel friluftsråd, næringsliv, frivillige organisasjoner, bl.a. natur- og miljøorganisasjoner og lignende. Nasjonalparkstyret bør ha minst ett årlig dialogmøte med rådgivende utvalg.

10. ADMINISTRATIVT KONTAKTUTVALG

For å sikre at forvaltningen av verneområdene blir godt integrert i den kommunale forvaltningen, bør styret oppnevne et administrativt kontaktutvalg bestående av representanter fra administrativt nivå i de ulike kommunene.

11. TILSYN

Statens naturoppsyn har tilsynsmyndighet i områdene, jf. lov om statlig naturoppsyn.

12. KLAGEADGANG, KLAGEINSTANS OG KLAGEBEHANDLING

Fylkesmannen har klagerett på vedtak fattet av nasjonalparkstyret jf. naturmangfoldloven § 62 tredje ledd siste setning. For øvrig gjelder de alminnelige regler om klageadgang.

Klage på vedtak truffet av styret, må vurderes/klagebehandles av styret med mindre det er avtalt at saken kan behandles av AU/forvalter.

Dersom vedtak truffet av AU/forvalteren etter delegert myndighet påklages, skal klagen vurderes/klagebehandles av styret/arbeidsutvalget før den eventuelt sendes over til Miljødirektoratet som endelig klageinstans.

Miljødirektoratet er endelig klageinstans for vedtak som treffes av styret/ forvalter som forvaltningsmyndighet.

13. INSTRUKSJON, TILBAKEKALLING AV DELEGERT MYNDIGHET

Dersom forutsetningene for delegeringen av forvaltningsmyndighet endres vesentlig, plikter styret å informere Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet kan gripe inn gjennom instruksjon, eller eventuelt tilbakekalling av delegert myndighet dersom forvaltningen av verneområdene ikke er i samsvar med naturmangfoldloven og verneforskriftene.

14. ENDRING AV VEDTEKTENE

Miljødirektoratet kan endre disse vedtektene.

Arkivsaksnummer: 2020/1616-1

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 30.01.2020

Forslag til møteplan for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 2020

Innstilling fra forvalter

Forslag til møteplan for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i 2020 er:

Styremøter - onsdager kl 10-15

Tirsdag 17.mars 2020 (avholdes i forbindelse med kompetansedager)

- Konstituering nytt styre
- Bestillingsdialogmøte 2 for 2020
- Styremøte

1.april 2020

- Styremøte

10.juni 2020

- Styremøte

14.oktober 2020

- Styremøte

2.desember 2020

- Bestillingsdialogmøte 1 for 2021
- Styremøte

I tillegg til oppsatte styremøter kan det bli behov for møter på telefon, epost og ev. videokonferanse.

AU-møter avholdes som telefonmøter, ev epostmøter etter behov.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Forslag til møtekalender 2020 for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre utarbeidet av sekretariatet

Saksopplysninger

Vedtektene til nasjonalparkstyret revidert i 2015 omtaler styremøtene. Det vises til kommuneloven som i tillegg til vedtekene setter rammer for gjennomføring av møter. Videre gir også forvaltningsloven rammer for saksbehandlingen.

Vurdering

I vedtekene til nasjonalparkstyret fra 2015 står det at styret bør tre sammen minst 4 ganger hvert år.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i vedtak datert den 25. september 2015 delegert myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder søknad om tillatelse etter verneforskriftenes spesifiserte dispensasjonsbestemmelser, samt kurante saker etter naturmangfoldlovens § 48, til nasjonalparkforvalter/sekretariat. Dette inkluderer eksempelvis saker som omhandler motorferdsel både på snødekt mark og barmark, organisert ferdsel, og ferdsel med hest, sykkel eller hundespann.

I henhold til forvaltningslovens § 11 skal en sak forberedes og avgjøres uten ugrunnet opphold. I saker som gjelder enkeltvedtak, skal det gis foreløpig svar dersom en henvendelse ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt.

De siste to årene har det vært holdt 4 styremøter i året i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. AU-møter har det vært få av – noen epost og telefonmøter. Erfaringsmessig er de sakene som skal behandles av nasjonalparkstyret av en slik art at det sjelden kan påregnes svar innen en måned etter at de er mottatt. Dette skyldes at sakene ofte må ut på høring til berørte (fylkeskommune, villreinnemd og villreinutvalg).

Det er også slik at styret har delegert myndighet til sekretariatet som gjør av mange av sakene kan avgjøres av sekretariatet innen en måned. Dette har etter sekretariatets vurdering fungert tilfredsstillende.

I forbindelse med kompetansedagene avholdes som regel et konstituerende styremøte og saker som skal styrebehandles. Slik situasjonen er nå er det mange saker som skal styrebehandles, og sekretariatet har vurdert at det ikke er tilstrekkelig tid til å gjøre dette i forbindelse med det konstituerende styremøtet. Det er derfor foreslått et styremøte snarlig etter det konstituerende møtet slik at styret får behandlet alle de sakene som ligger fore.

Sekretariatet har på denne bakgrunn foreslått 5 styremøter i 2020, og at AU-møter tas når behovet dukker opp, enten som epost-møter eller telefonmøter. Tilsvarende kan det dukke opp saker som krever hurtig styrebehandling, og styret kan derfor også kalles inn til styremøter på epost ev. telefon.

Det har vært slik at styremøtene har vært avholdt i de ulike kommunene som er representert i styret etter tur. Vi er kjent med at flere nasjonalparkstyrer har et fast møtested. Dette letter arbeidet til sekretariatet som da ikke behøver å booke møterom, mat og overnatting, men kan føre til at noen styremedlemmer alltid får lang reiseveg. Sekretariatet har derfor ikke foreslått noe konkret på dette punktet, men ønsker at styret skal avgjøre om en vil ha en fast møteplass (for eksempel Villreinsenteret Nord på Hjerkinndal der kontorene til sekretariatet er) eller om vi fortsetter med vanlig praksis å flytter møtene rundt i de ulike kommunene.

Det kan være en fordel at styret drar på befaring i et verneområde i 2020, for å se på enkelte saker og gjøre seg bedre kjent . Dette kan gjennomføres uavhengig av hvor en beslutter at styremøtene skal avholdes.

Arkivsaksnummer: 2020/462-33

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 05.03.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	6/2020	17.03.2020

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - oppnevning av administrativt kontaktutvalg - 2020-2023

Innstilling fra forvalter

Nasjonalparkstyret har i møtet 17.03.20 opprettet administrativt kontaktutvalg for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre:

A. Vedtektene pkt. 10

Kommune	Navn
Dovre	Bernhard Svendsgard
Folldal	Synnøve S. Bakken
Hamar	Lise Wenche Dufseth Urset
Nord-Fron	Geir Johan Groven
Ringebu	Jostein Gårderløkken
Ringsaker	Finn Sønsteby
Sel	Ingunn Synstnes
Sør-Fron	Konrad Skåravik Bryhn
Stor-Elvdal	Camilla Anderson
Åmot	Jesper Engel
Innlandet fylkeskommune	Hanne Thingstadberget

B.

Endringer i sammensetningen av administrativt kontaktutvalg i perioden 2020 -2023 skal refereres for nasjonalparkstyret.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Det går fram av vedtektene for nasjonalparkstyret at det bør oppnevnes et administrativt kontaktutvalg.

Sekretariatet har innhentet innspill fra den enkelte kommune og fylkeskommunen på personar som skal møte i administrativt kontaktutvalg.

Sekretariatet har også gjennomført et møte med administrativt kontaktutvalg 10.02.20. Sekretariatet opplyste i møtet at sammensetningen av det administrative kontaktutvalget skulle stadfestes gjennom en egen sak lagt fram for nasjonalparkstyret.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Vedtekter for nasjonalparkstyret (2015):

10. ADMINISTRATIVT KONTAKTUTVALG

For å sikre at forvaltningen av verneområdene blir godt integrert i den kommunale forvaltningen, bør styret oppnevne et administrativt kontaktutvalg bestående av representanter fra administrativt nivå i de ulike kommunene.

Vurdering

Sekretariatet mener det har stor nytteverdi å ha et administrativt kontaktutvalg. Mange av sakene er til behandling hos både kommunen og nasjonalparkstyret. Gode rutiner og informasjonsutveksling er avgjørende for å få til en god og effektiv saksbehandling.

Kommunene sitter med mye lokalkunnskap. De kan derfor formidle behov for tiltak i verneområdene, og være et bindeledd mellom lokalsamfunnet og vernemyndigheten.

Det er sekretariatets inntrykk etter møtet 10.02.20, at også kommunene ser seg tjent med å delta i administrativt kontaktutvalg.

Konklusjon

Sekretariatet tilrår at det blir etablert et administrativt kontaktutvalg for perioden 2020 – 2023.

Arkivsaksnummer: 2019/20449-2

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 24.02.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	7/2020	17.03.2020

Rondane-Dovre np-styre - Bestillingsdialogen med Miljødirektoratet- Tildelte midler 2020

Innstilling fra forvalter

Nasjonalparkstyret tar tildelingen av midler til orientering, og sekretariatet får fullmakt til å jobbe videre med tiltakslista for bestillingsdialogen slik som den er presentert i styremøtet.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- 1 Bestillingsdialogen med Miljødirektoratet- C-skjema etter styremøte 13 desember 2019 (vedlagt)
- 2 Rondane-Dovre np-styre - Strategi for bruk av tiltaksmidler (vedlagt)
- 3 Brev fra Miljødirektoratet datert 11. november 2019 - Rammer og opplegg for bestillingsdialogen (vedlagt)
- 4 Særutskrift Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 13. desember 2019 - Midler til drift av styret 2020 (vedlagt)

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre får midler til tiltak i verneområder gjennom budsjettpost 1420.31 som er en statlig investeringspost og ikke en tilskuddspost. **Ut fra retningslinjene for budsjettposten skal innmeldingen utelukkende være for midler til tiltak i regi av nasjonalparkstyret som forvaltningsmyndighet, og ikke en liste over tiltak som kommuner, private aktører eller andre ønsker å utføre.**

Likevel ble det sendt ut en e-post til kommunene / administrativt kontaktutvalg der vi ber om innspill på om det er nødvendige tiltak i forbindelse med verneområdene som er ønskelig å få gjennomført for 2020.

Midlene som nasjonalparkstyret kan få via denne budsjettposten skal gå til tiltak som er nødvendig for å ta vare på verneverdiene, informasjonstiltak og skjøtsels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltak kan bl.a. omfatte opparbeiding av stier, klopping og merking for å styre ferdsel i og rundt sårbar natur i verneområdene. Midlene kan også brukes til informasjonstiltak i tråd med ny merkevare for Norges nasjonalparker, og til utarbeiding av besøksstrategier for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstall eller spesielle utfordringer. Alle tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtselsplan for verneområdene og andre relevante styringsdokumenter. Prioritering vil skje i henhold til «Strategi for tiltaksmidler». Det presiseres også at eventuelle tiltak må være avklart med grunneiere o.a.

Tiltak i bestillingsdialogen for 2020 ble presentert i styremøte den 13. desember 2019 og tiltakslista ble godkjent av nasjonalparkstyret med et tiltak i tillegg samt noe justering på beløpene.

I tillegg godkjente styret i samme møte den 13. desember søknad om midler til drift av styret i 2020, søknad om midler til arbeid med besøksstrategien for Dovre nasjonalpark samt midler til ferdigstilling av skjøtelesplaner i Frydalen og Grimsdalen landskapsvernområde. Dette er midler som går over post 1420.21 (ikke post 1420.31 som er tiltaksposten)

Tildelte midler

Drift av styret: Tildeling til drift av nasjonalparkstyret er på kroner 350 000 for 2020. Dette er betydelig mindre enn det som var innmeldt (se tabell). Det innmeldte behovet var basert på beregnede kostnader for gjennomføring av styret sin møtevirksomhet i 2020, kompetansedager og deltakelse på nasjonalpark konferanse i Trondheim 5. 7. mai 2020. Miljødirektoratet viser til at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre de senere år ikke har brukt opp midlene tildelt til drift av styret, og at vi derfor får avkortet.

Skjøtselsplaner: Skjøtselsplanene for Frydalen og Grimsdalen landskapsvernområde har ligget som utkast i flere år. Disse skal slutføres.

Besøksstrategi Dovre nasjonalpark: Hovedandelen av omsøkte midler knyttes opp til en sårbarhetsvurdering av utvalgte lokalitet(er). Noe midler avsatt til møtevirksomhet i forbindelse med besøksstrategi.

Drift av sekretariatet : Midler til drift av sekretariatet blir tildelt fra Miljødirektoratet via Fylkesmannen i Innlandet. Det har ikke vært behov for å melde inn midler fra det enkelte sekretariat for 2020, og Fylkesmannen forutsetter driftsutgifter på linje med det som var i 2019.

Bestillingsdialogen:

I styremøte den 13. desember 2019 ble et forslag til C-skjema for bestillingsdialogen 2020 lagt fram for styret. Dette er skjema der nasjonalparkstyret søker om midler til tiltak i verneområdene over den statlige investeringsposten 1420.31. Styret gjorde noen endringer i

C-skjema og sekretariatet fikk fullmakt til å endre summer og eventuelt tiltak i tråd med det som ble diskutert på møtet (jf vedlegg)

I bestillingsdialogen ble det meldt inn et behov for 760 000,- til Miljødirektoratet den 10.januar 2020. Det ble bevilget 720 000,- fra Miljødirektoratet. Tiltaksposten som het «*Tverrfaglig samarbeid med fokus på unge*», dvs det som tidligere var naturveiledning i skolene fikk vi ikke midler til da Miljødirektoratet vurderer at tiltaket ikke inngår i formålet for den statlige investeringsposten 1420.31. Dette tiltaket har i flere år vært viktig for styret, men sekretariatet forholder seg til Miljødirektoratets tilbakemelding om at dette er et tiltak som ikke kan dekkes over den statlige investeringsposten.

Sekretariatet er av den oppfatning at årets hovedoppgaver i bestillingsdialogen kan løses på en forsvarlig måte innenfor de tildelte rammene til tross for at barmarks sesongen i fjellet er relativ kort (se C-skjemaet i vedlegget). Vi vil også benytte oss av søknadsrundene som kommer gjennom sesongen for å eventuelt be om mer midler dersom det viser seg nødvendig.

Oversikt over omsøkte og tildelte midler for 2020

	Omsøkt	Tildelt
Drift av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	544 122	350 000
Bestillingsdialogen 2020 – Tiltaksposten (31)	760 000	720 000
Bestillingsdialogen 2020 –skjøtselsplaner	50 000	50 000
Bestillingsdialogen 2020 – Besøksstrategi Dovre nasjonalpark	120 000	120 000
Sum	1474 122	1290 000

C-skjema for bestillingsdialogen 2020

Prioritet	Verneområde	Tiltak	Tiltak i besøksstrategien	Avklart	Videreføring	Forank. i plan	Tiltak flerårig	Innmeldt behov Kostnad u.mva	Etter godkjenning Miljødirektoratet	Merknad	Plassering av midler	Estimert ukeverk forvalter
1	Rondane NP	Stilrettelegging Rondvassbu: Tilrettelegge godkjent sti med trapp i bratt stigningen opp fra Rondvassbu i retning mot Storrronden. Lengde 50 -100 meter. Stor slitasje og erosjon.	Ja	J	J	J	J	80 000		Gjenstår noe også i 2020. Det meste av arbeidet ble gjort høst 2019. Værforholdene var utfordrende i forhold til vind, tåke og snø. En del av tilretteleggingen måtte derfor utsettes til 2020. Arbeidet er planlagt før sommerferien begynner.	Forvalter	
2	Grimsdalen LVO	Tiltak for å unngå ulovlig motorferdsel utmark langs etablerte råk og begrense parkering i viktige villreintrekk	Nei	J	N	J	N	50 000		Nytt i 2020	Forvalter	
3	Rondane NP m. fl.	Oppfølging av nye informasjonstavler etter ny merkevarestrategi på utvalgte steder i Rondaneregionen. Oversikt over prioriterte informasjonspunkt erutarbeidet av informasjonsansvarlig og forankres i styret	Ja	J	J	J	J	200 000		Infopunkt Rondvassbu + 2 andre nye punkt etter prioriteringslista, grafisk design og trykking av plakater (temaplatkadat kulturminner, Grimsdalen og Frydalen)	Forvalter	
4	Rondane NP m. fl.	Formidling og kommunikasjon som tverrfaglig samarbeid med besøksenteret Villrein på Hjerkin med fokus på de unge,jf- Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene	Nei	J	J	J	J	40 000		Nasjonalparkstyret har prioritert å bruke midler på å øke kunnskapen om verdiene i verneområdene blant barn og unge lokalt. Svært positivt mottatt i skolene og godt samarbeid med Villreinsenteret Nord.	Forvalter	
5	Frydalen LVO	Skjøtselstiltak i Frydalen LVO. Videreføring fra tidligere år.	Nei	J	J	J	J	0		95.000,- er overført til Nord Fron kommune 2016 og brukes i 2019.	Forvalter	
6	Grimsdalen LVO	Skjøtselstiltak Grimsdalen LVO. Gjennomføre tiltak.	Nei	J	J	J	J	150 000		Videreføring Grimsdalsprosjektet 2020	Forvalter	
7	Rondane NP m. fl.	Oppfølging av ferdsestellere m.m.	Ja	N	J	J	J	40 000			Forvalter	
8	Rondane NP m. fl.	Oppfølging FOU-prosjekt i Rondane	Ja	J	J	J	J	20 000			Forvalter	
9	Rondane NP	Forebygge terrengslitasje på sti i framkant av Formokampen	Nei	J	N	J	N	40 000				
10	Rondane NP m. fl.	Oppfølging bukkenes villreintrekk Vulufjell - Tjønseterfjellet og arealbruk Kuva	Nei	J	J	J	J	20 000			Forvalter	
11	Rondane NP	Deler av de gamle stiene etter flyttinga av Gråhøgdbu må revegeteres.	Nei	J	N	J	N	20 000		Nye "Gråhøgdbu" er nå åpnet. Midlene skal gå til revegetering av nedlagt T-merka sti.		
12	Rondane NP	Viewpoint Rondane	nei	N	N	N	N	100 000		Planlagt oppføring av bygningskonstruksjon som skal bli et turmål og ha til hensikt å styre ferdseledelsen bort fra Spranget. 2020 brukes til planlegging og midlene er tiltenkt landskapsplanlegging.		
							Sum 2019:	760 000				

Tildelt: 0

Diferanse: -760 000

Bestillingsdialogen 2020 - 2023 (nye tiltak blir lagt til fortløpende i denne perioden, og endringer kan bli gjort før endelig behandling i de årlige bestillingsmøtene)

Prioritet	Verneområde	Tiltak	Tiltak i besøksstrategien	Avklart	Pågående	Forank. i plan	Tiltak flerårig	Kostnad**	Merknad	Plassering
-----------	-------------	--------	---------------------------	---------	----------	----------------	-----------------	-----------	---------	------------

Rondane NP	Innspill fra Sel kommune: Otta sentrum er et knutepunkt, med mange gjennomreisende. Sentrumet bør med sin beliggenhet og nærhet til Rondane ha et informasjonspunkt. Informasjonspunktet bør i hovedsak profilere Rondane, men også de andre nasjonalparkene i området. Info på Kampen.									Avventer rapport fra informasjonsmedarbeideren på Hjerkin. Sak til styret.	
Rondane NP	Sel kommune mener det er nødvendig med en oppgradering av parkeringsplassen på Mysusæter. Det er nødvendig å få utført noe lignende det som ble gjort på Høvringen. Parkeringsplassen på Mysusæter må få en innramming og en forskjøvning.									Avventer arbeid med tanke på oppfølging av mulighetsstudie Mysusæter - Spranget. Sak til styret.	
Rondane NP	Stitilrettelegging og/eller revegetering ved diverse startpunkt (Peer Gynt, Rondvassbu) osv. Flerårig prosjekt som er viktig å følge opp fordi det er registrert mye slitasje på vegetasjonen i forbindelse med stinettet i deler av Rondane som er mye brukt. Det blir utarbeidet rapport med anbefalinger fra SNO.	Ja	N	N	J	J					Forvalter
Rondane NP m.fl.	Diverse vedlikehold av infopunkt og annen infrastruktur i verneområdene.	Ja	J	J	J	J	0				Lokalt SNO
Hemmaldalen NAT	Registrering av bygningsmasse.						0				Forvalter
Rondane NP	Pilot Rondane: Vurdering av innfallsporter jf. SNO sin rapport om Rondane sine innfallsporter, nye infopunkt, merkevare, tilrettelegging osv.	Ja	N	J	J	J				Tiltak avklares gjennom besøksstrategien. Kostnader for de enkelte prosjekt avklares fortløpende.	Forvalter
Rondane NP m.fl.	Ny bru Straumbu og eventuelt andre samarbeidstiltak på Straumbu.									Må avklares med Nasjonale turistveger, FMHE, grunneier, DNT, kommune.	Forvalter
Hemmaldalen NAT	Vurdering av innfallsporter i Hemmeldalen etter modell Rondane.		N	J							Forvalter
Rondane NP	Info Kampen	Ja	J	N	J	N					Forvalter
Rondane NP Frydalen LV	Infopunkt Kvamsfjellet	Ja	N	N	J	N					Forvalter
Grimsdalen LVO	Infotavler sykkelsti fra Follidal-Grimsdalen-Dovre.	Nei	N	N							Forvalter
Grimsdalen Ivo	Mulighetsstudie campingplass Grimsdalen.										
Rondane NP	Info Mysusæter / Spranget / Rondvassbu	Ja	J	J	J	N					Forvalter
Rondane NP m. fl.	Vedlikehold stier og annen infrastruktur	Ja									Forvalter
Rondane NP m. fl.	Sykelsti Dovre - Frydalen	Nei	N	N							Forvalter
Rondane NP m.fl.	Infopunkt Frydalen og Rondane i Sør-Fron	Ja	N	N	J	N					Forvalter
Rondane np	Skilting i forbindelse med omlegging av stier vedr. flytting av Gråhøgdbu.										
Rondane np	Landbruksvei i Frydalen, sykkelforbud - 4 skilt										
Rondane np	Utarbeiding av landskapsplan for infopunkt på Mysusæter og Spranget. Aventes til prosjektet Villreinjelle som verdiskaper er avsluttet										

Foreløpig kostnad: 0

** Kostnad må avklares når det enkelte prosjektet er klart.

Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

Innledning

Regjeringen vil bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, og en god forvaltning av verneområder er viktig for å kunne nå dette målet. Regjeringen ferdigstilte i 2019 Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, og ett av tiltakene i planen er å oppdatere strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder innen 2021. Ifølge tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2019 skal "Styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Klimaendringene kan forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og kan gi endringer i sammensetningen av arter. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

Tiltaksposten – Statsbudsjettets kap./post 1420.31

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett og har i de siste årene økt. I statsbudsjettet for 2019 (Prop.1S (2018-2019) står følgende:

"Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiene, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevarer for Noregs nasjonalparker og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtelsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtelsplaner, overvåking og

utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Forutsetning for tildeling av midler

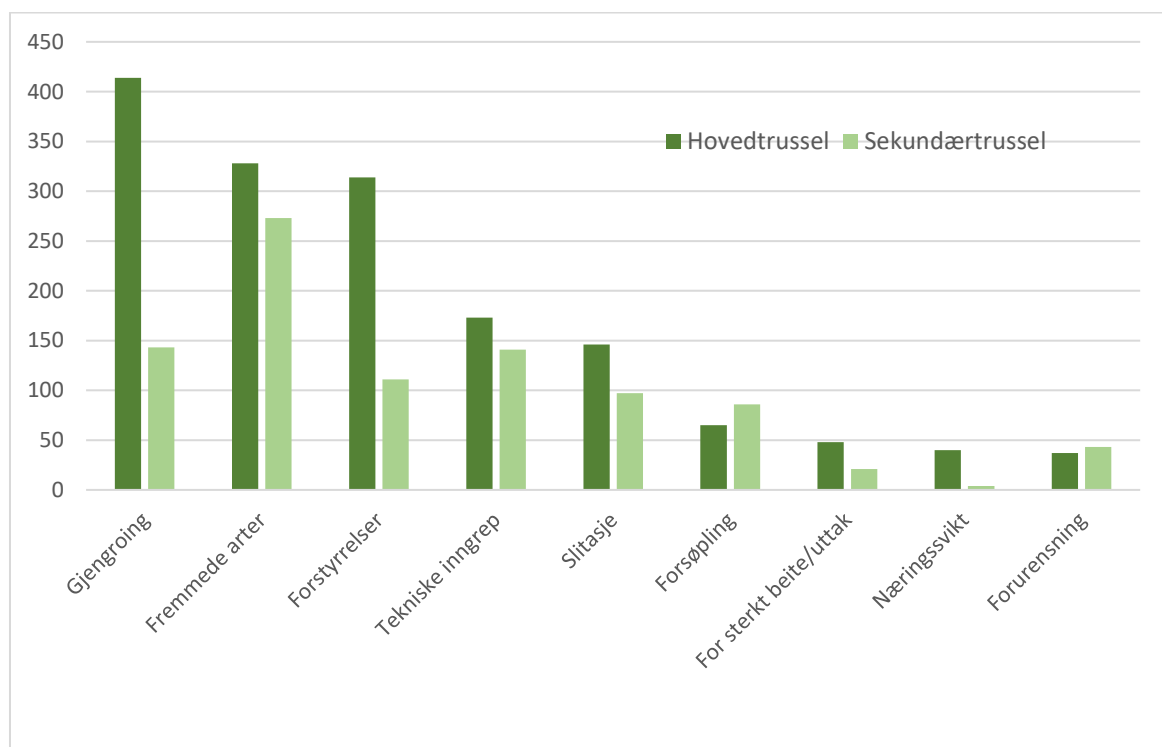
Tiltak skal være forankret i en skjøtelses- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter.

I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Prioriteringer ved bruk av midler til tiltak i verneområder

Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.

Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krever kontinuerlig skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende

skjøtsel), skal prioriteres høyere enn nye, større prosjekter. Det finnes likevel tilfeller der strakstiltak bør prioriteres. Dette gjelder f.eks. der det oppdages nye forekomster av fremmede arter med stort spredningspotensiale og der trua arter eller naturtyper står i fare for å gå tapt. Et annet eksempel kan være sikkerhetstiltak knyttet til besøksforvaltningen.

I verneområder der verneformålet trues av manglende skjøtselstiltak, og der det er behov for oppstart av tiltak umiddelbart, vil slike tiltak prioriteres foran besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet. Tiltak for å styrke besøksforvaltningen kan eventuelt gå parallelt med nødvendige skjøtselstiltak.

Et delmål med budsjettposten er å tilrettelegge for de besøkende med informasjon i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. I enkelte verneområder er det ikke ønskelig med økt ferdsel av hensyn til verneverdiene. I slike områder er likevel god, oppdatert informasjon i tråd med merkevaren viktig.

Målet med forvaltningen av verneområdene er å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser.

Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtselstiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

Finansiering av større tilretteleggingstiltak

Midler til opprettelse av installasjoner som informasjonspunkt, toalettbygg og parkeringsplasser i tilknytning til verneområder, må være forankret i en godkjent besøksstrategi for å kunne bli prioritert. Tiltaksmidler kan brukes til (primært å delfinansiere) gjennomføring av denne typen tilrettelegging, og søknader til slike anlegg skal være godt begrunnet med bl.a. informasjon om besøkstall og eksisterende bruk av området.

Tilrettelegging etter universell utforming i verneområder

Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriftene er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og de har som den klare hovedregel ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 første ledd, første alternativ, vil sjelden kunne anvendes da universell utforming medfører terrenginngrep som strider mot verneformålet og påvirker verneverdiene. Hvorvidt et omsøkt tiltak er i konflikt med forskriften må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområder bør forvaltningsmyndighet være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep.

På denne bakgrunnen vil det være høy terskel for tildeling av midler utover det som kan defineres som "enkel tilrettelegging" i verneområder.

Kulturminner i verneområder

Kulturminner er en del av verneformålet i de aller fleste nasjonalparker og i enkelte andre verneområder. Ansvar for oppfølging og ivaretagelse av kulturminner ligger hos kulturminnemyndighetene. Det er egne poster på statsbudsjettet for forvaltning av kulturminner, og tiltaksmidler prioriteres vanligvis ikke til dette formålet. Skjøtsel av enkelte kulturminner, slik som steingjerder, gravrøyser og fangstsystemer, kan likevel vurderes prioritert for samfinansiering med kulturminnemyndigheten. Eksempler på tiltak som *ikke* finansieres av tiltaksmidler eller driftsmidler er vedlikehold av bygninger i verneområder. Ansvar for finansiering av vedlikehold og drift av bygninger ligger hos eier.

Til forvaltningsmyndighetene for verneområder

Trondheim, 11.11.2019

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2019/13529

Saksbehandler:
Vibeke Husby

Rammer og opplegg for Fylkesmannen og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder og bestilling av tjenester fra SNO - 2020

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder. Frist for innmelding er 10. januar 2020. Innmeldingen skal bygge på bestillingsmøter mellom Fylkesmannen/verneområdestyrer og SNO lokalt, og prioritering av oppsynsinnsats fra SNO skal inngå i møtene. Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet skal inviteres til bestillingsmøtene.

1. Post 1420.31 – Midler til tiltak i verneområder

Forutsetninger for og prioriteringer av tiltak

Det overordnede målet for bruken av tiltaksmidlene er at naturtilstanden i verneområdene opprettholdes og bedres. For å kunne nå dette målet, er det viktig at tiltak som bedrer tilstanden til verneverdiene prioriteres høyt. Ved tildeling av midler følges derfor bestemte prioriteringer, og *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder* er nå revidert, se vedlegg 1.

Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter.

Midler til kartlegginger og andre nødvendige utredninger som er knyttet til tiltak, kan tildeles midler over tiltaksposten.

Fylkesmannen har ansvar for å kontakte kommuner med forvaltningsmyndighet for mindre verneområder for å registrere behov for tiltaksmidler. Innmeldte behov skal samordnes, prioriteres av fylkesmannen i dialog med kommunene og inngå i den samlede prioriterte bestillingen.

Pågående skjøtselstiltak

For Fylkesmannen kan det omsøkes en ramme på inntil kr. 150 000 per fylke for pågående skjøtselstiltak. Der fylker er slått sammen, vil rammen kunne økes tilsvarende. Dersom behovet skulle

overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Tiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlige for, meldes uansett inn som enkelttiltak i ESS.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink, rynkerose og stillehavsøsters er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011, DN-rapport 2013-1 og Rapport M-588, 2016). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges ved innmelding av behov for midler til slike tiltak, og metodene som er gjengitt i planene skal benyttes.

Fellingsinstruksen gjelder ikke for tjenesteytere som ikke er kontraktet gjennom SNO, dvs. at deres virksomhet må følge den ordinære jaktlovgivningen, med de rammene og begrensningene i blant annet virkemiddelbruken som ligger i denne.

Miljødirektoratet satte i 2019 i gang et prosjekt for å styrke arbeidet med hogst av fremmede treslag i verneområder. Det er etablert en prosjektgruppe bestående av noen fylkesmenn/forvaltere, SNO og Miljødirektoratet. Det vises til tidligere innmelding av aktuelle hogstprosjekter fra forvaltningsmyndighetene, og det vil i løpet av 2019 gå ut melding om hvilke av disse prosjektene som prioriteres i 2020 og som den enkelte forvaltningsmyndighet dermed må melde inn i ESS innen fristen.

Informasjonstiltak

Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til merkevaren Norges nasjonalparker og være forankret i en besøksstrategi. For verneområder forvaltet av verneområdestyrer og for verneområder med status som Ramsarområde, skal første generasjon besøksstrategier sendes til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Alle henvendelser knyttet til merkevare rettes til merkevare@miljodir.no.

Områder som har eller tåler mye besøk, områder som har særlig sårbare naturverdier (kanalisering), samt bynære områder skal prioriteres ved utarbeidelse av besøksstrategier.

Informasjonstiltak i prioriterte områder meldes inn via ESS. Fylkesmennene må også samordne og prioritere eventuelle forslag om informasjonstiltak fra kommuner med delegert forvaltningsmyndighet.

For fylkesmenn vil det for 2020 bli avsatt en ramme på kr. 200 000 per fylke til informasjonstiltak og diverse driftsmidler. Der fylker er slått sammen, vil rammen kunne økes tilsvarende. Dersom fylkesmannens behov skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Info-tiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlig for, meldes uansett inn som enkelttiltak i ESS.

Verneskilt og skiltstenger

Totalt behov for antall verneskilt, underskilt og skiltstenger meldes inn sammen med de andre tiltakene i ESS. Det skal benyttes én linje for skilt og én for stenger, og der respektive antall og type skilt/stenger oppgis i merknadsfeltet.

Verneschild og underschild bestilles fra Grafika AS via deres hjemmesider:

<https://www.grafika.no/verneschild>. Retningslinjene for bruk av verneschild er justert, og det er utviklet et opplegg for å ta i bruk underschild med spesiell lokal tilpasning. Disse retningslinjene er inntil videre publisert på Grafika sine nettsider.

Det jobbes med en tilsvarende rammeavtale for bestilling og kjøp av skiltstenger. Den er ikke på plass ennå, men informasjon vil bli gitt når avtalen er klar. Se eget notat om festeanordninger for verneschild, vedlegg 2.

2. Innmeldinger av diverse andre behov

Driftsmidler til verneområdestyrer

For 2020 skal verneområdestyrerne melde inn ønske om driftsmidler over post 1420.21 i ESS. Styrene kan melde inn behov om midler til henholdsvis "Drift av nasjonalpark- og verneområdestyrer" og "Forvaltningsplaner og besøksstrategier for nasjonalparker og andre store verneområder". I innmeldingen av behov for midler bør behov for opplæring av nye styrerepresentanter tas med i vurderingen. Miljødirektoratet vil også arrangere en nasjonalparkkonferanse for alle styremedlemmer og forvaltere i Trondheim 5. og 6. mai 2020. Direktoratet vil dekke opphold, men styrene må dekke reiseutgifter selv.

I tillegg vil det, innenfor de rammer som er tilgjengelige, prioriteres midler til utarbeidelse/revisjon av forvaltningsplaner samt ferdigstillelse av besøksstrategier for de verneområdene som ikke har den på plass allerede.

Forvaltningsplaner og bevaringsmål

Alle nye forvaltningsplaner, samt planer som er i oppstartsfasen, skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Tidligere ba vi fylkesmennene melde inn behov for midler til forvaltningsplaner via dette brevet. Behov for midler til forvaltningsplaner skal nå meldes inn i ESS, i tråd med ny rutine for innmelding; altså en egen inngang for innmelding av behov for midler over post 1420.21.

Bevaringsmål legges inn i Fagsystem for verneområdeforvaltning (NatStat). Alle bevaringsmål i NatStat skal overvåkes i samsvar med oppsatt overvåkningsfrekvens. Før nye bevaringsmål legges inn i NatStat, må rutiner for overvåking avtales med SNO, eventuelt med andre aktører. All overvåking av bevaringsmål skjer ved hjelp av NatReg. Det vil bli sendt ut informasjon om systemet i forkant av at dette skal tas i bruk våren 2020.

Sjøfuglovervåking

Tidligere ba vi fylkesmennene melde inn behov for midler til overvåking av sjøfugl i verneområder via dette brevet. Behov for midler til dette formålet skal nå meldes inn via ESS, i tråd med ny rutine for innmelding. Vi understreker at fylkesmenn, berørte nasjonalpark-/verneområdestyrer og kommuner må ha en dialog om hvilke prioriteringer som skal gjøres, og at det meldes inn felles behov for hele fylket.

Ferdsestellersere

Behov for Miljødirektoratets elektroniske ferdsestellersere meldes inn i ESS. Det skal både meldes inn behov for å beholde tellere som allerede er i bruk, eventuelle tellere på lager og behov for nye tellere. Behovet må begrunnes, da det erfaringsvis er stor etterspørsel etter tellere. Behov for personalressurser i felt fra SNO for oppsetting og drift, meldes inn i SNOs bestillingsskjema. SNO eller en av SNOs tjenesteytere (etter avtale med SNO) skal bistå ved utsetting og innrapportering av koordinater, stedsnavn og innlegg i basen.

Marint søppel

Det er flere av forvaltningsmyndighetene som melder inn behov for opprydding av søppel. Miljødirektoratet har en egen tilskuddspost (post 71) som omhandler marin forsøpling. Fylkesmennene vil her kunne oppfordre frivillige og ideelle organisasjoner og stiftelser, private bedrifter, selvstendige kommunale og interkommunale selskaper og samarbeidsorganer (som friluftsråd) til å søke (se egen post i ESS) for å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene. Minstesummen det kan søkes om over denne ordningen er kr. 300.000. Behov for midler til mindre tiltak knyttet til rydding av marint søppel i verneområder kan meldes inn i ESS over post 31.

3. Innspill til prioriteringer og bestilling av personalressurser fra SNO-personell

Bestillingsmøtet mellom forvaltningsmyndigheten og SNO-L er en formalisert prosess for å sikre god dialog og forutsigbarhet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats og gjennomføring av tiltak i felt som SNO kan utføre. Bestillingsmøte 1 avholdes i november/desember hvor rapport og erfaringer fra året som har gått gjennomgås. Både forvaltningsmyndighet og SNO bidrar med sine erfaringer og diskuterer utfordringer og behov for kommende år. Bestillingene sendes inn (se under) og etter at budsjettildelingen er gjennomført (februar/mars), gjennomføres bestillingsmøte 2 hvor endelig prioritering av SNOs innsats avtales.

Innspill og bestillinger fra Fylkesmannen skal omhandle hele Fylkesmannens og SNOs oppgaveportefølje på miljøområdet (Vedlegg 3, arkfane 1).

Innspill og bestillinger fra nasjonalpark- og verneområdestyrer omhandler kun oppgaver knyttet til forvaltning av verneområdene de forvalter (Vedlegg 3, arkfane 2).

SNO er selv ansvarlig for planlegging, prioriteringer og økonomi for gjennomføring og rapportering av tilsyns- og kontrolloppgaver (SNOs kjerneoppgaver). Det er likevel viktig at forvaltningsmyndigheten drøfter faglige utfordringer og tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsyn- og kontrollvirksomheten for kommende år. Forvaltningsmyndighetene kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, overvåking, vedlikehold, tiltak i verneområder (informasjons-, restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak) og lignende. Bestilling av slike tiltak (bestillingsoppgaver) fra SNO-lokalt drøftes på bestillingsmøtet. Bistand fra SNO til tiltak i regi av *Plan for restaurering av våtmark i Norge (2016-2020)*, legges også inn i skjemaet.

Bestillingsoppgavene sendes SNO (postmottak@miljodir.no) på vedlagte bestillingsskjema (se vedlegg 3). SNO vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver, samt kapasitet og kompetanse for øvrig.

Oppgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner må avklares med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt, dette for å vurdere muligheten for å samkjøre ønskede tiltak.

For tilsynsoppdrag i verneområder forvaltet av Fylkesmannen, ønskes det at fylkets «Skjema tilsynsbehov i verneområdene» brukes som grunnlag og at aktivitetsomfanget diskuteres og eventuelt justeres.

4. Elektronisk søknadssenter (ESS)

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klar for innmelding i uke 48.

Behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv R-116 fra Finansdepartementet.

Innmeldingen skal være forvaltningsmyndighetenes prioriterte liste over tiltak som planlegges gjennomført i 2020.

Tiltaksmidlene vil bli tildelt i hovedtildelingen i februar/mars 2020. Dersom det skulle bli behov for supplerende tildelinger knyttet til uforutsette utgifter, meldes behov inn på e-post, se adresser under.

Når verneområdestyrer melder inn behov for tiltaksmidler, skal "søker" legges inn med navnet på verneområdestyret.

Det er viktig at det på bestillingsmøtene er enighet om hvem som skal stå oppført som økonomisk ansvarlig for de ulike tiltakene.

Dersom klimatiske forhold, som frossen mark, eller andre faktorer gjør at enkelttiltak bør realiseres før det formelle tildelingstidspunktet, må tiltaket forhåndsklareres med Miljødirektoratet, ved:

- Vibeke Husby (vibeke.husby@miljodir.no) for verneområder forvaltet av Fylkesmannen
- Line-Kristin Larsen (line-kristin.larsen@miljodir.no) for verneområder forvaltet av verneområdestyrer

Forhåndsklaringen forutsetter at tiltaket er høyt prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges *både* inn med prioritering i ESS og formidles i egen e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for innmelding i ESS er **10. januar 2020**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

5. Rapportering

Rapporteringen av mer-/mindreforbruk skal skje i forbindelse med rapport pr. 31. aug. 2020 og Endelig årsrapport (EÅR, pr 31. des. 2020). Samtidig med EÅR skal det i 2020 rapporteres på enkelttiltak finansiert over post 1420.31 via ESS. Manglende rapportering kan få konsekvenser for senere tildelinger.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, rapporteres fortløpende til Miljødirektoratet. Det vil da bli frigjort ledige tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør
naturavdelingen

Morten Kjørstad
avdelingsdirektør
Statens Naturoppsyn

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Vedlegg

- 1 Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025
- 2 Notat om festeanordninger for verneskilt
- 3 Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs

Adresseliste

Alle fylkesmenn

Alle verneområdestyrer

Alle kommuner med delegert forvaltningsmyndighet for verneområder

Arkivsaksnummer: 2019/20829-1

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 06.12.2019

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	47/2019	13.12.2019

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - Midler til drift av styret 2020

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre godkjenner forslaget til budsjett for året 2020. Budsjettet blir lagt inn i elektronisk søknadssenter (ESS) innen fristen den 10. januar 2020.

Sekretariatet får fullmakt til å gjøre mindre endringer på budsjettet dersom dette viser seg nødvendig fram mot innmeldingsfristen.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 13.12.2019

Enstemmig vedtatt som innstillinga.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre godkjenner forslaget til budsjett for året 2020. Budsjettet blir lagt inn i elektronisk søknadssenter (ESS) innen fristen den 10. januar 2020.

Sekretariatet får fullmakt til å gjøre mindre endringer på budsjettet dersom dette viser seg nødvendig fram mot innmeldingsfristen.

Dokumenter i saken

- Brev av 11.november .2019 fra Miljødirektoratet om driftsmidler til nasjonalparkstyrene.

Saksopplysninger

Utdrag fra brevet fra Miljødirektoratet:

«Driftsmidler til verneområdestyrer

For 2020 skal verneområdestyrene melde inn ønske om driftsmidler over post 1420.21 i ESS. Styrene kan melde inn behov om midler til henholdsvis "Drift av nasjonalpark- og verneområdestyrer" og "Forvaltningsplaner og besøksstrategier for nasjonalparker og andre store verneområder".

I innmeldingen av behov for midler bør behov for opplæring av nye styrerepresentanter tas med i vurderingen. Miljødirektoratet vil også arrangere en nasjonalparkkonferanse for alle styremedlemmer og forvaltere i Trondheim 5. og 6. mai 2020. Direktoratet vil dekke opphold, men styrene må dekke reiseutgifter selv.

I tillegg vil det, innenfor de rammer som er tilgjengelige, prioriteres midler til utarbeidelse/revisjon av forvaltningsplaner samt ferdigstilling av besøksstrategier for de verneområdene som ikke har den på plass allerede.»

Vurdering

Det blir i 2020 tatt høyde for at det blir gjennomført 4 fysiske styremøter og 2 telefonmøter. Videre legges det opp til 2 AU-møter på epost og 2 på telefon. I tillegg blir det gjennomført 2 kompetansedager for nytt styre i løpet av mars 2020 på Lillehammer. I tillegg er alle styremedlemmene invitert til nasjonalparkkonferanse i Trondheim den 5. til 6. mai.

Kostnadene til for drift av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre for 2020 er som følger:

Estimat av totalt antall møter og kostnad for drift av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 2020					
Type møte	Antall møter	Varighet timer	Forberedelse timer	Ant. Deltagere	Kostnad totalt
Styremøte	4	5	3	12	287 432
Styret e-post	2	0	1	12	11 112
AU e-post	2	0	1	5	4 630
AU telefon	1	1	2	5	6 945
Overnatting x 1 pr styremedlem a 1500,-					0
Studietur kompetanseheving					0
Andre møter / uforutsette utgifter					
Sum:					310 119
Andre kostnader	Kostnad overnatting	Varighet timer	Godtgjørelse pr. t.	Antall deltagere	
Rådgivende utvalg 15 pers. x 1500,- i reiseutgifter, mat.				15	22 500
Kompetansedager 2020. 12 personer = 10 t/2 dg		10	463	12	55 560
Overnatting kompetansedager: 1500,- pr pers	18 000				18 000
Nasjonalparkkonferanse 2020. 12 pers. = 10t/2dg		10	463	12	55 560
Reise Trondheim 1000,- pr pers.					12 000
Overnatting konferanse blir betalt av Miljødir.					
Totalt reise- og møtgodtgjørelse Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 2020:					473 739

I løpet av 2020 skal besøksstrategien for Dovre nasjonalpark være ferdigstilt. Det er satt opp midler til møte med grunneiere/brukere samt til kartlegging/sårbarhetsvurdering i område det i dag er mest besøk. Skjøtselsplanene for Grimsdalen og Frydalen LVO har ligger som utkast i flere år og må ferdigstilles, strammes opp og ryddes i.

Utgifter til kartlegging, annonser og trykking av skjøtselsplaner etc.					
	Møter	Kartlegging	Annonser	Trykking	Annet
Skjøtselsplan Grimsdalen og Frydalen					50 000 (ferdigstille)
Besøksstrategi Dovre NP	20 000	100 000	0	0	
Kostnad totalt:					170 000

Arkivsaksnummer: 2020/567-15

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 05.03.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	8/2020	17.03.2020

Dovre NP - besøksstrategi - godkjenning av prosjektplan

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 17.mars 2020 sluttet seg til prosjektplan for besøksstrategi for Dovre nasjonalpark (04.03.20) som vedlagt saken, og videre bedt om at arbeidet med besøksstrategien nå blir satt i gang.

Hjemmel er vedtektene for nasjonalparkstyret (2015) pkt. 8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1 Prosjektplan

Saksopplysninger

Miljødirektoratet og departementet har pålagt alle nasjonalparkstyret å utarbeide en besøksstrategi innen utgangen av 2020.

En besøksstrategi er etter Miljødirektoratet sin definisjon:

«En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for verneområdet. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser.»

Arbeidet med møter med interessenter for å få innspill er allerede i gang. Sekretariatet har i en innledende fase hatt et møte (21.01.20) med Dovre og Follidal kommuner. Her fikk vi fram:

- Viktige problemstillinger
- Aktuelle parter og aktører
- Opplegg for arbeidet.

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinn, Tjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

Et samråd ble gjennomført 03.03.20 med SNO, sekretær for villreinnemnda, Norsk Villreinsenter og NINA for drøfting av arbeidet med en sårbarhetsanalyse.

Besøksstrategien er en del av *Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane* og skal ha forankring i denne. Det er ingen prosess på gang med revidering av eksisterende forvaltningsplan og det er derfor naturlig å utarbeide besøksstrategien som et vedlegg til forvaltningsplanen. Som vedlegg til forvaltningsplanen skal besøksstrategien høres. Besøksstrategier er ikke en mulighet for omkamp på avklarte problemstillinger fra forskriftene eller forvaltningsplanen.

Sekretariatet legger her fram til behandling et forslag til prosjektplan for besøksstrategi for Dovre nasjonalpark.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I vedtektene for nasjonalparkstyret (2015) heter det:

(Pkt. 8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

...Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet.

...

Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi.»

Vurdering

I saksframlegget til Rondane Dovre nasjonalparkstyre, sak 47/2019 står m.a.:

«I løpet av 2020 skal besøksstrategien for Dovre nasjonalpark være ferdigstilt. Det er satt opp midler til møte med grunneiere/brukere samt til kartlegging/sårbarhetsvurdering i område det i dag er mest besøk.»

Miljødirektoratet har for 2020 satt av kr. 120.000,- til arbeid med «Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark».

I «Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder M-415|2015 Miljødirektoratet» står det: «*Alle nasjonalparker skal ha en besøksstrategi innen 2020.*»

Dette er bakgrunnen for at det her er laget en prosjektplan for arbeidet med besøksstrategien.

Prosjektplanen bygger på Miljødirektoratet sin mal:

1. Målsetting og forventning til prosjektet
2. Beskrivelse av hva en besøksstrategi er
3. Beskrive målgruppen for besøksstrategien
4. Beskrivelse av prosjektets organisering
5. Beskrivelse av ulike roller i prosjektet
- 5.1 Beskrivelse av prosjektlederrollen
- 5.2 Beskrivelse av kompetansebehov
6. Mandat for prosjektgruppa
7. Tidsplan og milepælsplan for delmål underveis i prosjektet
8. Budsjet for hele prosjektperioden
9. Kort beskrivelse av videre arbeid med besøksforvaltning

Som del av forvaltningsplanen er vedtak om besøksstrategien derfor å se på som prinsipielle, og skal gjøres av nasjonalparkstyret.

Konklusjon

Sekretariatet tilrår at nasjonalparkstyret slutter seg til prosjektplanen.

Besøksstrategi Dovre nasjonalpark

Prosjektplan

Versjon 1.0

Forslag fra sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

04.03.2020

Innhold

1. Målsetting og forventning til prosjektet.....	3
2. Hva er en besøksstrategi	4
2.1 Sårbarhetsanalyse	4
3. Aktører og målgruppe for besøksstrategien.....	5
4. Prosjektets organisering	8
5. Ulike roller i prosjektet	8
5.1 Prosjektlederrollen	8
5.2 Kompetansebehov.....	8
6. Mandat for prosjektgruppa	9
7. Tidsplan og milepælsplan for delmål underveis i prosjektet.....	10
8. Budsjett	10
9. Kort beskrivelse av videre arbeid med besøksforvaltning	10

1. Målsetting og forventning til prosjektet

I vedtektene for nasjonalparkstyret (2015) heter det:

(Pkt. 8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

... Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet.

...

Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi.»

I «Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder M-415/2015 Miljødirektoratet» står det: «Alle nasjonalparker skal ha en besøksstrategi innen 2020.»

I saksframlegget til Rondane Dovre nasjonalparkstyre, sak 47/2019 står m.a.:

«I løpet av 2020 skal besøksstrategien for Dovre nasjonalpark være ferdigstilt. Det er satt opp midler til møte med grunneiere/brukere samt til kartlegging/sårbarhetsvurdering i område det i dag er mest besøk.»

Miljødirektoratet har for 2020 satt av kr. 120.000,- til arbeid med «Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark».

Dette er bakgrunnen for at det her er laget en prosjektplan for arbeidet med besøksstrategien.

Målet med prosjektet er å lage en besøksstrategi med mål, strategier og tiltak for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark. Besøksstrategien skal, i tråd med verneformålet og innenfor rammene i vernereglene og forvaltningsplanen, legge opp til gode opplevelser for besøkende i nasjonalparken og vise muligheter for næringsutvikling.

Besøksstrategien skal bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når det gjelder:

- Sårbarhetsanalyse
- Ferdsel
- Tilbydere, næringsdrivende og andre aktører
- Ulike brukerinteresser.

Det blir lagt opp til stor grad av involvering av berørte parter, se kapitell 3.

2. Hva er en besøksstrategi

Miljødirektoratet har i sin veileder gitt følgende definisjoner:

Besøksforvaltning

Å legge til rette for og styre bruken av et verneområde slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Besøksstrategi

En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltnings- myndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for verneområdet. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser.

Prinsipp

Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

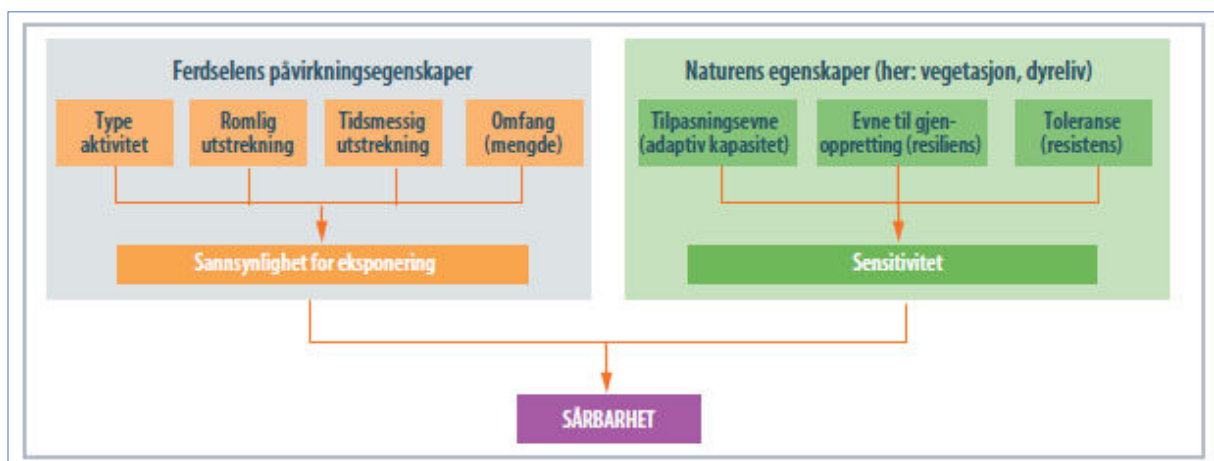
2.1 Sårbarhetsanalyse

Det skal lages en sårbarhetsanalyse etter metodikken i NINA sin håndbok «Sårbarhetsvurdering av ferdselslokalteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv». (NINA Temahefte 73)

I håndboka står det bl.a.:

«Naturen i seg selv er ikke sårbar. Men den kan være sårbar dersom den utsettes for ulike former for ytre påvirkning. Det er spesielle egenskaper ved naturen (sensitivitet) i kombinasjon med en ytre påvirkning (for eksempel ferdsel) som utløser sårbarhet. Hvilke egenskaper som gjør naturen sensitiv, er et svært sentralt tema i hele håndboka. Ulike former for og egenskaper ved ferdselen gir ulik grad av påvirkning. Dette blir også grundig behandlet i håndboka.»

En skjematisk framstilling av begrepet sårbarhet er vist i figur 1.

Figur 1. Forholdet mellom sensitivitet, påvirkning/ ferdsel og sårbarhet. (Fra NINA Temahefte 73)

3. Aktører og målgruppe for besøksstrategien

Besøksstrategien er en form for samfunnsplan. Det er således en rekke aktører og interesser som må involveres og spille sammen, både i planarbeidet og gjennomføringen av besøksstrategien.

Kommunene

Dovre nasjonalpark ligger i kommunene Dovre og Folldal.

Kommunene er viktige samarbeidsparter og aktører i nasjonalparken. Kommunene har god lokalkunnskap, er offentlig myndighet, har mål og strategier for samfunnsutviklingen og et eget virkemiddelapparat.

Kommunene er viktige aktører fordi det ofte er en sammenheng mellom det som skjer innenfor og utenfor nasjonalparken.

Grunneiere og fjellstyrer

Grunneiere og fjellstyrer disponerer grunn og forvalter ulike bruksretter. Strategier og tiltak vil i noen grad være avhengig av samtykke fra disse. I tillegg skal grunneiere og bruksberettigede forvalte sine ressurser, og utøve sin bruksrett innenfor rammen av vernereglene og besøksstrategien.

Grunneiere og fjellstyrer må derfor involveres i planarbeidet.

Arealet i nasjonalparken er i hovedsak statsallmenning. Statsallmenningene har en tredelt forvaltning:

- Statskog SF, grunneier.
- Fjellstyrene, forvalter ulike bruksretter (seter, beite, jakt og fiske) etter i fjelloven.
- Allmenningstyrene, forvalter skogen etter lov om skogbruk i statsallmenningene.

Innenfor nasjonalparken er det tre statsallmenninger:

- Dovrefjell statsallmenning, forvaltet av Dovre fjellstyre.
- Grimsdalen statsallmenning, forvaltet av Dovre fjellstyre.
- Folldal statsallmenning, forvaltet av Folldal fjellstyre.

Innenfor nasjonalparken er det fire private eiendommer, alle i Dovre:

- Storbrendlien
- Einbuggdalen sameie
- Gråsida sameie
- Fokkstua

Næringsdrivende

I en besøksstrategi må en se på gruppen næringsdrivende i en større sammenheng. Vi har de som bruker areala i nasjonalparken direkte, og andre som har en mer indirekte bruk av nasjonalparken sin attraksjonsverdi.

Beitebruk

Innenfor nasjonalparken er beitebruken organisert i fire ulike beitelag (NIBIO, Kilden 05.02.20):

- Bergsgrenda beitelag (Dovre)
- Grimsdalen beitelag (Dovre)
- Einbuggdalen og Hardbakken beitelag (Dovre)
- Streite Meseterhø beitelag (Folldal).

Reiselivet

Reiselivsnæringa tilbyr ulike produkt i tilknytning til nasjonalparken, som f.eks.

- Overnatting
- Servering
- Guidede turer
- Utleie av utstyr m.m.

Gjennom sine tilbud og ikke minst ved aktiv markedsføring, trekker reiselivet mange besøkende til nasjonalparken. Derfor er det viktig å involvere reiselivet i arbeidet med besøksstrategien og gjennomføring av ulike tiltak.

Reiseliv er i hovedsak organisert i to sammenslutninger:

- Nasjonalparkriket Reiseliv AS (Dovre)
- Rondanevegen (Folldal).

Aktuelle bedrifter er (ikke uttømmende):

• Fokstugu • Hjelleseter • Furhaugli • Dovregubbens hall • Hageseter • Hjerkinnhus • Hjerkin fjellstue • Kvistli islandshetser • Folldal fjellstue • Folldal gruver	• Grimsbu turistsenter • Nordre Fallet • Bergseng seter (Tollevschaugen) • Grimsdalshytta (kopi til DNT) • Budsjord • Dovrefjell adventures • Folldal sport • Sykkelmekka • Fjellsyn camping • Dalholen og Strømhaug

Rondane nord villreinutvalg

Rondane nord villreinutvalg er en sammenslutning av grunneiere og rettighetshavere for forvaltning av villrein, salg av jaktkort og gjennomføring av villreinjakten.

Lag og organisasjoner

Frivillige lag og organisasjoner (også kalt «tredje sektor») organiserer ulike grupper som kan være brukere av nasjonalparken. Disse forvalter brukerne sine interesser, og blir talerør for ulike interesser. Viktige lag og organisasjoner er:

- DNT Oslo og omegn
- Dovre jeger- og fiskerforening
- Folldal jeger- og fiskerforening
- Folldal friskliv
- Folldal trekkhundklubb
- Folldal turlag
- Dovrefjell fuglehundklubb
- Hjerkin fuglehundklubb
- Norsk Ornitologisk forening Oppland
- Forum for natur og friluftsliv Oppland
- Forum for natur og friluftsliv Oppland

- Faglag i landbruket
- Grimsdalsprosjektet

Andre myndigheter og nemnder

Miljødirektoratet

Miljødirektoratet har lagt rammene for arbeidet med besøksstrategien i «*Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder M-415/2015 Miljødirektoratet*».

Miljødirektoratet skal godkjenne besøksstrategien.

Fylkesmannen i Innlandet

Fylkesmannen er overordna myndighet for naturforvaltning i Innlandet. Fylkesmannen er en viktig kunnskapsbase, og har god kompetanse på prosess og forvaltning. Fylkesmannen i Innlandet er sekretær for Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten.

Innlandet fylkeskommune

Innlandet fylkeskommune er ansvarlig regional myndighet etter kulturminneloven og deler av viltloven. Videre er fylkeskommunen planmyndighet for Regional plan for Rondane – Sølnekletten.

Innlandet fylkeskommune skal drive strategisk nærings- og samfunnsutvikling på regionalt nivå.

Innlandet fylkeskommune har ansvaret for fylkesvegene i fylket.

Statens vegvesen

Statens vegvesen har ansvar for europa- og riksvegnettet. Her ligg også ansvar for avkjøringer og rasteplasser, samt sekretariat for Nasjonale Turistveger.

Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten

Villreinnemndene er opprettet i forskrift om hjortevilt § 21 Om villreinnemndene:

«Villrein i alle villreinområder med areal i to eller flere kommuner skal forvaltes av ei villreinnemnd. Villreinnemnda skal arbeide for en langsiktig bærekraftig forvaltning av villreinen og dens leveområder i samsvar med naturmangfoldloven og viltloven.

Det skal være ni villreinnemnder

...

7) Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten.»

Sekretariatet for Dovrefjell nasjonalparkstyre

Sekretariatet for Dovrefjell nasjonalparkstyre har satt i gang arbeidet med en besøksstrategi for Dovrefjell og Sunndalsfjella nasjonalpark. Dette prosjektet vil ha kontaktpunkter mot Dovre nasjonalpark langs «Dovrefjellaksen». Det er viktig å samordne arbeidet for de to nasjonalparkene i dette området.

Norsk Villreinsenter nord

Villreinsenteret har ansvaret for å tilgjengeliggjøre all relevant kunnskap om villreinen og dens leveområder.

Enkeltpersoner

Det er aktuelt å knytte kontakt med enkeltpersoner med særlig kunnskap om og erfaring med bruken av Dovre nasjonalpark.

4. Prosjektets organisering

Prosjektet vil bli organisert med styringsgruppe, prosjektledelse og arbeidsgruppe etter oppsettet vist i tabell 1. I tillegg til en fast prosjektstruktur er det aktuelt å opprette ad-hoc faggrupper for ulike tema.

Tabell 1. Prosjektorganisering.

Funksjon	Sammensetning – aktør
Styringsgruppe	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Prosjektledelse	Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Prosjektgruppe	Dovre kommune, (1) Folldal kommune (1) Oppland fylkeskommune (1) SNO-Rondane/Dovre (1) Nasjonalparkriket Reisliv AS (1) Rondanevegen (1)
Ad-hoc faggruppe sårbarhetsanalyse	SNO, villreinnemnda, NINA, Norsk Villreinsenter
Ad-hoc faggruppe reiseliv	Nasjonalparkriket Reiseliv AS, Rondanevegen, berørte bedrifter
Ad-hoc faggruppe utmarksnæring	Fjellstyrene, grunneiere, beitelag

5. Ulike roller i prosjektet

5.1 Prosjektlederrollen

Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalpark ha prosjektledelsen. Prosjektledelsen skal ansvar for:

- framstilling, oppfølging, framdrift prosjektplan
- økonomistyring
- etablering/aktivitet prosjektorganisasjon
- etablering/aktivitet av ad-hoc faggrupper
- gjennomføre folkemøter og partsmøter med ulike aktører
- kontakt med kommunene
- rapportere til styringsgruppen (nasjonalparkstyret)
- framstille dokumentet (besøksstrategien)
- sluttbehandling av besøksstrategien.

5.2 Kompetansebehov

I arbeidet med besøksstrategien har nasjonalparkstyret behov for å knytte til seg kompetanse på sårbarhetsvurdering, jf. standard metodikk fra NINA: «*Håndbok Sårbarhetsvurdering av ferdelslokalteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv.*»

6. Mandat for prosjektgruppa

Prosjektgruppa skal bidra til å få utarbeidet et forslag til «Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark» etter definisjonen:

- En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltnings- myndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for verneområdet. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser,

og prinsippet:

- Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

Medlemmene i prosjektgruppa skal ivareta egne fagområde og interesser, og kan ta forbehold for hele eller deler av et forslag som bli lagt fram for nasjonalparkstyret.

Prosjektgruppa skal svare på følgende problemstillinger:

- Kartlegging av tilbydere og produktspekter
- Beskrive ferdsel - muligheter og sårbarhet - knyttet til viktig punkt rundt verneområdet:
  1. Sommer
    - a) Grimsdalshytta
    - b) Hageseter
    - c) Fokstugu
    - d) Budsjord
    - e) Fallet
  2. Vinter
    - a) Eftansåe
    - b) Hondyrju
- Beskrive ferdsel - muligheter og konsekvenser - knyttet til viktig akser i og rundt verneområdet:
  1. Hageseter – Grimsdalshytta
  2. Pilegrimsleden/Kongevegen. Jf. også egne prosjekt «Pilegrimsleden» og «Kongeveien»
  3. Grimsdalsvegen.
  4. Rondanestien
  5. Fokstugu – Grimsdalshytta, nedlagd merking
  6. Sykklestien over Dovrefjell, og i den sammenheng konseptet «Tour de Dovre»
- Verdiskaping knytt til beitebruk, jakt og fiske
- Hvor skal de prioriterte innfallsporene ligge, og hvilken grad av tilrettelegging skal det være
- Bruk av rundturer med utgangspunkt i bilveg – konseptet «car-walks»
- Analyse av ferdselsregistreringene med fokus på Hardbakken – Fokstua, og Hageseter – Grimsdalshytta, evt. andre viktige områder
- Villreinjakta sin påvirkning på villreinen
- Konsekvenser av problem med fotrøte på villrein
- Fare for etablering barriere for villreintrekket på tvers av Grimsdalen

Prosjektgruppen kan ellers, så langt tid og økonomi rekker, ta opp problemstillinger på eget initiativ.

7. Tidsplan og milepælsplan for delmål underveis i prosjektet

Tidsplan og milepæler for prosjektet er vist i tabell 2.

Tabell 2. Tidsplan og milepæler.

Aktivitet	Tider
Sondering med kommunene	januar 2020
Møte faggruppe sårbarhetsanalyse	3. mars 2020
Prosjektplan til godkjenning i nasjonalparkstyret	mars/april 2020
Oppstartsmøter Dovre og Folldal	april 2020
Partsmøter	mai – august 2020
Ferdselsregistrering	juni – september 2020
Sårbarhetsanalyse levert	1. november 2020
Forslag til besøksstrategi – høring og åpne møter	desember 2020 – februar 2021
Godkjenning besøksstrategi	mars -april 2021

8. Budsjett

Miljødirektoratet har bevilget kr. 100.000,- til prosjektet som vil bli brukt på sårbarhetsanalyse og kr. 20.000,- til gjennomføring av diverse møter.

Partsmøter tar en sikt på å holde på Norsk Villreinsenter eller hos den enkelte part eller kommune.

Arbeidet med besøksstrategien vil ellers skje innenfor sekretariatets økonomiske rammer for 2020.

9. Kort beskrivelse av videre arbeid med besøksforvaltning

Den videre besøksforvaltningen skal bygge på Miljødirektoratet sin definisjon av besøksforvaltning:

«Å legge til rette for og styre bruken av et verneområde slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.»

Aktuelle tiltak kan være:

- Fysiske tiltak
  - Tilrettelegging av innfallsporter
  - Stitilrettelegging
  - Omlegging og merking av ruter.
- Informasjonstiltak
  - Fysiske informasjonspunkt
  - Brosjyrer
  - Besøksretta nettside
- Organisatoriske tiltak
  - Regelmessige samråd
  - Tilpassing av produkt
- Forvaltningsmessige tiltak
  - Besøksstrategien er en del av *Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane* og skal ha forankring i denne. Som vedlegg til forvaltningsplanen skal besøksstrategien høres. Besøksstrategier er ikke en mulighet for omkamp på avklarte problemstillinger fra forskriftene eller forvaltningsplanen.

Arkivsaksnummer: 2020/1833-3

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 05.03.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	9/2020	17.03.2020

Høring – kvalitetsnorm for villrein - Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 17.mars 2020 besluttet å gi følgende høringsinnspill til «Miljøkvalitetsnorm for villrein»:

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre slutter seg til at forslaget til Miljøkvalitetsnorm for villrein, jf. høringsbrev fra Miljødirektoratet, datert 02.12.19, vil bli et godt verktøy i samfunnsplanleggingen og forvaltningen av villreinområdene.

Den største trusselen mot villreinen i Norge fastslås å være fragmentering og tap av leveområder. Den største utfordringen i villreinforvaltningen er derfor å sikre at villreinbestandene får beholde leveområder av tilstrekkelig størrelse og kvalitet.

Det understrekes viktigheten av at en i arbeidet med påvirkningsanalyser og tiltaksplaner knyttes kontakt med lokale fagpersoner og ressurspersoner. I påvirkningsanalysen blir det sentralt å stille de riktige spørsmålene, og lokalkunnskap vil da ofte være nødvendig, særlig på arealsiden. Videre kan det være hensiktsmessig å sette en tidsramme for når eventuelle tiltaksplaner skal være ferdige slik at miljøkvalitetsnormen resulterer i konkrete tiltak og ikke kun blir kunnskapsinnhenting.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre anser at det er en mangel ved miljøkvalitetsnormen at det ikke er laget en indikator for «Leveområde og menneskelig påvirkning» som kan brukes på alle villreinområder.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Høring - kvalitetsnorm for villrein
- 2 Kvalitetsnorm villrein - november 2019
- 3 Kvalitetsnorm villrein - Høringsnotat november 2019

Saksopplysninger

Miljøkvalitetsnormen for villrein - målsetning

Miljødirektoratet har i brev datert 02.12.19 sendt forslag til «Miljøkvalitetsnorm for villrein» på høring. Nasjonalparkstyret har fått utsatt høringsfrist til 23.03.20.

Det er Stortinget som har bedt om at en slik kvalitetsnorm utarbeides. Forslaget til kvalitetsnorm bygger på faglige råd fra en uavhengig ekspertgruppe.

Alle høringsdokumenter finnes i sin helhet på:

<https://tema.miljodirektoratet.no/horing2019-13819/> . (Og vedlagd saken)

Målet med kvalitetsnormen er at den skal være et verktøy som skal bidra til en mer systematisk og målrettet forvaltning av de norske villreinbestandene.

Kvalitetsnormen vil gi relevante forvaltningsmyndigheter et godt, enhetlig og heldekkende kunnskapsgrunnlag. Miljøkvalitetsnormen for villrein skal bidra til at villreinen og de ulike villreinområdene forvaltes på en slik måte at nasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsetninger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås.

Hovedutfordring

Den største trusselen mot villreinen i Norge fastslås å være fragmentering og tap av leveområder. Villreinforvaltningens største utfordring er derfor å sikre at villreinbestandene får beholde leveområder av tilstrekkelig størrelse og kvalitet. Flere av de større nasjonale villreinområdene består allerede av to eller flere delbestander og det er fare for ytterligere fragmentering i fremtiden. En manglende helhetlig arealforvaltning har i mange av villreinens leveområder medført en «bit-for bit» utbygging som sakte men sikkert bidrar til å ødelegge villreinens livsgrunnlag.

Sikring av villreinens leveområder har stått sentralt ved opprettelsen av mange av våre store nasjonalparker og landskapsvernområder i fjellområdene i Sør-Norge, og er nedfelt i verneforskriftene som en viktig del av verneformålet. Dette gjelder for både Dovre og Rondane nasjonalparker, og Grimsdalen, Frydalen og Dørålen landskapsvernområder - alle er områder som Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet for.

Denne typen vern dekker imidlertid bare deler av villreinens leveområder.

Nærmere om miljøkvalitetsnormen - oppbygging

Kvalitetsnormen for villrein skal bygge på delnormer (og tilstand) for:

- bestandsforhold
- lavbeiter
- leveområde og menneskelig påvirkning.

Hver delnorm kan bli klassifisert i en av disse kvalitetene:

- god
- middels
- dårlig.

«God» og «middels» kvalitet er «godkjent», mens «dårlig» er «ikke godkjent».

Målet er at minimum middels kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller blir nådd snarest mulig.

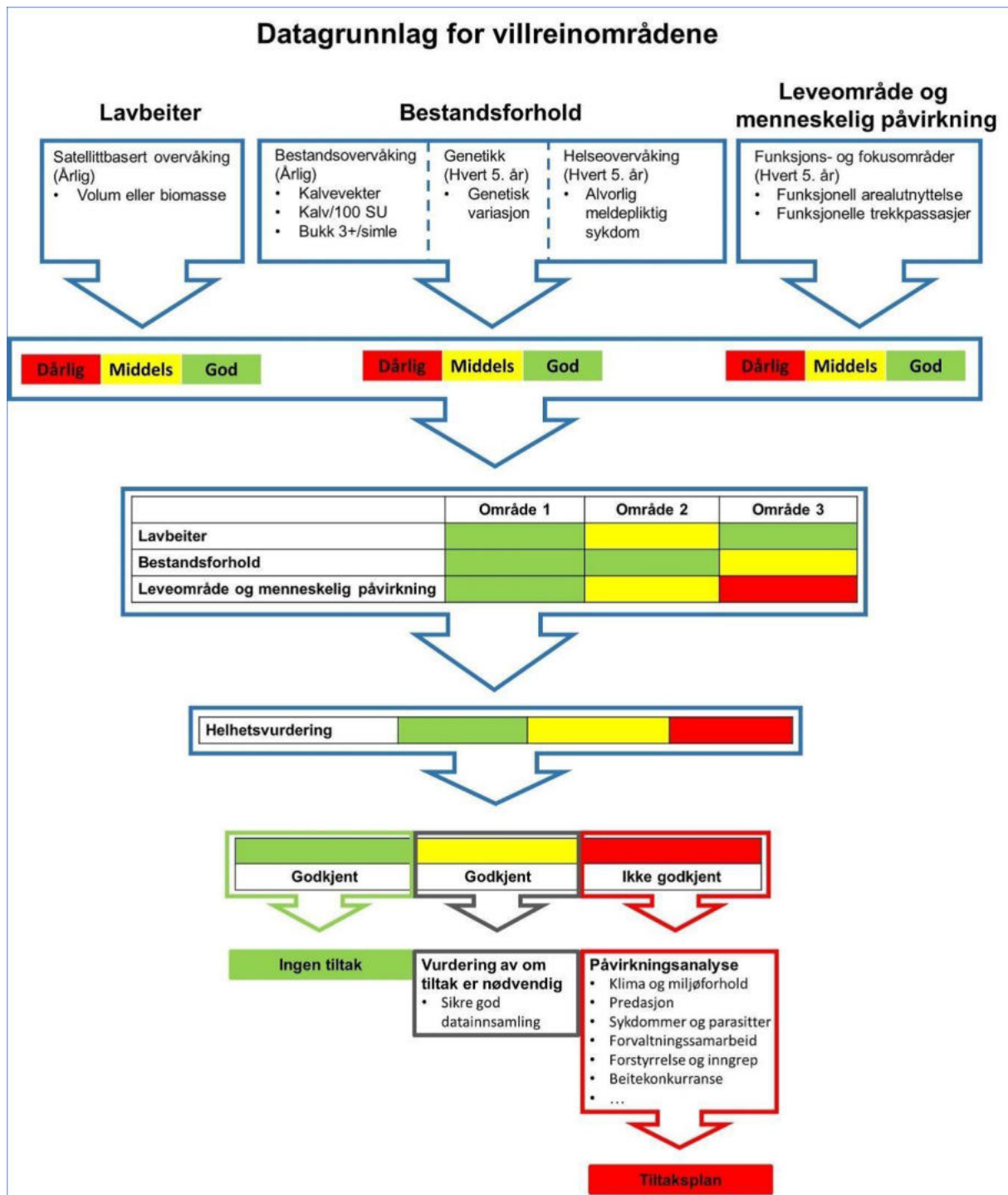
Laveste klassifisering for de ulike delnormene styrer hva som blir fastsatt som helhetsvurdering for et villreinområde.

Ved middels kvalitet skal en vurdere om tiltak er nødvendig, og sikre god datainnsamling.

Ved dårlig kvalitet skal det bli gjort en påvirkningsanalyse, og lages en tiltaksplan fastsatt av departementet.

Klassifisering og påvirkningsanalyser etter kvalitetsnormen skal bli utført av et fagmiljø med særskilt kompetanse på villrein og arealbruk, og pekes ut av Klima- og miljødepartementet. Departementet skal samordne prosessene med andre berørte departementer.

Gjennomføring av miljøkvalitetsnormen er vist i figur 1.

Figur 1. Prinsippskisse miljøkvalitetsnorm for villrein (etter Miljødirektoratet)

Vurdering

Det faglige grunnlaget for forslaget til «Miljøkvalitetsnorm for villrein» er lagt i NINA-rapport 1400 «Miljøkvalitetsnorm for villrein».

Lavbeiter og bestandsforhold

Miljøkvalitetsnormen vil her bygge på etablerte metoder og ordninger for registrering og overvåking. Miljøkvalitetsnormen for villrein vil være med på å styrke overvåkingen av villreinbestandene og beiteressursene.

Leveområde og menneskelig påvirkning

Miljøkvalitetsnormen bygger på NINA-rapport 1400. det bl.a. står:

«Veger, stier og skiløyper er for en stor grad kartfestet, men en vet lite om mengden og intensiteten av ferdsel i områder hvor det ikke er gjennomført spesielle registreringer ved hjelp av blant annet automatiske ferdselstellere og brukerundersøkelser (se f.eks. Strand mfl. 2015a). Det er også mangel på kunnskap om direkte sammenhenger mellom forekomst av infrastruktur og forstyrrelseeffekt på villrein. Vi har derfor valgt å ta utgangspunkt i villreinens arealbruk og ikke menneskelig arealbruk når vi har foreslått måleparametere for denne delen av normen.»

I Rondane har det vært en stor forskningsinnsats de siste årene og kunnskapen er omfattende. For Rondane vil en kvalitetsnorm derfor neppe gi så mye ny kunnskap. Kunnskapen vil likevel bli systematisert på en ny måte, som skal gi grunnlag for årsaksanalyser og tiltaksplaner. Med det omfattende kunnskapsgrunnlaget som allerede forligger og de store utfordringene en har i Rondane med menneskelig påvirkning, kan muligens arbeidet med både påvirkningsanalyse og tiltaksplan komme raskt i gang. Til dette pekes det på at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er i oppstarten av arbeid med besøksstrategi for Dovre nasjonalpark og arbeidet bør integreres med arbeidet knyttet til påvirkningsanalyser og tiltaksplan.

I henhold til bestandsplan for Rondane nord blir bestanden nord for Ula forvaltet som to delbestander – nord og sør for Ula. Forskningsinnsatsen her de siste årene har bekreftet det lokale villreinforvaltning har registrert, at utvekslingen av dyr mellom delbestandene nord og sør for Ula er opphørt.

Miljøkvalitetsnormen vil, når det gjelder leveområde og menneskelig påvirkning, bygge på kunnskap om endringer i villreinen sin arealbruk i utvalgte fokusområder, over en 50-års periode.

For villreinområder der det ikke er mulig å få sikker kunnskap om bruken i en 50-årsperiode, vil indikatoren «Leveområde og menneskelig påvirkning» bli utelatt (få grå farge). Det er en svakhet ved miljøkvalitetsnormen at en ikke kan fastsette tilstand for denne indikatoren i alle villreinområdene.

Dersom det gjennom tilstandsvurderingene hvert femte år slås fast at et område har en uheldig utvikling, skal en i etterkant sette inn tiltak for å bøte på dette. Enkelte synspunkt går på at en da står i fare for å hele tiden være på etterskudd for å møte en uheldig utvikling. En kunne også ønske seg mer kontante virkemidler for å stanse reduksjon og fragmentering av leveområde. Tiltak for oppfølging av en dårlig tilstand vil likevel måtte bygge på eksisterende lovgivning for offentlige prosesser etter bl.a. naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven.

En annen viktig problemstilling er at et mål om minimum middels tilstand «åpner for» at et villreinområde som er klassifisert til god tilstand kan «tåle» enda et par negative inngrep, slik

at tilstanden senkes til middels, uten at tilstanden er i strid med målet i den retningsgivende normen. Normen fungerer da som en «sovepute». I andre tilfeller vil det kunne benyttes som et argument for å tillate ytterligere negative tiltak.

Et synspunkt er derfor at med bakgrunn i villreinens utsatte situasjon, Norges internasjonale ansvar, og behov for økt robusthet i tiden som kommer, kunne en vurdere at målet i artikkel 3 bør styrkes. Ordlyden «Målet er at god kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller nås snarest mulig» bør innføres. Dette bør minimum gjelde for de nasjonale villreinområdene, og de Europeiske villreinregionene. Her må en likevel anføre at «det beste kan bli det godes fiende». Ekspertgruppen bak miljøkvalitetsnormen har ment at «middels» også er godt nok for å opprettholde et leveområde på sikt, men at situasjonen da vil kreve ekstra overvåking.

Tilstandsvurderinger av villreinområdene er foreslått hvert femte år. Vanlig tid for rullering av offentlige planer er 4 – 10 år. Det er mulig en trenger fem år på ein syklus med innhenting av kunnskap – årsaksanalyse – tiltaksplan – gjennomføring.

I høringsnotatet vises det til at både i arbeidet med påvirkningsanalyser og tiltaksplaner skal det knyttes kontakt med lokale fagpersoner og ressurspersoner som kjenner forholdene i det aktuelle fagmiljøet godt. Dette er viktig. I påvirkningsanalysen blir det sentralt å stille de riktige spørsmålene, og lokalkunnskap vil da ofte være nødvendig, særlig på arealsiden. . For å unngå at kvalitetsnormen forblir kunnskapsinnhenting kan det være hensiktsmessig å sette en tidsramme for når eventuelle tiltaksplaner skal være ferdige slik at miljøkvalitetsnormen resulterer i konkrete tiltak.

Det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt og forskningsprosjekter i regi av Norsk institutt for naturforskning har så langt vært sett som ei støtte for rettighetshavernes forvaltning. Det er derfor uheldig om kvalitetsnormen blir oppfattet som en sentralisering og «degradering» av lokal forvaltning.

Konklusjon

Etter sekretariatets sitt syn er høringsforslaget godt gjennomarbeidet. Det er et godt opplegg for å etablere et felles kunnskapsgrunnlag, og for å ivareta villreinens leveområder på tvers av administrative og forvaltningsmessige grenser.

Det er positivt og nyttig at en nå får et enhetlig og godt kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av de nasjonale villreinområdene. En kvalitetsnorm vil også være nyttig for å prioritere midler mellom villreinområdene i Norge, for å få nasjonalt/regionalt fokus på områdene hvert femte år, og forhåpentligvis, for å øke nasjonale bevilgninger til forvaltningen, ikke minst til tiltak.

Sekretariatet anser det som en mangel ved miljøkvalitetsnormen at det ikke er laget en indikator for «Leveområde og menneskelig påvirkning» som kan brukes på alle villreinområder.

I henhold til adresseliste

Trondheim, 02.12.2019

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2019/13819

Saksbehandler:
Vemund Jaren

Høring – kvalitetsnorm for villrein

Etter oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sender Miljødirektoratet med dette forslag til kvalitetsnorm for villrein på høring. Høringsuttalelser sendes til Miljødirektoratet innen 2.mars 2020.

I forbindelse med Stortingets behandling 23. mai 2016 av Meld. St. 14 (2015-2016) - *Natur for livet - Norsk handlingsplan for naturmangfold*, ble det fattet vedtak om at "Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein". Klima- og miljødepartementet har fulgt opp Stortingets bestilling gjennom oppdrag til Miljødirektoratet om å utvikle faggrunnlag og legge fram forslag til en slik kvalitetsnorm med hjemmel i naturmangfoldloven § 13. Denne lovhjemmelen er benyttet bare én gang tidligere gjennom fastsetting av *Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks* 20.09.2013, og det er lagt vekt på erfaringene fra denne i arbeidet med kvalitetsnorm for villrein.

Artikkel 1 i den foreslåtte kvalitetsnormen fastslår at formålet er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Kvalitetsnormen er retningsgivende for myndighetenes forvaltning i alle saker som har betydning for villrein og skal gi myndighetene et best mulig grunnlag for forvaltningen av bestandene og leveområdene, og faktorene som påvirker disse.

Forslaget om en kvalitetsnorm for villrein bygger på faglige råd fra en uavhengig og bredt sammensatt ekspertgruppe nedsatt av Miljødirektoratet. Resultatene av gruppas arbeid er presentert i [NINA Rapport 1400: Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe](#). Med bakgrunn i rapporten har Miljødirektoratet utarbeidet vedlagte høringsnotat. Selve forslaget til kvalitetsnorm med beskrivelse av de enkelte delnormene finnes som vedlegg til høringsnotatet ("Kvalitetsnorm for villrein (*Rangifer tarandus*)"), mens Miljødirektoratets kommentarer til de enkelte artiklene finnes i kapittel 3.7. Bortsett fra noen justeringer av delnorm 3 (vedlegg IV) er det i høringsforslaget ikke gjort endringer i selve klassifiseringssystemet og innholdet i kvalitetsnormen slik det er foreslått fra ekspertgruppa, og vi ber høringsinstansene ta stilling til dette slik det foreligger. Videre ber vi særskilt om at høringsinstansene kommenterer kapittel 3.8 om operasjonalisering av kvalitetsnormen. Dette inngikk ikke i ekspertgruppas mandat, og forslagene

her er utviklet av Miljødirektoratet. For øvrig er det selvsagt åpent for å gi kommentarer til alle deler av høringsnotatet.

Miljødirektoratet ber om at høringspartene benytter skjema for elektronisk tilbakemelding på våre nettsider <https://tema.miljodirektoratet.no/horing2019-13819/> Det er også mulig å sende høringsuttalelser til post@miljodir.no Høringsfristen er 2. mars 2020.

Liste over høringsinstanser følger vedlagt. Høringsinstansene bør vurdere om saken skal sendes til eventuelle underliggende etater eller tilsluttede virksomheter eller samarbeidende organisasjoner. I slike tilfeller ber vi om at høringsinnspill fra underliggende organisasjoner oppsummeres og inkluderes i en samlet uttalelse. Alle som ønsker det kan uttale seg, selv om de ikke er oppført på listen over høringsinstanser. Høringsuttalelsene er offentlige etter offentlighetsloven og blir publisert på hørings siden på nett.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør

Knut Morten Vangen
seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Vedlegg

- 1 Kvalitetsnorm villrein - Høringsnotat november 2019
- 2 Kvalitetsnorm villrein - november 2019
- 3 Liste over høringsinstanser

Kvalitetsnorm for villrein (*Rangifer tarandus*)

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. xx.xx.2020 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 13. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

Artikkel 1. Formål og virkeområde

Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Kvalitetsnormen er retningsgivende for myndighetenes forvaltning i alle saker som har betydning for villrein og skal gi myndighetene et best mulig grunnlag for forvaltningen av bestandene og leveområdene, og faktorene som påvirker disse.

Artikkel 2. Kvalitetsnormens innhold

Kvalitetsnormen fastsetter grenseverdier for god, middels og dårlig kvalitet for villrein i villreinområder, basert på delnormene bestandsforhold, lavbeiter, og leveområde og menneskelig påvirkning, jf. vedlegg I, II, III og IV.

Artikkel 3. Kvalitetsmål

Målet er at minimum middels kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller nås snarest mulig. Klima- og miljødepartementet og andre berørte departementer kan i samråd beslutte at målet fravikes for hele villreinområdet når viktige samfunnsinteresser veier tyngre enn hensynet til villreinen. Hensynet til villrein veier særlig tungt i fastsatte nasjonale villreinområder.

Artikkel 4. Klassifisering og påvirkningsanalyser

Miljødirektoratet fastsetter hvilke villreinområder som skal klassifiseres etter kvalitetsnormen, og har ansvar for at det blir utarbeidet en påvirkningsanalyse som, så langt mulig og innenfor rimelige økonomiske rammer, klarlegger årsakene til at et villreinområde ikke oppnår middels eller god kvalitet.

Klassifisering og påvirkningsanalyser etter kvalitetsnormen skal utføres av fagmiljø med særskilt kompetanse på villrein og arealbruk og pekes ut av Klima- og miljødepartementet i samråd med berørte departementer.

Miljødirektoratet skal publisere oppdaterte oversikter over kvaliteten for villrein i villreinområder.

Artikkel 5. Tiltaksplaner

Blir en fastsatt kvalitetsnorm for villrein i et villreinområde ikke nådd, eller er det fare for dette, bør Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en

plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Slike planer må ta hensyn til annen eksisterende virksomhet i området.

Artikkel 6. Endring av kvalitetsnormen

Artikkel 1 til 6 kan endres av Kongen. Endringer i vedleggene kan foretas av Klima- og miljødepartementet i samråd med berørte departementer.

Artikkel 7. Ikrafttredelse

Kvalitetsnormen for villrein trer i kraft straks.

Vedlegg I til kvalitetsnorm for villrein - Klassifisering av tilstanden for villreinbestander i Norge

Kvalitetsnormen for villrein består av tre delnormer:

- 1) Bestandsforhold: Datokorrigert høstvekt for simlekalv
Antall kalver per 100 simle og ungdyr
Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle
Genetisk variasjon
Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom
- 2) Lavbeiter: Lavbiomasse
- 3) Leveområde og menneskelig påvirkning: Funksjonell arealutnyttelse
Funksjonelle trekkpassasjer

Klassifisering av villreinområdene etter kvalitetsnormen gjøres hvert femte år. Hver delnorm gis en helhetsvurdering. I de tilfeller delnormen består av flere måleparametere, vektet disse likt og måleparameteren med den dårligste klassifiseringen bestemmer delnormens endelige tilstandsklassifisering. Det samme prinsippet gjelder når de tre delnormene skal sammenstilles til en helhetsvurdering for det enkelte villreinområde. I tilfeller hvor manglende data gjør at enkelte delnormer ikke kan klassifiseres, påvirker ikke dette helhetsvurderingen. Dersom kvalitetsnormen i et villreinområde ikke er nådd, er målet at kvalitetsnormen skal være et grunnlag for å iverksette avbøtende tiltak slik at tilstanden i området kan bringes opp på et nivå som tilfredsstillende kravene. I de tilfeller det er manglende kunnskap, grå fargekode, vil dette være et viktig signal om å innhente nødvendig kunnskap fram til neste klassifisering.

Samlet fremstilling av de enkelte delnormenes tilstandsvurdering og samlet helhetsvurdering per villreinområde. Fargekodene grønn, gul og rød angir henholdsvis tilstandskategoriene God, Middels og Dårlig. Grå fargekode angir manglende datagrunnlag.

	Bestandsforhold	Lavbeiter	Leveområde og menneskelig påvirkning	Helhetsvurdering
Villreinområde 1				
Villreinområde 2				
Villreinområde 3				
Villreinområde 4				

Bestandsforhold

En hovedfaktor for en villreinstammes tilstand er tilgang på nok beite av høy kvalitet som et grunnlag for vekst, reproduksjon og overlevelse. Som en tommelfingerregel er veksten og størrelsen på dyrene regulert av mattilgangen på sommerbeitene, mens mattilgangen vinterstid begrenser antallet dyr og kalveproduksjonen. Naturgitte og klimatiske forhold gir stor variasjon i beitekapasiteten mellom våre villreinområder. Det er likevel klart at forvaltningen gjennom regulering av stammens størrelse er en

hovedfaktor for å bestemme graden av beitekonkurranse som påvirker bestandenes produksjon og kondisjon.

De ulike måleparameterne slaktevekt for kalv, antall kalver per 100 simler og ungdyr og andel eldre bukk per simle angis i absolutte verdier. I tillegg skal en statistisk sikker trendutvikling vektlegges. I tilfelle statistisk sikker negativ trend senkes tilstandsklassifiseringen ett nivå. I tilfelle statistisk sikker positiv trend heves tilstandsklassifiseringen ett nivå.

Lavbeiter

Tidsforsinkelser mellom langsiktige endringer i beitetilstand (overbeiting) og kondisjon (vekter) gjør at beitene også bør overvåkes direkte. Dette gjelder i særlig grad lavbeiter som vokser sakte og kan bruke tiår på å hente seg inn om de overbeites. Mengden av mat som er tilgjengelig vinterstid antas å være bestemmende for mengden rein et område kan bære. Villreinen har en unik evne til å fordøye og utnytte lav som vedlikeholdsfôr om vinteren, og arealene av lavrike vegetasjonstyper innenfor villreinområdene har derfor stor betydning. Lav vokser på lettdrenerte, tørre rabber, ofte beliggende på sure og fattige bergarter, og trives best på mer eller mindre snøfri mark.

Leveområde og menneskelig påvirkning

Forstyrrelser og inngrep representerer viktige utfordringer knyttet til ivaretagelse av villreinen og dens leveområder. Redusert arealutnyttelse på grunn av inngrep og forstyrrelser vil blant annet kunne føre til redusert høstingspotensial og/eller redusert kondisjon. Imidlertid vil ofte bestandsforvaltningen kunne redusere bestandstettheten for å unngå nedgang i kondisjon. Det er derfor viktig å inkludere et mål på arealutnyttelse direkte.

Infrastruktur og menneskelig aktivitet kan ha betydelige effekter på villreinens arealbruk, men det er ofte svært komplekse sammenhenger mellom ulike typer infrastruktur og ferdsel. Samvariasjon mellom alle disse påvirkningsfaktorene må også settes inn i en sammenheng med naturforhold, ressurstilgang og dynamikken i villreinbestandene. I dag er det begrenset tilgang til data som kartfester ferdsel og menneskelig aktivitet på et detaljningsnivå som er relevant i forhold til å forstå variasjoner i reinens arealbruk. Veger, stier og skiløyper er for en stor grad kartfestet, men en vet lite om mengden og intensiteten av ferdsel i områder der det ikke er gjort spesielle registreringer av dette. Det er også mangel på kunnskap om direkte sammenhenger mellom forekomst av infrastruktur og forstyrrelseeffekt på villrein. Dette gjør det utfordrende å fastsette generelle anbefalinger knyttet til bruk og forvaltning av de aktuelle arealene. Det er derfor tatt utgangspunkt i villreinens arealbruk og ikke menneskelig arealbruk når det er foreslått måleparametere for denne delen av kvalitetsnormen.

Metodikk for klassifisering av delnorm 1) *bestandsforhold*, delnorm 2) *lavbeiter* og delnorm 3) *leveområde og menneskelig påvirkning* er vist i henholdsvis vedlegg II, III og IV.

Vedlegg II til kvalitetsnorm for villrein - Klassifisering av delnorm bestandsforhold

a) Datokorrigert høstvekt for simlekalv

er en sensitiv parameter og gir et godt mål på beitenes kvalitet og bestandens tilstand. Dette beror på at kalvene er de som i størst grad påvirkes av variasjon i miljøforhold, og at vektene på kalvene også reflekterer mattilgangen og vektene på simlene. Høy kalvevekt om høsten øker overlevelse gjennom den første vinteren og øker sjansen for at simlene får sin første kalv som toåring. Slaktevekter samles allerede rutinemessig for en del av områdene, og bør inngå som standard datainnsamling i alle villreinområdene. Ettersom kalvene vokser utover i jakttida, og bukkekalver er tyngre enn simlekalver, foreslås det å bruke 4. september som standardiseringsdato (median fellingsdato) og simlekalver som standard kjønn. Det foreslås følgende tilstandskategorier:

Dårlig	Middels	God
< 15 kg	15 – 18 kg	> 18 kg

b) Antall kalver per 100 simler og ungdyr

kan påvirkes av både ressursbegrensning, predasjon og sykdom. Forventet kalveproduksjon reflekteres i stor grad av kalvevektene, men eventuelle avvik fra forventet kalveproduksjon på en gitt vekt vil belyse tap på grunn av andre forhold enn ressursbegrensning. Kalvetellinger gjennomføres normalt ved hjelp av bilder tatt fra fly eller helikopter om sommeren. Et problem med kalvetellinger på villrein, er at dataene er kalv per simle og ungdyr fordi det ikke er mulig å skille ut ungbukker fra simler på bildene tatt fra lufta. Andelen unge bukker (1-2 år) og andelen unge simler som ikke reproducerer vil derfor påvirke beregningene. Variasjon i andelen unge simler som ikke reproducerer er et av forholdene som vi ønsker skal gjenspeiles i «andelen simler med kalv», mens det ideelt sett bør kunne korrigeres for andelen ungbukker som går sammen med simlene og kalvene om sommeren. Det er utviklet modeller som i noen grad kan kontrollere for dette. Det foreslås følgende tilstandskategorier for kalv per 100 simle og ungdyr (SU):

Dårlig	Middels	God
< 35	35 – 50	> 50

c) Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle

Forholdet mellom antall simler og bukker har direkte betydning for vekstpotensialet i en bestand. Jo større andel simler, dess større tilvekst i form av fødte kalver. Den enkelte voksne bukk har kapasitet til å bedekke mange simler. Kjønnforholdet skal derfor være veldig skjevt før dyra ikke blir bedekket hos en så polygyn art som reinsdyr, men fravær av store bukker kan forsinke brunsten og dermed påfølgende kalving. En for skjev kjønnsratio er heller ikke ønskelig sett i et bevaringsperspektiv for å sikre at den seksuelle seleksjonen ivaretas. Bukkeandel som reproducerer påvirker også effektiv bestandsstørrelse. Effektene av disse prosessene kan være små og til dels svakt dokumentert, så høy bukkeandel innebærer et føre-var-prinsipp. Det er vurdert forvaltningsmessig positivt med høy bukkeandel siden bukkene har en mer ekstensiv arealbruk og fører til en bredere utnyttelse av leveområdene. Registreringene gjennomføres normalt som strukturtellinger fra bakken med teleskop

i brunstperioden om høsten, da alle kjønns- og aldersgrupper er til stede i flokkene. Det foreslås følgende tilstandskategorier for eldre bukk (≥ 3 år) per simle ≥ 1 år:

Dårlig	Middels	God
< 0,20	0,20 – 0,35	> 0,35

d) Genetisk variasjon

Reinen i de norske villreinområdene har ulik opprinnelse, og varierer både når det gjelder innblanding av tamrein, effektiv bestandsstørrelse og genetisk variasjon. Genetisk variasjon er viktig for å opprettholde levedyktige villreinstammer med tilstrekkelig evne til å tilpasse seg varierende miljøbetingelser på lengre sikt. Effektive analyseverktøy kan i dag gi informasjon om både genetisk strukturering av bestander, begynnende bestandsfragmentering og genetisk variasjon generelt. Den effektive bestandsstørrelsen utgjøres av de dyrene som parrer seg og er opphav til nye avkom. Dette er ofte bare en tiendedel av den totale bestanden, avhengig av kjønns- og alderssammensetning. Utveksling av individer mellom nabobestander vil øke den effektive bestandsstørrelsen, mens fragmentering innen bestander vil gi en mindre effektiv bestandsstørrelse enn det områdets bestandstall skulle tilsi. Dette er forhold som rene bestandstall ikke fanger opp og gjør overvåking direkte på genetisk variasjon nødvendig. Endringer i den genetiske variasjonen skjer langsomt og det er ikke behov for årlige analyser for å følge en utviklingstrend. Bruk av den genetiske variasjonen som et mål vil også bidra til å gi grunnlag for å oppfylle målsettingen om å ivareta den genetiske integriteten til våre stedegne villreinstammer. Det foreslås følgende tilstandskategorier for tap av genetisk variasjon i løpet av en 5-årsperiode:

Dårlig	Middels	God
> 3 %	3 < 0 %	0 %

e) Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom

Tilstedeværelse av en alvorlig meldepliktig sykdom kan ha store konsekvenser for arten selv, eller gi alvorlig sykdom hos andre viltarter eller mennesker. Det kan også medføre at folkehelse- eller dyrehelsemyndighetene griper inn med føringer eller pålegg som overstyrer den vanlige forvaltningen av bestandene. Utbruddet av skrantesyke i Nordfjella viser hvordan et slikt sykdomsutbrudd kan snu opp-ned på alle andre faktorer i villreinforvaltningen. Imidlertid er det ikke alvorlige smittsomme sykdommer som vanligvis påvirker villreinens helse og velferd mest, men snarere summen av og samvirket mellom ulike faktorer som påvirker helsen. Infeksjoner, parasitter og feil mineralbalanse kan ha betydelige effekter når de virker sammen med andre viktige miljøfaktorer. Sykdommer kan også øke effekten av endringer i miljøet eller stokastiske hendelser. Vi har i dag for lite kunnskap til å lage en parameter som gir et godt og tolkbart uttrykk for dette samspillet mellom helsestatus, andre faktorer og effekter på de ulike bestandenes tilstand, slik at dette kan inkluderes i kvalitetsnormen. Derimot bør tilstedeværelse av alvorlige meldepliktige sykdommer inngå som en måleparameter. Det foreslås kun følgende to tilstandskategorier for alvorlige meldepliktige sykdommer:

Dårlig	Middels	God
Påvist	[benyttes ikke]	Ikke påvist

Vedlegg III til kvalitetsnorm for villrein - Klassifisering av delnorm lavbeiter

Lavbiomasse

Det er store forskjeller mellom de ulike villreinområdene når det gjelder reinens tilgang til lavdominerte vegetasjonstyper. Det synes likevel klart at tilstanden på lavbeitene representerer en viktig begrensning for et områdes vinterbeitegrunnlag. Å sikre at disse beiteressursene opprettholder god produksjon og unngår unødig beiteslitasje, er viktig for å ivareta villreinområdenes bestandsgrunnlag. Naturlige forskjeller i slitasje på vinterbeitene vil oppstå som følge av mellomårsvariasjon i reinens bruk av vinterbeiteområder, og klimatiske forhold som påvirker tilgang til beitene (snødybde, nedising m.m.). I tillegg vil naturlige eller menneskerelaterte barrierer bidra til at det stedege beitetrykket vil variere mye innen et område. Eksempelvis så er beitetrykket større og dermed den stående lavbiomassen gjennomgående langt mindre i de sentrale og mest brukte delene av et villreinområde. Det anbefales derfor at klassifiseringen baseres på tilstanden i 60 % av vinterbeitearealet.

For kalibrering av fjernmåling foreslås det å samle inn data om tilstanden i lavbeitene hvor man måler lavdekning, lavhøyde og lavvolum i faste felter innenfor noen villreinområder. I tillegg foreslås det at årlige sammenstillinger av satellittbaserte vegetasjonsindekser og lavbiomasseindeksen gjennomføres. Biomassemålingen basert på satellittdataene er i utgangspunktet gitt som volum (l/m^2), men regnes om og presenteres som g/m^2 siden reinens fødebehov vanligvis framstilles med basis i tørrvektmål. Overgangen fra volum til vekt er gitt av sammenhengen: ($g/m^2 = 22 \times l/m^2$). Det foreslås at kategorien Dårlig tildeles dersom minst 60 % av det totale vinterbeitearealet har mindre enn $132 g/m^2$. Kategorien Middels tildeles dersom minst 60 % av arealene har fra $132 - 220 g/m^2$. Kategorien God tildeles dersom mer enn 60 % av arealene har mer enn $220 g/m^2$.

Dårlig	Middels	God
$< 132 g/m^2$	$132 - 220 g/m^2$	$> 220 g/m^2$

Vedlegg IV til kvalitetsnorm for villrein - Klassifisering av delnorm leveområde og menneskelig påvirkning

Det er en forutsetning at kvalitetsnormen skal være så enkel som mulig, men likevel kunne fange opp kritiske endringer i villreinens arealbruk. Klassifisering av hvert enkelt villreinområde bygger på en samlet vurdering av funksjonell arealutnyttelse og funksjonelle trekkpassasjer. Et område med god økologisk funksjonalitet har både gode trekkpassasjer og god tilgang til funksjonsområder.

I begrepet funksjonell arealutnyttelse legger vi at arealene som villreinen bruker gjennom året fyller ulike økologiske funksjoner og at reinen har tilgang til disse. De viktigste funksjonsområdene er sommerbeite, vinterbeite og kalvingsområder. Trekkpassasjer er også viktige funksjonsområder, og er på grunn av sin særskilte betydning tatt ut som en egen måleparameter, funksjonelle trekkpassasjer. Naturlige hindringer som topografi og vassdrag gir flaskehals som er spesielt sårbare for forstyrrelser, og fysiske naturinngrep eller menneskelig aktivitet kan føre til at trekket blir helt sperret.

Klassifiseringen forutsetter at man har god kunnskap om villreinens arealbruk og trekk. I de tilfeller det er for lite kunnskap vil delnorm 3 måtte klassifiseres som «grå» og ikke telle med i helhetsvurderingen av området etter kvalitetsnormens standard klassifiseringssystem (se vedlegg I).

Det er under utvikling en mal for hvordan kartleggingsarbeidet skal gjennomføres med erfaringer fra kartlegging i de nasjonale villreinområdene. Malen inkluderer identifisering, avgrensning og forankring av såkalte *fokusområder*, som er et veletablert begrep i villreinformvaltningen.

Fokusområder omfatter områder hvor det er identifisert utfordringer knyttet til arealinngrep og menneskelig aktivitet, og der det ofte er behov for avbøtende tiltak for å bedre situasjonen.

Avgrensningen av fokusområder bygger på en helhetlig vurdering av landskapsformer/topografi, området sin opprinnelige funksjon for villreinen og de påvirkningsfaktorene en finner i området.

a) Funksjonell arealutnyttelse

Måleparameteren beskriver i hvor stor grad villreinen har tilgang til viktige funksjonsområder gjennom året. To forhold blir vurdert; 1) grad av arealunnavvikelse og 2) samlet omfang av arealunnavvikelse.

1. Grad av arealunnavvikelse er arealunnavvikelse siste 10 år sammenlignet med forventningen basert på siste 50 år. Først klassifiseres arealunnavvikelse i det enkelte fokusområde på bakgrunn av unnavvikelsesgrad: Dårlig (mer enn 90 % unnavvikelse), Middels (50-90 % unnavvikelse) og God (mindre enn 50 % unnavvikelse). Deretter registreres det enkelte fokusområdets areal (km²) i tabellen under, men kun i kolonnen for aktuell grad av arealunnavvikelse.

Aktuelle fokusområder	Grad av arealunnavvikelse i fokusområder		
	Dårlig	Middels	God
Område 1	km ²	km ²	km ²
Område 2	km ²	km ²	km ²
Osv.	km ²	km ²	km ²
Sum areal	km ²	km ²	

2. For de fokusområdene som har vesentlig grad av arealunnvikelse (dårlig eller middels i tabellen over) vurderes deretter om disse arealene utgjør et lite (inntil 10 %), middels (10-20%) eller stort (mer enn 20 %) omfang sammenlignet med det totale arealet av funksjonsområder for sommerbeite, vinterbeite og kalving innen villreinområdet.

Tabellen nedenfor brukes deretter til å fastsette endelig tilstandsklassifisering. Dersom tilstandsklassifiseringen for områder med sommerbeite, vinterbeite og kalving eksempelvis er vurdert til henholdsvis God, Middels og Dårlig, vil det være kalvingsområdenes dårlige klassifisering som bestemmer den endelige helhetsvurderingen.

		Grad av arealunnvikelse i fokusområdene	
		Middels	Dårlig
Samlet omfang av arealunnvikelsen	Lite		
	Middels		
	Stort		

b) Funksjonelle trekkpassasjer

Begrepet funksjonelle trekkpassasjer betyr at villreinen har mulighet til å trekke mellom de ulike funksjonsområdene i leveområdet. Det er de funksjonelt viktigste trekkpassasjene innenfor villreinområdet som vurderes. Klassifiseringen av funksjonelle trekkpassasjer er basert på vurdering av endret bruk (reduisert krysningsfrekvens eller økt krysningshastighet) av historisk viktige trekkpassasjer mellom funksjonsområder. To forhold blir vurdert; 1) grad av redusert trekk og 2) endringer i villreinens arealbruk som følge av redusert trekk.

1. Grad av redusert trekk beregnes ved å sammenligne reinens bruk av trekkpassasjer siste 10 år med forventningen basert på siste 50 år. Statusvurderingen av trekkpassasjer er definert som følger: God; inntil 50 % redusert bruk, dette vurderes å ligge innenfor normal variasjon i områdebruk. Middels; 50-90 % redusert bruk. Dårlig; mer enn 90 % redusert bruk.
2. For de trekkpassasjene som har redusert trekk utover normal variasjon (middels eller dårlig), vurderes deretter om omfanget av endringene er lite (inntil 10 %), middels (10-20 %) eller stort (mer enn 20 %) sammenlignet med det totale arealet av funksjonsområder for sommerbeite, vinterbeite eller kalving innen villreinområdet. Vurderingen må også ta i betraktning om det finnes alternative trekkpassasjer, og om omfanget skal reduseres av den grunn.

Tabellen nedenfor brukes til å fastsette endelig tilstandsklassifisering for trekkpassasjer, der fargekodene viser til kvalitetsnormens standard klassifiseringssystem.

		Grad av redusert trekk	
		Middels	Dårlig
Endringer i villreinens arealbruk som følge av redusert trekk	Lite		
	Middels		
	Stort		

Kvalitetsnorm for villrein – høringsnotat

Innhold

0	Sammendrag	2
1	Bakgrunn og innledning – dagens forvaltning av villrein	4
1.1	Status og utvikling for villrein i Norge	4
1.2	Dagens forvaltning av villrein	5
1.3	Nasjonale mål og gjeldende politikk på området.....	9
2	Problembeskrivelse – behov for bedre og mer heldekkende og enhetlig kunnskapsgrunnlag for forvaltningen.....	10
2.1	Bestandsforvaltning.....	11
2.2	Arealforvaltning.....	13
3	Forslag om innføring av kvalitetsnorm for villrein	14
3.1	Vurdering av påkrevde tiltak og alternative virkemidler	14
3.2	Om kvalitetsnorm for naturmangfold	16
3.3	Ekspertgruppe for utvikling av faggrunnlag og forslag til kvalitetsnorm	17
3.4	Om tilstandskategorier og valg av kvalitetsmål	20
3.5	Om påvirkningsanalyser	21
3.6	Forholdet til naturmangfoldlovens prinsipper om offentlig myndighetsutøvelse.....	22
3.7	Forslag til kvalitetsnorm for villrein (<i>Rangifer tarandus</i>)	24
3.8	Operasjonalisering av kvalitetsnormen.....	28
4	Konsekvenser av innføring av en kvalitetsnorm for villrein	31
4.1	Berørte interesser	34
4.2	Forventede positive konsekvenser.....	34
4.3	Kostnader	35
4.3.1	Klassifisering av de 24 villreinområdene	36
4.3.2	Påvirkningsanalyser	39
4.3.3	Tiltaksplaner	39
5	Miljødirektoratets samlede vurdering	39
5.1	Anbefaling om innføring av kvalitetsnorm for villrein	39
5.2	Forutsetninger for en vellykket gjennomføring	40
5.3	Foreslåtte administrative og budsjettmessige løsninger	41
6	Høringsprosessen.....	41

0 Sammendrag

I forbindelse med Stortingets behandling 23. mai 2016 av Meld. St. 14 (2015–2016) – *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold*, ble det fattet vedtak om at "Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein, (...)". Energi- og miljøkomiteen har i sin innstilling til stortingsmeldingen understreket at det trengs gode kunnskapssystemer for å kunne følge med på utviklingen av høstbare arter, slik som villrein.

Klima- og miljødepartementet har fulgt opp Stortingets bestilling gjennom flere oppdrag til Miljødirektoratet om å utvikle faggrunnlag og legge fram forslag til en slik kvalitetsnorm med hjemmel i naturmangfoldloven § 13.

Norge er det eneste landet i Europa med opprinnelig, vill fjellrein, med unntak av mindre forekomster i det vestlige Russland. I tillegg finnes en mindre bestand på Island som ble innført som tamrein fra Finnmark for over 200 år siden, men som i dag forvaltes som villrein. Villrein er en nasjonal ansvarsart, og Norge har et internasjonalt ansvar for å ta vare på villreinen.

Villrein (*Rangifer tarandus*) er nå klassifisert som sårbar på den globale rødlisten for truede arter. Årsaken til dette er stor og vedvarende bestandsnedgang globalt, spesielt i flere av de store nordamerikanske cariboubestandene. Selv om den norske bestanden regnes som livskraftig samlet sett, møter villreinen i Norge likevel mange utfordringer som på sikt kan true artens overlevelse.

Villreinen krever muligheten til å flytte seg over store, sammenhengende fjellområder. Dette henger blant annet sammen med det marginale og ustabile livsgrunnlaget i fjellet. Den største trusselen mot villrein i Norge er derfor fragmentering og tap av leveområder. Flere av de større nasjonale villreinområdene består i dag allerede av to eller flere delbestander, og det er fare for ytterligere fragmentering i framtida. I mange av villreinens leveområder har en manglende helhetlig arealforvaltning videre medført en "bit for bit"-utbygging som sakte, men sikkert bidrar til å ødelegge villreinens livsgrunnlag.

Utviklingen mot mindre bestander og leveområder er også svært bekymringsfull sett i lys av klimaendringenes potensiale til å endre villreinens levekår. Sykdommer og parasitter vil også få større betydning i et framtidslandskap der klima er forandret og leveområdene mer oppstykket. Den største utfordringen i villreinforvaltningen er derfor å sikre at villreinbestandene får beholde leveområder av tilstrekkelig størrelse og kvalitet.

For å hindre ødeleggelse av villreinens leveområder, er det viktig at alle berørte får god kunnskap om effekten av ulike inngrep og forstyrrelser. Da er det først nødvendig med et system som til enhver tid sier noe om tilstanden for villreinen i de enkelte villreinområdene. Et slikt system er også viktig for at forvaltningen etter behov skal være i stand til å sette i gang tiltak som kan bedre situasjonen for villreinen. Selv om det er innhentet mye kunnskap om villrein de siste tiårene, mangler vi i dag fremdeles et slikt enhetlig system.

Miljødirektoratet mener en kvalitetsnorm for villrein vil være et solid styringsverktøy som er godt egnet til å si noe om tilstanden til villreinen, hvilke utfordringer arten møter i de enkelte villreinområdene og hvilke tiltak forvaltningen kan sette i gang for å bedre tilstanden. Iverksetting av kvalitetsnormen vil innebære at samtlige villreinområder vil få et styrket kunnskaps- og beslutningsgrunnlag for forvaltningen. Innenfor bestandsforvaltningen vil dette være svært nyttig for rettighetshavere/villreinutvalg i deres arbeid med utarbeidelse av forslag til bestandsplaner, årlige fellingskvoter m.v. Det vil også være til stor nytte for villreinnemndene i deres offentlige myndighetsutøvelse etter hjorteviltforskriften i bestandsforvaltningen, og som grunnlag for nemndas medvirkning og høringsuttalelser i arealforvaltningen. Det samme gjelder for kommunene som er

den viktigste planmyndighet etter plan- og bygningsloven, og som har ansvaret for å følge opp de retningsgivende regionale planene gjennom juridisk bindende arealplaner. En kvalitetsnorm for villrein vil bidra til å systematisere kunnskap om effekten av den samlede belastningen av ulike tiltak i villreinens leveområder, og vil med dette gi viktig kunnskap for en bedre og mer treffsikker forvaltning for å oppnå de nasjonale målene for naturmangfold. Miljødirektoratet mener derfor kvalitetsnormen vil bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, kan forvaltes på en slik måte at vi oppfyller våre internasjonale forpliktelser, og at vi er i stand til å ta vare på villreinen i levedyktige bestander i våre 24 villreinområder.

Med en enhetlig forståelse av effekten av alle påvirkninger og inngrep i et villreinområde, vil en kvalitetsnorm på mange måter være et godt supplement til de regionale planene for nasjonale villreinområder. Klassifiseringen etter kvalitetsnormen vil også kunne bidra til å måle om retningslinjene og handlingsprogrammene i de regionale planene fungerer etter hensikten. Kvalitetsnormen vil gjelde for alle 24 villreinområder og sikre at alle berørte myndigheters ansvar gjøres synlig, slik at myndighetene i felleskap kan iverksette treffsikre tiltaksplaner etter behov. Miljødirektoratet har derfor med hjemmel i naturmangfoldloven § 13 utarbeidet forslag til "Kvalitetsnorm for villrein (*Rangifer tarandus*)" (se vedlegg).

Forslaget om en kvalitetsnorm for villrein bygger på faglige råd fra en uavhengig og bredt sammensatt ekspertgruppe nedsatt av Miljødirektoratet. Resultatene av gruppas arbeid er presentert i NINA Rapport 1400: *Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe*¹. Bortsett fra noen justeringer av delnorm 3 (vedlegg IV) er det i høringsforslaget ikke gjort endringer i selve klassifiseringssystemet og innholdet i kvalitetsnormen slik det er foreslått fra ekspertgruppa, og vi ber høringsinstansene ta stilling til dette slik det foreligger.

Basert på ekspertgruppas råd, anbefaler Miljødirektoratet at det hvert femte år skal vurderes om hvert av de 24 villreinområdene har god, middels eller dårlig kvalitet. Målet er at minimum middels kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller nås snarest mulig. Hva som ligger i dette vil være avhengig av hvilken påvirkning det er snakk om. For eksempel vil det normalt være lettere, raskere og mindre kostnadskrevenne å rette opp uheldige bestandsforhold enn å få gjennomført avbøtende tiltak som kan bidra til å redusere arealunnvikelser eller å få gjenåpnet viktige trekkpassasjer. Det tar også lang tid å få reetablert lavmatter som har vært overbeitet.

Miljødirektoratet foreslår videre, i tråd med ekspertgruppas råd, at kvalitetsnormen bør bestå av tre delnormer; 1) bestandsforhold, 2) lavbeiter og 3) leveområde og menneskelig påvirkning. Det er foreslått måleparametere for de enkelte delnormene med grenseverdier for henholdsvis god, middels og dårlig kvalitet. Grenseverdiene fremgår av vedleggene til kvalitetsnormen. Samlet vil kvalitetsnormen beskrive kvaliteten på både villreinbestanden, en sentral del av beitegrunnlaget og leveområdet.

Videre er det i kvalitetsnormen beskrevet hvordan påvirkningsanalyser kan bidra til å forklare hvorfor et villreinområde ikke oppnår god eller middels tilstand. Dette kan i sin tur gi grunnlag for tiltaksplaner som kan bidra til å redusere negative påvirkninger. Slike planer bør (etter loven) utarbeides i samråd med andre berørte myndigheter.

Selve forslaget til kvalitetsnorm med beskrivelse av de enkelte delnormene finnes som vedlegg til dette høringsnotatet, mens Miljødirektoratets kommentarer til de enkelte artiklene finnes i kapittel 3.7. Vi ber særskilt om at høringsinstansene kommenterer disse, samt kapittel 3.8 om operasjonalisering av kvalitetsnormen. Dette inngikk ikke i ekspertgruppas mandat, og forslagene her

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M869/M869.pdf>

er utviklet av Miljødirektoratet som del av arbeidet med forslag til kvalitetsnorm og dette høringsnotatet. For øvrig er det selvsagt åpent for å gi kommentarer til alle deler av høringsnotatet.

Miljødirektoratet har vurdert både prissatte og ikke-prissatte konsekvenser av forslaget. Nytteeffektene vil være knyttet til at kvalitetsnormen vil klargjøre hvordan kvaliteten er for villreinen og villreinområdene, og til at dette vil gi forvaltningen et styrket og enhetlig kunnskapsgrunnlag om hvordan vi kan nå eller opprettholde en gitt kvalitet. Vi får også systematisert kunnskap om samlet belastning. Kostnader ved innføring av kvalitetsnormen vil være knyttet til utvikling og drift av et opplegg for vurdering av sentrale måleparametere, og til behov for påfølgende klassifisering og påvirkningsanalyser og eventuelle tiltaksplaner. Miljødirektoratet mener det er grunn til å anta at fordelene med tiltaket veier opp for ulempene. Direktoratet finner at høringsnotatet og -prosessen møter kravene til saksgang og saksopplysninger i utredningsinstruksen (minimumsutredning) og i naturmangfoldloven.

Fordelene ved en kvalitetsnorm kan også strekke seg lengre enn kun for en art. Enkelte arter kan ha stor betydning for et økosystem, og villreinen er et godt eksempel på dette. Erfaringer viser at vi kan ta vare på mye natur og mange arter gjennom å ta godt vare på villreinen i Norge, og sikring av villreinens leveområder har stått sentralt ved opprettelsen av mange av våre store verneområder i fjellområdene i Sør-Norge.

Det gjennomføres elektronisk høring hvor høringsfristen er tre måneder. Saksdokumentene og skjema for å gi elektronisk tilbakemelding finnes på en høringside på www.miljodirektoratet.no.

1 Bakgrunn og innledning – dagens forvaltning av villrein

1.1 Status og utvikling for villrein i Norge

Ved siden av mindre forekomster i det vestlige Russland, samt en mindre, innført bestand på Island, er Norge det eneste landet i Europa med opprinnelig, vill fjellrein. Den norske totalbestanden om vinteren er anslått til ca. 30 000 dyr, og villreinen er en norsk ansvarsart. Dette innebærer at mer enn 25 % av den europeiske totalbestanden finnes i Norge². De overordnede målsettingene for forvaltningen av villrein er å sikre at arten og de ulike delbestandene forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser i Biomangfoldkonvensjonen og Bernkonvensjonen overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder nås, jf. naturmangfoldloven § 5.

Opprinnelig fantes villreinen i hele fjell-Norge, men nord for indre Sør-Trøndelag og i flere fjellområder i Sør-Norge er villreinen i dag utryddet og erstattet med tamrein. I tidligere tider kunne villreinen vandre fritt mellom ulike sesongbeiter innenfor større regioner, men i løpet av det siste århundret har fragmenteringsprosesser ført til den oppdelte bestandsstrukturen med 24 ulike villreinområder og enda flere delbestander som vi ser i dag. Hovedårsaken til dette har vært utbygging av infrastruktur og menneskelig aktivitet, i tillegg til at overbeskatning omkring forrige århundreskifte trolig også har bidratt noe. I nyere tid er noen mindre villreinområder på Vestlandet etablert med utsatt tamrein der topografien setter begrensninger for reinens mulighet til å trekke mellom områdene.

²https://www.regjeringen.no/contentassets/bc42854482c34725b066d889e910d555/kgj_res_forsrift_om_utvalgte_naturtyper_110513.pdf

På grunn av trekkbarrierer og andre forstyrrelser som hindrer reinen i å bruke et område, er det i de fleste av dagens villreinområder ikke et balansert forhold mellom viktige funksjonsområder som sommerbeiter, vinterbeiter og gode kalvingsområder. Dette bidrar til redusert kondisjon hos dyra og en del forvaltningsmessige utfordringer med at villreinen er "satt på bås", der dyretallet må tilpasses nøye til mattilgangen innenfor de ulike delområdene. Dagens organisering av forvaltningen er tilpasset denne bestandsstrukturen, jf. nærmere omtale i kapittel 2.1.

Klimaendringene vil påvirke naturmangfoldet i stadig økende grad, og blant annet villreinens tilgang på mat blir påvirket av klimavariasjoner. Mildere og fuktigere vinterklima kan føre til nedising og utilgjengeliggjøring av vinterbeite. Dette kan føre til nedsatt kondisjon og økt dødelighet, og øke villreinens behov for bruk av randområder der tilgangen er begrenset av menneskeskapt barrierer. Begrensning av annen negativ miljøpåvirkning blir viktig for å redusere den samlede belastningen på naturen og villreinens leveområder.

Den generelle samfunns- og velferdsutviklingen tilsier at presset mot villreinområdene vil fortsette å øke som følge av blant annet videre hytte- og reiselivsutbygging med tilhørende infrastruktur, økt menneskelig ferdsel og nye ferdselsformer i fjellet. Det forventes også økende utfordringer med utbygging av fornybar energi med bakgrunn i klimamålene og økt økonomisk lønnsomhet. Dette kan bidra til ytterligere fragmentering av villreinens leveområder, som også kan få bestandsmessige konsekvenser.

1.2 Dagens forvaltning av villrein

Den norske bestanden av villrein er fordelt på 24 administrativt avgrensede villreinområder, med et samlet areal på ca. 50 000 km² (figur 1). En omfattende beskrivelse av alle villreinområdene er samlet i boka *Villreinen – fjellviddas nomade*³. Boka inneholder blant annet kart over villreinområdet, omtale av naturgrunnlag, villreinstammens historikk, organisering og utfordringer og mål i forvaltningen. Tilsvarende nettbasert informasjon om de enkelte villreinområdene finnes på nettsiden www.villrein.no som eies og driftes av Norsk villreinsenter. I dette høringsnotatet henviser vi til disse kildene, og går ikke inn på noen nærmere generell beskrivelse av de ulike villreinområdene.

Forvaltningsansvar

Det ble i 2018 vedtatt at ansvaret for forvaltningen av høstbare viltressurser overføres fra Klima- og miljødepartementet (KLD) til Landbruks- og matdepartementet (LMD). Dette innebærer ifølge Kgl. res. 27. april 2018 at ansvaret for bestandsforvaltning, bestands- og helseovervåking og for villreinnemndene fra 1. mai 2018 er overført til LMD, mens ansvaret for villreinens leveområder med blant annet regionale planer, europeiske villreinregioner med verdiskapingsprogram, Norsk villreinsenter og bestandsovervåking som grunnlag for arealforvaltning beholdes i KLD. Det er samtidig bestemt at forvaltningsansvaret på direktoratsnivå fortsatt skal ligge i Miljødirektoratet.

³ Punsvik, T. og Frøstrup, J.C. 2016. Villreinen – fjellviddas nomade. Biologi, historie, forvaltning. Friluftsførlaget, Arendal.

Figur 1: Lokaliseringen av de 24 norske villreinområdene. Kartet viser hvilke områder som er klassifisert som nasjonale villreinområder og andre villreinområder. Gule felter viser områder i Sør-Norge med tamreindrift.⁴

Verneområder

Sikring av villreinens leveområder har stått sentralt ved opprettelsen av mange av våre store nasjonalparker og landskapsvernområder i fjellområdene i Sør-Norge, og er nedfelt i verneforskriftene som en viktig del av verneformålet. Denne typen vern dekker imidlertid bare deler av villreinens leveområder. Felles for de fleste former for vern i tråd med naturmangfoldloven er at det forutsetter liten grad av tyngre tekniske inngrep. I mange områder med stor viktighet for villrein er ikke dette kriteriet oppfylt, og områdene som vernes blir i de fleste tilfeller av for begrenset

⁴ Figuren er hentet fra Kjørstad, M. mfl. 2017. Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe. NINA Rapport 1400. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.

utstrekning til å dekke villreinens behov for å kunne benytte sesongbeiter og ulike funksjonsområder innenfor hele fjellområdet.

I mange av de større villreinområdene er det nasjonalpark eller større landskapsvernområder i kjernen av områdene. Det foreligger ikke planer om flere slike større verneområder i villreinområdene i dag. Det pågår imidlertid arbeid med forvaltningsplaner og besøksstrategier for mange av områdene som kan gi bedre muligheter for å kanalisere og styre menneskelig ferdsel og bruk. Dette kan ha positive effekter for villreinens arealbruk i verneområdene dersom aktuelle tiltak bygger på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. Dette er varierende i ulike områder.

Nasjonale villreinområder

Basert på rådene fra prosjektet "Villrein og Samfunn" i 2004⁵ og behandlingen av to stortingsmeldinger⁶, pekte daværende Miljøverndepartementet i 2007 ut ti nasjonale villreinområder. Bakgrunnen for valget av de nasjonale områdene var en helhetsvurdering av områdenes størrelse, kvalitet og betydning som villreinområder, ulike stammers genetiske opphav og historikk, og de særlige mulighetene vi i disse områdene har til å sikre et bredt habitattilbud for villrein i framtida. I rapporten fra "Villrein og samfunn" ble det understreket at det er et viktig mål å bevare og tilrettelegge for en best mulig forvaltning av *alle* våre villreinområder, og at differensieringen først og fremst gjelder de særlige arealforvaltningsgrepene som anses nødvendig for å sikre de større sammenhengende villreinområdene for framtiden. I St.meld. nr. 21 (2004-2005) – *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* ble det framholdt at planer som omfatter de samlede bruks- og verneinteressene bør gjennomføres for de øvrige (ikke nasjonale) villreinområdene med randsoner.

Regionale planer

Etter anmodning fra daværende Miljøverndepartementet, ble det fra 2007 startet arbeid i regi av fylkeskommunene med regionale planer for en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktige for villreinens framtid i Norge, og disse prosessene er nå fullført. Det er vedtatt sju ulike regionale planer som til sammen omfatter de ti nasjonale villreinområdene i perioden 2011–2017. Et sentralt mål med de regionale planene er å få til en felles styring av områdene for å unngå en "bit-for-bit"- utbygging som på lang sikt vil kunne ødelegge livsgrunnlaget for villreinen.

De regionale planene er vedtatt av fylkestingene i de berørte fylker, der alle fylkestingene må fatte likelydende vedtak. Dette har skjedd etter omfattende høringer og forhandlinger med berørte kommuner og fylkesmenn. Tre av de sju planene har blitt endelig fastsatt av departementet etter at fylkesmannen har framsatt formelle innvendinger til godkjenning av planen.

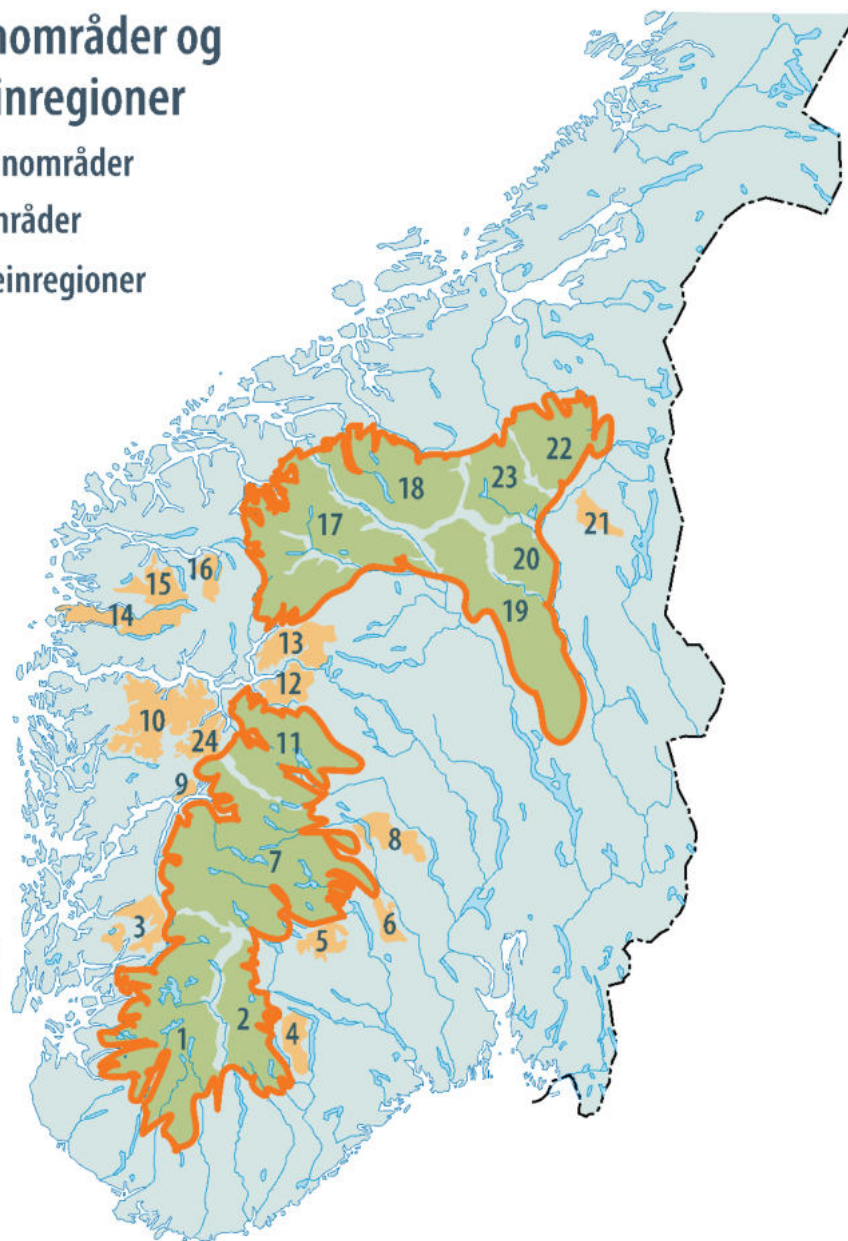
⁵ Andersen, R. & Hustad, H. (red.) 2004. Villrein og samfunn. En veiledning til bevaring og bruk av Europas siste villrein fjell. NINA Temahefte 27. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.

⁶ St.meld. nr. 21 (2004-2005) – *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* og St.meld. nr. 26 (2006-2007) – *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*.

Nasjonale villreinområder og europeiske villreinregioner

- Nasjonale villreinområder
- Andre villreinområder
- Europeiske villreinregioner

- 1 Setesdal Ryfylke
- 2 Setesdal Austhei
- 3 Skaulen Etnesfjell
- 4 Våmur - Roan
- 5 Brattefjell - Vindeggen
- 6 Blefjell
- 7 Hardangervidda
- 8 Norefjell - Reinsjøfjell
- 9 Oksenhalvøya
- 10 Fjellheimen
- 11 Nordfjella
- 12 Lærdal - Årdal
- 13 Vest - Jotunheimen
- 14 Sunnfjord
- 15 Førdefjella
- 16 Svartebotnen
- 17 Reinheimen-Breheimen
- 18 Snøhetta
- 19 Rondane
- 20 Sølnekletten
- 21 Tolga Østfjell
- 22 Forollhogna
- 23 Knutshø
- 24 Raudafjell

Figur 2: Avgrensning og status for dagens villreinområder.⁷

Samtlige regionale planer har plankart med retningslinjer for arealbruk. I tillegg skal planene ha et handlingsprogram, der rullering skal vurderes årlig. De områdene som er viktigst for villreinen og mest sårbare for inngrep er definert som nasjonalt villreinområde, hvor hensynet til villreins arealbehov skal veie tyngst. I praksis vil dette være ei grense mot ny utbygging som ikke faller inn under tradisjonelt landbruk i Landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF-områder) i kommuneplaner. Grensa for nasjonalt villreinområde er politisk fastsatt av fylkestingene, etter at det er gjort samfunnsmessige avveininger i forhold til grensa for villreins "biologiske leveområde" som ble presentert som faggrunnlag for planene.

De vedtatte planene skal legges til grunn for statlig, regional og kommunal planlegging og virksomhet i regionen, jf. plan- og bygningsloven § 8-2. De regionale planene er ikke juridisk bindende, men

⁷ Figuren er hentet fra Kjørstad, M. mfl. 2017. Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe. NINA Rapport 1400. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.

forutsettes fulgt opp i juridisk bindende kommunale planer. Hvis de kommunale planene bryter med intensjonen bak og retningslinjene i de regionale planene skal fylkesmannen og fylkeskommunene vurdere å fremme innsigelse til planene. Heller ikke ulike sektormyndigheter som fatter vedtak som berører villreinområder, kan bryte med intensjonene i planene⁸. Villreinnemndene har en viktig oppgave i å følge opp arealplanprosessene med innspill i tidlig planfase og høringsuttalelser til planforslag og dispensasjonssaker. Også i St. meld nr. 14 (2015-2016) "Natur for livet" framgår det at de regionale planene må følges opp i utbyggingsaker og gjennom handlingsprogrammer.

De vedtatte regionale planene er et stort og viktig tiltak for å bevare gjenværende leveområder for villrein i et langsiktig perspektiv. Det varierer i hvor stor grad fylkeskommuner og kommuner har prioritert oppfølging av planene gjennom innarbeiding i juridisk bindende kommuneplaner og gjennomføring av konkrete tiltak i tråd med handlingsprogrammer. Det er derfor viktig framover å ha fokus på at de regionale planene innarbeides i kommunale planer og at handlingsprogrammene følges opp.

Det framgår av de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging fra 2019 at sammenhengende natur- og friluftsområder i fjell og utmark og overordnet grønnstruktur er avhengig av en langsiktig sikring og forvaltning. Regionale og interkommunale planer kan være nyttige verktøy i dette. Norge har et særskilt ansvar for å ivareta villreinen som en nasjonal ansvarsart og dens leveområder. Det skjer blant annet gjennom regionale planer for fjellområder med villrein og i annen kommunal og regional planlegging.

Det er viktig at det utvikles gode parametere for å måle arealinngrepene i leveområdene, og at det samarbeides om dette mellom ulike aktører der det er naturlig. Det vises til nærmere omtale av dette i NINA Rapport 1400, kapittel 6.3 og 8.3.

Programmet "Villrein fjellet som verdiskaper" har fra 2017 satt i gang flere større prosjekter som er knyttet opp mot handlingsprogrammene, og der formålet er å oppnå både miljømessige forbedringer for villreinen og økonomisk verdiskaping i berørte fjellbygder.

Europeiske villreinregioner

To europeiske villreinregioner, som omfatter alle de nasjonale villreinområdene, ble formelt åpnet 18. september 2017 (figur 2). Formålet med disse er blant annet å synliggjøre at Norge tar sitt internasjonale ansvar for villreinen på alvor, å sette fokus på villreinens behov for større sammenhengende leveområder og å skape grunnlag for økt verdiskaping i de berørte fjellbygdene med villrein fjellet som merkevare. Det nye verdiskapingsprogrammet som ble startet i 2017, "Villrein fjellet som verdiskaper", er geografisk avgrenset til de 61 kommuner i 11 fylker som har areal innenfor de to europeiske villreinregionene. Det ble fra starten avsatt 5 mill. kr per år i en femårsperiode til dette programmet, og bevilgningen er fra 2020 foreslått økt til 8 mill. kr. Det er til nå etablert seks flerårige prosjekter som til sammen omfatter de fleste nasjonale villreinområdene, og er koblet opp mot de regionale planene. Opprettelsen av de to regionene medfører ikke nye retningslinjer for arealforvaltningen, dette er fastlagt i de regionale planene.

1.3 Nasjonale mål og gjeldende politikk på området

Villreinarbeidet omtales i Meld. St. 14 (2015 – 2016) – *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold*, og det vises blant annet til at regjeringen med bakgrunn i de regionale planene vil

⁸ Se skriftlig spørsmål i Stortingets spørretime fra Ola Elvestuen (V) besvart av kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner 22. februar 2016, jf. Dokument nr. 15:605 (2015-2016).

arbeide for å sikre villreinen og dens leveområder i utbyggingssaker og i kommunale arealplaner, og at de regionale planene må følges opp gjennom utarbeidelse av handlingsplaner samt implementering i kommuneplaner i de ulike regionene. Videre heter det at "Kunnskapsgrunnlaget om villreinens levevilkår er godt, men det er uenighet om effekten av den samlede belastningen av ulike tiltak i villreinens leveområder. For å konkretisere og operasjonalisere forvaltningsmålet og kunne vise hvilke tiltak som påvirker villreinen positivt eller negativt, vil regjeringen vurdere om det skal utvikles en kvalitetsnorm for villrein. Oppfølgingen av en kvalitetsnorm vil i så fall bidra til å styrke et felles kunnskapsgrunnlag for villreinforvaltningen framover".

Ved behandlingen av naturmangfoldmeldinga i Stortinget 23. mai 2016 ble det fattet vedtak om at "Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein." Dette ble fulgt opp av Klima- og miljødepartementet (KLD) i et supplerende tildelingsbrev til Miljødirektoratet 29. juni 2016: "På bakgrunn av dette ber vi direktoratet gjennomføre et arbeid med å utarbeide faggrunnlag for en kvalitetsnorm for villrein". Videre er det omtalt i statsbudsjettet for 2017 (Prop. 1 S (2016 – 2017) for KLD at "I tråd med Stortingets vedtak til naturmangfoldmeldinga vil det i 2017 bli utarbeidd ein miljøkvalitetsnorm for villrein". I tildelingsbrevet fra KLD for 2017 heter det at Miljødirektoratet skal "levere forslag til kvalitetsnorm for villrein innen 31.12.17". I tildelingsbrevet for 2018 står det at Miljødirektoratet skal lage utkast til forskrift med kommentarer om kvalitetsnorm for villrein basert på faggrunnlaget fra ekspertgruppa innen 1. juni 2018. I tildelingsbrevet for 2019 er oppdraget å "gjennomføre høring av, og levere utkast til vedtak om kvalitetsnorm for villrein etter naturmangfoldloven, inkludert forskriftsutkast" innen 15.september. Ekspertgruppa som ble nedsatt av Miljødirektoratet for å utarbeide faggrunnlag og forslag til kvalitetsnorm er nærmere omtalt i kapittel 3.3.

2 Problembeskrivelse – behov for bedre og mer heldekkende og enhetlig kunnskapsgrunnlag for forvaltningen

Den største utfordringen i villreinforvaltningen er å sikre at villreinbestandene får beholde leveområder av tilstrekkelig størrelse og kvalitet. Flere av de større nasjonale villreinområdene består i dag av to eller flere delbestander, og det er fare for ytterligere fragmentering i framtida⁹. Utvikling mot mindre bestander og leveområder er svært bekymringsfull sett i lys av klimaendringenes potensiale til å endre villreinens levekår. Sykdommer eller parasittbelastning vil også kunne få større betydning i et framtidslandskap der klima er forandret og leveområdene mer oppstykket.

Som vist i kapittel 1 er det over tid utviklet et bredt sett med virkemidler og tiltak knyttet til bevaring av villreinbestandene og deres leveområder, og til styrking av kunnskapsgrunnlaget. Sentrale elementer i dette er bestandsforvaltning, overvåking, nasjonale villreinområder og regionale planer, større verneområder og europeiske villreinregioner. Samtidig ser vi at det trengs styrket innsats for bevaring av villrein og tiltak for en mer helhetlig og treffsikker forvaltning. Dette krever at forvaltningen får et kunnskapsgrunnlag som er bedre og mer heldekkende og enhetlig enn det vi har nå. Hovedproblemet er at det i dag er krevende å styre mot de overordnede målene som er satt, både i forvaltningen av de enkelte bestandene og nasjonalt. På lang sikt er det derfor en risiko for at vi samlet sett ikke når nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

For å sikre en mer helhetlig og treffsikker forvaltning er det spesielt behov for bedre kunnskap om effekten av den samlede belastningen av ulike tiltak i villreinens leveområder. Et styrket

⁹ Nilsen, E.B. & Strand, O. 2017. Populasjonsdynamiske utfordringer knyttet til fragmentering av villreinfjellet. NINA Temahefte 70. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.

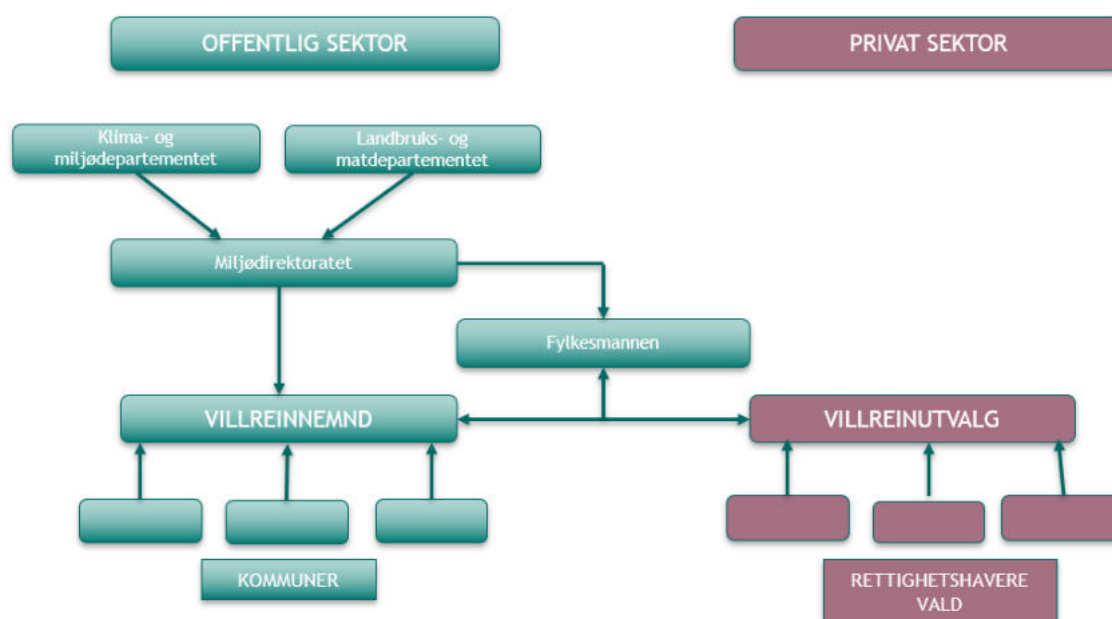
kunnskapsgrunnlag er påkrevd for at forvaltningen løpende skal kunne fange opp endringer, og for at forvaltningen skal kunne identifisere så presist som mulig hva som er årsaken til endringene. Mer presis kunnskap om påvirkningsfaktorene setter forvaltningen i bedre stand til å vurdere hvilke trusler som er kritiske for måloppnåelse, samt identifisere relevante tiltak for å styre mot måloppnåelse. Dette gjelder både for forvaltningen av villrein som en høstbar art (bestandsforvaltning, som er Landbruks- og matdepartementets ansvar) og for forvaltningen av villreinens leveområder (arealforvaltning, som er Klima- og miljødepartementets ansvar). Dette drøftes nærmere under.

Som en del av dette er det behov for et mer enhetlig kunnskapsgrunnlag som dekker alle norske villreinbestander og -områder, slik at vi får et bedre samlet bilde enn det vi har i dag. Dette krever at vi også får nødvendig kunnskap om de områdene som ikke har status som nasjonale villreinområder. For å sikre legitimitet og troverdighet bør et kunnskapssystem være både transparent og etterprøvbart.

2.1 Bestandsforvaltning

Villreinforvaltningen er hjemlet i forskrift 8. januar 2016 om forvaltning av hjortevilt. Den offentlige myndighetsutøvelsen med blant annet godkjenning av bestandsplaner, fastsetting av årlige fellingskvoter, godkjenning av vald m.v. er lagt til ni statlige, regionale villreinnemnder som oppnevnes av Miljødirektoratet etter forslag om kandidater fra kommunene. Villreinnemndene finansieres over det sentrale Viltfondet. Det er rettighetshaverne og deres organisasjoner, oftest kalt villreinutvalg eller villreinlag, som har ansvaret for den løpende drift av villreinområdet. Dette omfatter blant annet organisering av jaktutøvelsen, utarbeiding av forslag til bestandsplaner og fellingskvoter, og gjennomføring av tiltak som f. eks ulike tellinger for å skaffe kunnskapsgrunnlag for forvaltningen. Slike tiltak finansieres hovedsakelig gjennom at innbetalte fellingsavgifter fra året før tilbakeføres til området via villreinnemnda og fylkesmannen, som er ansvarlig for nemndas økonomiforvaltning. I små villreinområder med få felte dyr blir imidlertid dette svært beskjedne beløp årlig, og det finansielle grunnlaget for både tiltak og drift av villreinutvalget er ofte svakt.

Iverksetting av kvalitetsnormen vil innebære at samtlige villreinområder vil få et styrket kunnskaps- og beslutningsgrunnlag for forvaltningen. Innenfor bestandsforvaltningen vil dette være svært nyttig for rettighetshavere/villreinutvalg i deres arbeid med utarbeidelse av forslag til bestandsplaner, årlige fellingskvoter m.v. Det vil også være til stor nytte for villreinnemndene i deres offentlige myndighetsutøvelse etter hjorteviltforskriften i bestandsforvaltningen, og som grunnlag for nemndas medvirkning og høringsuttalelser i arealforvaltningen. Det samme gjelder for kommunene som er den viktigste planmyndighet etter plan- og bygningsloven, og som har ansvaret for å følge opp de retningsgivende regionale planene gjennom juridisk bindende arealplaner. Vi anser det som sannsynlig at både villreinnemnder og villreinutvalg vil legge klassifiseringen etter kvalitetsnormen til grunn for utforming av mål og retningslinjer for forvaltningen av de enkelte områder, og vil søke å oppnå god eller middels kvalitet etter de respektive delnormene i kvalitetsnormen. For områder som ikke oppfyller enkelte av kvalitetskravene vil klassifiseringen gi grunnlag for å arbeide med forbedringstiltak på en strukturert måte.

Figur 3. Oppbygging av norsk villreinforvaltning etter hjorteviltforskriften.

Villreinutvalget har ansvar for organisering og drift av villreinområdet. Det er oppnevnt en hovedansvarlig fylkesmann med ansvar for rådgivning og økonomi for hver villreinnemnd. Kommunene foreslår kandidater til villreinnemnda, oftest kommunepolitikere, og er den viktigste samarbeidsaktøren i arealforvaltningen. Fylkeskommunen er regional planmyndighet. Andre sektorer med virksomhet i villreinområdet er også viktige samarbeidsaktører.

I 1991 ble det startet et nasjonalt overvåkingsprogram for hjortevilt, der et eget delprogram for villrein omfatter seks av de større villreinområdene. Gjennom dette programmet gjennomføres det årlig kalvetellinger om sommeren, strukturtellinger om høsten og innsamling av kjever og slaktevekter fra felte dyr. De seks områdene ble valgt ut fordi viltforskningen hadde etablert slike dataserier der fra tidligere, og overvåkingen finansieres hovedsakelig av Viltfondet sentralt gjennom kontrakt med NINA som drifter programmet. Fordi resultatene fra slike undersøkelser, samt minimumstellinger om vinteren, er et sentralt kunnskapsgrunnlag for forvaltningen, har også flere av de øvrige villreinområdene valgt å etablere slike tiltak i egen regi. Det er imidlertid noen variasjoner i metodikken som brukes og ikke minst i budsjettmessige muligheter og lokal kompetanse for å få det gjennomført. Det er derfor en utfordring at kunnskapsgrunnlaget for den løpende bestandsforvaltningen blir svært variabelt mellom de ulike villreinområdene.

Vi legger til grunn at det nasjonale bestandsovervåkingsprogrammet for hjortevilt vil bli videreført på dagens nivå. Det er inngått en ny avtale mellom Miljødirektoratet og NINA om drift av programmet for perioden 2017 – 2022. Dette innebærer at villreindelen med de seks faste overvåkingsområdene vil bli videreført som tidligere, og at det blir gjennomført beiteovervåking med feltbaserte målinger på Hardangervidda og i Nordfjella. Kostnadsrammen for dette er om lag 1,5 mill. kr per år. Det er ikke rom for å utvide datainnsamlingen med flere områder innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Helseovervåkingsprogrammet for hjortevilt og moskus (HOP), som ble etablert i 1998 og driftes av Veterinærinstituttet, skal frambringe systematiske og oppdaterte data om helsetilstanden i norske hjorteviltbestander og hos moskus. Det fokuseres også på hvordan miljø- og klimaendringer påvirker helsetilstanden hos ville drøvtyggere. Disse helsedataene kan dermed bidra til en bærekraftig

forvaltning av hjorteviltbestandene, god sykdomsberedskap og dokumentasjon av helsestatus. Det var gjennom rutinemessig diagnostikk på innsendt materiale innenfor programmet at forekomsten av skrantesjuka (CWD) i Nordfjella ble avdekket våren 2016. Samtidig var det nokså tilfeldig at dette tilfellet ble oppdaget, og vi har ikke i dag en god nok kunnskap om forekomst av sykdom og parasitter i norske villreinbestander. Vi legger til grunn at helseovervåkingsprogrammet for hjortevilt og moskus (HOP) vil bli videreført på dagens nivå for en ny periode fra 2020. I tillegg gjennomføres det en massiv kartlegging av skrantesjuka (CWD) i alle villreinområdene fra 2018.

Reinen i de norske villreinområdene har ulik opprinnelse, og varierer både med hensyn til innblanding av tamrein, effektiv bestandsstørrelse og genetisk variasjon. Genetisk variasjon er viktig for å opprettholde levedyktige villreinstammer med tilstrekkelig evne til å tilpasse seg varierende miljøbetingelser på lengre sikt. Effektive analyseverktøy kan i dag gi informasjon om både genetisk strukturering av bestander, begynnende bestandsfragmentering og genetisk variasjon generelt. Utveksling av individer mellom nabobestander vil øke den effektive bestandsstørrelsen, mens fragmentering innen bestander vil gi en mindre effektiv bestandsstørrelse enn det områdets bestandstall skulle tilsi. Dette er forhold som rene bestandstall ikke fanger opp og gjør overvåking direkte på genetisk variasjon nødvendig. Det er tidligere samlet inn og analysert genetiske prøver fra de fleste norske villreinbestander gjennom ulike FoU-prosjekter, men det er ikke etablert noen permanent overvåking med regelmessige gjentak av prøveinnsamling og analyser. Dette er en svakhet som burde rettes opp for å ha et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag framover. Endringer i den genetiske variasjonen skjer langsomt, og det er ikke behov for årlige analyser for å følge en utviklingstrend.

Reinen påvirker vegetasjonen ved fjerning av biomasse, tråkk og gjødsling. Det er derfor avgjørende å forvalte sesongbeitene gjennom å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget slik at beitene gir maksimal, vedvarende årsproduksjon. Tidsforsinkelser mellom langsiktige endringer i beitetilstand (overbeiting) og kondisjon (vekter) gjør at beitene også bør overvåkes direkte. Dette gjelder i særlig grad lavbeiter som vokser sakte og kan bruke tiår på å hente seg inn om de overbeites. Mengden av mat som er tilgjengelig vinterstid antas å være bestemmende for mengden rein et område kan bære. Det har tidligere vært gjennomført beitekartlegginger i mange norske villreinområder, men de brukte metodene har gjort det ressurskrevende og vanskelig å få gjennomført gjentak for å måle utvikling i lavbeitene over tid. Det finnes ingen konkrete planer om systematisk kartlegging og overvåking av lavbeiter i villreinområdene i dag, bortsett fra de to områdene som er nevnt under overvåkingsprogrammet ovenfor. Det er derfor behov for å videreutvikle metodikk basert på satellittdata som kan brukes til regelmessig beiteovervåking i større geografisk skala.

2.2 Arealforvaltning

Som omtalt i kapittel 1 er den største utfordringen i villreinforvaltningen å sikre at villreinbestandene får beholde leveområder av tilstrekkelig størrelse og kvalitet.

Det er i løpet av de siste 10-15 år gjennomført en betydelig kunnskapsinnhenting fra de fleste nasjonale villreinområdene gjennom kartlegging av villreinens leveområde med funksjonsområder, og brukerstyrte FoU-prosjekter om villrein, ferdsel og inngrep der mange aktører har deltatt i finansiering og styring av prosjektene. Noen av disse prosjektene er avsluttet, noen er under videreføring og et nytt har nylig startet. Muligheten til å fortsette med slike prosjekter vil avhenge av prioriteringer og finansieringsvilje både sentralt, regionalt og lokalt, og vi legger her til grunn at omfanget vil bli omtrent som i dag.

Dersom de regionale planene praktiseres og følges opp på en god måte vil dette kunne bidra til å dempe presset betydelig når det gjelder bygging som krever plan eller tillatelse etter plan- og bygningsloven, særlig innenfor arealsonene nasjonalt villreinområde og randområde/buffersone. Dette gjelder imidlertid i liten grad for de øvrige villreinområdene. Mulighetene og hjemmelsgrunnlaget for å regulere eller forby ferdsel er stort sett begrenset til deler av nasjonalparker, og en vil i stor grad være avhengig av kanalisering og styring gjennom sti- og løypeplaner og avtaler med brukere for å oppnå løsninger på denne utfordringen.

En annen stor utfordring i villreinområdet er utbygging av fornybar energi med tilhørende infrastruktur og linjenett, som behandles etter energilovgivningen. I denne sammenheng vil det gjennomførte arbeidet med "Nasjonal ramme for vindkraft på land" i regi av NVE og OED kunne gi et bedre kunnskapsgrunnlag i vurderingene av konsekvenser for villrein, selv om regjeringen har avgjort at det ikke er ønskelig å gå videre med forslaget til nasjonal ramme med 13 områder som ble utpekt som mest egnet for vindkraft. I forslaget som ble sendt på høring var det bare ett villreinområde, Tolga Østfjell, som var direkte berørt av de 13 utpekte områdene.

Mange av villreinområdene som ikke har status som nasjonale villreinområder er små, mindre enn 1000 km² og med en vinterbestand mindre enn 1000 dyr. Disse har sine særskilte utfordringer nettopp fordi de er små, noe som blant annet gjelder tilgangen på viktige funksjonsområder, ytterligere fragmentering og tap av genetisk variasjon. De må derfor vurderes som minst like sårbare som de større områdene overfor naturinngrep og ferdsel. Kunnskapsgrunnlaget om både bestandsforhold og konsekvenser av tidligere inngrep og forstyrrelser er ofte dårligere i de små områdene.

Det har vært en uttalt målsetting at også de områdene som ikke har status som nasjonale villreinområder bør få oppdaterte kart over leveområder, viktige funksjonsområder og eventuelle fokusområder. Det er Norsk villreinsenter som har hatt hovedansvaret for dette arbeidet knyttet til de regionale planene, og det er i tillegg kartlagt to nye områder (Norefjell – Reinsjøfjell og Brattefjell – Vindeggen) etter at arbeidet med de nasjonale områdene var fullført i 2011. På grunn av akutt behov for datagrunnlag til de villreinområdene i "Nasjonal ramme for vindkraft" ble det sommeren 2018 gjennomført en grovkartlegging av åtte andre villreinområder som lå innenfor analyseområdene som var utpekt av NVE. Dette arbeidet ble også gjennomført av Norsk villreinsenter i samarbeid med lokale ressursgrupper.¹⁰ Det er imidlertid nødvendig med en grundigere kartlegging av disse områdene samt de tre resterende, og det vil også være behov for supplerende innsats med blant annet forankring og avgrensning av fokusområder i områder som er kartlagt tidligere. Det videre arbeidet med kartlegging vil avhenge av kapasitet og tilgjengelige prosjektmidler, men må forventes å ta flere år i lys av gjeldende budsjettammer fram til nå. Den uheldige situasjonen med mangelfullt kunnskapsgrunnlag om villreinens arealbruk og menneskelig påvirkning i disse villreinområdene vil derfor vedvare om ikke tilstrekkelige ekstra ressurser settes inn.

3 Forslag om innføring av kvalitetsnorm for villrein

3.1 Vurdering av påkrevde tiltak og alternative virkemidler

Kapittel 1.2 beskriver sentrale forhold i dagens forvaltning av villreinbestandene og deres leveområder, og problembeskrivelsen i kapittel 2 angir utfordringer og mangler ved denne

¹⁰ NVS Notat 4/2018 Villrein og nasjonal ramme for vindkraft. Kunnskapsoppdatering av villreinens arealbruk i åtte villreinområder. 62 s.

forvaltningen og det tilhørende kunnskapsgrunnlaget. Vi har sett spesielt på behovet for økt kunnskap om effekten av den samlede belastningen av ulike tiltak i villreinens leveområder.

Målet med det foreslåtte tiltaket (kvalitetsnormen) er at relevante forvaltningsmyndigheter (på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå) skal få et godt, enhetlig og heldekkende kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av bestandene og leveområdene til villreinen, som setter forvaltningen i stand til å identifisere sentrale trusler og påvirkningsfaktorer og til å vurdere målrettede tiltak. Dette er også reflektert i formålsparagrafen i den foreslåtte kvalitetsnormen for villrein: "å bidra til at villreinen, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås".

Vi legger til grunn at dagens forvaltning og kunnskapsinnhenting vil bli videreført i nullalternativet, det vil si at det er dette vi sammenlikner mot innføring av en kvalitetsnorm. Selv om kunnskapsgrunnlaget er godt, vil nullalternativet etter direktoratets mening likevel ikke gi et helhetlig og treffsikkert kunnskapsgrunnlag som gjør at forvaltningen over tid skal kunne nå de nasjonale målsettingene og internasjonale forpliktelsene som er knyttet til villrein. Uten et mer konsistent og sammenhengende kunnskapsgrunnlag er det betydelig risiko for at forvaltningen i nullalternativet gir avvik fra mål. Slike avvik kan slå begge veier, og begge deler kan koste noe for samfunnet. Vi kan "underprestere" i forhold til målene, og kostnadene ved dette er lik verdien av å ikke oppnå nasjonale mål og internasjonale forpliktelser knyttet til villrein. Vi kan også "overprestere" i forhold til målene, f.eks. fordi vi i mangel på kunnskap blir mer forsiktige på villreinens vegne enn nødvendig, noe som kan gi kostnader for samfunnet ved at aktiviteter/arealbruk som kunne vært tillatt ikke tillates.

De største risikoene i nullalternativet er etter direktoratets mening knyttet til at forvaltningen ikke raskt nok fanger opp endringer i tilstanden i de enkelte villreinbestandene, at vi ikke får tatt nok hensyn til samlet belastning, at vi vil mangle kunnskap for flere villreinbestander og at kunnskapen ikke er enhetlig på tvers av bestandene. Til sammen vil dette bidra til at forvaltningen fanger opp endringer for sent, til at forvaltningen ikke får tatt nok hensyn til samlet belastning og til at forvaltningen ikke kjenner påvirkningsfaktorene godt nok til å kunne vurdere treffsikre og kostnadseffektive tiltak.

Styrket kunnskap må være tilgjengelig for alle de 24 villreinområdene, og kunnskapen bør gjøres tilgjengelig så enhetlig og systematisk som mulig. På bakgrunn av et slikt styrket kunnskapsgrunnlag vil forvaltningen kunne vurdere og prioritere de kartlagte påvirkningsfaktorene, og identifisere tiltak som kan bedre tilstanden for den aktuelle villreinbestanden. Samtidig er det viktig å sikre at tiltak ikke er mer inngripende enn nødvendig og at nytten av tiltakene kan veies opp mot kostnadene for andre samfunnsinteresser.

Stortinget ba i 2016 regjeringen "utarbeide en kvalitetsnorm for villrein". Dette er fulgt opp i KLD sine tildelingsbrev til Miljødirektoratet, og vi legger til grunn at det er dette tiltaket som skal vurderes. Miljødirektoratet mener innføring av en kvalitetsnorm for villrein vil være et tiltak som vil møte disse behovene på en systematisk og målrettet måte. Innføring av en kvalitetsnorm for villrein vil gi god kunnskap om status for villreinbestandene og graden av påvirkning i villreinområdene, og om effekten av den samlede belastningen. Dette vil gi et styringsverktøy med viktig kunnskap for en bedre og mer treffsikker forvaltning, samtidig som det gir rom for avveininger mot andre samfunnsinteresser. Forslaget vårt om en kvalitetsnorm for villrein bygger på faglige råd fra en uavhengig og bredt sammensatt ekspertgruppe (se omtale i kapittel 3.3).

Noen av dagens utfordringer vil kunne løses med økte tilskudd til pågående aktivitet og etablering av noen nye aktiviteter, spesielt knyttet til overvåking. Slike enkelttiltak vil imidlertid ikke gi et kunnskapsgrunnlag som er samordnet og enhetlig for alle villreinområdene og vil heller ikke gi en systematisk tilnærming til utfordringene vi står overfor.

3.2 Om kvalitetsnorm for naturmangfold

Kvalitetsnormer for naturmangfold er hjemlet i § 13 i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven):

"Kongen kan fastsette retningsgivende kvalitetsnormer for naturmangfoldet, bl.a. om forekomsten av en art eller utbredelsen eller økologisk tilstand av en naturtype.

(...)

Blir en kvalitet fastsatt i en norm etter denne loven ikke nådd, eller er det fare for dette, bør myndigheten etter denne lov i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Planen kan bl.a. gå ut på at det fastsettes nærmere forskrifter med hjemmel i denne eller andre lover."

Lovhjemmelen er hittil bare benyttet én gang gjennom fastsetting av *Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks*, jf. forskrift 20. september 2013. Status for dette arbeidet er at Vitenskapsrådet for lakseforvaltning (ekspertgruppe) til nå har gjennomført klassifisering og påvirkningsanalyser for omkring halvparten av villaksbestandene, og at Miljødirektoratet er i gang med å utvikle tiltaksplaner for bestander som ikke har oppnådd god status etter kvalitetsnormen.

Bestemmelsene om kvalitetsnormer er nærmere kommentert og utdypet i lovens forarbeider¹¹ og i kommentarutgaven til naturmangfoldloven¹². Der framgår det blant annet at kvalitetsnormer er regler som setter krav til miljøtilstanden, gjerne i form av minstekrav. Kvaliteten på naturmangfoldet kan angis både ved kvantitative størrelser, f. eks antall arter eller geografisk utstrekning av naturtyper, men også ved kvalitative betegnelser knyttet til god økologisk tilstand. Kvalitetsnormen bør normalt ha en tidsramme innen hvilken man mener den bør være oppfylt.

Kvalitetsnormene har – til forskjell fra andre regler – ingen spesifikk adressat. Andre regler retter seg mot bestemte former for menneskelig atferd, mens kvalitetsnormene ikke gjør forskjell på naturlige og menneskelige årsaker til endring i miljøtilstanden.

Det heter videre at Kongen kan fastsette slike kvalitetsnormer blant annet for å klargjøre felles mål på tvers av de ulike forvaltningsområdene og for å gi veiledning ved skjønnsutøvelse. Kvalitetsnormer bør fastsettes når det foreligger en negativ status eller utvikling for naturmangfoldet i strid med forvaltningsmålene i NML §§ 4 eller 5, og en slik kvalitetsnorm kan bidra til at målene nås.

Kvalitetsnormen er hjemlet i naturmangfoldloven § 13. Kvalitetsnormen er retningsgivende. Det innebærer at normen ikke har rettslig bindende betydning i enkeltsaker, men vil virke som en retningslinje for forvaltningens skjønnsutøvelse og vil videre kunne innvirke på praktiseringen av regelverk. Slik kvalitetsnormen er bygd opp, vil aktuell myndighet kunne fatte beslutninger innenfor rammen av eget regelverk, selv om det vil kunne medføre at kvaliteten i et villreinområde forverres.

Av spesiell interesse i forhold til villrein er at kvalitetsnormer for naturmangfold også kan brukes for arealplanlegging etter plan- og bygningsloven (PBL). I Ot.prp. nr. 52 sies det at det kan vurderes om

¹¹ Ot.prp. nr. 52 (2008-2009): 383

¹² Backer, I.L. 2010. Naturmangfoldloven. Kommentaarutgave, s. 110-117. Universitetsforlaget, Oslo

en slik kvalitetsnorm skal fastsettes som statlig planretningslinje etter PBL 2008 § 6-2, og at i realiteten vil vedtak etter første ledd virke som en statlig planretningslinje uansett. I kommentarutgaven framholdes at denne bestemmelsen fastsetter – klarere enn NML § 13 – at kvalitetsnormen skal ha betydning ("legges til grunn") for offentlig myndighetsutøving. I praksis kan det kanskje gi kvalitetsnormene en sterkere stilling ved avgjørelser etter PBL, men rettslig sett er det neppe stor forskjell. Blir kvalitetsnormen ikke lagt til grunn, kan det gi grunnlag for innsigelse etter PBL § 5-4, eventuelt klage i saker om enkeltvedtak etter § 1-9.

Innslagspunktet for innsigelse i sammenheng med kommunal planlegging endres ikke med kvalitetsnormen. Fylkesmannen og fylkeskommunen kan i dag fremme innsigelse hvis et planforslag kommer i konflikt med viktige funksjonsområder for villrein. Kvalitetsnormen vil imidlertid gjøre det lettere å fastslå om en slik konflikt foreligger eller ikke.

§ 13 tredje ledd angir virkningen av at en kvalitetsnorm etter første ledd ikke blir oppfylt, eller det er fare for det. Ot.prp. nr. 52 framholder her at den mest nærliggende oppfølging er at myndighetene samarbeider om en plan for tiltak som kan føre til at kvalitetsnormen blir nådd, jf. tredje ledd første punktum. Slike tiltak kan være av forskjellig karakter, f. eks kan det være aktuelt å iverksette restaureringstiltak, begrense negative påvirkninger eller gi tilskudd til positive tiltak. I kommentarutgaven nevnes det at virkningen er begrenset til en retningslinje for offentlige myndigheter. Den består i en oppfordring til naturforvaltningsmyndigheten om å utarbeide en plan i samråd med andre berørte myndigheter for hvordan kvalitetsnormen kan bli oppfylt. Andre berørte myndigheter kan være både fagmyndigheter og fylkeskommuner og kommuner der kvalitetsnormen ikke blir oppfylt.

3.3 Ekspertgruppe for utvikling av faggrunnlag og forslag til kvalitetsnorm

I samråd med Klima- og miljødepartementet fant Miljødirektoratet det hensiktsmessig å etablere en uavhengig ekspertgruppe som skulle gjennomføre det faglige arbeidet med utvikling av forslag til kvalitetsnorm. Ekspertgruppa ble sammensatt av 13 fagpersoner som samlet sett dekker et bredt kompetanseområde, og gruppa ble driftet av leder med sekretariat ved Norsk institutt for naturforskning. Ekspertgruppa skulle innen 1. desember 2017 levere rapport til Miljødirektoratet med faggrunnlag og forslag til kvalitetsnorm for villrein, og den fikk følgende mandat:

"Arbeidet og rapporten skal bl. a inneholde gjennomgang og vurderinger av

- relevant kunnskapsgrunnlag om villrein generelt og for de enkelte 23 villreinområdene
- relevante eksisterende dataserier og datakilder, herunder hvilken geografisk dekning og innsamlingsfrekvens de har
- hvilke parametere som kan inngå i en kvalitetsnorm, herunder om og eventuelt hvordan det bør skilles mellom parametere som beskriver økologisk tilstand og parametere som beskriver menneskelig påvirkning
- hvor mange og hvilke klasser som bør inngå i et klassifiseringssystem for de aktuelle parametere, og hvordan grenseverdiene mellom disse kan beskrives. Det bør her legges vekt på at systemet ikke skal være mer komplisert enn nødvendig
- om det er nødvendig eller hensiktsmessig å skille mellom små og større villreinbestander ved fastsetting av kvalitetsnormen og klassifiseringen etter kvalitetsnormen

Dersom det viser seg nødvendig å skille mellom parametere for økologisk tilstand og menneskeskapte påvirkningsfaktorer, jf. kvalitetsnormen for villaks, skal ekspertgruppa foreslå

måleparametere for påvirkningsfaktorene og hvordan disse kan klassifiseres etter hvordan de påvirker måloppnåelse etter kvalitetsnormen på kort og lang sikt.

På bakgrunn av vurderingene ovenfor, skal ekspertgruppa fremme forslag til kvalitetsnorm for villrein med anbefalte måleparametere og anbefalt omløpstid for klassifisering av bestandene i forhold til kvalitetsnormen. Forslaget til kvalitetsnorm og klassifiseringssystem skal så langt det er mulig basere seg på eksisterende og tilgjengelig kunnskap og datagrunnlag. Dersom det er nødvendig å supplere eller etablere nytt datagrunnlag i forhold til de anbefalte parameterne, skal det angis nødvendig tidshorison og kostnader med å få dette på plass. Det samme gjelder for eventuelle anbefalinger om utvikling og/eller bruk av ny teknologi. Det skal også utredes og angis periodiserte kostnader med klassifisering av villreinbestandene i forhold til kvalitetsnormen, og til eventuelle påvirkningsanalyser.

Det etableres et sekretariat i NINA for faglig og administrativ bistand til ekspertgruppa.

Ekspertgruppa kan også søke bistand fra andre aktuelle fagmiljøer eller personer på spesifikke tema. Miljødirektoratet deltar i ekspertgruppas møter med formell status som observatør, og kan bistå ekspertgruppa og sekretariatet med nødvendig veiledning og avklaringer underveis i arbeidet."

Ekspertgruppas arbeid og anbefalinger er presentert i NINA Rapport 1400 *Miljøkvalitetsnorm for villrein – Forslag fra en ekspertgruppe*¹³. Rapporten er resultatet av grundige drøftinger i fem samlinger i ekspertgruppa og produksjon av skriftlige bidrag mellom møtene. Ekspertgruppa står samlet bak innholdet i rapporten, som har hovedkapitler om dagens kunnskapsgrunnlag om villrein, tematisk kunnskapsstatus og drøfting av mulige måleparametere for en kvalitetsnorm, klassifiseringssystem for kvalitetsnormen, forslag til konkrete måleparametere til kvalitetsnormen, påvirkningsfaktorer, kostnadsoverslag og mangelfullt kunnskapsgrunnlag. Rapporten inneholder også et fyldig sammendrag med beskrivelse av forslaget til kvalitetsnorm og klassifiseringssystemet.

Den omfattende rapporten fra ekspertgruppa kan lastes ned [her](#) og vi viser i dette høringsnotatet til de drøftinger, begrunnelser og anbefalinger som finnes i rapporten. Miljødirektoratet har i sin oversendelse av rapporten til Klima- og miljødepartementet gitt uttrykk for at rapporten utgjør et godt faggrunnlag for å kunne fastsette en kvalitetsnorm for villrein. Noen hovedpunkter i forslaget til klassifiseringssystem og innhold i kvalitetsnormen gjengis kort i det følgende.

Ekspertgruppa anbefaler at det hvert femte år skal vurderes om hvert villreinområde har god (grønn), middels (gul) eller dårlig (rød) kvalitet (figur 4). I denne tredelte skalaen vil god og middels være godkjent, mens dårlig ikke vil være godkjent. Dårlig tilstand vil her innebære at det vil være redusert sannsynlighet for at vedkommende villreinområde vil kunne ha en livskraftig bestand i et lengre tidsperspektiv. For nærmere drøfting og vurderinger av ekspertgruppas anbefalinger om kvalitetsmål viser vi til kapittel 3.4 og 3.7. I henhold til naturmangfoldloven bør relevante forvaltningsmyndigheter identifisere tiltak i de tilfeller kvalitetsmålet ikke blir nådd.

Figur 4. Inndeling av tilstandskategorier i forslaget til kvalitetsnorm for villrein

¹³ Kjørstad, M. mfl. 2017. Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe. NINA Rapport 1400. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.

For å måle kvaliteten på hvert villreinområde, foreslår ekspertgruppa tre delnormer (tabell 1). Disse beskriver sentrale forhold knyttet til villreinens økologi og situasjonen i leveområdene. Den samlede klassifiseringen for området avgjøres av den delnormen som skårer dårligst på den tredelte skalaen, slik det er gjort i villaksnormen og i vannforskriften.

Delnorm	Måleparameter
Bestandsforhold	Datokorrigert høstslaktevekt for simlekalv
	Antall eldre (≥ 3 år) bukker per voksen (≥ 1 år) simle
	Kalv per 100 simle og ungdyr
	Genetisk variasjon
	Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom
Lavbeiter	Lavbiomasse
Leveområde og menneskelig påvirkning	Funksjonell arealutnyttelse
	Funksjonelle trekkpassasjer

Tabell 1. Ekspertgruppas forslag til delnormer og måleparametere

For å avgjøre om et villreinområde har god, middels eller dårlig kvalitet, foreslår ekspertgruppa en rekke måleparametere og metoder for å måle disse. De foreslår blant annet:

- Overvåking av slaktevekt hos kalver, kjønns- og alderssammensetning og kalveproduksjon utvides fra dagens seks overvåkingsområder til årlig datainnsamling i alle villreinområder.
- Innsamling av genetiske prøver en gang per femårsperiode.
- Kartlegging av forekomst av alvorlige meldepliktige sykdommer, som skrantesyke (CWD)
- Årlig overvåking av lavbeitene gjennom satellittdata kombinert med bakkemålinger.
- Kartlegge villreinens tilgang til viktige funksjonsområder gjennom året, og i hvilken grad inngrep og menneskelig aktivitet hindrer bruk av slike områder.
- Kartlegge endret bruk av historisk viktige trekkpassasjer mellom funksjonsområder.

Ekspertgruppa har sett det som sentralt at kvalitetsnormen skal vurdere både tilstand og trendutvikling for de måleparameterne der det anbefales årlige registreringer (slaktevekt, andel kalv per simle og ungdyr, og andel storbuks). Det er også viktig at usikkerheten i måleparameterne blir vurdert. Tilstandsklassifiseringen (God, Middels, Dårlig) vil basere seg på snittverdien for en definert omløpsperiode på fem år (eks. 2016-2020). Vurderingen av tilhørende trendutvikling anbefales vurdert på bakgrunn av minimum de 10 siste årene (eks. 2011-2020). Statistisk sikre utviklingstrender kan bidra til å justere klassifiseringen basert på de årlige dataene for en gitt måleparameter. Ekspertgruppa foreslår at en statistisk sikker negativ trend senker tilstandsklassifiseringen ett nivå. Tilsvarende framgangsmåte brukes for å høyne en tilstandsklassifisering gitt en signifikant positiv utviklingstrend.

For villreinområder som blir klassifisert til dårlig tilstand etter kvalitetsnormen foreslår ekspertgruppa at det gjennomføres en analyse av ulike påvirkningsfaktorer for å klarlegge årsakene til dette. Dette vil i sin tur legge grunnlag for tiltaksplaner der siktemålet er å redusere de negative påvirkningene slik at områdene kan klassifiseres opp til middels eller god tilstand. Det følger av naturmangfoldloven at slike tiltaksplaner skal utvikles i samråd med andre berørte sektormyndigheter. Kapittel 3.4 inneholder Miljødirektoratets vurderinger rundt bruk av tilstandskategorier og valg av kvalitetsmål.

I forslaget til kvalitetsnorm som er presentert i vedlegg og i kapittel 3.7 er det ikke gjort endringer i selve klassifiseringssystemet og innholdet i kvalitetsnormen slik det er foreslått fra ekspertgruppa, bortsett fra noen justeringer av delnorm 3 (vedlegg IV). Vi ber høringsinstansene ta stilling til forslaget slik det foreligger i dette høringsnotatet.

3.4 Om tilstandskategorier og valg av kvalitetsmål

I tråd med forarbeidene til naturmangfoldloven og metodikken som er benyttet i kvalitetsnorm for villaks, bør en kvalitetsnorm inneholde en minimumsstandard knyttet til kvalitetsmål. Slike kvalitetsmål vil vurderes opp mot den klassifiseringen som følger av grenseverdiene som er angitt for den aktuelle kvalitetsnormen. Minimumsmål bør settes slik at ønskede (økologiske) mål kan oppnås, slik at kvalitetsnormen gir nødvendig (juridisk) underlag og slik at de samlede samfunnsøkonomiske kostnadene ved å ta vare på villreinen minimeres. I henhold til naturmangfoldloven vil det være slik at relevante forvaltningsmyndigheter bør identifisere tiltak i de tilfeller det angitte kvalitetsmålet ikke blir nådd.

Minimumsmål må fastsettes i lys av hva som skal til for at villreinen, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås (naturmangfoldloven § 5). De fastsatte overordna nasjonale målene for naturmangfold (se f. eks. Prop. 1 S (2019 – 2020)) må også oppfylles, det vil si at "økosystema skal ha god tilstand og levere økosystemtenester, ingen arter eller naturtyper skal utryddast, og utviklinga til truga og nær truga arter og naturtyper skal betrast, og eit representativt utval av norsk natur skal takast vare på for kommande generasjonar". Videre vises det til nasjonalt resultatmål i St. meld. nr. 21 (2004 – 2005) om at "Villreinens leveområder skal sikres", og målformulering i St. meld. nr. 26 (2006 – 2007) om at "Regjeringen vil sikre villreinens sentrale plass i norsk fjellfauna, gjennom regionale planer og etablering av europeiske og nasjonale villreinområder".

Det er grunn til å anta at kostnadene vil være høyere jo høyere kvalitetsmål som fastsettes. Ved å sette kvalitetsmålet så lavt som mulig, men samtidig høyt nok til at nasjonale mål og internasjonale forpliktelser nås, ivaretar vi hensynet til å minimere samfunnskostnadene ved innføring og oppfølging av kvalitetsnormen. Videre må minimumsmål settes slik at formålet som angis nås til lavest mulig samfunnsøkonomisk kostnad. Dette bidrar også til at det blir samsvar mellom artikkel 1 i kvalitetsnormen om formål og de nasjonale målene for villrein, og mellom artikkel 1 om formål og artikkel 3 om kvalitetsmål og minimumsmål (se kapittel 3.7 og vedlegget).

Ekspertgruppa anbefaler at det hvert femte år skal vurderes om hvert villreinområde har god (grønn), middels (gul) eller dårlig (rød) kvalitet. Som nevnt over vil den tredelte skalaen anbefalt av ekspertgruppa innebære at god og middels tilstand vil være godkjent, mens dårlig ikke vil være godkjent.

Dårlig tilstand vil innebære at det vil være redusert sannsynlighet for at vedkommende villreinområde vil kunne ha en livskraftig bestand i et lengre tidsperspektiv. Dersom vi setter dårlig tilstand som minimumsmål vil vi heller ikke nå nasjonale mål og internasjonale forpliktelser. Dette

innebærer at det ikke er aktuelt å angi "dårlig tilstand" som minimumsmålsetting i en kvalitetsnorm. Det må imidlertid også erkjennes at tidligere menneskelig påvirkning har redusert kvalitet og funksjonalitet i mange villreinområder, og at dette tilsier at god tilstand i noen tilfeller kan være et urealistisk krav. Dette kan skyldes både naturgrunnlag, tidligere naturinngrep og tidligere bestands- og beitehistorikk. Disse vurderingene er reflektert i direktoratets forslag til kvalitetsnorm, jf. kapittel 3.7 og vedlegg.

Tekstboks 1: Eksempel på klassifisering

Ekspertgruppa har i kapittel 5.1 i sin rapport foretatt noen eksempelberegninger fra de seks villreinområdene som inngår i det nasjonale bestandsovervåkingsprogrammet. Dette gjelder de tre måleparameterne under delnorm 1) Bestandsforhold der det finnes tilstrekkelig lange tidsserier med data; kalvevekter, årlig reproduksjon og kjønnsforhold. Beregningene viser at Hardangervidda faller i dårlig tilstand når det gjelder datokorrigerede høstvekter for simlekalv. Datamaterialet på slaktevekter fra Hardangervidda er lite og har stor usikkerhet, men også annen kunnskap tilsier at slaktevektene på både simler og kalver på Hardangervidda er lave. Mulige forklaringer på dette må vurderes i en påvirkningsanalyse etter kvalitetsnormens system. En hypotese som har vært framsatt er at dette kan være effekter av tidligere overbeiting som har skapt en ond sirkel der små simler føder små og dårlige kalver, som igjen blir dårlige mødre. En alternativ hypotese er at mye menneskelig ferdsel og forstyrrelser på deler av vidda fører til at reinen klumper seg sammen på små sommerbeitearealer. Dette kan føre til både stor beitekonkurrans og økt belastning av sykdom, insekter og parasitter som virker negativt på kondisjon og vekter.

Regneeksemplene viser at de fleste av disse seks villreinområdene faller i middels tilstand når det gjelder femårs snitt for disse tre måleparameterne. Unntakene, foruten kalvevekter på Hardangervidda, er kalvevekter i Forollhogna, storbukkandel på Hardangervidda og kalveproduksjon i Forollhogna, som alle viser god tilstand. Det er imidlertid en negativ tiårstrend for antall kalv per 100 simle/ungdyr i Knutshø, Snøhetta og Hardangervidda, noe som tilsier at disse skal justeres ned en klasse for denne måleparameteren. Storbukkandelen viser positiv tiårstrend i Knutshø, Rondane, Hardangervidda og Setesdal – Ryfylke, noe som tilsier oppjustering en klasse. Det samme gjelder kalveproduksjonen i Rondane.

3.5 Om påvirkningsanalyser

Dersom klassifiseringen etter kvalitetsnormen viser at god eller middels kvalitet ikke er oppnådd for et villreinområde, bør det i henhold til naturmangfoldloven § 13 lages en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Som grunnlag for dette er det nødvendig å kartlegge årsakene. Dette kan være påvirkningsfaktorer som inngår i måleparameterne i kvalitetsnormen, men også andre faktorer. Ekspertgruppa har presentert og drøftet en del slike naturgitte og menneskeskapt påvirkningsfaktorer; klima, predasjon, lokal og regional forvaltning, sauebeite, menneskelig ferdsel

og dyrehelse. Lista kan ikke betraktes som uttømmende, og fastlegging av hvilke faktorer som bør inngå i en slik påvirkningsanalyse bør gjøres ut fra kunnskap om forholdene i det aktuelle villreinområdet. For noen av påvirkningsfaktorene vil det kunne utvikles kvantitative effektindikatorer, mens en for andre vil måtte bruke mer kvalitative beskrivelser og effektvurderinger.

I noen tilfeller vil det ikke være mulig å fastslå hva som er årsaken eller årsakene til at et villreinområde har dårlig kvalitet. I tillegg kan slike analyser være ressurskrevende, og det er behov for å presisere at utarbeidingen av påvirkningsanalysen må skje innenfor rimelige økonomiske rammer. Det er derfor presisert i kvalitetsnormens artikkel 4 at det skal utarbeides en påvirkningsanalyse som kartlegger årsakene så langt mulig og innenfor rimelige økonomiske rammer.

Miljødirektoratet legger til grunn at påvirkningsfaktorene vurderes over samme femårsperiode som kvalitetsnormen, og at påvirkningsanalysen bør gjennomføres av samme ekspertgruppe som får ansvaret for klassifiseringsarbeidet etter kvalitetsnormen. På denne måten vil en sikre en god kobling og konsistent vurdering mellom klassifiseringen og påvirkningsanalysen. Påvirkningsanalysen bør i hovedsak bygge på eksisterende data- og kunnskapsgrunnlag, herunder lokal og erfaringsbasert kunnskap om det aktuelle villreinområdet. Det vil derfor være nødvendig at ekspertgruppa knytter kontakt med fagpersoner og ressurspersoner som har god lokal kunnskap om området som skal vurderes. Dersom analysen avdekker konkrete kunnskapsmangler, enten generelt eller knyttet til det aktuelle villreinområdet, bør dette påpekes i rapporten som grunnlag for egne målrettede undersøkelser utenom kvalitetsnormarbeidet (forskning, overvåking, registreringer). Ekspertgruppa har i sin rapport (kapittel 8) trukket fram noen tema der de anser at det foreligger kunnskapsmangler.

3.6 Forholdet til naturmangfoldlovens prinsipper om offentlig myndighetsutøvelse

De alminnelige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfold. Det skal synliggjøres hvordan prinsippene er lagt til grunn, jf. naturmangfoldloven § 7 annet punktum.

Under følger Miljødirektoratets vurderinger etter naturmangfoldloven §§ 8-12 som er lagt til grunn ved utformingen av kvalitetsnormen for villrein.

Om kunnskapsgrunnlaget, § 8

Mye av den generelle artskunnskapen om rein stammer fra forskning gjennomført på tamrein eller på villrein/caribou i andre deler av verden. I mange tilfeller har denne kunnskapen likevel stor overføringsverdi til vår villrein, og bidrar dermed i det generelle kunnskapsgrunnlaget. Dette gjelder spesielt forståelsen av økologiske prosesser og hvordan naturlig variasjon i miljøbetingelser som klima, fødetilgang, predasjon m.m. påvirker reinens livsvilkår og bestandsdynamikk.

Med unntak av de store rovdyra, er det i Norge ingen andre viltarter som er og har vært gjenstand for en mer omfattende bestandsovervåking og kunnskapsoppbygging enn villreinen. Det er flere årsaker til dette, men villreinen har alltid spilt en viktig kulturhistorisk rolle i mange av våre fjellregioner. I tillegg har det blitt en økt bevissthet rundt reinens sårbare situasjon i forhold til arealinngrep, menneskelige forstyrrelser og klimarelaterte endringer. Villreinen status som nasjonal ansvarsart gir også føringer for hvordan vi forvalter de eksisterende bestandene og deres leveområder.

Etter Miljødirektoratets vurdering foreligger det god kunnskap om situasjonen for de fleste villreinområder, jf. § 8, og om effekter av ulike påvirkninger. Kvalitetsnormen skal bidra til at

kunnskapsgrunnlaget styrkes ytterligere på en systematisk måte, og ekspertgruppa som har laget faggrunnlaget har basert forslaget på en omfattende gjennomgang av dagens kunnskapsstatus. Kravet om at saken skal baseres på eksisterende og tilgjengelig kunnskap er oppfylt.

Etter § 8 annet ledd skal direktoratet i sin vurdering også legge vekt på erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av villrein. Kunnskapsgrunnlaget for villreinforvaltningen bygger på både vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap. Bestandsforvaltningen kjennetegnes av stor lokal medvirkning fra f.eks. villreinutvalg og villreinnemnder i kunnskapsinnhenting, vurderinger og bruk av kunnskapen i praktisk forvaltning. Kartlegging av villreinens leveområder til bruk i arealforvaltningen er gjennomført i samarbeid med lokale ressursgrupper som har systematisert både kvantitativ og kvalitativ kunnskap om reinens arealbruk over tid. Kvalitetsnormen legger opp til å videreføre disse metodene.

Om føre-var-prinsippet, § 9

Kunnskapskravet i § 8 er etter direktoratets syn oppfylt. Behovet for ytterligere kunnskap kan ikke brukes som begrunnelse for å unnlate å treffe forvaltningstiltak som kvalitetsnormen innebærer.

Om økosystemtilnærming og samlet belastning, § 10

I kapitlene foran har vi redegjort for de viktigste utfordringer villreinen står overfor. En kvalitetsnorm vil være et viktig verktøy for å klargjøre kvaliteten til de enkelte villreinområdene. Kvalitetsnormen gir således også et viktig grunnlag for å kunne vurdere den samlede belastningen. Direktoratet mener innføring av en kvalitetsnorm for villrein vil gi god kunnskap om effekten av ulike tiltak i villreinens leveområder, og at dette vil gi grunnlag for en bedre og mer treffsikker forvaltning.

Om kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, § 11

Prinsippet om at kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet skal bæres av tiltakshaver, er først og fremst relevant å vurdere i forbindelse med utvikling av tiltaksplaner, jf. kvalitetsnormens artikkel 5. Kvalitetsnormen gir i seg selv ikke hjemmel til å pålegge private tiltakshavere kostnader med gjennomføring av tiltak eller undersøkelser. Pålegg om tiltak og gjennomføring av undersøkelser som medfører kostnader for private tiltakshavere kan likevel bli aktuelt med hjemmel i sektorregelverk som regulerer den aktuelle aktiviteten.

Om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, § 12

Det legges til grunn at anvendelsen av § 12 i naturmangfoldloven først får betydning når det skal utarbeides planer og gjennomføres tiltak for å oppnå minimum middels kvalitet for et villreinområde, jf. kvalitetsnormens artikler 3 og 5. Bestemmelsen kommer til anvendelse når det fattes vedtak med hjemmel i sektorlovverk som regulerer den aktuelle aktiviteten.

Om vektlegging av andre viktige samfunnsinteresser og samiske interesser, § 14

I henhold til naturmangfoldloven § 14 skal tiltak etter loven avveies mot andre viktige samfunnsinteresser. De økonomiske og administrative konsekvensene av forslaget om en kvalitetsnorm for villrein og avveiningene mot andre viktige samfunnsinteresser er drøftet nærmere i kapittel 4, jf. kvalitetsnormens artikkel 3 og 5. Kvalitetsnormens virkeområde er avgrenset til villreinområdene i Sør-Norge og berører ikke det samiske reinbeiteområdet eller andre samiske interesser.

3.7 Forslag til kvalitetsnorm for villrein (*Rangifer tarandus*)

Miljødirektoratet har med hjemmel i naturmangfoldloven § 13 utarbeidet forslag til kvalitetsnorm for villrein, nedfelt i sju artikler, se vedlegg: Kvalitetsnorm for villrein (*Rangifer tarandus*).

Det sentrale faglige grunnlaget for kvalitetsnormen er NINA Rapport 1400 *Miljøkvalitetsnorm for villrein – Forslag fra en ekspertgruppe*, jf. kapittel 3.3. I forslaget til kvalitetsnorm som er presentert i vedlegg og her i kapittel 3.7 er det ikke gjort endringer i selve klassifiseringssystemet og innholdet i kvalitetsnormen slik det er foreslått fra ekspertgruppa, bortsett fra noen justeringer av delnorm 3 (vedlegg IV). Vi ber høringsinstansene ta stilling til forslaget slik det foreligger i dette høringsnotatet.

Basert på ekspertgruppas råd, anbefaler Miljødirektoratet at det hvert femte år skal vurderes om hvert av de 24 villreinområdene har god, middels eller dårlig kvalitet. Målet er at minimum middels kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller nås snarest mulig. Miljødirektoratet foreslår videre, i tråd med ekspertgruppas råd, at kvalitetsnormen bør bestå av tre delnormer; 1) bestandsforhold, 2) lavbeiter og 3) leveområde og menneskelig påvirkning. Det er foreslått måleparametere for de enkelte delnormene med grenseverdier for henholdsvis god, middels og dårlig kvalitet. Grenseverdiene fremgår av vedleggene til kvalitetsnormen. Samlet vil kvalitetsnormen beskrive kvaliteten på både villreinbestanden, en sentral del av beitegrunnlaget og leveområdet. For å synliggjøre dette er det i kvalitetsnormens artikler 2 og 4 brukt begrepet "villrein i villreinområder".

Under følger Miljødirektoratets kommentarer knyttet til den enkelte artikkel i kvalitetsnormen og til vedleggene til kvalitetsnormen (vedlegg I – IV):

Artikkel 1 – Formål og virkeområde

Formålsartikkelen ivaretar hovedmålene i villreinforvaltningen, jf. omtalen i St.meld. nr. 14 (2015-2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold* kapittel 5, se 5.5.6, viltloven § 1 og forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5.

Kvalitetsnormen er retningsgivende for myndighetenes forvaltning i alle saker som har betydning for villrein. Den skal også bedre grunnlaget for forvaltningen av villreinbestandene og faktorene som påvirker bestandene, med særlig vekt på samlet belastning. Kvalitetsnormen er målbar og kan etterprøves.

Formålet med utarbeidelse av en kvalitetsnorm for villrein er også å konkretisere og operasjonalisere forvaltningsmål og kunne vise hvilke tiltak som påvirker villreinen positivt eller negativt. Dette skal styrke det felles kunnskapsgrunnlaget for villreinen framover.

Ved siden av mindre forekomster i det vestlige Russland, samt en mindre, innført bestand på Island, er Norge det eneste landet i Europa med opprinnelig, vill fjellrein. Villreinen har blitt klassifisert som en norsk ansvarsart, noe som innebærer at mer enn 25 % av den europeiske totalbestanden finnes i Norge (i dette tilfellet 80 - 90 %). Det er derfor tatt inn i artikkel 1 at ett av formålene med kvalitetsnormen er å bidra til at villreinen og de ulike villreinområdene forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes.

Kvalitetsnormen gjelder for villreinbestander som omfattes av lov om jakt og fangst av vilt (viltloven).

Artikkel 2 – Kvalitetsnormens innhold

Kvalitetsnormen fastsetter grenseverdier for god, middels og dårlig kvalitet for villrein i villreinområder, basert på delnormene bestandsforhold, lavbeiter, og leveområde og menneskelig påvirkning. De tre delnormene berører på hver sin måte sentrale elementer innen villreinens biologi og situasjonen innen dens leveområde, og det er derfor ikke grunnlag for å vekte dem forskjellig.

Hver delnorm gis en helhetsvurdering. I de tilfeller delnormen består av flere måleparametere, vektetes disse likt og måleparameteren med den dårligste klassifiseringen bestemmer delnormens endelige tilstandsklassifisering. Det samme prinsippet gjelder når de tre delnormene skal sammenstilles til en helhetsvurdering for det enkelte villreinområde. I tilfeller der manglende datagrunnlag umuliggjør en tilstandsvurdering av en enkelt delnorm, vektlegges ikke denne i den samlede helhetsvurderingen. Metodikken for helhetsvurderinger tilsvarer den som er benyttet i kvalitetsnormen for villaks. Klassifiseringen etter kvalitetsnormen gir uttrykk for sannsynligheten for at villreinen kan overleve i livskraftig bestand over lang tid i det enkelte villreinområde.

Følgende vedlegg inngår som del av kvalitetsnormen:

- Vedlegg I: *Klassifisering av tilstanden for villreinbestander i Norge*
- Vedlegg II: *Klassifisering av delnorm bestandsforhold*
- Vedlegg III: *Klassifisering av delnorm lavbeiter*
- Vedlegg IV: *Klassifisering av delnorm leveområde og menneskelig påvirkning*

Forklaring og begrunnelse for valget av de ulike delnormene og måleparametere framgår av vedleggene.

Artikkel 3 – Kvalitetsmål

Kvalitetsnormen framgår av matrisen i kvalitetsnormens vedlegg I, og Miljødirektoratet foreslår at kvalitetsnormen anses oppnådd når kvaliteten til en bestand er minimum *Middels*. I kapittel 3.4 drøfter vi hvordan et slikt minimumskrav vil sikre at vi når formålet som er angitt i artikkel 1 og dermed når overordnede mål, uten krav til tiltak utover det som skal til for at vi samlet sett klarer å nå nasjonale mål og internasjonale forpliktelser. Et minimumskrav om middels tilstand vil også sikre at innføring av kvalitetsnormen ikke medfører krav om flere påvirkningsanalyser enn det som er nødvendig.

Kvalitetsnormen er retningsgivende, noe som også gjelder kvalitetsmålet. Det vil si at kvalitetsmålet i seg selv ikke påvirker den enkelte vedtaksmyndighets mulighet til å gi tillatelse til ny aktivitet, innenfor rammene av gjeldende regelverk, selv om dette skulle medføre at kvaliteten i villreinområdet forverres. Det er imidlertid viktig at kunnskapen som følger av kvalitetsnormen følger som del av kunnskapsgrunnlaget ved vurdering av slik tillatelse, jf. naturmangfoldloven kapittel II om alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk.

Det kan være at kvalitetsmålet allerede er oppnådd, i så fall vil retningslinjen etter kvalitetsnormen være at man skal forsøke å opprettholde minimum middels tilstand. Dersom tilstanden er dårlig, er målet at tilstanden forbedres til middels. Ved at kvalitetsnormen sier at målet er at "minimum middels kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller nås" åpnes det for at det kan settes mål om og siktes mot god tilstand for utvalgte villreinområder, dersom ansvarlig myndighet bestemmer det. Klassifisering som middels tilstand kan dermed fungere som en varselampe, som tilsier at det bør vurderes muligheter for å oppnå god tilstand eller for å unngå at bestanden på sikt havner i dårlig tilstand.

Kvalitetsnormen presiserer at Klima- og miljødepartementet og andre berørte departementer i samråd kan beslutte at minimumsmålet kan fravikes for hele villreinområdet dersom andre viktige samfunnsinteresser veier tyngre enn hensynet til villreinen. Dette sikrer at det kan gjøres nødvendige samfunnsøkonomiske vurderinger i den faktiske forvaltningen av villrein, bl.a. før det settes krav til utarbeidelse av tiltaksplaner og gjennomføring av aktuelle tiltak. Det understrekes samtidig at hensynet til villrein skal veie særlig tungt i fastsatte nasjonale villreinområder. Disse ti områdene ble

pekt ut av det daværende Miljøverndepartementet i 2007 og omfattes i dag av vedtatte regionale planer, se nærmere omtale i kapittel 1.2.

Målet om minimum middels kvalitet skal nås "snaarest mulig". Hva som ligger i dette vil være avhengig av hvilken påvirkning det er snakk om. For eksempel vil det normalt være lettere, raskere og mindre kostnadskrevende å rette opp uheldige bestandsforhold enn å få gjennomført avbøtende tiltak som kan bidra til å redusere arealunnskninger eller å få gjenåpnet viktige trekkpassasjer. Det tar også lang tid å få reetablert lavmatter som har vært overbeitet.

Artikkel 4 – Klassifisering og påvirkningsanalyser

Antall villreinområder som skal klassifiseres vil være avhengig av gjeldende budsjettammer for Klima- og miljødepartementet. Miljødirektoratet legger opp til at alle villreinområdene klassifiseres på nytt hvert femte år, under forutsetning av tilstrekkelige budsjettammer til datainnsamling, analyser og klassifiseringsarbeidet.

Klassifisering skal ifølge kvalitetsnormen utføres av fagmiljø med særskilt kompetanse på villrein og arealbruk, og skal utpekes av Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte departementer. Etter Miljødirektoratets vurdering vil det være behov for ei nasjonal ekspertgruppe som kan forestå selve klassifiseringen, og ei slik gruppe må også ha god forskningskompetanse, herunder kompetanse innenfor statistisk analyse. Gruppen må samlet sett ha god fagkompetanse knyttet til de enkelte delnormene og måleparameterne.

Ifølge naturmangfoldloven § 13 tredje ledd bør det utarbeides en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd i tilfeller hvor kvaliteten i utgangspunktet ikke er nådd eller det er fare for dette, jf. artikkel 5. Etter forslag til kvalitetsnorm har Miljødirektoratet i slike tilfeller ansvar for at det utarbeides en påvirkningsanalyse som så langt mulig klarlegger årsakene til dette, jf. nærmere omtale i kapittel 3.5. Miljødirektoratet finner det naturlig at dette arbeidet utføres av samme ekspertgruppe som gjør klassifiseringsarbeidet, og at det gjennomføres rett i etterkant av klassifiseringen. Ekspertgruppen må derfor også ha kompetanse til å kunne gjennomføre påvirkningsanalyser som kan bidra til å beskrive hvorfor et villreinområde ikke oppnår godkjent status etter kvalitetsnormen. Som omtalt i kapittel 3.5 vil det være nødvendig at ekspertgruppen knytter kontakt med fagpersoner og ressurspersoner som har god lokal kunnskap om området som skal vurderes.

Det forutsettes at den nasjonale ekspertgruppas vurderinger og klassifisering presenteres i en samlet rapport for hver klassifiseringsrunde, og at resultatene fra kunnskapsinnhenting, kartlegging og identifikasjon av fokusområder i de enkelte villreinområdene presenteres i lett tilgjengelige rapporter med kartbilag for det enkelte område.

Ved publisering av oppdaterte oversikter må informasjonen presenteres slik at det framgår i hvilken grad de ulike delnormene er oppnådd.

Artikkel 5 – Tiltaksplaner

Klima- og miljødepartementet fastsetter ifølge kvalitetsnormen hvilke villreinområder det skal utarbeides og fastsettes tiltaksplaner for som kan bidra til at kvaliteten likevel kan bli nådd. Departementet kan i samråd med andre berørte departementer beslutte at målet fravikes for et villreinområde, eventuelt nedjusteres, når viktige samfunnsmessige interesser veier tyngre enn hensynet til villreinen, jf. artikkel 3. Eksempler på slike viktige samfunnshensyn kan f.eks. være at samfunnet har stort behov for virksomheten, eller at det er svært kostbart å forbedre tilstanden i villreinområdet.

Klassifisering som dårlig kvalitet etter delnorm 3 (Leveområde og menneskelig påvirkning) gir grunnlag for at Kongen kan fastsette statlig planretningslinje etter Plan- og bygningsloven (PBL) § 6-2 for vedkommende villreinområde. Det vises til nærmere omtale av dette virkemiddelet i kapittel 3.2 i høringsnotatet. Det vil være påvirkningsanalysen for området som gir indikasjoner på om dette vil være et egnet og hensiktsmessig virkemiddel som kan bidra til å redusere miljøpåvirkningene slik at villreinområdet kan klassifiseres opp til middels tilstand. Eventuell fastsetting av slik statlig planretningslinje vil være gjenstand for egen høringsprosess etter PBL.

Tiltaksplanene må utvikles av forvaltningen, og det vil være nødvendig at også lokal/regional forvaltning trekkes inn i dette arbeidet for de enkelte villreinområdene for å sikre tilstrekkelig lokalkunnskap og forankring av planene. Det vil være naturlig at Klima- og miljødepartementet gir oppdrag til Miljødirektoratet om å forestå utarbeiding av forslag til tiltaksplaner for en gruppe av villreinområder som ikke når opp i god eller middels tilstand når klassifisering og påvirkningsanalyser er gjennomført. Miljødirektoratet organiserer prosessene med hensiktsmessig medvirkning av sektormyndigheter, planmyndigheter, viltmyndigheter og andre aktører på lokalt/regionalt nivå.

Aktuelle tiltak i en tiltaksplan vil variere mellom de ulike villreinområdene. Slike tiltak kan blant annet være flytting og/eller fjerning av anlegg, hytter, stier/turløyper og veger, omgjøring av tillatelser/vedtak i villreinområdet som har negativ påvirkning på bestanden og planer for redusert nybygging/aktivitet med negativ påvirkning på villrein nær villreinområdet. Avgjørelser om omgjøring av eventuelle tillatelser må ligge innenfor rammene av blant annet det regelverket som tillatelsen er gitt på grunnlag av, det vil si sektorregelverk eller naturmangfoldloven, og forvaltningsloven. En eventuell omgjøring av tillatelse gjøres av aktuell sektormyndighet.

Når planutkast er ferdig, har Miljødirektoratet ansvaret for å involvere de relevante sektormyndighetene på direktoratsnivå før planene oversendes Klima- og miljødepartementet for politisk og budsjettmessig oppfølging. Klima- og miljødepartementet vil i samråd med berørte departementer vurdere hvilke tiltak som er aktuelle.

Artikkel 6 – Endring av kvalitetsnormen

Artikkel 1 til 6 omhandler målsettinger, retningslinjer og tiltak som berører flere sektormyndigheter, og det legges derfor til grunn at eventuelle endringer i artiklene må fastsettes ved Kongelig resolusjon.

Vedleggene er basert på naturfaglige kriterier for kvalitet og påvirkning av natur. Slik kunnskap er under stadig utvikling. For å ivareta nødvendig fleksibilitet med hensyn til implementering av ny og bedre kunnskap foreslår Miljødirektoratet at myndigheten til å endre vedleggene skal tilligge Klima- og miljødepartementet i samråd med berørte departementer.

Artikkel 7 – Ikrafttredelse

Kvalitetsnormen for villrein bygger i all hovedsak på eksisterende informasjon og arbeid. Selv om det fortløpende vil tilkomme ny og bedre kunnskap, er Miljødirektoratet av den oppfatning at dagens kunnskapsgrunnlag er tilstrekkelig til at kvalitetsnormen for villrein kan tre i kraft straks, og senest i løpet av 2020. Den første klassifiseringen vil etter planen skje i 2021.

3.8 Operasjonalisering av kvalitetsnormen

I tråd med anbefalingene fra ekspertgruppa foreslår Miljødirektoratet at alle de 24 villreinområdene bør omfattes av og klassifiseres etter kvalitetsnormen. I områder der den totale bestanden er fragmentert i flere delbestander må det vurderes konkret i det enkelte tilfelle om noen av måleparameterne må registreres på delbestandsnivå.

Ettersom kunnskapsgrunnlaget og tilgang på tidligere dataserier varierer mellom villreinområdene, anbefales det at første gangs vurdering og klassifisering deles opp i to eller flere bolker. Det vil trolig være mulig å gjennomføre første klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene i 2021, forutsatt at 2020 benyttes til supplering og tilrettelegging av eksisterende datagrunnlag. For de øvrige 14 områdene vil det kreves mer tid til dette arbeidet, og vi antar at første klassifisering tidligst kan gjennomføres i 2023. For noen av områdene vil det trolig også da foreligge for korte tidsserier til at usikkerhet og trendutvikling kan vurderes på en god måte, men dette vil bedre seg etter hvert som en får samlet mer data. Etter første gangs klassifisering anbefales det å følge ekspertgruppas anbefaling om en ny klassifisering av alle villreinområdene hvert femte år, første gang i 2025. Det vises til nærmere omtale av kostnader knyttet til innføring av en kvalitetsnorm i kapittel 4.3.

I tråd med mandatet og i forståelse med Miljødirektoratet går rapporten fra ekspertgruppa i liten grad inn på hvem som skal gjøre hva i arbeidet med utvidet datainnsamling, klassifisering etter kvalitetsnormen og påvirkningsanalyser. Dette har derfor vært en del av Miljødirektoratets utviklingsarbeid med forslag til kvalitetsnorm og høringsnotat i 2018 - 2019. Etter vår vurdering vil det være behov for ei nasjonal ekspertgruppe som kan forestå selve klassifiseringen, og det vil være nødvendig at ei slik gruppe har god forskningskompetanse, herunder kompetanse innenfor statistisk analyse. Gruppa må til sammen også ha god fagkompetanse knyttet til de enkelte delnormene og måleparameterne, og til å kunne gjennomføre påvirkningsanalyser som kan bidra til å forklare hvorfor et villreinområde ikke oppnår godkjent status etter kvalitetsnormen. Gruppa trenger likevel ikke bestå av så mange personer som ekspertgruppa som utviklet faggrunnlaget og forslaget til kvalitetsnorm (13 personer), og etter vårt syn bør ikke forvaltningen være representert i gruppa utover en eventuell rolle som observatør. Det vil ikke være hensiktsmessig med skiftende lokal representasjon inn i den faste ekspertgruppa, men i arbeidet med påvirkningsanalyser må gruppa knytte kontakt med lokale fagpersoner og ressurspersoner som kjenner forholdene i det aktuelle villreinområdet godt. Oppnevning av den faste ekspertgruppa gjøres av Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte departementer.

Det vil være behov for betydelig innsats knyttet til datainnsamling og kartlegging som ikke krever tilsvarende tung forskningskompetanse som den nasjonale ekspertgruppa, og som også til dels er av mer praktisk karakter. Dette bør kunne løses mer hensiktsmessig og rasjonelt av andre aktører og fagmiljøer. Dette gjelder f. eks.:

- Kartlegging av villreins leveområde, med funksjonsområder og identifisering av fokusområder, i villreinområder der dette ikke er gjort i tilstrekkelig grad fra tidligere. I dette ligger også utvikling av en kartleggingsmal som anbefalt av ekspertgruppa, og ledelse og administrasjon av lokale/regionale rådgivningsgrupper til kartlegging og forankring. Dette er et arbeid som Norsk villreinsenter (NVS) har hatt et hovedansvar for og har mye erfaring med fra tidligere prosjekter, og de har gjennom dette også utviklet god kompetanse innenfor GIS, kartarbeid og digital formidling.

Forslag til ansvar: NVS i samarbeid med NINA og lokale ressursgrupper

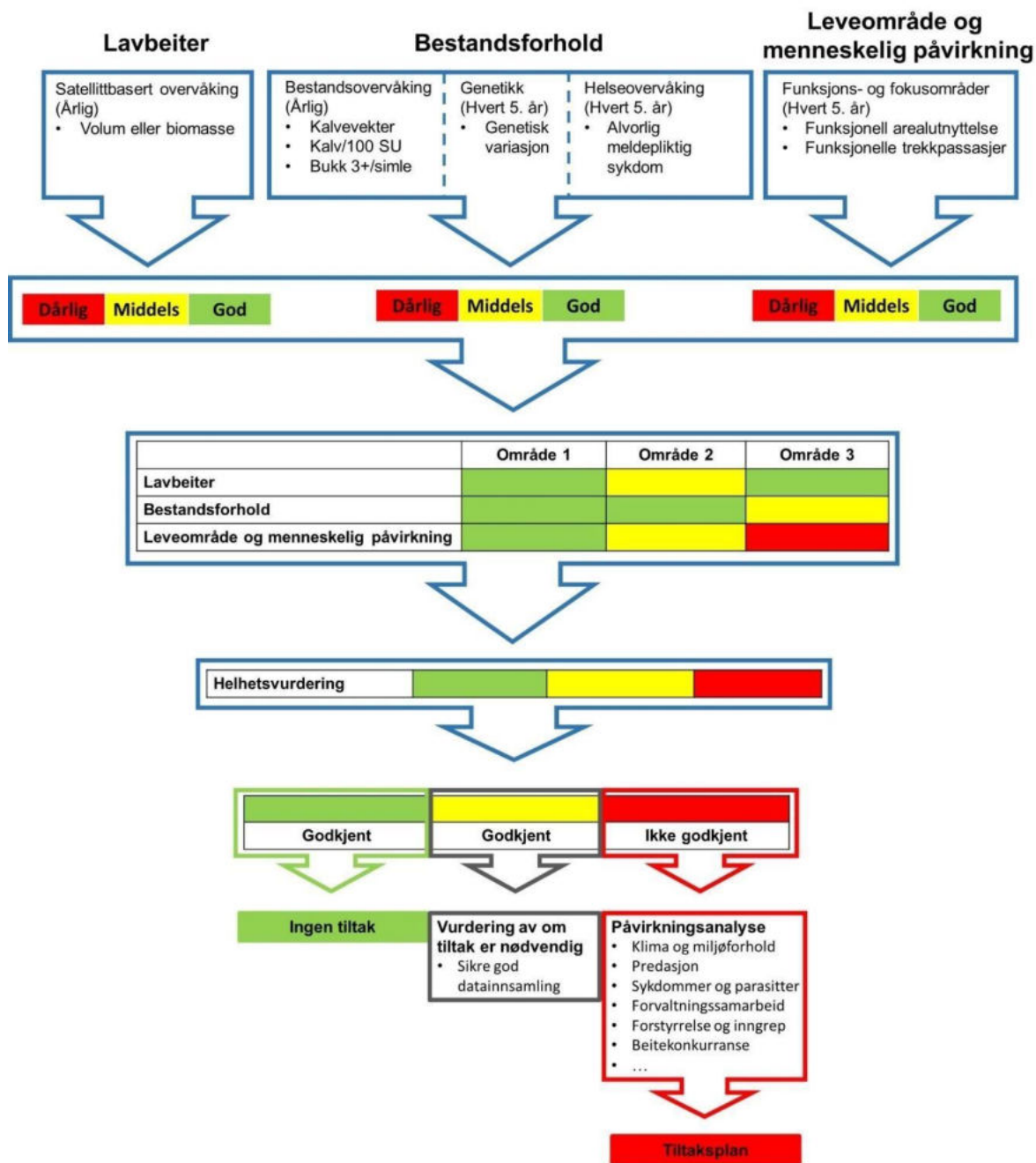
- Koordinering av arbeid med innsamling av bestandsdata fra "nye" områder som ikke er med i det nasjonale overvåkingsprogrammet (årlige kalvetellinger, strukturtellinger og slaktevekter på kalv), og tilrettelegging av data for Hjorteviltregisteret.
Forslag til ansvar: NVS i samråd med NINA
- Koordinering og gjennomføring av kurs og kompetanseutvikling for lokale mannskaper som skal utføre registreringsarbeid.
Forslag til ansvar: NVS i samarbeid med NINA og villreinutvalg/fjelloppsyn
- Koordinering av prøveinnsamling for måleparametere som ikke gjennomføres årlig – genetiske prøver og sykdom/parasitter.
Forslag til ansvar: NVS i samarbeid med NMBU og Veterinærinstituttet/NINA.

Flere av disse arbeidsoppgavene ligger mer eller mindre i kjernen av Norsk villreinsenters rolle og satsingsområder i villreinsenterets strategiske plan, og det er forankret i villreinsenterets styre at de ønsker å påta seg slike arbeidsoppgaver. Det må gjennomføres en nærmere dialog mellom NVS og Miljødirektoratet om omfanget av slike oppgaver det vil være naturlig at NVS kan ta ansvar for, og i hvilken grad dette kan skje innenfor eksisterende kapasitet og ressurser, eller om det vil kreve tilførsel av prosjektmidler eller annen finansiering. En slik løsning vil uansett være kostnadsbesparende i forhold til budsjettene for disse oppgavene som er presentert i tabell 7.1 i rapporten fra ekspertgruppa, og som er lagt til grunn for beregningene i kapittel 4.3.1 i dette notatet. Dette skyldes både at timekostnadene vil være vesentlig lavere enn det som er budsjettet, og at reisekostnadene vil være lavere siden NVS sine to driftsenheter i Tinn og Dovre er lokalisert nærmere områdene der det skal gjøres kartlegging og datainnsamling.

Det forutsettes at den nasjonale ekspertgruppas vurderinger, klassifisering og påvirkningsanalyser presenteres i en samlet rapport for hver klassifiseringsrunde slik det gjøres for villaksnormen, jf. artikkel 4 i kvalitetsnormen. Videre forutsettes det at resultatene fra kunnskapsinnhenting, kartlegging og identifikasjon av fokusområder i de enkelte villreinområdene presenteres i lett tilgjengelige rapporter med kartbilag for det enkelte område. For måleparametere der det gjøres årlige registreringer – kalvevekter, kjønnsforhold og kalveproduksjon – bør resultatene formidles årlig via www.villrein.no og årboka "Villreinen" slik det gjøres for det nasjonale overvåkingsprogrammet i dag.

Det er i kvalitetsnormens artikkel 5 lagt opp til at Klima- og miljødepartementet fastsetter hvilke områder det skal lages tiltaksplaner for, ettersom dette vil være et arbeid som må utføres i samråd med andre sektormyndigheter som vil bli berørt av tiltakene. Omfanget av dette arbeidet er vanskelig å estimere på forhånd ettersom det avhenger av antall villreinområder som kommer ut med dårlig (rød) tilstand i den første klassifiseringsrunden. Det bør vurderes om tiltaksplaner skal utvikles i bolker for en gruppe av områder, f. eks at det først lages en plan for områder som får dårlig tilstand i klassifiseringsrunden vi har foreslått kan gjennomføres i 2021. Tiltaksplanene må utvikles av forvaltningen, og det vil være nødvendig at også lokal/regional forvaltning trekkes inn i dette arbeidet for de enkelte villreinområdene for å sikre tilstrekkelig lokalkunnskap og forankring av planene.

Datagrunnlag for villreinområdene

Figur 5. Illustrasjon av hvordan kvalitetsnormen for villrein er tenkt operasjonalisert.¹⁴

¹⁴ Figuren er hentet fra Kjørstad, M. mfl. 2017. Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe. NINA Rapport 1400. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.

4 Konsekvenser av innføring av en kvalitetsnorm for villrein

I vår vurdering av konsekvenser av innføring av en kvalitetsnorm for villrein legger Miljødirektoratet til grunn en planleggingshorisont på 30 år, med antatt oppstart i 2020. Konsekvensene vi vurderer kan knyttes til følgende hovedelementer i forslaget til kvalitetsnorm:

- **Klassifisering:** Dette omfatter innføring av og drift av et oppsett for kvalitetsnormen med kunnskapsinnhenting og systematiske vurderinger og tilhørende klassifisering, jf. omtale bl.a. i kapittel 3.3 og 3.7. Artikkel 2 med vedlegg angir kvalitetsnormens innhold, og dermed hvilke forhold som skal vurderes der et villreinområde skal klassifiseres etter kvalitetsnormen. Artikkel 4 sier at Miljødirektoratet skal fastsette hvilke villreinområder som skal klassifiseres etter kvalitetsnormen. I tråd med anbefalingene fra ekspertgruppa foreslår Miljødirektoratet at alle de 24 villreinområdene bør omfattes av og klassifiseres etter kvalitetsnormen. På bakgrunn av dette har vi vurdert kostnader ved klassifisering av alle de 24 villreinområdene.
- **Påvirkningsanalyser:** Artikkel 4 angir at Miljødirektoratet har ansvar for at det blir utarbeidet en påvirkningsanalyse som kan klarlegge årsakene til at et villreinområde ikke oppnår middels eller god kvalitet. Det er i dag ikke mulig å anslå hvor stort behovet vil bli for slike påvirkningsanalyser, men under antyder vi hvilke kostnader som er knyttet til arbeidet.
- **Tiltaksplaner:** Artikkel 5 angir at Klima- og miljødepartementet, i samråd med andre berørte myndigheter, bør utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Det er i dag ikke mulig å anslå hvor stort behovet vil bli for slike tiltaksplaner, og heller ikke hvor mange Klima- og miljødepartementet vil vedta at skal utarbeides. Under skisserer vi imidlertid hvilke typer kostnader som er knyttet til utarbeidelse av slike tiltaksplaner.

Innføringen av en kvalitetsnorm vil medføre kostnader (se kapittel 4.3), men vil i seg selv ikke utløse krav om tiltak eller legge begrensninger på eksisterende aktivitet. Det vil først være når tiltaksplaner er utarbeidet og vedtatt det vil bli snakk om konkrete tiltak som påvirker aktivitet direkte. Det vil imidlertid være slik at planer vil bli utarbeidet og tiltak vedtatt også i nullalternativet, og det er i dag ikke mulig å anslå hvilke konkrete merkostnader som kan følge av innføring av en kvalitetsnorm. I tekstboks 2 nedenfor skisserer vi imidlertid noen mulige nyttevirkninger og kostnader som kan være aktuelle for villreinområder som ikke oppnår middels eller god kvalitet, der påvirkningsanalyser skal gjennomføres og tiltaksplaner skal vurderes. I tekstboks 3 er det gitt eksempler på relevante tiltak som allerede er gjennomført for å sikre bevaring av villreinbestanden i to ulike villreinområder.

Tekstboks 2: Påvirkningsanalyser og tiltaksplaner

Mulige konsekvenser av oppfølging av framtidige tiltaksplaner faller utenfor tiltaket vi vurderer her, det vil si innføring av en kvalitetsnorm. Dette gjelder også nyttevirkninger og kostnader som følger av tiltak som blir vedtatt igangsatt som del av en tiltaksplan. Vi kan imidlertid skissere noen mulige scenarier, basert bl.a. på tidligere erfaringer og det foreslåtte opplegget for kvalitetsnormen.

1. *Påvirkningsanalysen viser at eksisterende infrastruktur knyttet til vannkraft er hovedkilden til utfordringer for en mindre villreinbestand: Etter en nærmere vurdering finner berørte departementer at kostnader (herunder tapte kraftinntekter) knyttet til flytting og/eller fjerning av anlegg vil være urimelig store for samfunnet. Det besluttes derfor at det ikke skal utarbeides en*

tiltaksplan for bestanden, eventuelt at det skal utarbeides en begrenset tiltaksplan koblet til andre, men mindre viktige påvirkninger i området.

2. *Påvirkningsanalysen viser at eksisterende ferdsel knyttet til friluftsliv og naturbasert reiseliv er hovedkilden til utfordringer for en større villreinbestand i et nasjonalt villreinområde: Etter en nærmere vurdering finner berørte departementer at merkostnader knyttet til flytting og/eller fjerning av stier, veger og anlegg vil være liten sammenliknet med nyttegevinstene for den aktuelle bestanden. Det utarbeides derfor en tiltaksplan for bestanden, med tilhørende vedtak av tiltak som minimerer påvirkningen som følger av menneskelig ferdsel.*

3. *Påvirkningsanalysen viser at hyttebygging og tilhørende ferdsel er hovedkilden til utfordringer for en middels stor villreinbestand utenfor nasjonale villreinområder: Etter en nærmere vurdering finner berørte departementer at merkostnader knyttet til begrensninger på nybygging og redusert ferdsel vil være akseptable sammenliknet med nyttegevinstene for den aktuelle bestanden. Det utarbeides derfor en tiltaksplan for bestanden, hvor forvaltningen sammen med berørte kommuner ser på løsninger med redusert nybygging i og nær villreinområdet og tiltak for redusert ferdsel i viktige områder for villreinen.*

Tekstboks 3: Eksempler på gjennomførte tiltak

1. *Skyttelbuss til Snøheim turisthytte i Snøhetta villreinområde*
Da Forsvarets skytefelt på Hjerkinnsletta ble nedlagt ble det i 1999 besluttet av Stortinget at fjellområdet skulle restaureres til en standard slik at det kunne inngå i et utvidet verneområde på Dovrefjell. I restaureringsplanen ble det forutsatt at alle veger i området skulle fjernes og revegeteres. Samtidig ble det gitt tillatelse til at DNT Oslo og omegn kunne få restaurere og gjenoppta driften av Snøheim turisthytte ved foten av Snøhetta, denne hadde vært stengt og disponert av Forsvaret siden 1957.

På bakgrunn av et dok 8-forslag i Stortinget ble det i 2009 igangsatt et forskningsprosjekt med bred brukermedvirkning i regi av Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Bygdeforskning. Resultatene fra prosjektet viste at det ville være stor fare for at villreintrekket inn til de viktige høst- og vinterbeitene på Hjerkinnsletta ville bli hindret av omfattende ferdsel inn til Snøheim og toppen av Snøhetta. Dette kunne bli resultatet både hvis en fjernet den 14 km lange Snøheimvegen og lot ferdselen foregå til fots, og hvis en beholdt vegen åpen for kjøring med privatbiler. Prosjektet anbefalte at den beste løsningen ville være å beholde Snøheimvegen, men la all transport av mennesker foregå med skyttelbuss til faste tidspunkter i sommersesongen. Etter en utprøving som oppfølging av prosjektet har Stortinget sluttet seg til denne løsningen, som ble gjort permanent fra 2018 med DNT Oslo og omegn som ansvarlig for drift av bussen og vedlikehold av vegen. Det selges

årlig omkring 18.000 enkeltbilletter, noe som betyr at ca. 9.000 personer fraktes tur/retur med bussen. Det er også fastsatt regler for styring av annen ferdsel, bl.a med sykkel, i verneforskriftene for det nye verneområdet som ble opprettet i 2018. Overvåking av utviklingen etter at bussregimet ble innført viser at en har lyktes med å styre og kanalisere det aller meste av ferdselen inn til strekningen mellom Snøheim og toppen av Snøhetta, der den ikke er i konflikt med villreinens arealbruk. Villreintrekket på tvers av Snøheimvegen fungerer også som tidligere. Så langt tyder alt på at gjennomføringen av tiltaket har vært vellykket, men det vil være nødvendig med fortsatt overvåking av utviklingen før det kan trekkes sikre konklusjoner.

2. Flytting av turisthytter og løypenett i Rondane

Rondane villreinområde er langt og smalt, og sentrale funksjonsområder for villrein kan lett nås på dagstur fra begge sider av fjellet. Det har vært en omfattende utbygging av hytter og reiselivsbedrifter, særlig på vestsida mot Gudbrandsdalen, og det finnes flere tverrgående vegforbindelser. Videre har DNT et omfattende nett av turisthytter og løyper, og det finnes mange steder sti- og løypenett med utgangspunkt i hyttebyer og hoteller.

Etter lokalt initiativ ble det omkring 1990 reist et spleiselag med flere aktører som sørget for at selvbetjeningshytta Breitjønnbu med tilhørende løypenett på Ringebufjellet ble flyttet vekk fra sentrale beiteområder og vestover til ny tomt (Jammerdalsbu), i nærheten av den såkalte "Trolløypa" som går nord-sør i utkanten av villreinområdet. Undersøkelser gjennomført av NINA dokumenterte at villreinen ganske raskt etter flyttingen gjenopptok sin bruk av de frigjorte beitearealene. Med bakgrunn i dette har det vært arbeidet gjennom lang tid med å få til en tilsvarende flytting av selvbetjeningshytta Gråhøgdbu på Venabygdsfjellet. Denne brukes til gjennomgangstrafikk og overnatting, men ikke minst som dagsturmål fra hytter og hoteller i området Venabu – Spidsbergseter. Flytting har vært satt opp i handlingsprogrammet for den regionale planen for Rondane og Sølknletten, men det har ikke lyktes å realisere tiltaket før Miljødirektoratet i 2017 gav tilskudd til Oppland fylkeskommune som et prosjekt under programmet "Villreinfjellet som verdiskaper". DNT Oslo og omegn, som eier hytta, har gått inn med egenfinansiering og spillemidler, og det er skaffet ny tomt i nærheten av "Trolløypa" ved Venabu. Bygging av ny hytte (Veslefjellbua) er gjennomført i 2019, og riving av gamle Gråhøgdbu vil bli gjort i 2020. Denne planlegges flyttet til Maihaugen på Lillehammer, og det vil begge steder bli utarbeidet informasjon om villreinen i området og årsakene til flyttingen. Det forventes tilsvarende positive effekter for villreinen som ved den tidligere flyttingen av Breitjønnbu, men det vil bli nødvendig å overvåke utviklingen både av villreinens arealbruk og ferdselen i området.

4.1 Berørte interesser

I kapittel 3.8 redegjør vi for hvordan kvalitetsnormen tenkes operasjonalisert, og vi angir hvilke aktører vi mener kan og bør involveres i innføring, drift og oppfølging av kvalitetsnormen. Videre berører kvalitetsnormen på et overordnet nivå alle som er interessert i og opptatt av villreinens ve og vel. Dette kan f. eks være privatpersoner/allmennheten, jegere, ulike organisasjoner, myndigheter og politikere, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Mer spesifikt vil kvalitetsnormen ha betydning for de som har konkrete oppgaver knyttet til den operative bestandsforvaltningen; rettighetshavere/villreinutvalg, villreinnemnder og fylkesmenn på regionalt nivå, og direktorater (Miljødirektoratet og Mattilsynet) og departementer (LMD og KLD) på nasjonalt nivå. Relevante FoU-institusjoner og villreinsentre vil også bli involvert i og berørt av arbeidet med kvalitetsnormen. I tillegg vil villreinjegerne være en berørt gruppe, siden det forutsettes at data på kalvevekter, genetikk og dyrehelse under delnorm 1) *Bestandsforhold* baseres på innsamling av jaktmateriale. Villreinutvalg og fjelloppsyn er viktige samarbeidspartnere ved gjennomføring av kalvetellinger og strukturtellinger.

Innenfor arealforvaltningen vil det være et stort antall ulike aktører som kan bli berørt, jf. særlig delnorm 3) *Leveområde og menneskelig påvirkning*. Dette gjelder ikke primært i selve arbeidet med kvalitetsnormen og klassifiseringen, men først og fremst i etterkant av påvirkningsanalyser og i forbindelse med eventuelle tiltaksvurderinger. Det gjelder for det første grunneiere, villreinnemnder, verneområdestyrer, planmyndigheter og politikere i kommuner og fylkeskommuner, med KMD som ansvarlig departement for planlegging. Videre gjelder det blant annet

- energimyndigheter (NVE/OED) og kraftregulanter, netteiere og vind- og vannkraftutbyggere
- samferdselsmyndigheter (SD), herunder Statens vegvesen, fylkeskommuner og Bane NOR
- landbruksmyndigheter (LMD), herunder Landbruksdirektoratet, Mattilsynet og lokal/regional landbruksforvaltning
- reiselivsmyndigheter (NFD), Innovasjon Norge og ulike reiselivsaktører som driver virksomhet i villreinområdene
- organisasjoner som Den Norske Turistforening (DNT), som gjennom sine lokale medlemsforeninger driver et omfattende nett av hytter og løyper i villreinområdene

4.2 Forventede positive konsekvenser

Som nevnt innledningsvis inngår bare seks av i alt 24 villreinområder i det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt i dag. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget og praksis for forvaltning av villreinbestandene varierer til dels mye mellom de ulike villreinområdene. Kunnskap om forhold som er av stor betydning for forvaltningen av villreinen både på kort og lang sikt er i mange villreinområder svakt eller mangelfullt. Ulik praksis og svakt eller mangelfullt kunnskapsgrunnlag medfører risiko for at villreinbestandene forvaltes ineffektivt, noe som på lang sikt kan gå ut over måloppnåelsen og Norges evne til å oppfylle internasjonale forpliktelser.

Kvalitetsnormen for villrein er et verktøy som skal bidra til en mer systematisk og målrettet forvaltning av de norske villreinbestandene, jf. problembeskrivelsen i kapittel 2 og vurderingen av påkrevde tiltak i kapittel 3.1. Kvalitetsnormen vil gi relevante forvaltningsmyndigheter et godt, enhetlig og heldekkende kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av bestandene og leveområdene til villreinen. Dette vil sette forvaltningen i stand til å identifisere sentrale trusler og påvirkningsfaktorer og til å vurdere målrettede tiltak, som gir mindre risiko enn i dag for avvik fra nasjonale mål. Kvalitetsnormen vil bidra til at forvaltningen raskere kan fange opp endringer i tilstanden i de enkelte villreinbestandene, og til at de kan ta hensyn til samlet belastning. Videre vil kvalitetsnormen gi

kunnskap for alle villreinbestandene, og kunnskapen vil være enhetlig på tvers av bestandene. Dette vil bidra til at forvaltningen kjenner påvirkningsfaktorene godt nok til å kunne vurdere treffsikre og kostnadseffektive tiltak. Kvalitetsnormen vil også bidra til at tiltak som prioriteres ikke er mer inngripende enn nødvendig og til at nytten av tiltakene kan veies opp mot kostnadene for andre samfunnsinteresser.

Kvalitetsnormen fastsetter en felles standard for kunnskapsinnhenting og systematiske vurderinger av bestandsforhold (delnorm 1), lavbeiter (delnorm 2), samt leveområder og menneskelig påvirkning (delnorm 3) i samtlige 24 villreinområder. Kvalitetsnormen angir en felles standard for hvordan tilstanden til villreinbestandene skal vurderes og legger opp til at bestandene skal klassifiseres ut fra om tilstanden vurderes som "god", "middels" eller "dårlig", hvert 5. år. Ved å følge standardene fastsatt i kvalitetsnormen vil forvaltningen av alle de 24 villreinområdene skje basert på et enhetlig kunnskapsgrunnlag og felles prinsipper. Dette vil bidra til redusert usikkerhet om, og økt kvalitet på, beslutninger som påvirker villreinbestandene positivt eller negativt. Kvalitetsnormen vil dermed danne grunnlag for en mer systematisk, enhetlig og målrettet forvaltning av de 24 villreinområdene i Norge.

Innføring av en kvalitetsnorm vil også være et viktig verktøy for å følge opp og vurdere virkningen av de regionale planene for de ti nasjonale villreinområdene som ble fastsatt i perioden 2011 – 2017, og bidra til å prioritere innsatsen knyttet til planenes handlingsprogrammer.

Nytten av tiltaket er ikke prissatt. Villreinbestandene representerer både bruks- og ikke-bruksverdier for samfunnet, og mange innbyggere vil være opptatt av å gjennomføre et tiltak som gir grunnlag for en bedre villreinforvaltning. For det første er villrein en nasjonal ansvarsart som mange innbyggere i samfunnet kan være opptatt av å bevare for fremtiden, uavhengig av noen form for utnyttning eller bruk, i dag eller i fremtiden (eksistensverdi, arveverdi). Villreinbestandene kan ses på som en nasjonal fellesressurs. I prinsippet kan derfor alle innbyggere i Norge ha nytte av tiltak som bidrar til at Norge bevarer villreinbestandene på lang sikt. For det andre er villrein en attraktiv art å drive jakt på. For de om lag 10 000 jegerne som deltar i villreinjakta hvert år utgjør villreinbestandene en viktig kilde til rekreasjons- og opplevelsesverdi. Det er rimelig å anta at mange jegere vil vurdere et tiltak som vil bidra til at rekreasjons- og opplevelsesverdiene opprettholdes eller kan økes på lang sikt, som nyttig. Ved å ta vare på tilstrekkelig store leveområder for en så arealkrevende art som villreinen, vil man også bidra til å sikre leveområder for mange andre arter som er knyttet til fjellet.

4.3 Kostnader

Som nevnt i starten på kapittel 4 vil vi se på kostnader knyttet til klassifisering av alle de 24 villreinområdene, samt antyde hvilke kostnader som er knyttet til utarbeidelse av påvirkningsanalyser der slike blir påkrevd, og tiltaksplaner der slike skal lages.

I forslaget fra ekspertgruppen er det anslått kostnader (i 2017-kroner) for aktivitetene som utløses ved etablering og oppfølging av kvalitetsnormen. Ekspertgruppen opplyser at kostnadsoverslagene er gitt med bakgrunn i relevant erfaringsgrunnlag og kunnskap om generelle kostnadsnivåer for de oppgaver som er skissert. Miljødirektoratet legger kostnadsanslagene fra ekspertgruppen til grunn i den følgende framstilling. Vi viser likevel til omtalen i kapittel 3.8 om operasjonalisering av kvalitetsnormen, der vi har antydnet at det kan være kostnadsbesparende og mer hensiktsmessig at noen av oppgavene utføres av andre aktører enn FoU-institusjoner. For oppgaver hvor ekspertgruppen ikke har anslått kostnader har Miljødirektoratet supplert med egne vurderinger.

I vurderingen av samlede kostnader ved innføring av kvalitetsnormen legger Miljødirektoratet til grunn en planleggingshorisont (tidshorisont) på 30 år. Dette innebærer at kvalitetsnormen antas implementert i 2020 og i første omgang vil løpe fram til og med 2049. I beregninger av nåverdi benyttes en kalkulasjonsrente på 4 % p.a. I følge Direktoratet for økonomistyring sin veileder i samfunnsøkonomiske analyser skal det for tiltak som finansieres over offentlige budsjetter beregnes et tillegg for skattefinansieringskostnader lik 20 øre per krone av finansieringsbehovet. Disse satsene er lagt til grunn i kostnadsberegningene under.

4.3.1 Klassifisering av de 24 villreinområdene

Under følger en gjennomgang av kostnader vi kan knytte til drift av et opplegg for klassifisering av de 24 villreinområdene, fordelt på kostnader knyttet til de tre ulike delnormene. De aller fleste kostnadene er prissatte, herunder kostnader knyttet til samlet kvalitetsnormvurdering.

Prissatte kostnader ved delnorm 1

Bestandsdata

Kvalitetsnormen legger opp til kvalitetssikring av eksisterende data og etablering av overvåking i de 18 villreinområdene som ikke inngår i det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt. Behov for etablering av overvåking av nye områder og kvalitetssikring av eksisterende data vil medføre kostnader på til sammen 2 100 000 kr. I tillegg vil det påløpe kostnader forbundet med etablering av rutiner i villreinområdene og kursing av lokalt personell på til sammen 1 000 000 kr. Disse kostnadene ventes å påløpe med et likt beløp (620 000 kr) hvert år i perioden 2020 til og med 2024.

Videre legger ekspertgruppen til grunn at behov for innsamling av data (årlige kalve- og strukturtellinger) i de 18 områdene som ikke inngår i det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt, vil medføre kostnader på 700 000 kroner per år over hele planhorisonten (30 år).

Genetisk variasjon

For å bedre oversikten over hva som finnes og hva som mangler av biologisk materiale skal det etableres en biobank med kapasitet til å journalføre og oppbevare 500-1000 årlige prøver av rein. Biobanken er primært tenkt å oppbevare vevs- og blodprøver som kan analyseres for DNA-variasjon. Prøvetakingen skal skje basert på felles metodikk og målsetting, og dataene som lagres i banken vil være tilgjengelig for ulike forsknings- og forvaltningsinstitusjoner. Etableringskostnaden for genbanken anslås til 200 000 kr og forutsettes å påløpe i 2020 (år null). Biobanken antas å medføre en årlig driftskostnad på 100 000 kr, som vil påløpe fra år 2021 og ut planleggingshorisonten.

Videre vil det påløpe kostnader anslått til 160 000 kr forbundet med etablering av metode for måling av genetisk variasjon. Denne kostnaden antas å påløpe i år 2020.

Innsamlingen av data vil primært foregå ved at villreinjegerne får i oppgave å samle inn prøvemateriale i forbindelse med villreinjakta. Ekspertgruppen anbefaler at det samles inn minimum 30 prøver per bestand i løpet av hver femårsperiode. Vi har ikke forutsetninger for å prissette innsatsen fra jegerne, men legger til grunn at den eventuelle tilleggsbyrden dette vil medføre for jegerne i forbindelse med slaktning og fangstrapportering er lav. Det vurderes også om prøvene i startfasen kan tas fra hjerne- og lymfeprøver som allerede samles inn av jegerne i alle villreinområder for kartlegging av skrantesjuka. Hoveddelen av kostnader knyttet til kartlegging av genetisk variasjon antas derfor å være knyttet til genetiske analyser og bearbeiding av resultater. Kostnadene forbundet med karakterisering av genetisk variasjon antas å være 40 000 kr per bestand.

Kartleggingen inkluderer sju delbestander som er mer og mindre adskilt fra de øvrige på grunn av intern bestandsfragmentering innenfor noen av de 24 villreinområdene, til sammen 30 delbestander. Hver bestand karakteriseres hvert 5. år. Kartlegging av bestandenes genetiske variasjon antas å medføre kostnader på til sammen 240 000 kr per år fra og med 2021 (år 1) og ut planleggingshorisonten.

Helseundersøkelser

For å overvåke helsetilstanden til villreinen og avdekke eventuell forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom legger kvalitetsnormen opp til at det skal gjennomføres en helseundersøkelse (prøvetaking og analyse) fra hvert av de 24 villreinområdene per femårsperiode. Ekspertgruppen anbefaler at det tas prøver av minimum 40 dyr per bestand. Gitt at den årlige prøvetakingsinnsatsen fordeles jevnt mellom områder og år vil dette medføre at det årlig samles inn prøver fra om lag 200 dyr. Estimerte kostnader, inkludert prøvetakingsutstyr, forsendelser og analyser, er anslått til 322 000 kroner per år. Første prøvetaking antas å skje i 2021.

Prøvetakingen skal skje i forbindelse med jakta. Som for prøvetaking av genetisk variasjon har vi ikke forutsetninger for å prissette innsatsen fra jegerne, men legger til grunn at den eventuelle tilleggsbyrden prøvetakingen vil medføre for jegerne er lav. Prøver for kartlegging av skrantesyke samles allerede inn i alle villreinområdene.

Prissatte kostnader ved delnorm 2

Lavbeiter

Overvåking av lavbeiter vil primært gjennomføres som fjernmåling ved bruk av satellittdata. I etableringsfasen er det imidlertid nødvendig å gjennomføre feltbaserte målinger som benyttes til å kalibrere satellittmålingene. Ekspertgruppen har skissert to alternativer for feltbaserte målinger. Alternativ 1 innebærer feltbaserte målinger i alle områder og vil medføre kostnader på til sammen 3,22 millioner kroner. Alternativ 2 innebærer at det gjennomføres feltbaserte målinger i 5 villreinområder, til en total kostnad på 700 000 kr. I beregningen av totale kostnader (se under) legger Miljødirektoratet til grunn at alternativ 2 gjennomføres. Kostnaden på 700 000 kroner påløper i sin helhet i 2020 (år null).

For å gjennomføre satellittbaserte målinger legger ekspertgruppen til grunn at det trengs nye vegetasjonskart basert på Sentinel-2 data. Kostnader til etablering av nytt vegetasjonskart anslås å være på totalt 400 000 kroner. Disse kostnadene antas i sin helhet å påløpe i 2020 (år null). I tillegg vil det påløpe en årlig kostnad forbundet med beregning av lavbiomasse for alle villreinområder. Denne kostnaden vil påløpe fra og med år 2021 og ut planleggingshorisonten med kroner 100 000 per år.

Prissatte kostnader ved delnorm 3

Leveområde og menneskelig påvirkning

I forbindelse med FoU-prosjekter relatert til villreinens arealbruk og menneskelig påvirkning er det opparbeidet mye erfaringer knyttet til kunnskapsinnhenting, vurdering av datakvalitet og inkluderende prosesser. Ekspertgruppen anbefaler at sentral erfaringskunnskap fra dette arbeidet systematiseres i en prosessmal som vil legge viktige premisser for det videre arbeidet med kvalitetsnormvurdering av villreinområdene. Utvikling av en slik mal for kunnskapsgenerering antas å skje i år 2019 – 2020 og anslås å medføre kostnader på til sammen 300 000 kr.

Førstegangs klassifisering av det enkelte villreinområdet etter delnorm 3 anslås å medføre engangskostnader på om lag 2 300 000 kr til sammen. Kostnadene antas å påløpe med et likt beløp

over tre år fra 2020 til og med 2022. Løpende oppdatering av delnorm 3 antas å medføre kostnader estimert til 400.000 kr hvert femte år.

Prissatte kostnader ved samlet kvalitetsnormvurdering

Det er foreslått at ansvaret for å gjøre en samlet vurdering av delnorm 1-3 blir tillagt en ekspertgruppe. Samlet kvalitetsnormvurdering gjennomføres som hovedregel hvert 5. år. I etableringsfasen vil det ikke være tilstrekkelig data for å gjøre en samlet kvalitetsnormvurdering for alle områder. Det legges derfor opp til at det gjennomføres en første kvalitetsnormvurdering for omtrent halvparten av områdene i 2021. Kostnader for dette ble ikke vurdert av ekspertgruppa, men Miljødirektoratet har gjort anslag basert på råd fra medlemmer av ekspertgruppa og egne vurderinger. Gjennomføring av samlet kvalitetsnormvurdering for halvparten av områdene forventes å ha en kostnad på 500 000 kroner. I 2023 gjennomføres første kvalitetsnormvurdering for den resterende halvparten av områdene. Kostnadene ved dette anslås til 500 000 kroner. I 2025 gjennomføres samlet kvalitetsnormvurdering (og nødvendige påvirkningsanalyser) for alle områder. Samlet kvalitetsnormvurdering for alle områder gjentas deretter hvert 5. år ut planhorisonten (til sammen 5 ganger). Kostnaden for samlet kvalitetsnormvurdering av alle områder anslås til 1 000 000 kr per gang.

For områder som får samlet kvalitetsnormvurdering "dårlig" skal ekspertgruppa gjennomføre en påvirkningsanalyse for å identifisere hva som er årsaken til at området kommer dårlig ut. Merkostnader knyttet til påvirkningsanalyser er omtalt i kapittel 4.3.2 under. Vi forutsetter at det som hovedregel vil være slik at arbeidet med påvirkningsanalyser i praksis vil være nært forbundet – både organisatorisk og i tid - med arbeidet med samlet kvalitetsnormvurdering.

Sum prissatte kostnader klassifisering

Basert på grunnlaget presentert over anslås nåverdien av de direkte prissatte kostnadene forbundet med innføring og oppfølging av et opplegg for klassifisering etter den foreslåtte kvalitetsnormen for villrein over 30-årsperioden fra 2020-2049 til om lag 37,1 millioner kroner (ved 4 % diskontering).

Vi legger til grunn at innføring og oppfølging av kvalitetsnormen for villrein i sin helhet skal finansieres over offentlige budsjetter. Nåverdien av skattefinansieringskostnaden (20 øre per krone av finansieringsbehovet) beregnes da til om lag 7,4 millioner kroner.

Den totale prissatte samfunnsøkonomiske kostnaden for innføring og oppfølging av kvalitetsnormen for villrein (inkludert skattefinansieringskostnader) anslås dermed til 44,6 millioner kroner.

Dersom man i stedet velger alternativ 1 for kartlegging av lavbeiter (se delnorm 2) øker den samfunnsøkonomiske kostnaden til om lag 47,6 millioner kroner, hvorav om lag 39,7 millioner kroner er direkte kostnader og 7,9 millioner kroner er skattefinansieringskostnader.

Ikke prissatte kostnader klassifisering

Vi har ovenfor beskrevet at innsamling av data om slaktevekter, genmateriale til biobank og prøvemateriale til helseundersøkelser skal samles inn av jegere i forbindelse med jakta. Dette kan av noen jegere oppfattes som en byrde. Tilsvarende oppgaver gjennomføres allerede i dag i flere av villreinområdene og Miljødirektoratet legger til grunn at den ekstra byrden for jegerne vil være relativt liten. Det vil også være kostnader hos ansvarlige myndigheter i villreinforvaltningen knyttet til etablering og drift av klassifiseringssystemet, men disse kan antas å være marginale sammenliknet med nullalternativet.

4.3.2 Påvirkningsanalyser

Artikkel 4 angir at Miljødirektoratet har ansvar for at det blir utarbeidet en påvirkningsanalyse som kan klarlegge årsakene til at et villreinområde ikke oppnår middels eller god kvalitet. Det er ikke mulig å anslå på en god måte hvor stort behovet vil bli for slike påvirkningsanalyser før klassifiseringen er gjennomført. Kostnadene for det enkelte villreinområdet vil blant annet avhenge av størrelsen på området, kompleksiteten i de påvirkningsfaktorer som må vurderes og eksisterende data- og kunnskapsgrunnlag. Det legges imidlertid opp til å bruke samme ekspertgruppe til påvirkningsanalysen som til klassifiseringen etter kvalitetsnormen, og vi antar at arbeidet kan løses gjennom et par ekstra møter i ekspertgruppa og endel timekostnader til innhenting av lokal kunnskap, analysearbeid og skriving av rapport. Som et grovt estimat kan vi antyde at første gangs påvirkningsanalyser vil kunne gjennomføres for omtrent halvparten av kostnadene med samlet klassifisering etter kvalitetsnormen. Hvis vi antar at det må gjennomføres påvirkningsanalyser for halvparten av områdene, vil det innebære en kostnad på grovt anslått 125.000 kr i henholdsvis 2021 og 2023. Kostnadene hvert femte år deretter vil bli lavere siden det da vil dreie seg om oppdatering av analysene i forhold til ny kunnskap.

4.3.3 Tiltaksplaner

Artikkel 5 angir at Klima- og miljødepartementet, i samråd med andre berørte myndigheter, *bør* utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Det er i dag ikke mulig å anslå hvor stort behovet vil bli for slike tiltaksplaner på bakgrunn av påvirkningsanalysene, og heller ikke hvor mange Klima- og miljødepartementet vil vedta utarbeidet. Vi legger imidlertid til grunn at tiltaksplanene skal utarbeides av forvaltningen, og at arbeidet vil bli utført av ansatte i forvaltningen med noe konsulentbistand. En faktor som kan påvirke arbeidsomfang og kostnader noe er om dette blir organisert som en samlet prosess for alle områdene som skal ha tiltaksplaner, eller om det skal lages separate planer for hvert enkelt område. Vi finner uansett ikke grunnlag for å estimere noe kronebeløp for dette arbeidet, og anser at det ikke skiller seg vesentlig fra annet utredningsarbeid som utføres av forvaltningen.

Tiltak vil også måtte vurderes og planlegges under nullalternativet, og dette tilsier at merkostnaden med tiltaksplaner som følge av innføring av en kvalitetsnorm vil være liten. Den foreslåtte kvalitetsnormen er også utformet slik at ressursbruken knyttet til utarbeiding av tiltaksanalyser kan vurderes på det tidspunktet det er aktuelt å vurdere tiltak. Det innebærer bl.a. at det ikke er påkrevd å sette i gang arbeidet med tiltaksplan hvis man mener at kostnadene med å utarbeide planen er større enn den netto nytteeffekten man forventer å oppnå ved å iverksette tiltak.

5 Miljødirektoratets samlede vurdering

5.1 Anbefaling om innføring av kvalitetsnorm for villrein

Kvalitetsnormen vil danne grunnlag for en mer systematisk, enhetlig og målrettet forvaltning av de 24 villreinområdene i Norge. Ved å følge standardene fastsatt i kvalitetsnormen vil forvaltningen av villreinområdene skje basert på et helhetlig og enhetlig kunnskapsgrunnlag og felles prinsipper. Dette vil bidra til redusert usikkerhet om, og økt kvalitet på, beslutninger som påvirker villreinbestandene positivt eller negativt. Forvaltningen vil kjenne påvirkningsfaktorene godt nok til å kunne vurdere treffsikre og kostnadseffektive tiltak for å nå nasjonale mål.

Klassifiseringen etter kvalitetsnormen vil gi et godt uttrykk for den samlede belastning på villreinområdene, og vil være et godt grunnlag for å følge opp med påvirkningsanalyser og

tiltaksplaner som kan bidra til å forbedre miljøtilstanden. Dette vil også være et viktig verktøy for å følge opp og vurdere virkningen av de regionale planene for de ti nasjonale villreinområdene som ble fastsatt i perioden 2011 – 2017, og bidra til å prioritere innsatsen knyttet til planenes handlingsprogrammer.

Villreinbestandene representerer både bruks- og ikke-bruksverdi for samfunnet. Innføring og oppfølging av kvalitetsnormen som grunnlag for bedre forvaltning av villreinbestandene kan derfor bidra til økt velferd i samfunnet (nytte). Nytteten av tiltaket lar seg ikke kvantifisere eksplisitt og er ikke prissatt.

Den totale prissatte samfunnsøkonomiske kostnaden for innføring og oppfølging av kvalitetsnormen for villrein innenfor en planleggingsperiode på 30 år (inkludert skattefinansieringskostnader) er anslått til om lag 44,6 millioner kroner i nåverdi. I tillegg kommer ikke prissatte kostnader relatert til noe økt byrde for jegerne. Den økte byrden for jegerne antas å være lav.

Det er ikke grunnlag for å gi et entydig svar på om forslaget er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Den største nytten av å innføre kvalitetsnormen er at forvaltningen av de 24 villreinområdene i Norge vil kunne skje mer systematisk, enhetlig og målrettet. Beslutningstakerne vil derigjennom få et bedre grunnlag for å styre villreinforvaltningen i ønsket retning. Dette vil gi nytte for samfunnet ved at vi styrker muligheten for å nå nasjonale mål og internasjonale forpliktelser for villrein i Norge. Dette er av betydning både nasjonalt, regionalt og lokalt, og for bl.a. rettighetshavere, jegerne og allmennheten. Kostnadene vurderes som begrenset, og vil først og fremst være knyttet til offentlig forvaltning.

Miljødirektoratet finner at høringsnotatet og –prosessen møter kravene til saksgang og saksopplysninger i utredningsinstruksen (minimumsutredning) og i naturmangfoldloven. Direktoratet ser ikke at det foreslåtte tiltaket reiser noen særegne prinsipielle spørsmål som bør belyses. Forslaget berører ikke samiske interesser, jf. omtale i kapittel 3.4. Direktoratet kan ikke se at det er usikkerhet av stor betydning knyttet til den samlede vurderingen av positive og negative virkninger av å innføre kvalitetsnormen. Det vil imidlertid være usikkerhet knyttet til konsekvenser av eventuelle framtidige tiltak, men denne usikkerheten gjelder også i nullalternativet. Miljødirektoratet finner heller ikke at forslaget gir fordelingsvirkninger av betydning, og ser derfor ikke behov for en særskilt vurdering av slike forhold. Framtidig arealdisponering knyttet til villreinforvaltning vil kunne ha fordelingsvirkninger, men det følger ikke av innføring av kvalitetsnormen.

5.2 Forutsetninger for en vellykket gjennomføring

En vellykket gjennomføring krever at det avsettes tilstrekkelige ressurser til utvikling og drift av elementene som inngår i kvalitetsnormen. Dette omfatter utvikling og drift av et system for klassifisering av alle de 24 villreinområdene, utarbeidelse av påvirkningsanalyser der slike blir påkrevd og utarbeidelse av tiltaksplaner der dette vurderes som hensiktsmessig. God informasjon til de som er involvert i forvaltning av villrein er sentralt, spesielt de som får oppgaver knyttet til utvikling, drift og oppfølging av kvalitetsnormen.

Vellykket gjennomføring forutsetter også at sentrale momenter i nullalternativet følges opp som forutsatt. Dette gjelder ikke minst ressurser til og fortsatt datatilgang fra pågående overvåking og kartlegging og fortsatt innsats og bruk av nåværende aktører, både i forvaltningen og hos private aktører.

Det forutsettes videre at det vil være tilgang til påkrevd kapasitet og kompetanse for utvikling og drift av elementene som inngår i kvalitetsnormen. Basert på erfaringene fra arbeidet med å utvikle forslaget til kvalitetsnorm vil det neppe by på problemer å få fagpersoner med riktig kompetanse til å

delta i ei ekspertgruppe som skal ha ansvaret for klassifisering og påvirkningsanalyser. Vi anser heller ikke at det vil bli vanskelig å få Norsk villreinsenter i samarbeid med ulike andre aktører til å organisere og gjennomføre utvidet datainnsamling og nødvendig kurs- og kompetanseutvikling lokalt. I begge tilfeller gjelder imidlertid at det må stilles ressurser til rådighet slik at arbeidet kan godtgjøres på normal måte.

Det bør legges opp til evaluering av tiltaket underveis, f. eks etter 2025 når den andre klassifiseringsrunden for alle villreinområdene er planlagt gjennomført. Det er ikke lagt inn kostnader til dette tiltaket.

5.3 Foreslåtte administrative og budsjettmessige løsninger

Det direkte årlige finansieringsbehovet til etablering og drift av kvalitetsnormen for villrein er størst i etableringsfasen av tiltaket, dvs. de første fem årene. Behovet i etableringsfasen er anslått til i underkant av 4 millioner kroner. Klima- og miljødepartementet har derfor i forslag til statsbudsjett for 2020 satt av 4 millioner kroner på kap. 1420, post 21 til etablering og drift av kvalitetsnormen.

6 Høringsprosessen

Forslag til kvalitetsnorm for villrein med hjemmel i naturmangfoldloven § 13 er utarbeidet og sendes på høring av Miljødirektoratet etter oppdrag fra Klima- og miljødepartementet. Høringsnotatet inneholder bakgrunn og innledning – dagens forvaltning av villrein, problembeskrivelse, selve forslaget om kvalitetsnorm, konsekvenser av innføringen og Miljødirektoratets samlede vurdering.

Vedlagt høringsnotatet er forslag til kvalitetsnorm for villrein med fire vedlegg, liste over høringsinstanser som har fått varsel om høring og NINA Rapport 1400: *Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe*. Vi ber om at høringsinstansene spesielt kommenterer og tar stilling til selve forslaget til kvalitetsnorm og forslaget til operasjonalisering av kvalitetsnormen, jf. vedlegget og kapittel 3.7 og 3.8 i høringsnotatet. For øvrig er det åpent for å gi kommentarer til alle deler av høringsnotatet.

Det gjennomføres elektronisk høring hvor høringsfristen er tre måneder. Saksdokumentene og skjema for å gi elektronisk tilbakemelding finnes på en høringsside på www.miljodirektoratet.no.

Arkivsaksnummer: 2019/20553-11

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 05.03.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	10/2020	17.03.2020

Dovre NP - Rondane NP - dispensasjon - 2020 - organisert ridetur - Hjerkinns - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkinns Fjellstue og Fjellridning

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 17.03.20 gjort følgende vedtak:

Med hjemmel i verneforskrift for Rondane nasjonalpark og for Dovre nasjonalpark, § 3, pkt. 5-2, jf. pkt. 5.3, får Hjerkinns Fjellstue og Fjellridning avslag på sin søknad datert 29.11.19 om organisert bruk av hest / ridetur fra Hjerkinns fjellstue til Rondablikk.

Begrunnelsen for avslaget går fram av saksframlegget. Omsøkt aktivitet i området er ikke i tråd med verneforskriften og forvaltningsplanen. Aktiviteten vil være til skade for verneformålet etter en vurdering av samlet belastning for villreinen sitt leveområde (jf. naturmangfoldoven § 10).

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Doknr	Type	Innhold	Journaldato	Avsender/Mottaker
1	I	Søknad - Grimsdalen LVO - organisert ridetur - Hjerkinns - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkinns Fjellstue og Fjellridning	29.11.2019	Hjerkinns Fjellstue og Fjellridning
2	U	Foreløpig svar - Dovre NP - Rondane NP - Grimsdalen LVO - organisert ridetur sommeren 2020	27.01.2020	Hjerkinns Fjellstue og Fjellridning
3	I	Søknad om organisert ridetur sommeren 2020.	03.12.2019	Hjerkinns Fjellstue og Fjellridning
4	U	Høring. Dovre NP/Rondane NP - dispensasjon - 2020 - organisert ridetur - Hjerkinns - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkinns Fjellstue og Fjellridning	04.02.2020	Villreinutvalget Rondane Nord m.fl.

5	I	Uttalelse - Protokoll - Dovre NP - Rondane NP - organisert ridetur - Hjerkin - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkin Fjellstue og Fjellridning v/ Kirsti Vik Hjerkind	10.01.2020	Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten
6	U	Høring - Dovre NP - Rondane NP - organisert ridetur - Hjerkin - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkin Fjellstue og Fjellridning	28.01.2020	Villreinutvalget Rondane nord
#	I	Uttalelse - Dovre NP - Rondane NP - organisert ridetur - Hjerkin - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkin Fjellstue og Fjellridning	13.02.2020	Rondane Nord Villreinutvalg

Vedlegg:

- 1 Søknad - Grimsdalen LVO - organisert ridetur - Hjerkin - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkin Fjellstue og Fjellridning
- 2 Søknad om organisert ridetur sommeren 2020.
- 3 Dag 1 Hjerkin Fjellstue til Grimsdalshytta
- 4 Dag 2 Grimsdalshytta til Høvringen
- 5 Dag 3 Høvringen til Mysuset
- 6 Dag 4 Mysuset til Rondablikk
- 7 Utdrag protokoll - sak2020-4
- 8 organisert ridning_uttale

Saksopplysninger

Hjerkin Fjellstue og Fjellridning har i e-post datert 29.11.19 søkt om:

«Vi på Hjerkin Fjellstue og Fjellridning vil gjerne arrangere en ridetur fra Hjerkin til Rondablikk og musikkfestivalen Rondaståk sommeren 2020. Turen starter fra Hjerkin Fjellstue mandag 15. juni og vi vil være fremme på Rondablikk torsdag 18.juni.

Turen går fra Hjerkin og følger stien fra Hageseter Turisthytte over fjellet til Grimsdalen. Her vil første overnatting være, enten på grimsdalshytta eller en nærliggende seter. Derfra går turen langs T-merket sti til Høvringen hvor andre overnatting blir. Deretter rir vi om Smuksjøseter og Peer Gynt-hytta til Mysuset og tredje overnatting. Til sist går turen langt Furusjøen til Rondablikk.

Vi regner med å være ca 15 hester og ryttere.

Vi på Hjerkin Fjellstue mener denne turen vil være et meget godt tilskudd til ridesesongen vår, da den foregår på et tidspunkt da det er lite gjester vanligvis. Dette gjelder mest sannsynlig også andre overnattingssteder på ruta vår som vi vil besøke.

Vi er meget godt kjente i fjellet og med flora og fauna og vil ta hensyn til både vær, underlag, omgivelser og eventuelt villrein om vi skulle møte det.

Vi håper på raskt og positivt svar da vi ser for oss å begynne å ta imot påmeldinger om ikke så lenge.»

Etter førespurnad har Hjerkin Fjellstue og Fjellridning i e-post datert 03.12.20 kommet med slik tilleggsinformasjon:

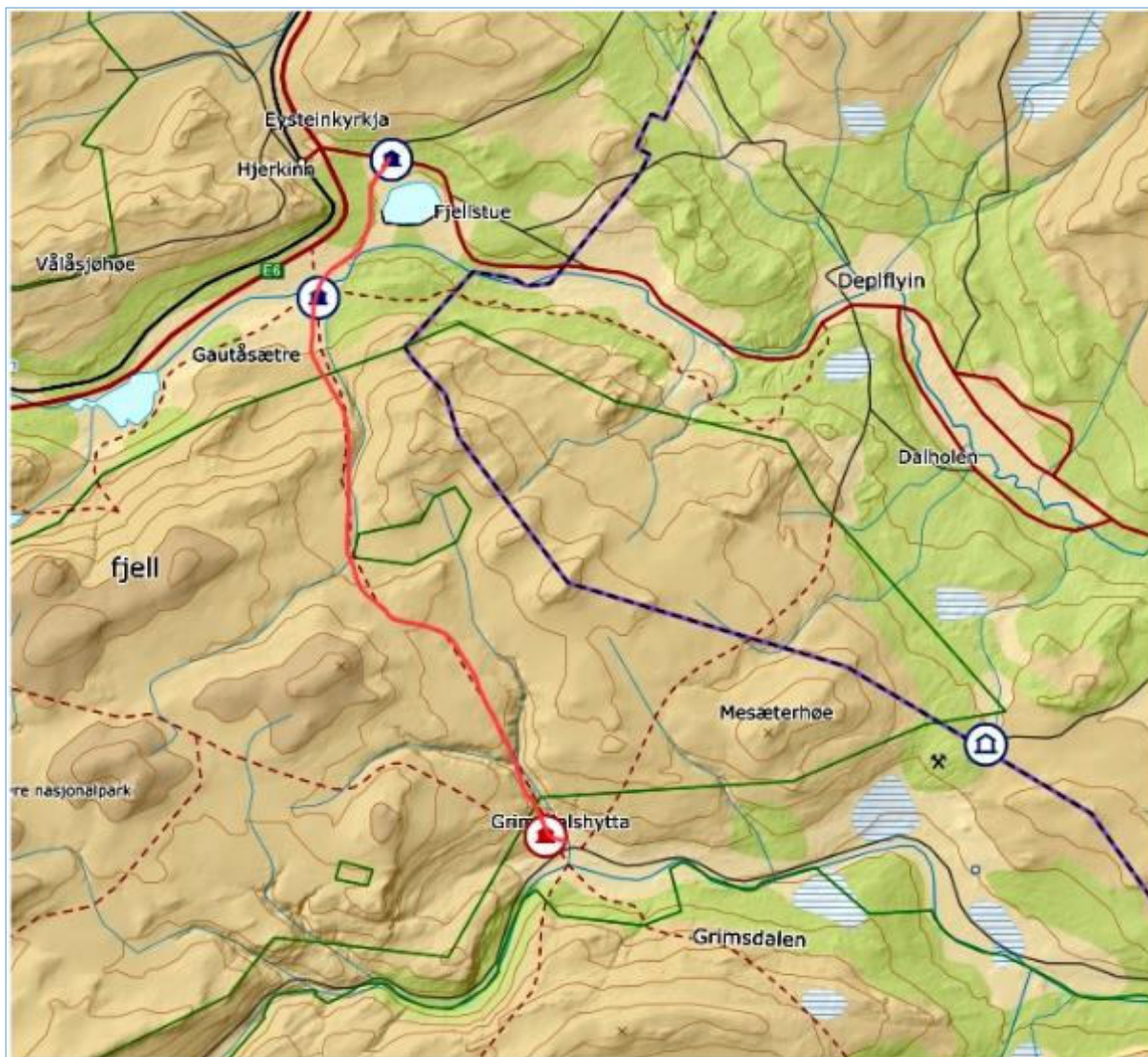
«Vedlagt er kartutsnitt over området vi kan tenke oss å ri i. Jeg har tegnet inn ruta vi har planlagt med rødt, dag for dag. Gi meg beskjed om det er noe mer dere trenger.

I tilfelle det ikke kom tydelig frem i søknaden vår så er det kun snakk om et enkelt tilfelle i løpet av sommeren 2020 vi søker om å ri gjennom området. Vi har ikke tenkt til å ri tilbake gjennom samme område, da hestene blir fraktet på lastebil tilbake til Hjerkin Fjellstue.

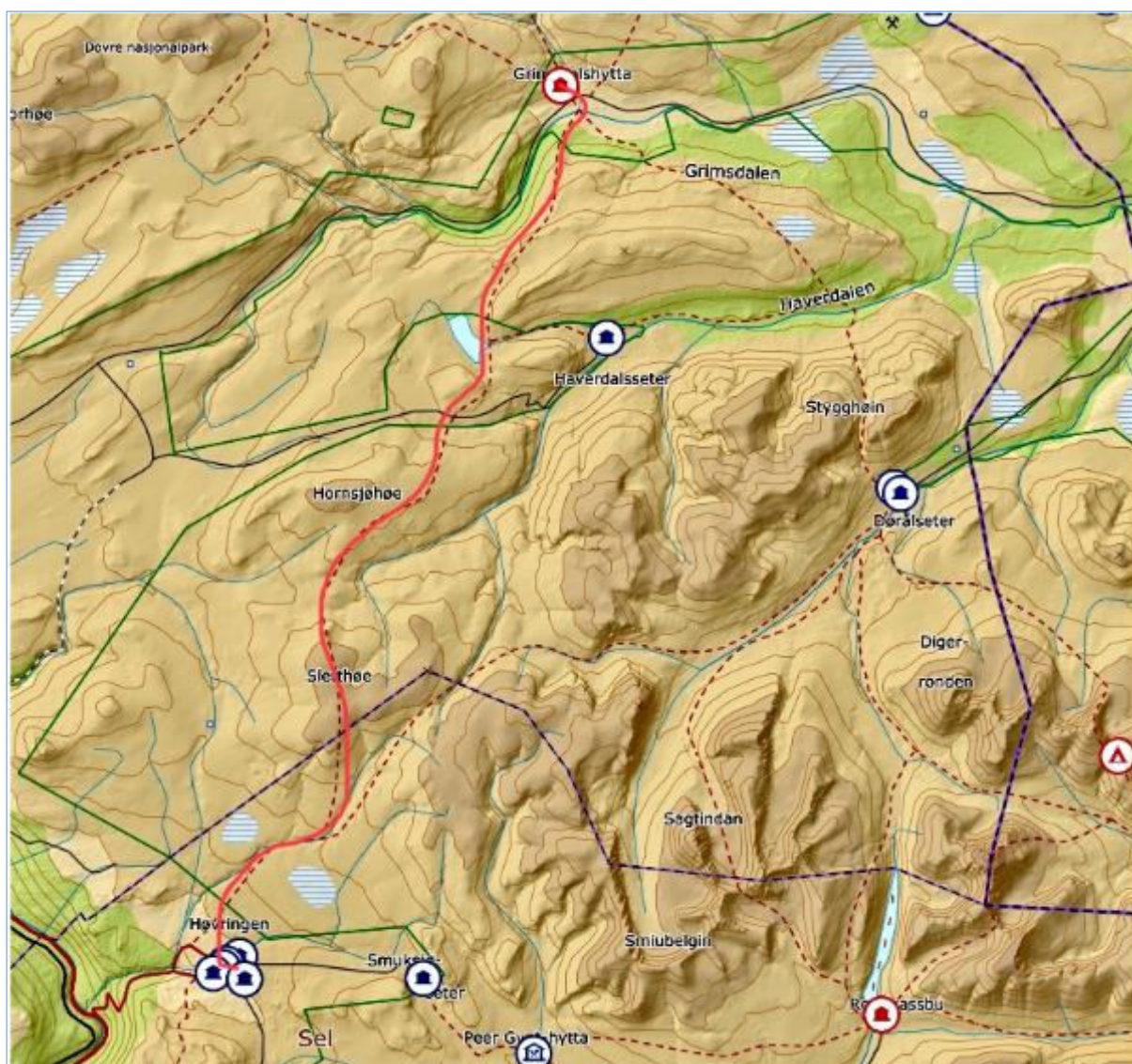
Jeg må også få lov til å presisere hvor enormt stor pris vi hadde satt på å få lov til å gjennomføre denne enkeltturen i begynnelsen av sommeren 2020. Både fordi sesongen vår er meget kort som den er, og vi må sørge for å få gjennomført mange aktiviteter i dette tidsrommet for å få økonomien til å gå rundt gjennom resten av året. Det er ikke noe alternativ for oss, som har drevet med næring i dette området i 1200 år og 13 generasjoner, og finne oss noe annet å gjøre fordi vi ikke klarer å opprettholde livsgrunnlaget vårt her :-) Men det er viktig at vi fornyer oss, og vi ser på denne overnattingsturen som et tilbud som kan skape oppmerksomhet rundt oss som bedrift, samt inntekter for oss og andre overnattingsbedrifter i området. Vi har vært i kontakt med arrangørene av musikkfestivalen Rondaståk, og de er meget interessert i et samarbeid rundt denne rideturen. I tillegg, og som jeg allerede har nevnt, så er vi veldig erfarne fjellfolk som har tatt og tar hensyn til dyrelivet i områdene våre. Dette kommer vi alltid til å fortsette med, og det er noe vi også viderefører til barna våre.

Så igjen, vi håper på positivt svar på denne søknaden!»

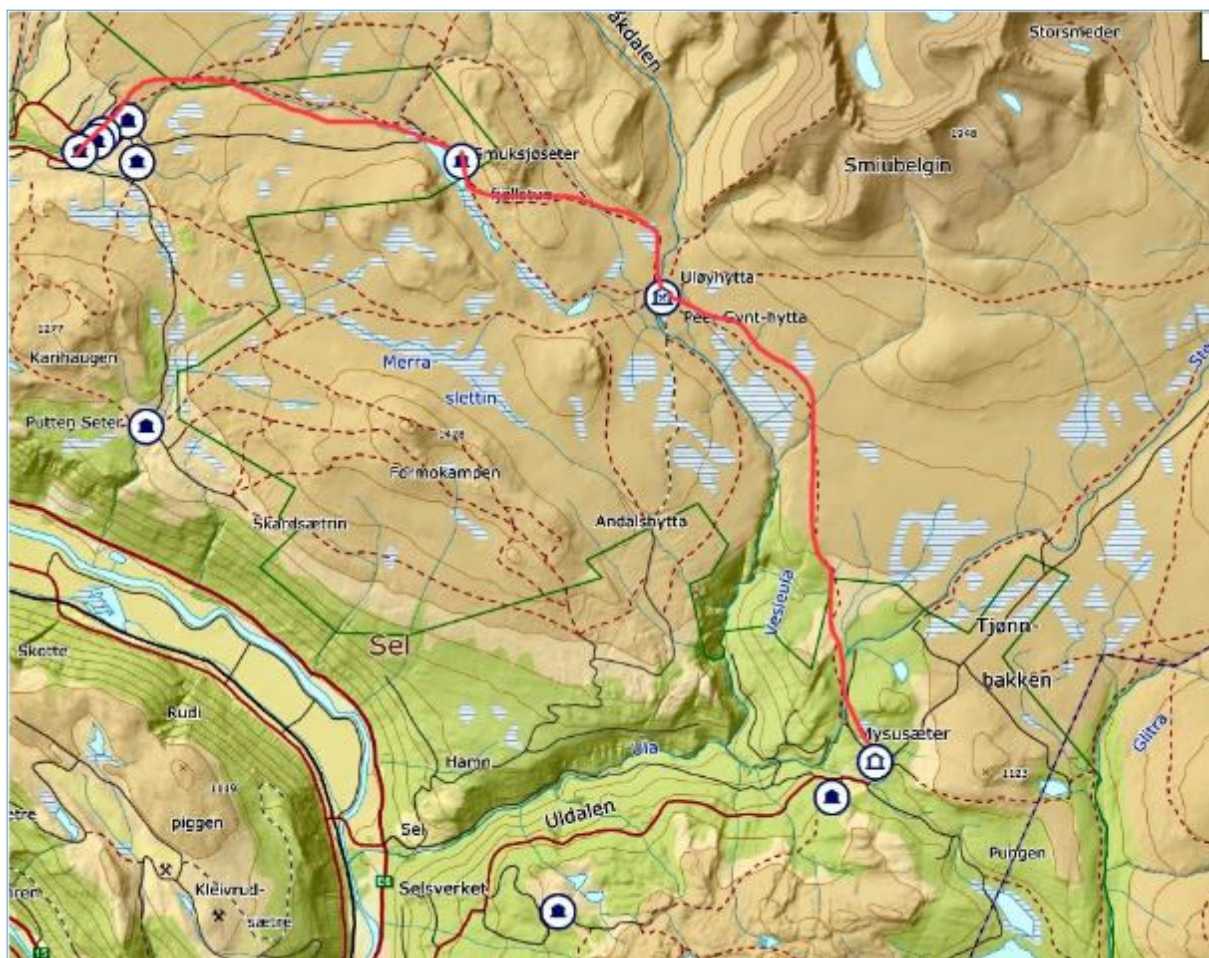
Kartutsnittene med omsøkt trase er vist i figur 1 – 4 nedenfor.

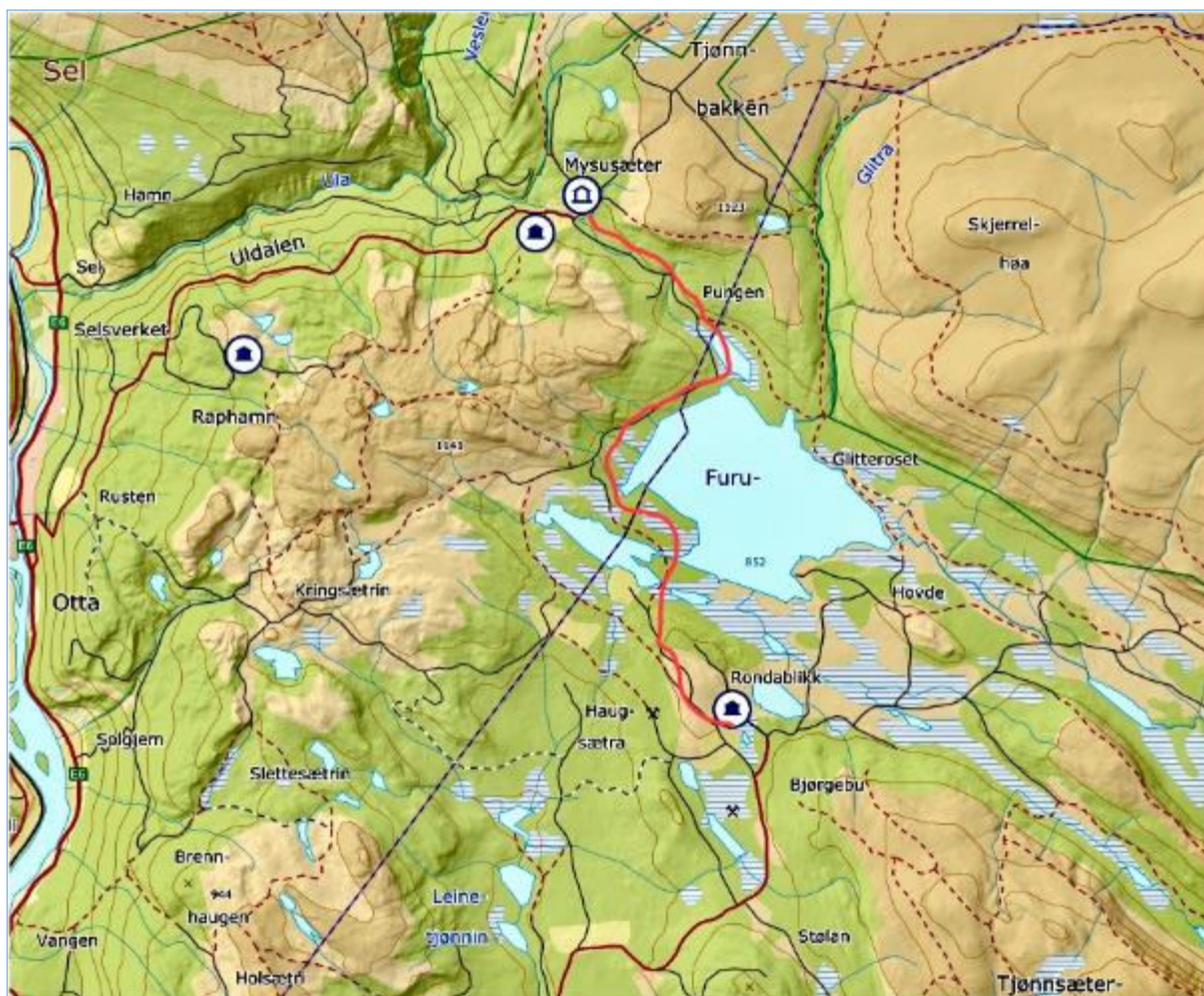
Figur 1. Omsøkt trase for ridetur, dag 1.

Figur 2. Omsøkt trase for ridetur, dag 2.

Figur 3. Omsøkt trase for ridetur, dag 3.

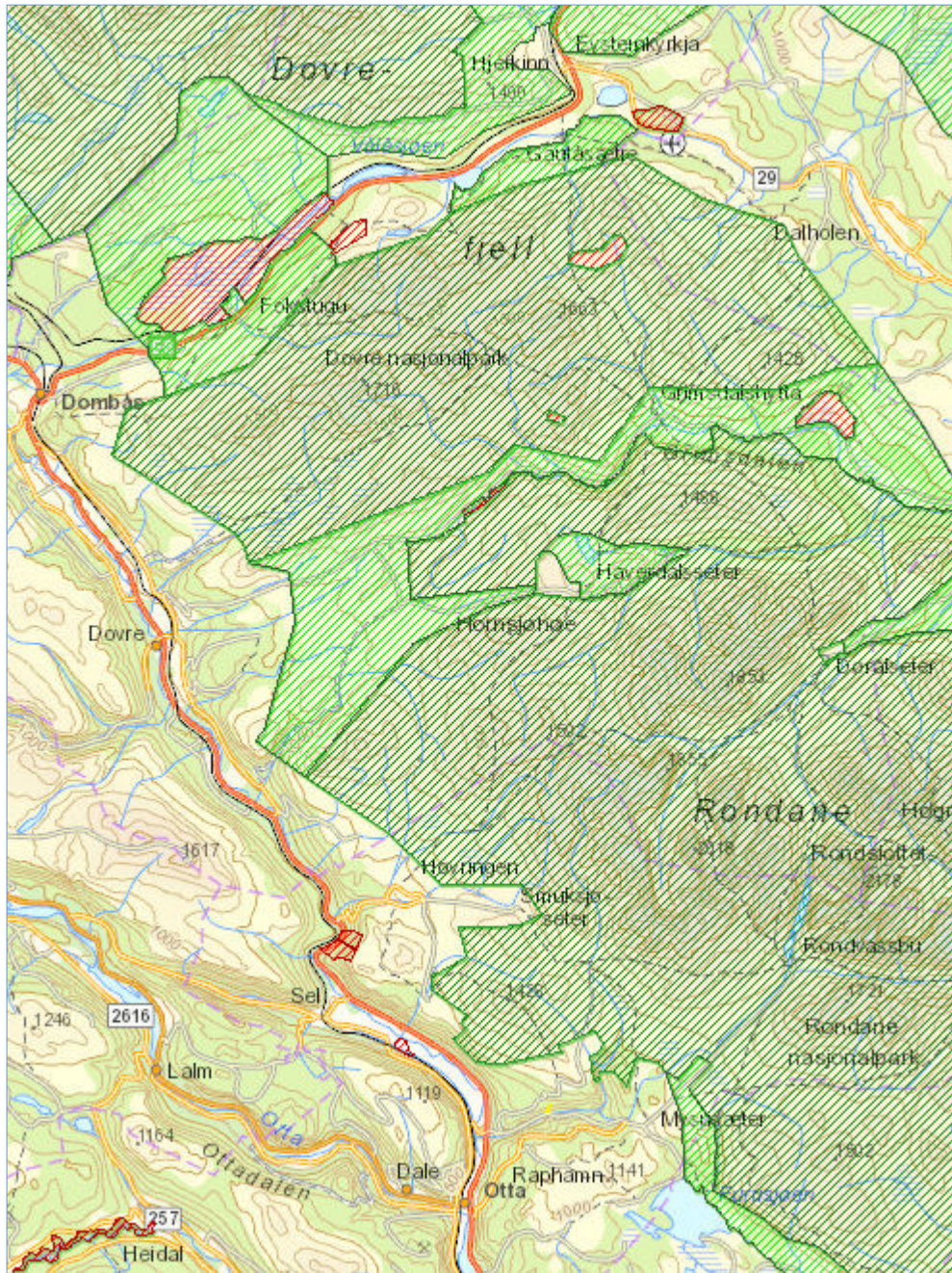
Figur 4. Omsøkt trase for ridetur, dag 4.

Traseen ser ut til å berøre fire verneområde, se figur 5:

- Dovre nasjonalpark
- Rondane nasjonalpark
- Vesle Hjerkin landskapsvernområde
- Grimsdalen landskapsvernområde.

Slik traseen er tegnet ser den ikke ut til å berøre Frydalen landskapsvernområde.

Figur 5. Oversiktskart med verneområder som søknaden berører. (Naturbase 14.02.20)

Uttaler til søknaden

Saken har vært sendt på høring til:

- Villreinnemnda for Rondane Sønkleppen
- Villreinutvalget for Rondane nord.

Det har kommet følgende uttaler:

Villreinnemnda for Rondane Sønkleppen, januar 2020

«Vedtak

I tillegg til den dokumentasjonen som er framkommet gjennom NINAs store forskningsprosjekt i Rondane-området, understreker fotrøteutbruddet sommeren 2019 hvor sårbar villreinen i området er. For å ivareta villreinen i Rondane er det derfor helt nødvendig at ulike forvaltningsmyndigheter tar sumeffektene av mange små tiltak på alvor, slik naturmangfoldlovas §10 setter krav om.

Nasjonalparkstyret har utarbeidet retningslinjer for organisert ferdsel i området Høvringen-Rondvassbu, som vil gi videre rammer for organisert ferdsel enn dagens forvaltningsplan. Det er uheldig dersom styret gjennom dispensasjonspraksis åpner opp for ytterligere organisert ferdsel, uten en helhetsvurdering gjennom revisjon av forvaltningsplanen.

De to første etappene av turen vil gå gjennom områder villreinen har benyttet de siste årene i den perioden turen er planlagt. Turen er planlagt i midten av juni, et tidspunkt hvor kalvene fortsatt er forholdsvis små, og forstyrrelser uønsket.

Villreinnemnda vil derfor sterkt frarå at dispensasjon innvilges som omsøkt. Dersom nasjonalparkstyret likevel finner å innvilge dispensasjon, vil villreinnemnda vurdere å påklage vedtaket.»

Kommentar:

Nasjonalparkforvalteren slutter seg til villreinnemnda sin uttale når det gjelder samlet belastning på villreinen sitt leveområde, og at rammene i forvaltningsplanen må legges til grunn for vurdering av søknaden.

Villreinutvalget for Rondane nord, 10.02.20

«I tillegg til den dokumentasjonen som er framkommet gjennom NINAs store forskningsprosjekt i Rondane-området, understreker fotrøteutbruddet sommeren 2019 hvor sårbar villreinen i området er. For å ivareta villreinen i Rondane er det derfor helt nødvendig at ulike forvaltningsmyndigheter tar sumeffektene av mange små tiltak på alvor, slik naturmangfoldlovas §10 setter krav om.

Nasjonalparkstyret har utarbeidet retningslinjer for organisert ferdsel i området Høvringen-Rondvassbu, som vil gi videre rammer for organisert ferdsel enn dagens forvaltningsplan. Det er uheldig dersom styret gjennom dispensasjonspraksis åpner opp for ytterligere organisert ferdsel, uten en helhetsvurdering gjennom revisjon av forvaltningsplanen.

De to første etappene av turen vil gå gjennom områder villreinen har benyttet de siste årene i den perioden turen er planlagt. Turen er planlagt i midten av juni, et tidspunkt hvor kalvene fortsatt er forholdsvis små, og forstyrrelser uønsket.

Om DNT sine sommermerkede fotruter skal gi klarsignal for alle sommer arrangement og organiserte aktiviteter, vil dette medføre at man må ta hele fotrutenettet opp til revisjon, da andre aktiviteter langs disse stiene ikke var med i beslutningsgrunnlaget da de ble godkjent.

Villreinutvalget støtter Villreinnemnda sin uttalelse og vil derfor sterkt fraråde at dispensasjon innvilges som omsøkt. Dersom nasjonalparkstyret likevel finner å innvilge dispensasjon, vil villreinutvalget sammen med villreinnemnda vurdere å påklage vedtaket.»

Kommentar:

Nasjonalparkforvalteren slutter seg til villreinutvalget sin uttale når det gjelder bekymringen spredning av fotråte på villreinen, det gjelder samlet belastning på villreinen sitt leveområde, og at rammene i forvaltningsplanen må legges til grunn for vurdering av søknaden.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Rondane nasjonalpark

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:

- *ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,*
- *ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,*
- *ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,*
- *sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereliggende bjørke- og barskog,*
- *bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,*
- *ta vare på verdifulle kulturminner.*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

5. *Ferdsel*

5.1. *All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.*

5.2. *Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.*

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen.

5.3. *Sykling, organisert kjøring med hundespenn og organisert bruk av hest er bare tillatt på veger, traseer eller i områder som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen. ...»*

Dovre nasjonalpark

§ 2 Formål

Hovedformålet med opprettelsen av Dovre nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

5. *Ferdsel*

5.1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen.

5.3. Sykling, organisert kjøring med hundespann og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier, traseer eller i områder som er særskilt utpekt i forvaltningsplanen...

Vesle Hjerkinns landskapsvernområde; Grimsdalen landskapsvernområde

Traseén til omsøkte rideturen går også gjennom Vesle Hjerkinns landskapsvernområde og Grimsdalen landskapsvernområde. Her er ikke organisert ferdsel søknadspliktig, men all ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på landskap eller naturmiljø. Dyreliv skal ikke forstyrres (jf. § 3 punkt 4.1 i verneforskriften for begge områder).

§ 3 Vernebestemmelser

4. *Ferdsel*

4.1. *All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på landskap eller naturmiljø. Dyrelivet må ikke forstyrres.*

Forvaltningsplan

s. 60

For ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må det søkes forvaltningsmyndigheten om dispensasjon fra verneforskriftene for Rondane og Dovre nasjonalparker.

Utover organisert ferdsel til fots og på ski utenfor merkete stier og løyper regnes følgende aktiviteter for å kunne skade naturmiljøet slik at dispensasjon er nødvendig (gjelder alle, også turistforeninger mv):

- Telting i mer enn 30 persondøgn i samme nærområde
- Sykling utenfor spesielle traseer avsatt til formålet i forvaltningsplanen
- Organisert kjøring med hundespann
- Organisert bruk av hest
- Andre aktiviteter som kan skade naturmiljøet, for eksempel kiting.

s. 74 (se også figur 6)

Soner for organisert ferdsel

Det er laget to soner omkring Høvringen, den ene opp mot Skogseter, og den andre ned mot Musyseter, samt en ved Dombås (se kart i vedlegg 19). Her er organisert ferdsel til fots og på ski utenfor merkete stier og løyper, i tillegg til sykling og organisert riding på merkete stier

samt organisert kjøring med hundespann, tillatt for alle uten spesiell tillatelse. Sonene er laget blant annet av hensyn til reiselivsbedrifter i området.

I området rundt Høvringen Peer-Gynt hytta Vesle Ula er ferdselen stor hele året og omfanget av merkete stier tett. Et området ved Høvringen brukes i forbindelse med det årlig arrangementet Rondane Multisport på Høvringen. Området ved Dombås er også en del brukt. Områdene er viktige for Den norske fjellskolen ved Høvringen, og Dombås Fjellskole ved Dombås i tillegg til vanlige skoler og barnehager.

Den søre delen av sonen ved Høvringen ned mot Mysuseter ble laget etter høringen av forvaltningsplanen etter ønske fra kommunen og reiselivsinteressen i området. Det vil her følges godt med på sårbare arters bruk av området rundt Velse Ula.

Forvaltningsmyndighetene vil trekke tilbake denne delen av sonen hvis det viser seg at ferdselen går ut over disse verneverdiene.

Området fra Spranghaugen til Rondvassbu, Illmanndalen og de sentrale toppene i Rondane massivet er mye brukt av folk fremfor alt fra juni og utover sommeren og tidlig høst, men også inn i november. Området ble foreslått som en sone under høringen av forvaltningsplanen, men er tatt ut av hensyn til innspill om villreinsens bruk av områder i og inntil den foreslåtte sonen, samt den feilaktige signaleffekten en slik sone vill ha i forhold til de overordnede grepen i planen om å kanalisere mest mulig ferdsel ut til utkanten av verneområdene.

s. 76

Det legges til grunn at all organisert ferdsel til fots og på ski som følger merkete stier og skiløyper som er godkjente i forvaltningsplanen ikke er til skade for naturmiljøet, og at dette derfor er tillatt uten spesiell tillatelse.

s. 79-80 (se også figur 6)

Organisert bruk av hest

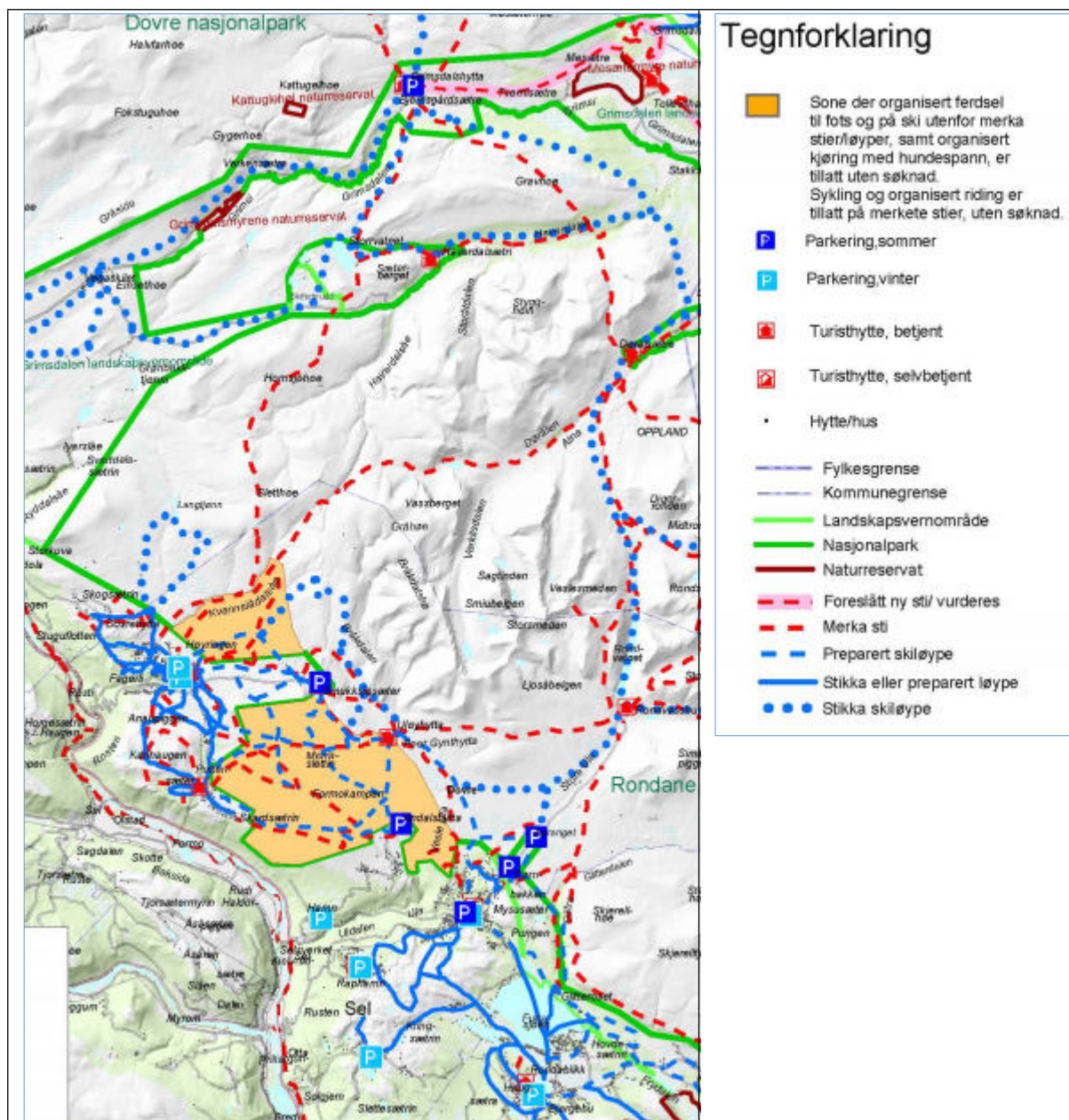
Organisert ridning er en type tyngre bruk som forvaltningsmyndighetene ønsker å ha oversikt over, og regulere bruken av. Årsaken til dette er økt bruk med potensial for mer forstyrning av villrein, terreng og stislitasje, samt brukerkonflikt.

Det er flere aktører som organiserer rideturer i Rondane og Dovre. Dette er aktører som har drevet med ridning i området i lang tid, også før verneområdene ble opprettet.

Forvaltningsmyndigheten har tatt hensyn til denne bruken ved utforming av retningslinjene for organisert bruk av hest. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å tillate organiserte rideturer i den østre delen av Dovre nasjonalpark. Gruppene vil måtte følge eksisterende stier, og det vil ikke være tillatt med organisert bruk av hest vest for den T-merka stien mellom Gautåseter og Grimsdalshytta. Et unntak vil være den årlige turen som arrangeres under pilegrimsdagen med en vandring over Dovre langs Gautstigen.

Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å gi en årlig dispensasjon for dette arrangementet, samt å tillate at noen få hester følger vandrerne som en sikkerhet i tilfelle mindre personskader oppstår underveis. Forvaltningsmyndighetene er for tiden ikke kjent med organisert hestebuk som berører Dørålen landskapsvernområde. Organisert bruk av hest på godkjente og merkete stier i de ovennevnte sonene rundt Høvringen og Dombås er tillatt.

Organisert bruk av hest i ytterkant av Rondane nasjonalpark i området mellom Mysuseter og Bølhøgda vil kunne tillates langs stier. Organisert bruk av hest på veien til Bjørnhollia er tillatt, og på veien til Rondvassbu er den type organisert bruk tillatt i perioden f.o.m. 1. juli t.o.m. 31. august.

Figur 6. Utsnitt av kart med soner for organisert ferdsel. Fra forvatningsplan for de store verneområdene i Rondane.

Slik storfedriften har vært organisert i en årrekke inngår organisert bruk av hest i turistmessig sammenheng som en del av gjetingen inn og ut av Vuludalen. Om det skal gis tillatelse til riding i forbindelse med gjeting ved Vulutjønnene ut over det som er nødvendig som en del av gjetingen, vil måtte avklares gjennom en eventuell søknadsbehandling. Riding som en egen reiselivsaktivitet uten at det foregår sammen med gjeting, vil ikke tillates i Vuludalen/Vulufjellområdet. Liknende opplegg vil også kunne forekomme flere steder innenfor verneområdene. De som selv ikke driver landbruk må da dokumentere sitt samarbeid med landbruket.

Behovet hos funksjonshemmede for transport ved f eks skoleturer vil bli ivaretatt gjennom dispensasjoner så lenge dette ikke er i strid med verneformålet.

Søknad til forvaltningsmyndighetene

Ved søknad til forvaltningsmyndigheten om dispensasjon for å arrangere en tur eller utøve en aktivitet må søknaden inneholde opplysninger om formål med turen/aktiviteten, hvor

turen/aktiviteten skal foregå inntegnet på kart, tidsrom og antall deltakere. For eksempelvis reiselivsbedrifter i området som driver søknadspliktig organisert virksomhet som ikke strider med verneformålet legges det opp til flerårige tillatelser med rapporteringsplikt etter endt sesong. Hvis nye søknader kommer inn i god tid før sesongstart til forvaltningsmyndighetene bør dette systemet bli en smidig løsning for alle. Les mer om saksbehandling og søknadsprosedyre i kap. 5.

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter verneforskrift og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen må søknaden også vurderes etter de miljøretslige prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 i (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmf. § 7.

Presedens

Nasjonalparkstyret behandlet i møte 28.06.19 en søknad fra Storengen Islandshest. Her var opplegget en seksdagers tur med base i seter på Ivarslåe i Dovre kommune. En dag gikk rideturen innenfor nasjonalparken. Mot nasjonalparkforvalterens innstilling, ga nasjonalparkstyret tillatelse til en tur fra Ivarslåe til Høvringen.

Organisert bruk av hest er søknadspliktig utenfor soner avsatt til formålet i forvaltningsplanen. Det er flere aktører i markedet som tilbyr reiselivsprodukt med hest og riding. Å åpne opp for rideturer utenom sonene og traseene avsatt i forvaltningsplanen vil derfor kunne ha presedensvirkning.

Vurdering

Hjerkinn Fjellstue og Fjellridning har søkt om en aktivitet, organisert bruk av hest, som er søknadspliktig etter verneforskriftene for Dovre nasjonalpark og Rondane nasjonalpark § 3 pkt. 5.2. Videre står det pkt 5.3 at bl.a. organsiert bruk av hest bare er tillatt i egne soner fastsatt i forvaltningsplanen eller på veger eller traseer som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen. Soner er avsatt i tre områder:

- vest for Kongevegen i Dovre nasjonalpark
- rundt Høvringen i Rondane nasjonalpark
- rundt Formokampen Mellom Mysusetter og Smuksjøseter.

Videre er de utpekte vegene og traséene følgende:

- Organisert bruk av hest i ytterkant av Rondane nasjonalpark i området mellom Mysusetter og Bølhøgda vil kunne tillates langs stier.
- Organisert bruk av hest på veien til Bjørnhollia er tillatt
- På veien til Rondvassbu er den type organisert bruk tillatt i perioden f.o.m. 1. juli t.o.m. 31. august.

Den omsøkte traseen for rideturen vil i hovedsak gå utenom sonene for organisert ferdsel og utenom de vegene/traséene som er utpekt i forvaltningsplan.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har 28.06.19 vedtatt egne retningslinjer for organisert ferdsel til fots og på ski i deler av Rondane, men disse får ingen betydning for vurdering av søknaden fra Hjerkinn Fjellstue og Fjellridning.

Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger

- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8).

Føre-var-prinsippet og økosystemtilnærming og samla belastning (naturmangfoldloven §§ 9 og 10)

Det er god kunnskap om villreinen sin arealbruk, om ferdsel i verneområdene og effekten av ferdsel på villreinen. Det blir her vist til NINA-rapport 1300 Villrein og ferdsel. Langs akse Mysusæter og Rondvassbu er det dokumentert at det har oppstått en barriere for det tidligere villreintrekket mellom områder i Dovre og Sel nord for akse og områder i Sel og Fron sør for akse. I tillegg unnviker villreinen å bruke viktige areal for sommerbeite øst for Furusjøen, Mysuæter, Formokampen og Høvringen. Se figur 7.

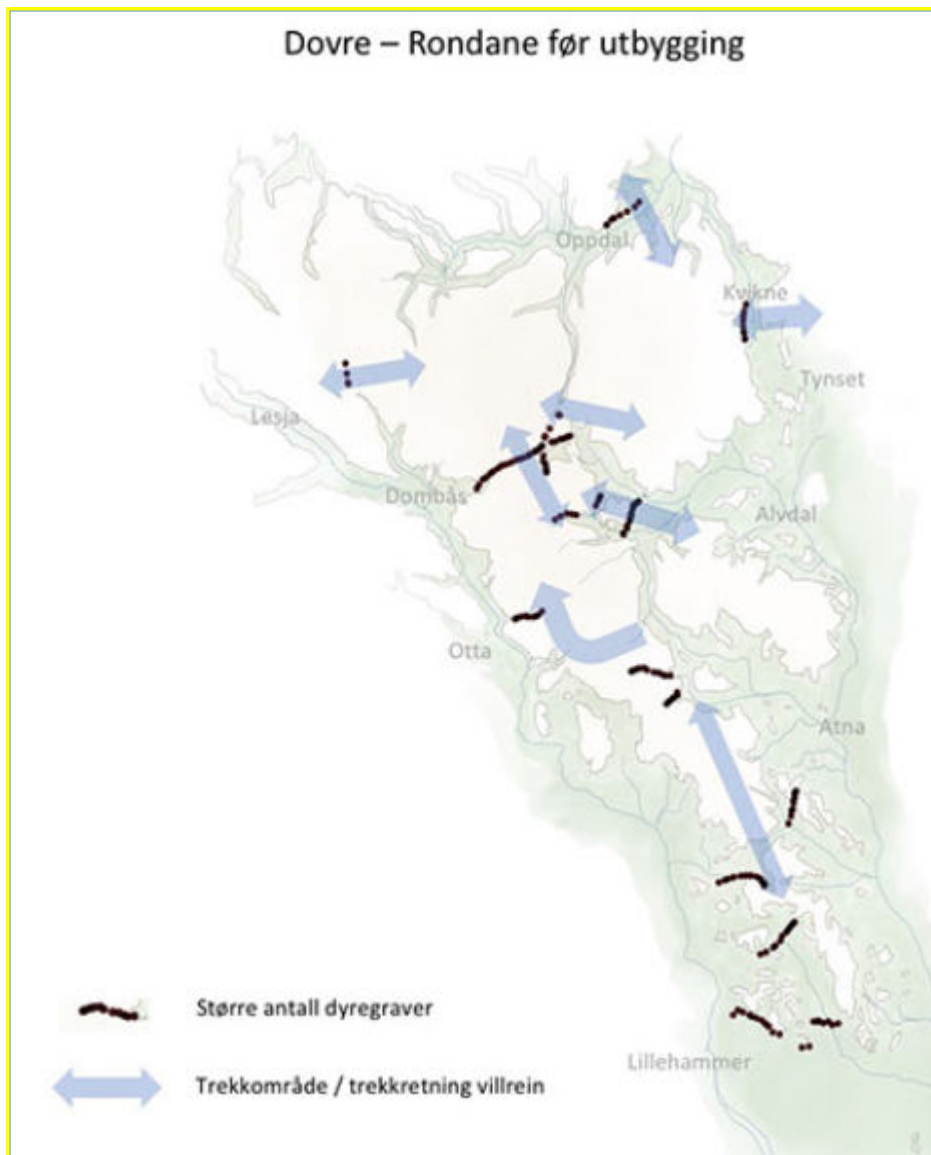
Figur 7. Utsnitt av kart GPS-merka simler, Rondane nord, barmarksesongen. (NINA-rapport 1300 Villrein og ferdsel i Rondane)

Norsk Villreinsenter har laget en nettbasert kartfortelling (<http://server.villrein.no/fokus/rn/>) som viser utviklingen for villreinen i Rondane. I figur 8 er det vist de opprinnelige villreintrekkene. Flere av villreintrekkene vist i figur 8 er nå ut av funksjon, f.eks over Dovrefjell, mellom Rondane og Sølknletten, og mellom Dovre og Vulufjell.

Når villreinen ikke kan trekke mellom ulike beiteområde er det forventet øket beitepress, fare for sykdom og redusert kondisjon. Villreinen sin naturlige økologiske tilpassing som migrerende art blir skippet.

Søknaden vil også kunne etablere en ny akse for ferdsel, mellom Hjerkin og Rondablikk. Konsekvensene av dette er uforutsigbare, og søknaden vil av den grunn kunne være i strid med «føre-var-prinsippet» i naturmangfoldloven § 8.

Figur 8. Utsnitt – kartfortelling Norsk Villreinsenter

Den omsøkte aktiviteten er ikke i tråd med føringer i forvaltningsplanen der det er tatt høyde for den organiserte ridningen som pågikk på vernetidspunktet. Forvaltningsplanen er resultat av en omfattende prosess med bred involvering, og en helhetlig avveining av ulike interesser. Å åpne opp for ytterligere organisert ferdsel i form av organiserte rideturer i sårbare områder, vil være uheldig og skape forventninger om likebehandling av tilsvarende søknader om organisert ridning utenom de avsatte sonene, vegene og traséene. Omsøkt tur er en ny aktivitet som ønskes for å utvide aktivitetstilbudet. Den omsøkte rideturen går gjennom områder som er oppholdsområder for fostringsflokker for villreinen i Rondane Nord

og er lagt til et tidspunkt da kalvene fremdeles er relativ små og forstyrrelser er uheldig. Aktiviteten er vurdert å kunne påvirke verneverdiene på en negativ måte.

Gjennom flere omfattende FoU-prosjekt er det dokumentert en fragmentering av villreinens leveområde i Rondane nord. Bestanden her er i de senere årene splittet i to delbestander, nord og sør for akse Mysusæter – Rondvassbu. Det ser nå ikke ut til å være utveksling av dyr mellom disse to områdene. Dette er kritisk vurdert opp mot kravet i naturmangfoldloven om å vurdere samlet belastning og konsekvenser for økosystemet. Villrein har allerede mistet viktige funksjonsområder og trekkveier i Rondane-Dovre området. Det vil derfor være i strid med naturmangfoldlovens §§ 9 og 10 å gi tillatelse til den omsøkte rideturen, som vil gi ytterligere ferdsel i området. Søknaden kan ikke bare bli vurdert som et isolert prosjekt, men må sees i sammenheng med all annen ferdsel som skjer i nasjonalparkene.

Nasjonalparkforvalteren viser til uttaler fra Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten og Villreinutvalget for Rondane nord. Disse går i mot at det blir gitt tillatelse som omsøkt, og begrunner det med konsekvensene for villrein, slik gjeldende dokumentasjon og kunnskap viser.

Nasjonalparkforvalteren har forståelse for at reiselivsbedriftene vil utvikle nye produkter og tilbud for sine kunder. Det er viktig for å være attraktiv i et marked, og å fange opp nye trender i tiden.

Det må likevel legges vekt på at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i sin besøkstrategi fra november 2015 har lagt følgende prinsipp til grunn:

«Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.»

Dette i tråd med de prinsippene som følger av I Miljødirektoratet sin veileder for besøksforvaltning (M 415|2015)

Konklusjon

Etter en samlet vurdering der verneforskriften, retningslinjene i forvaltningsplanen, ivaretagelse av verneformålet og naturmangfoldlovens § 10 peker i samme retning, tilrår nasjonalparkforvalter at det gis avslag på søknaden fra Hjerkin Fjellstue og Fjellridning om organisert ridning i Rondane og Dovre nasjonalparker som omsøkt.

Fra: Berge, Eirin[fmopebe@fylkesmannen.no] Sendt: 29. nov 2019 13:00:30 Til: Postmottak Fylkesmannen i Innlandet Tittel: VS: Søknad om organisert ridetur sommeren 2020 - Rondane-DOvre nasjonalparkstyre
Hei,

Fint om denne kan arkiveres på Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Med vennlig hilsen
Eirin Berge
Nasjonalparkforvalter

**Rondane og Dovre
nasjonalpark**

Telefon: 915 38 046
E-postmottak: fminpost@fylkesmannen.no

Fra: booking@hjerkin.no <booking@hjerkin.no>
Sendt: 29. november 2019 10:45
Til: Berge, Eirin <fmopebe@fylkesmannen.no>
Emne: Søknad om organisert ridetur sommeren 2020

Hei

Vi på Hjerkin Fjellstue og Fjellridning vil gjerne arrangere en ridetur fra Hjerkin til Rondablikk og musikkfestivalen Rondaståk sommeren 2020. Turen starter fra Hjerkin Fjellstue mandag 15. juni og vi vil være fremme på Rondablikk torsdag 18.juni.

Turen går fra Hjerkin og følger stien fra Hageseter Turisthytte over fjellet til Grimsdalen. Her vil første overnatting være, enten på grimsdalshytta eller en nærliggende seter. Derfra går turen langs T-merket sti til Høvringen hvor andre overnatting blir. Deretter rir vi om Smuksjøseter og Peer Gynt-hytta til Mysuset og tredje overnatting. Til sist går turen langt Furusjøen til Rondablikk.

Vi regner med å være ca 15 hester og ryttere.

Vi på Hjerkin Fjellstue mener denne turen vil være et meget godt tilskudd til ridesesongen vår, da den foregår på et tidspunkt da det er lite gjester vanligvis. Dette gjelder mest sannsynlig også andre overnattingssteder på ruta vår som vi vil besøke.

Vi er meget godt kjente i fjellet og med flora og fauna og vil ta hensyn til både vær, underlag, omgivelser og eventuelt villrein om vi skulle møte det.

Vi håper på raskt og positivt svar da vi ser for oss å begynne å ta imot påmeldinger om ikke så lenge.

Med vennlig hilsen Kirsti Vik Hjerkind
Hjerkin Fjellstue og Fjellridning
Tlf 95283506

Fra: booking@hjerkind.no[booking@hjerkind.no]
Sendt: 3. des 2019 13:19:53
Til: Stensby, Trond
Kopi: Berge, Eirin
Tittel: Søknad om organisert ridetur sommeren 2020.

Hei

Vedlagt er kartutsnitt over området vi kan tenke oss å ri i. Jeg har tegnet inn ruta vi har planlagt med rødt, dag for dag. Gi meg beskjed om det er noe mer dere trenger.

I tilfelle det ikke kom tydelig frem i søknaden vår så er det kun snakk om et enkelt tilfelle i løpet av sommeren 2020 vi søker om å ri gjennom området. Vi har ikke tenkt til å ri tilbake gjennom samme område, da hestene blir fraktet på lastebil tilbake til Hjerkind Fjellstue.

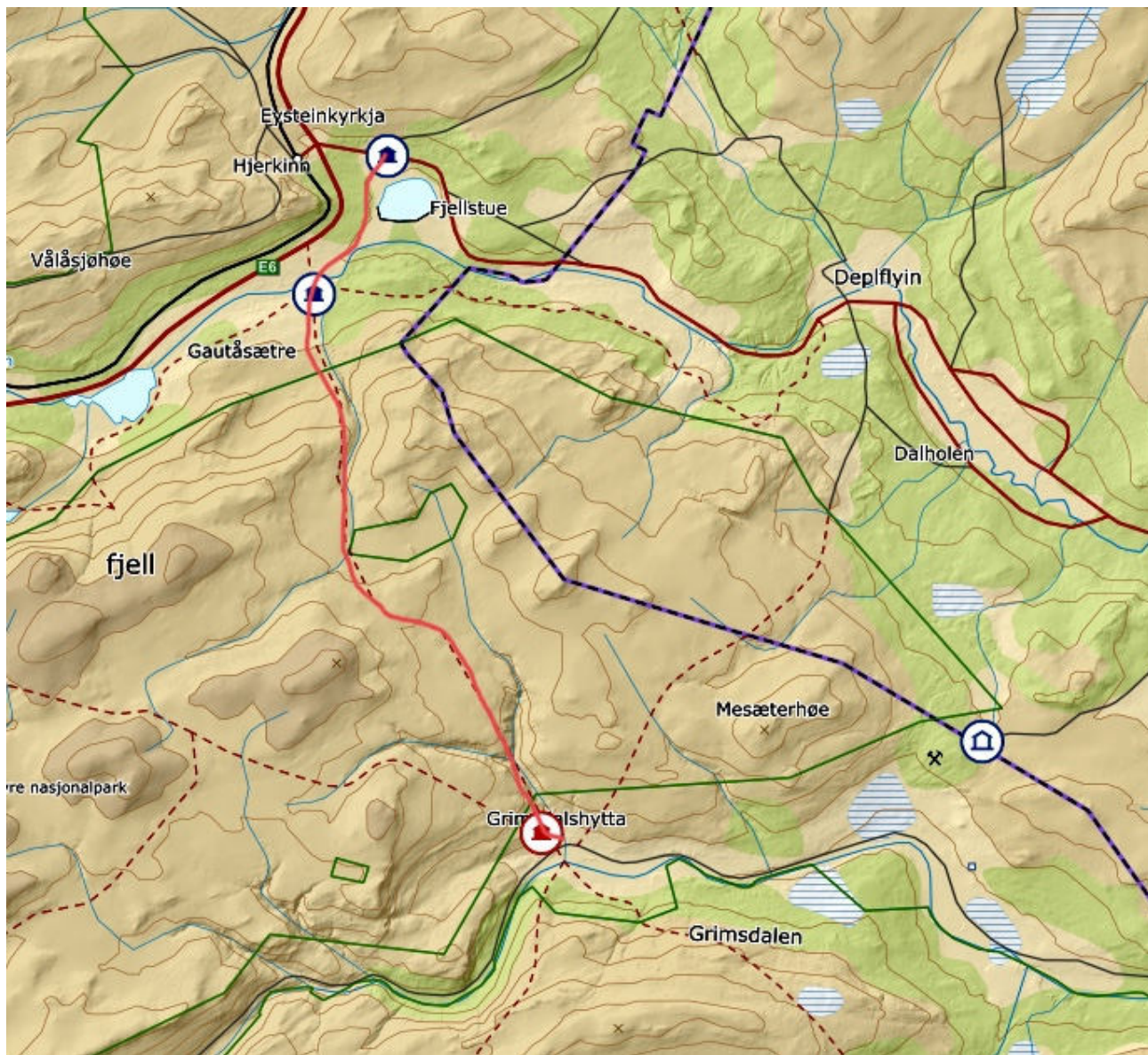
Jeg må også få lov til å presisere hvor enormt stor pris vi hadde satt på å få lov til å gjennomføre denne enkeltturen i begynnelsen av sommeren 2020. Både fordi sesongen vår er meget kort som den er, og vi må sørge for å få gjennomført mange aktiviteter i dette tidsrommet for å få økonomien til å gå rundt gjennom resten av året. Det er ikke noe alternativ for oss, som har drevet med næring i dette området i 1200 år og 13 generasjoner, og finne oss noe annet å gjøre fordi vi ikke klarer å opprettholde livsgrunnlaget vårt her :-). Men det er viktig at vi fornyer oss, og vi ser på denne overnattingsturen som et tilbud som kan skape oppmerksomhet rundt oss som bedrift, samt inntekter for oss og andre overnattingsbedrifter i området. Vi har vært i kontakt med arrangørene av musikkfestivalen Rondaståk, og de er meget interessert i et samarbeid rundt denne rideturen. I tillegg, og som jeg allerede har nevnt, så er vi veldig erfarne fjellfolk som har tatt og tar hensyn til dyrelivet i områdene våre. Dette kommer vi alltid til å fortsette med, og det er noe vi også viderefører til barna våre.

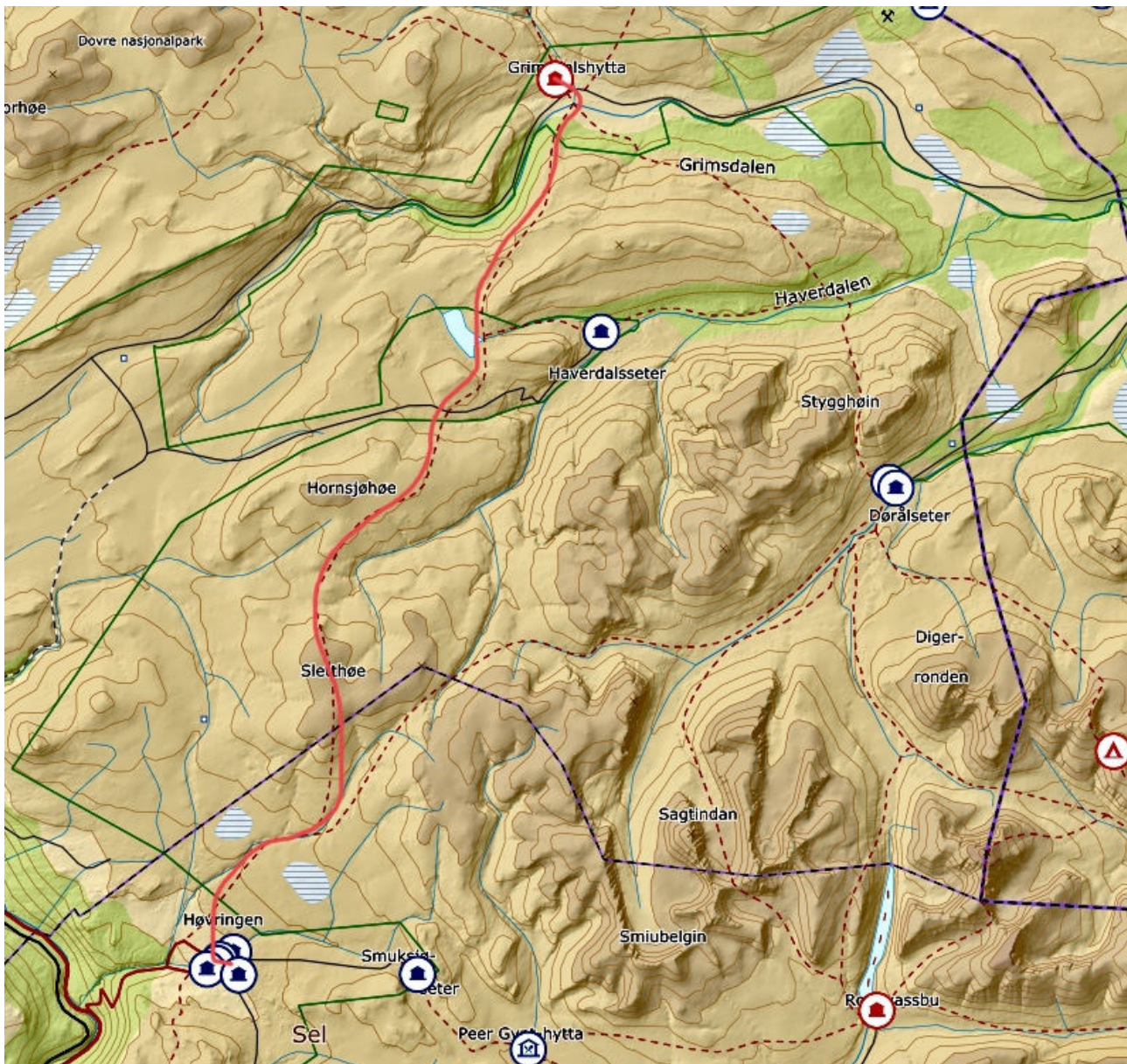
Så igjen, vi håper på positivt svar på denne søknaden!

Med vennlig hilsen Kirsti og Martin Hjerkind
Hjerkind Fjellstue og Fjellridning

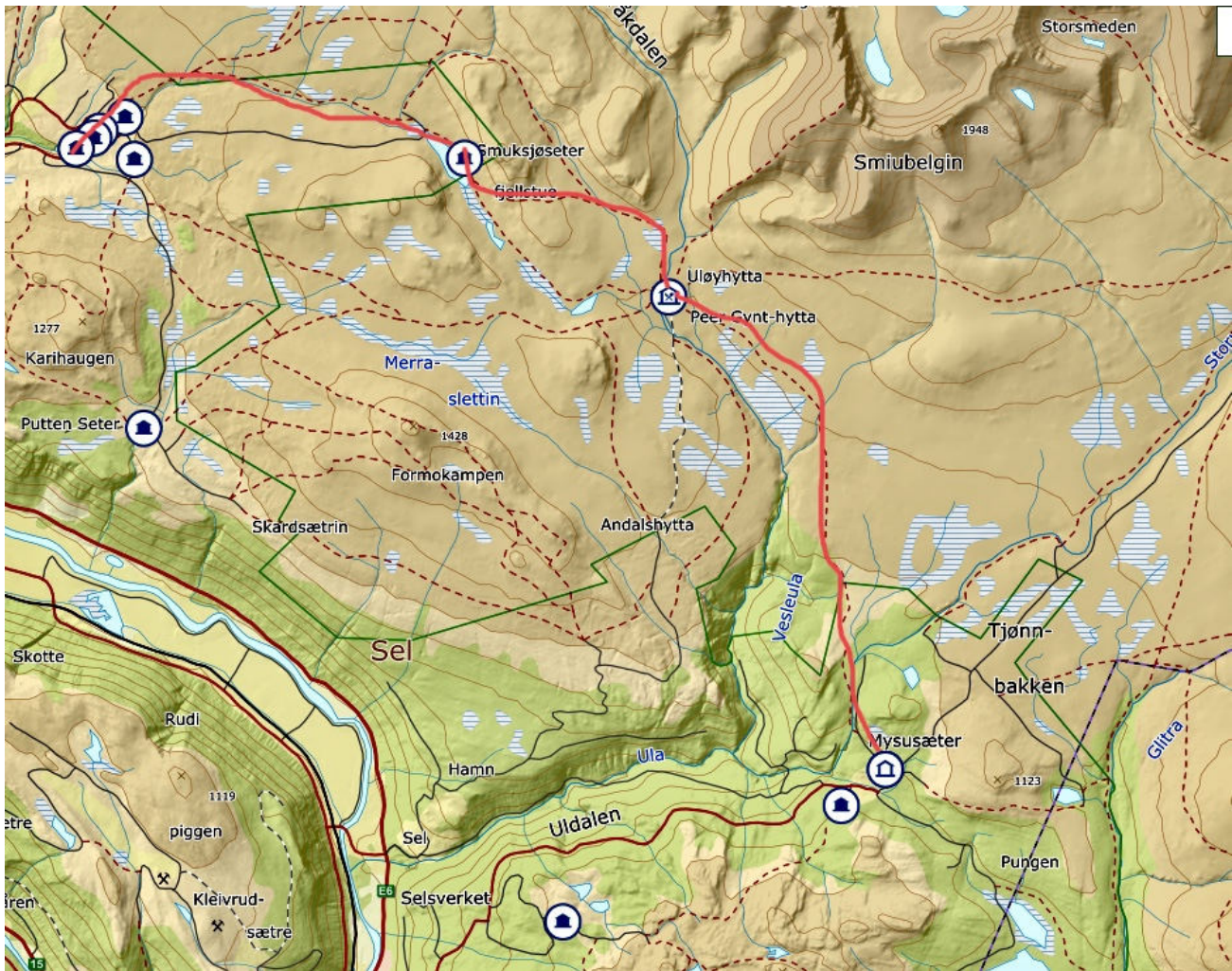

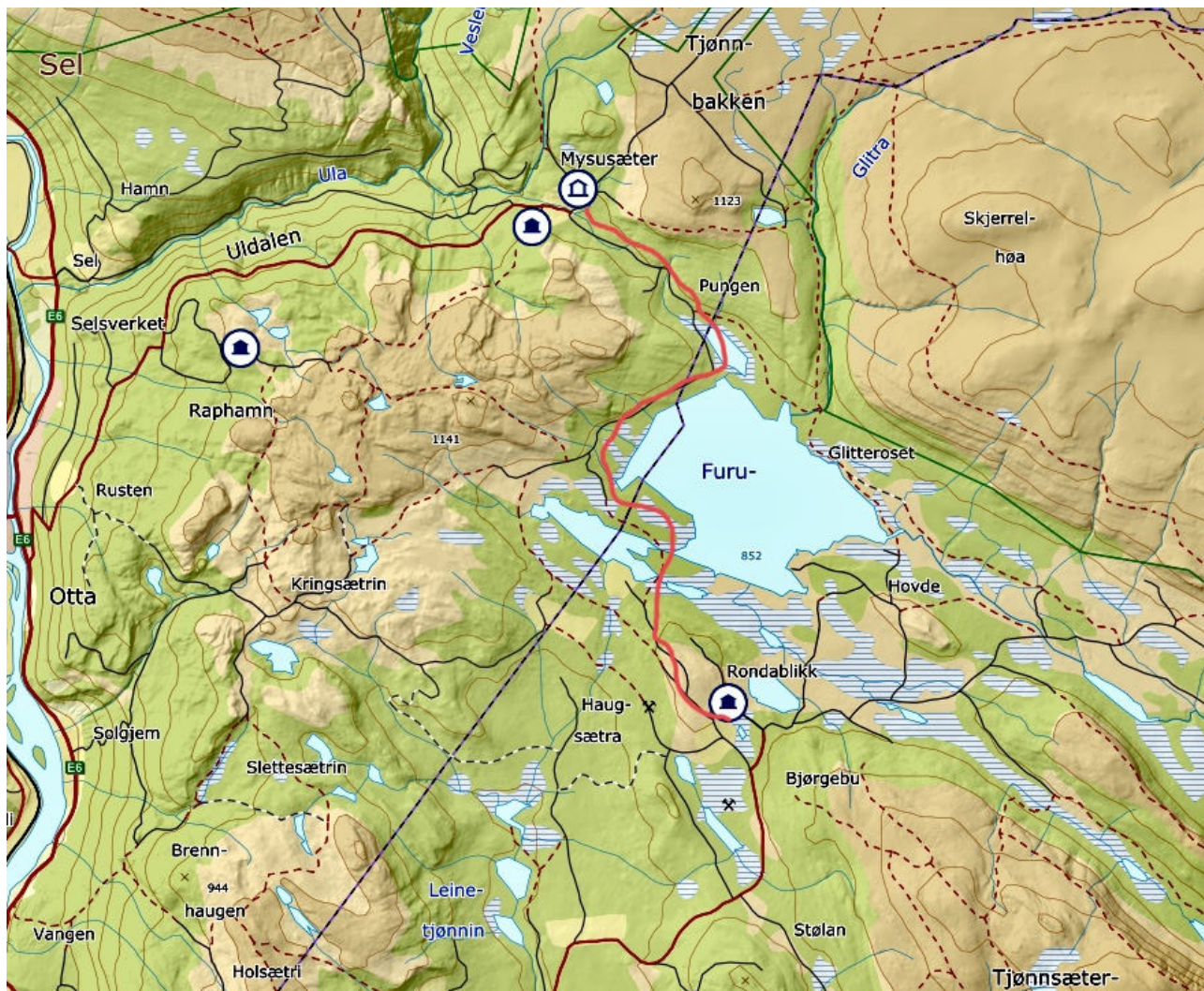

Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten

PROTOKOLL FRA ARBEIDSUTVALGET – tlf.møte/mailbehandling januar 2020

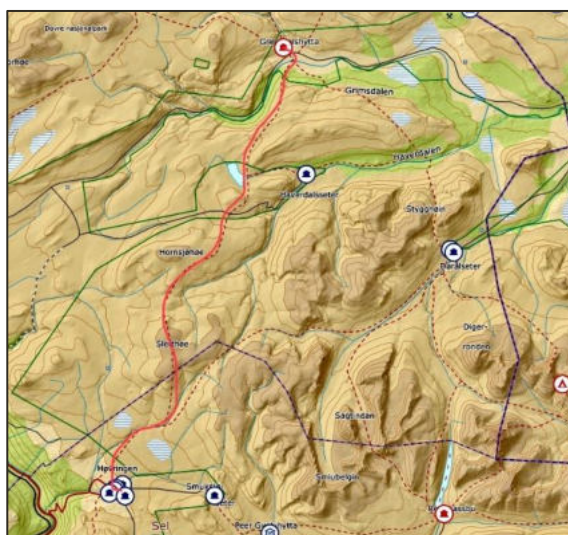
Deltakere: Jørund Båtstad, Torstein Storaas, Janne Lunaas (sak 202/5-6), Arne Vadet (sak 2020/4)
Innspill pr. mail fra Else Mari bjørke og Bjørn Moastuen

2020/4 RONDANE NASJONALPARKSTYRE – ORGANISERT RIDETUR

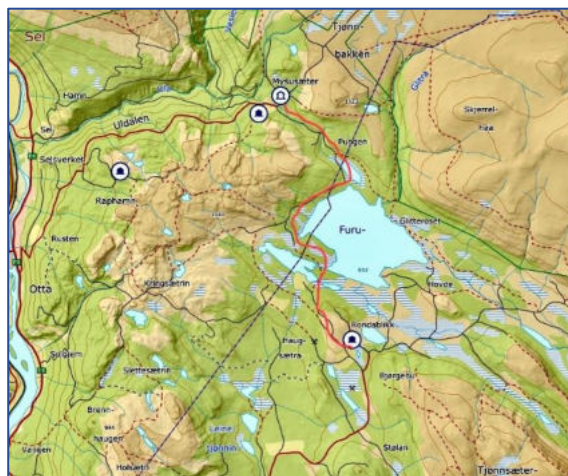
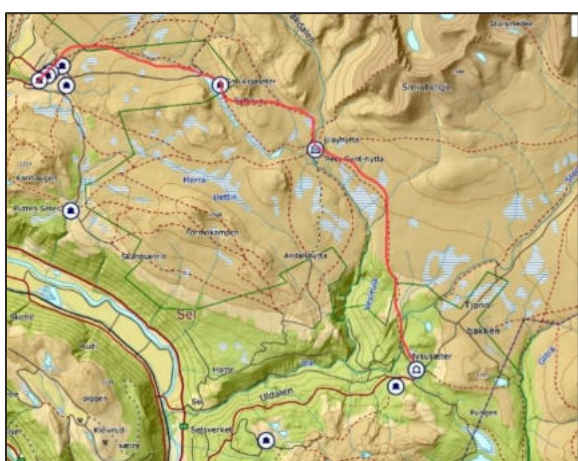
SAKSOPPLYSNINGER

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har mottatt søknad om en firedagers ridetur fra Hjerkinntil Rondablikk i forbindelse med musikkfestivalen Rondaståk 2020, i perioden 15. juni til 18.juni. Turen vil omfatte 15 hester og ryttere.

Turen er en utvidelse av tilbudet ved en eksisterende reiselivsbedrift. Omsøkt rute er vist under.

Dag 1 Fra Hjerkinntil langs T-merka sti til Grimsdalshytta   Dag 2 Fra Grimsdalshytta til Høvringen

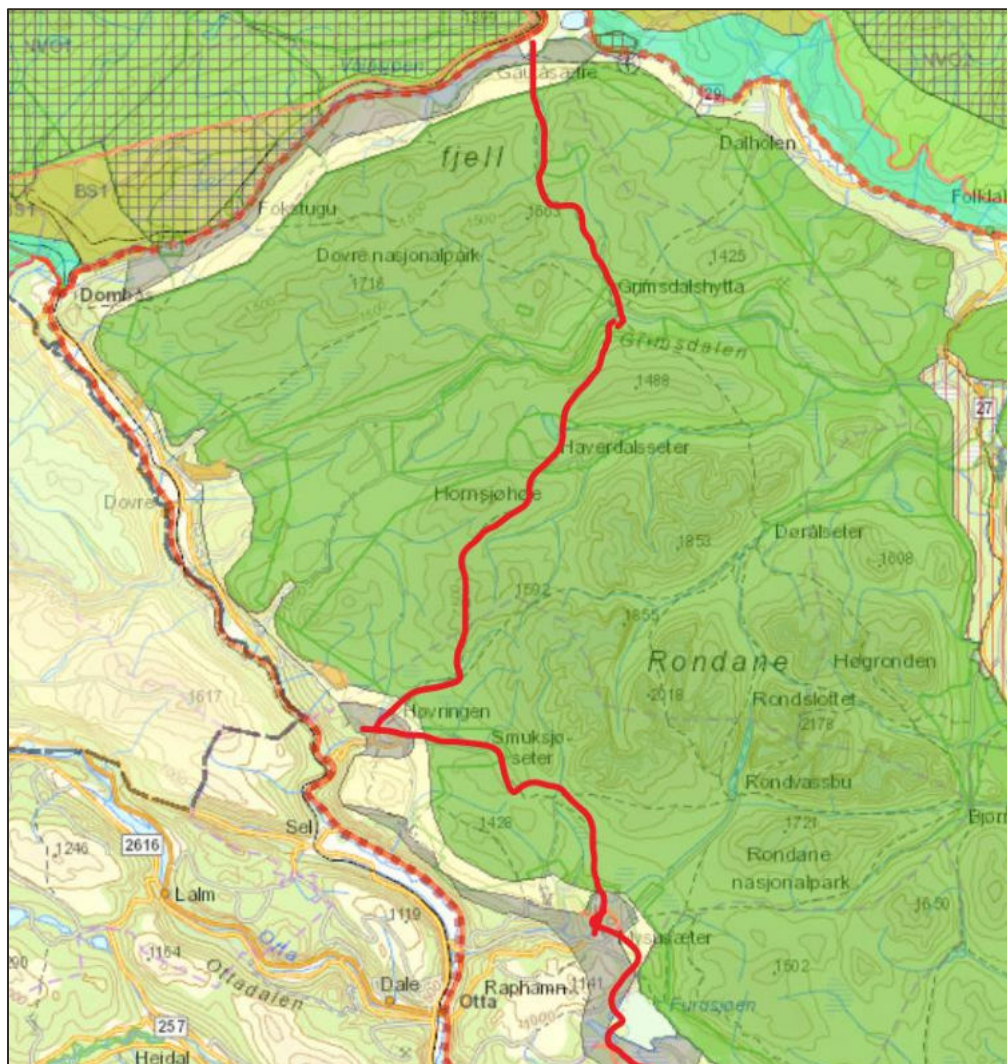
Dag 3 Fra Høvringen til Mysusæter

Dag 4 Fra Mysusæter til Rondablikk

Forholdet til Regional plan for Rondane-Sølknletten

De tre første dagen av turen vil gå i hovedsak i nasjonalt villirenområde. Retningslinjene for nasjonalt villirenområde sier bl.a.:

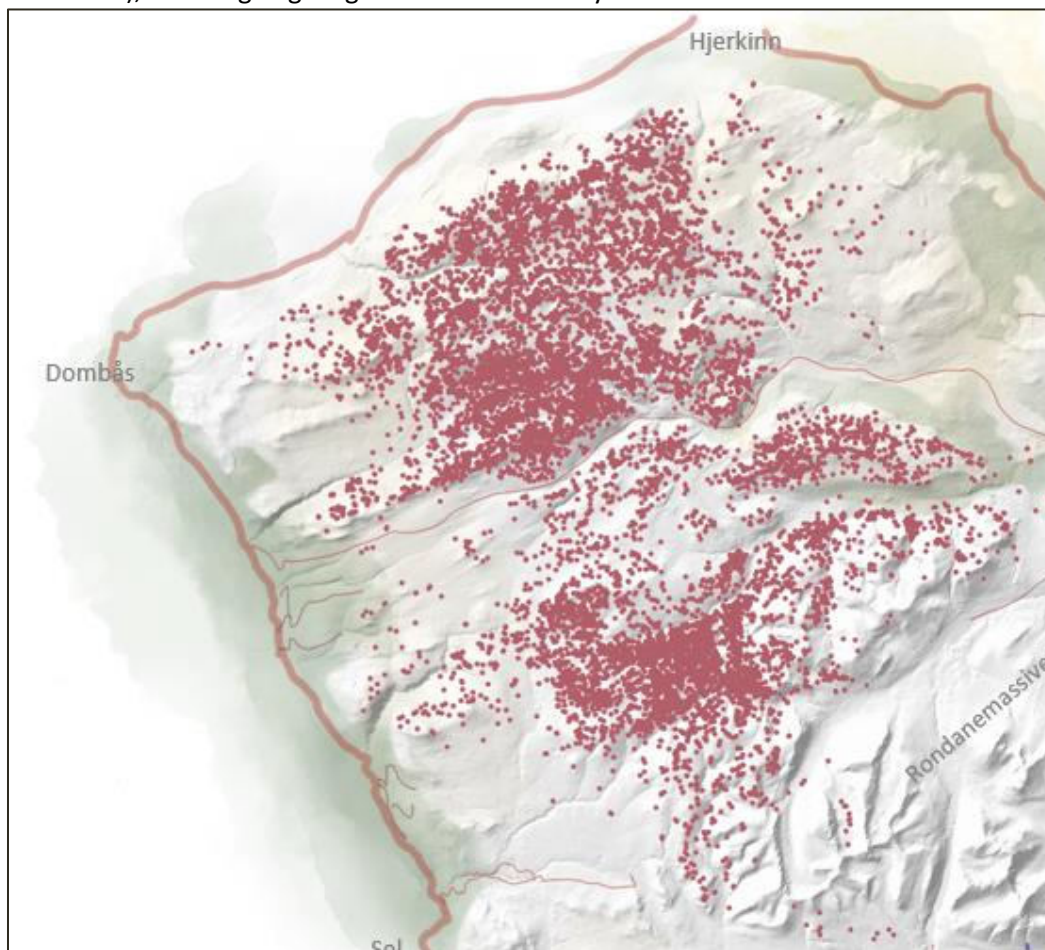
«Større arrangement, konkurranser, aktiviteter og lignende skal legges til områder, trasèer og tider der de kommer i minst mulig konflikt med villrein, og der de kan skape størst mulig ringvirkninger for lokalsamfunnet.....Organiserte aktiviteter og opplevelser bør i størst mulig grad benytte eksisterende vegnett og godt merkede stier og løyper».

Ruta grovt inntegna i forhold til regionalplanen for Rondane-Sølknletten

Villreinens arealbruk

I forhold til villreinens arealbruk de siste årene, dokumentert gjennom GPS-registreringer (se figur neste side), er særlig dag 1 og 2 av turen konfliktfylt i forhold til villreinen.

GPS-merka simler – juni og august

Kilde: Kartfortelling Rondane – NINA (<http://server.villrein.no/fokus/rn/>)

VURDERING

Det foreligger nå en omfattende forskningsmessig dokumentasjon om presset på villreinens levearealer i Rondane fra menneskelig ferdsel og inngrep (se særlig «Villrein og ferdsel i Rondane. Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009–2014. Strand, O., Gundersen, V., Jordhøy, P., Andersen, R., Nerhoel, I., Panzacchi, M. & Van Moorter, B. 2014. NINA Rapport 1013» og <http://server.villrein.no/fokus/rn/>).

I 2019 har en hatt et betydelig utbrudd av fotråte på villreinen i Rondane Nord. Det er etter jakta foretatt strukturtellinger gjennom filming på et utvalg av dyrene i Rondane. Resultatene er under bearbeiding, og det er heller ikke foretatt en totaltelling. Men resultatene kan, og det understrekes kan, tyde på at omtrent halvparten av kalvene fra sommerens telling er borte i tillegg til jaktuttaket. Det vil i så fall ligne på frafallet av kalver på Hardangervidda

Fotråte-utbrudd ser ut til å variere fra år til år. Årsakene til slike utbrudd er også fortsatt uklare, men ser ut til å samvariere med tettheten av dyr, dvs. når det står for mange dyr på et for lite areal. I første del av sommeren sto mange dyr nord for Grimsdalsvegen, og disse krysset Grimsdalen sørover

først i midten av juli. Norsk institutt for naturforskning har advart mot at det kan oppstå en barriere-effekt i Grimsdalen i sommersesongen når veien er åpen. En slik barriere-effekt vil føre til ytterligere fragmentering av stammen i Rondane nord. Fotråteutbruddet er uansett nok et faresignal om sårbarheten til villreinstammen i Rondane Nord, og betydningen av å ikke øke presset på villreinens leveområder ytterligere. <https://www.villrein.no/aktuelt/fotrte-hos-villrein-et-faresignal-fra-vrt-viktigste-miljubarometer>

Rideturen er ment å foregå i midten av juni, dvs. på et tidspunkt når reinskalvene fortsatt er relativt små, og forstyrrelser er uønsket. Det søkes her om en tur i løpet av 2020. Det vises imidlertid til at turen arrangeres for å utvide sesongen og tilbudet på reiselivsbedriften søknaden kommer fra. Rondaståk er et årlig arrangement. Dersom den omsøkte rideturen blir en suksess, er det trolig at det vil bli søkt om slike turer årlig framover.

En oppsummering av saker behandlet i villreinnemnda for Rondane og Sølknletten over siste tre-årsperiode viser at det i Rondane-området er svært mange søknader om mindre og isolert sett uproblematisk tiltak (<http://server.villrein.no/fokus/rn/>). Sumeffektene av mange små tiltak blir imidlertid store. For å ivareta villreinen i Rondane er det helt nødvendig at ulike forvaltningsmyndigheter tar disse sumeffektene på alvor, slik naturmangfoldlovas §10 setter krav om.

Nasjonalparkstyret har utarbeidet retningslinjer for organisert ferdsel i området Høvringen-Rondvassbu, som vil gi videre rammer for organisert ferdsel enn dagens forvaltningsplan. Det er uheldig dersom styret gjennom dispensasjonspraksis åpner opp for ytterligere organisert ferdsel, uten en helhetsvurdering gjennom revisjon av forvaltningsplanen.

FORSLAG TIL VEDTAK

I tillegg til den dokumentasjonen som er framkommet gjennom NINAs store forskningsprosjekt i Rondane-området, understreker fotråteutbruddet sommeren 2019 hvor sårbar villreinen i området er. For å ivareta villreinen i Rondane er det derfor helt nødvendig at ulike forvaltningsmyndigheter tar sumeffektene av mange små tiltak på alvor, slik naturmangfoldlovas §10 setter krav om.

Nasjonalparkstyret har utarbeidet retningslinjer for organisert ferdsel i området Høvringen-Rondvassbu, som vil gi videre rammer for organisert ferdsel enn dagens forvaltningsplan. Det er uheldig dersom styret gjennom dispensasjonspraksis åpner opp for ytterligere organisert ferdsel, uten en helhetsvurdering gjennom revisjon av forvaltningsplanen.

De to første etappene av turen vil gå gjennom områder villreinen har benyttet de siste årene i den perioden turen er planlagt. Turen er planlagt i midten av juni, et tidspunkt hvor kalvene fortsatt er forholdsvis små, og forstyrrelser uønsket.

Villreinnemnda vil derfor *sterkt frarå* at dispensasjon innvilges som omsøkt. Dersom nasjonalparkstyret likevel finner å innvilge dispensasjon, vil villreinnemnda vurdere å påklage vedtaket.

STYRETS BEHANDLING

Turen er planlagt gjennom noen av de mest uberørte og sårbare områdene i Rondane Nord. Det vil være uheldig å få en trafikkøkning i disse områdene. Nemnda har registrert en økning i organiserte turer inn i villreinområdene den siste perioden, og mener denne utviklingen nå må styres samla sett.

VEDTAK

I tillegg til den dokumentasjonen som er framkommet gjennom NINAs store forskningsprosjekt i Rondane-området, understreker fotråteutbruddet sommeren 2019 hvor sårbar villreinen i området er. For å ivareta villreinen i Rondane er det derfor helt nødvendig at ulike forvaltningsmyndigheter tar sumeffektene av mange små tiltak på alvor, slik naturmangfoldlovas §10 setter krav om.

Nasjonalparkstyret har utarbeidet retningslinjer for organisert ferdsel i området Høvringen-Rondvassbu, som vil gi videre rammer for organisert ferdsel enn dagens forvaltningsplan. Det er uheldig dersom styret gjennom dispensasjonspraksis åpner opp for ytterligere organisert ferdsel, uten en helhetsvurdering gjennom revisjon av forvaltningsplanen.

De to første etappene av turen vil gå gjennom områder villreinen har benyttet de siste årene i den perioden turen er planlagt. Turen er planlagt i midten av juni, et tidspunkt hvor kalvene fortsatt er forholdsvis små, og forstyrrelser uønsket.

Villreinnemnda vil derfor *sterkt frarå* at dispensasjon innvilges som omsøkt. Dersom nasjonalparkstyret likevel finner å innvilge dispensasjon, vil villreinnemnda vurdere å påklage vedtaket.

VILLREINUTVALGET FOR RONDANE NORD

Dombås, 13.02.20

Rondane-Dovre Nasjonalparkstyre
v/Fylkesmannen Innlandet
fminpost@fylkesmannen.no

Søknad om organisert ridning - Uttale fra Villreinutvalget Rondane Nord

Rondane Nord Villreinutvalg har på møte 10.02.20 behandlet søknad fra Hjerkin fjellstue til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 15.-18. juni 2020. Følgende uttale ble vedtatt fra villreinutvalget:

I tillegg til den dokumentasjonen som er framkommet gjennom NINAs store forskningsprosjekt i Rondane-området, understreker fotrøteutbruddet sommeren 2019 hvor sårbar villreinen i området er. For å ivareta villreinen i Rondane er det derfor helt nødvendig at ulike forvaltningsmyndigheter tar sumeffektene av mange små tiltak på alvor, slik naturmangfoldlovas §10 setter krav om.

Nasjonalparkstyret har utarbeidet retningslinjer for organisert ferdse i området Høvringen-Rondvassbu, som vil gi videre rammer for organisert ferdse enn dagens forvaltningsplan. Det er uheldig dersom styret gjennom dispensasjonspraksis åpner opp for ytterligere organisert ferdse, uten en helhetsvurdering gjennom revisjon av forvaltningsplanen.

De to første etappene av turen vil gå gjennom områder villreinen har benyttet de siste årene i den perioden turen er planlagt. Turen er planlagt i midten av juni, et tidspunkt hvor kalvene fortsatt er forholdsvis små, og forstyrrelser uønsket.

Om DNT sine sommermerkede fotruter skal gi klarsignal for alle sommer arrangement og organiserte aktiviteter, vil dette medføre at man må ta hele fotrutenettet opp til revisjon, da andre aktiviteter langs disse stiene ikke var med i beslutningsgrunnlaget da de ble godkjent.

Villreinutvalget støtter Villreinemnda sin uttalelse og vil derfor sterkt fraråde at dispensasjon innvilges som omsøkt. Dersom nasjonalparkstyret likevel finner å innvilge dispensasjon, vil villreinutvalget sammen med villreinemnda vurdere å påklage vedtaket.

Med hilsen

(s)

Per Erik Sannes

Sekr

Arkivsaksnummer: 2019/15202-13

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 06.02.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	11/2020	17.03.2020

Sak- Frydalen LVO-søknad om tillatelse til ombygging gbnr 344/46 Nord-Fron kommune - Erland Killi

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 17.mars 2020 gjort følgende vedtak:

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre avslår søknad om ombygging på fritdsbolig på gbnr 344/46 i Nord-Fron kommune. Avslaget er begrunnet med at omsøkt ombygging ikke er i tråd med verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav d som sier at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ombygging i tråd med forvaltningsplanen. Omsøkt tiltak er ikke i tråd med forvaltningsplanen.

Presedensvurdering og tidligere forvaltningspraksis støtter også et avslag.

I medhold av verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav d gis det tillatelse til oppføring av en platting på bakken. Følgende vilkår gjelder:

- Plattingen skal ligge på bakken og gå ut fra én vegg
- Plattingens areal skal begrense seg til 14 m²
- Avfall og overskytende bygningsmaterialer skal bringes ut fra området og avhendes i henhold til avfallsregelverket
- Statens naturoppsyn (SNO) kan utføre kontroll i henhold til vilkårene i tillatelsen.
- Tiltaket skal ferdigstilles senest 3 år etter vedtaksdato. Senest 4 uker etter tiltaket er gjennomført skal det sendes bilder av bygningens fasader (alle 4) til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, fminpost@fylkesmannen.no

Vedtaket er gjort i forhold til verneforskrift og naturmangfoldloven. Andre tillatelser som tiltaket krever, for eksempel fra grunneier eller kommune (plan- og bygningslov), må søker selv sørge for. Vedtaket er basert på opplysninger gitt i søknad. Dersom opplysningene i søknaden skulle vise seg å være uriktige, kan det medføre at vedtaket er ugyldig.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Søknad fra Erland Killi journalført 25.juli 2019 (vedlagt)
- Tilleggsopplysninger og presiseringer i epost journalført 28.august 2019 (vedlagt)
- Søknad oversendt til uttale Villreinnemda for Rondane og Sørnkletten og Oppland fylkeskommune datert 30.august 2019
- Ny oversendelse til uttale til Oppland fylkeskommune 24.oktober 2019
- Uttale fra Villreinnemda journalført 3.oktober 2019 (vedlagt)
- Uttale fra Innlandet fylkeskommune (tidligere Oppland fylkeskommune) datert 19.februar 2020 (vedlagt).

Saksopplysninger

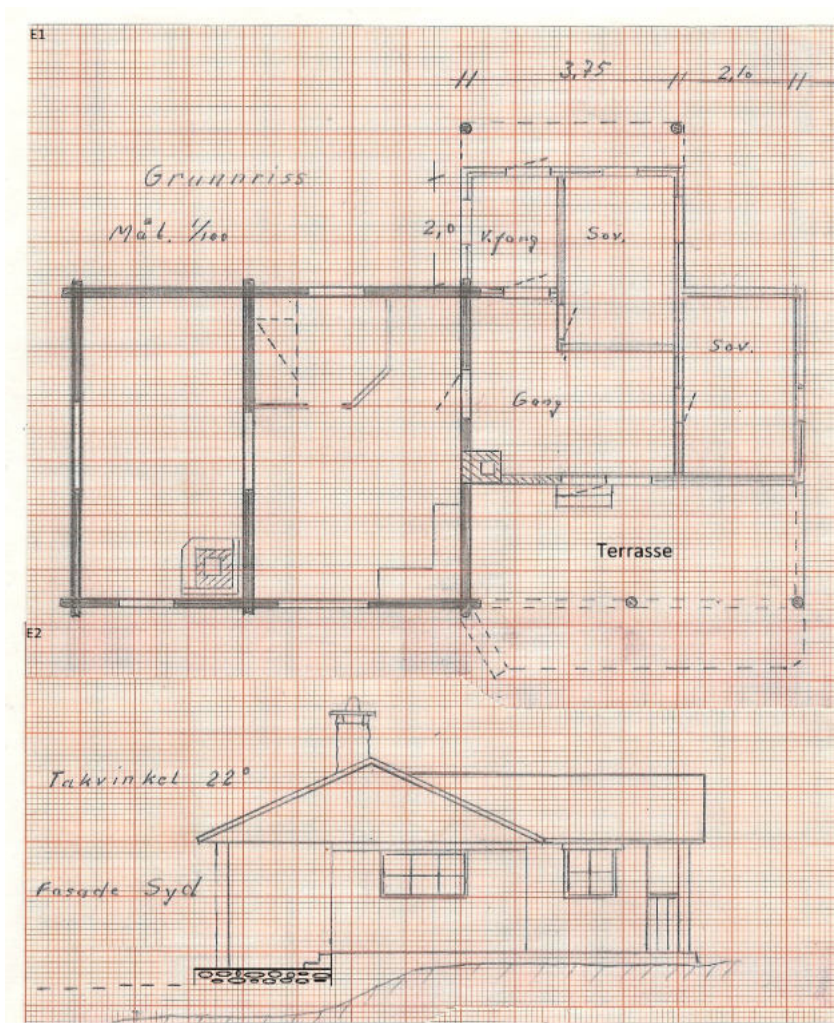
Tiltakshaver søker om å bygge om på sin fritidsbolig i Frydalen landskapsvernområde, ved at eksisterende veranda bygges inn og gjøres om til soverom. I tillegg viser tegninger vedlagt søknaden en ny terrasse. I telefonsamtale med søker opplyses det at den inntegnede terrassen i søknaden skal ligge på bakken som en plattning og er 14 m². Søker viser videre til veileder for "Grad av utnyttning Beregning- og måleregler", og mener at eksisterende veranda allerede er en del av bruksareal (BRA) pga understøttelsen. Eksisterende bruksareal (BRA) på fritidsboligen opplyses i søknaden (tilleggsopplysninger pr 28.august 2019) å være 101 m², og nytt BRA er da 0 m². Søker anser derfor at tiltaket er å forandre eksisterende bruksareal fra en overbygget veranda til to nye soverom uten at BRA øker.

Det opplyses videre i søknaden at den nye fasaden skal oppføres med "stav og laft" og males i farger som resten av hytten. Takmaterialer skal være torv slik som i dag. Det er ikke opplyst at tiltaket medfører endringer i mønehøyde.

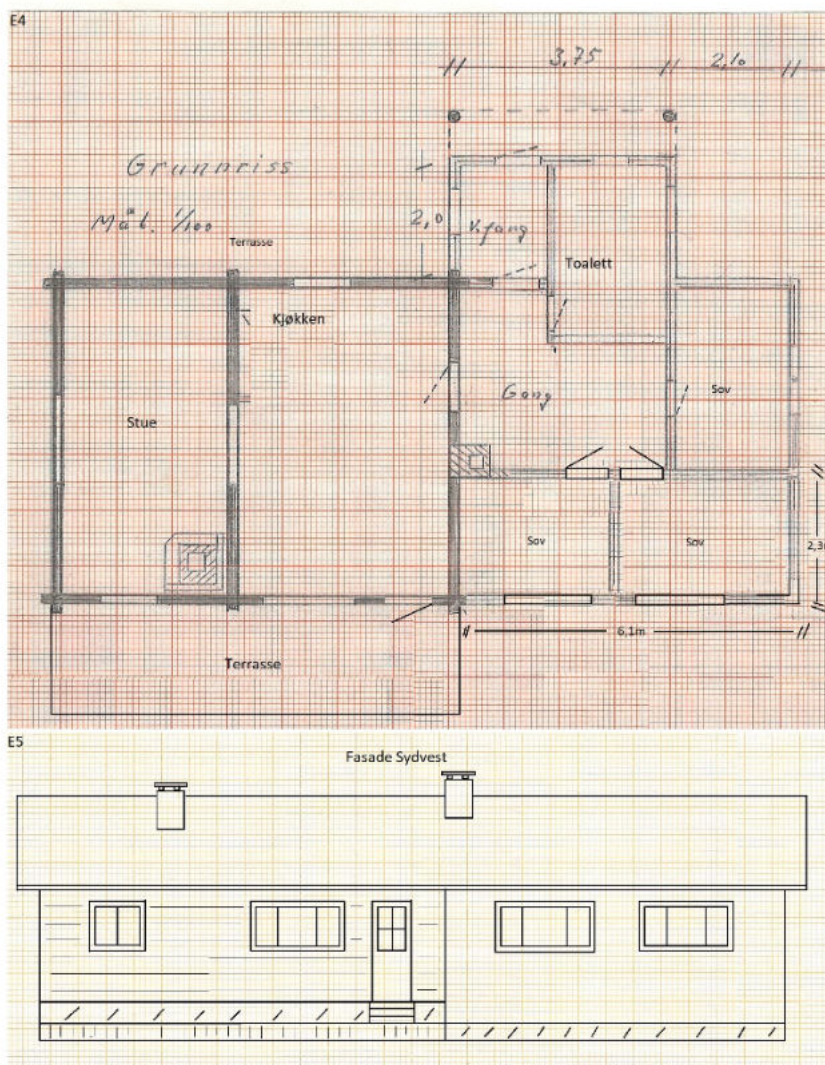
Terrenginngrep opplyses å være en ny grunnmur, da den eksisterende steinmuren ikke lengre er brukbar og er i ferd med å skli ut. Grunnmuren opplyses å også støtte taket. Ingen terrenginngrep utover dette.

Bilder som viser eksisterende hytte. Overbyggt veranda i bilde til venstre søkes om å ombygges til soverom.

Tegning som viser romfunksjoner i fritidsboligen slik det er i dag.

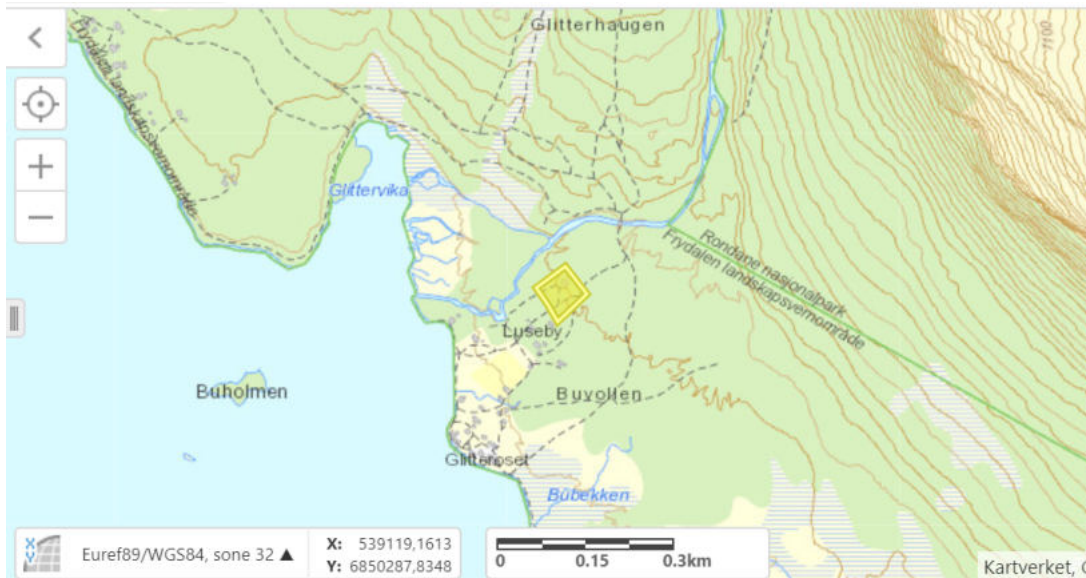
Tegning som viser omsøkte ombygging fra veranda til 2 soverom, samt terrasse/platting.

Saken har blitt sendt til uttale til Oppland fylkeskommune (nå: Innlandet fylkeskommune) og Villreinnemda for Rondane og Sølnekletten.

Villreinnemda behandlet saken i møte den 19. september 2019. Villreinnemda peker på at det omsøkte tiltaket er såpass begrensa at det *isolert sett* vil ha en ubetydelig negativ effekt for villreinens arealbruk. Men de viser til Sivilombudsmannens uttale av 13.03.2018, om at skadevirkningene av et tiltak ikke kan vurderes isolert og kun fra et nåtidsperspektiv (jfr. §10 i naturmangfoldlova om samla belastning). Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemda frarår derfor at dispensasjon innvilges. (jf. vedlegg)

Innlandet fylkeskommune viser t til at området der fritidsboligen ligger er innenfor Villreinsonen, sone 1 i Regional plan for Rondane og Sølnekletten og at dette betyr at området er spesielt viktig for villreinen. Fylkeskommunen peker på at selv om en enkelt sak i seg selv mest sannsynlig ikke vil gi store konsekvenser for villreinens leveområde, kan konsekvensene bli store dersom flere saker innvilges. Fylkeskommunen konkluderer med at deres vurdering er at dispensasjon i denne saken ikke kan innvilges og begrunner dette med

føringer gitt i *Regional plan for Rondane og Sølnekletten*. Fylkeskommunen viser til at i dette tilfellet vil overnattingskapasiteten øke noe. Det vurderes at det er viktig å ikke bidra til presedens i denne typen saker og føre-varprinsippet står sterkt. (jf vedlegg)

Gul firkant viser eiendommens beliggenhet ved Furusjøen i Frydalen landskapsvernområde

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Utvidelsen av Rondane nasjonalpark og opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde ble vedtatt i kongelig resolusjon 24. oktober 2003. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Vernebestemmelsene § 3 punkt 1.1 fastslår at området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av

forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som veibygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

I medhold av § 3 punkt 1.3 bokstav d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen sier at utfordringene knyttet til ombygginger og tilbygg er at disse tiltakene kan endre landskapets karakter og dermed verneverdier. Utvidelser av bygningsmassen kan også føre til økt bruk og ferdsel inn villreinens leveområde. Søknad om ombygginger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene.

Forutsetninger som må oppfylles for at den kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygginger er blant annet at:

- Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l.) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges

Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskaphensyn.

Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag. Generelt for hytteområder og fritidshus gjelder følgende:

- Oppsetting av flaggstenger, skinnende takrenner, store vindusflater har ikke tradisjon i området og skal derfor ikke tillates
- Inngjerding av fritidseiendommer skal ikke tillates.

Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles skal forvaltningsmyndighetene blant annet ta utgangspunkt i retningslinjer som er beskrevet i forvaltningsplanen side 43. Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/platting bør:

- Søkes lagt så nær bakkenivå som mulig
- Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal
- Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den anelgges som «platting»)
- Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- og kulturlandskapsormåder.

Forvaltningsplanens vedlegg 6 viser at gbnr 344/46 ligger i et område vist som «Fritidsbolig nærere enn 100 m fra varig verna vassdrag»

Forvaltningsplanens vedlegg 6. Gul pil viser eiendommen hvor tiltaket er omsøkt.

Fryvassdraget er et vassdrag varig vernet mot kraftutbygging. Det er innenfor en sone på om lag 100 m ikke tillatt å føre opp nye bygg/tilbygg i henhold til den gang kommunedelplan for Frydalen (jf. side 45 i forvaltningsplanen). I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor dette beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg:

- Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA)
- Arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter verneforskrift og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen må søknaden også vurderes etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 i (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforingelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmf. § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene.

Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling. Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.

Vurdering

Ombygginger og tilbygg kan etter verneforskriften tillates etter søknad. I landskapsvernområdene skal dette skje i tråd med forvaltningsplanen. Der juridisk bindende bestemmelser i verneforskriften viser direkte til forvaltningsplanen vil dette som regel innebære at forvaltningsplanens bestemmelser er bindende for tiltaket. Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene.

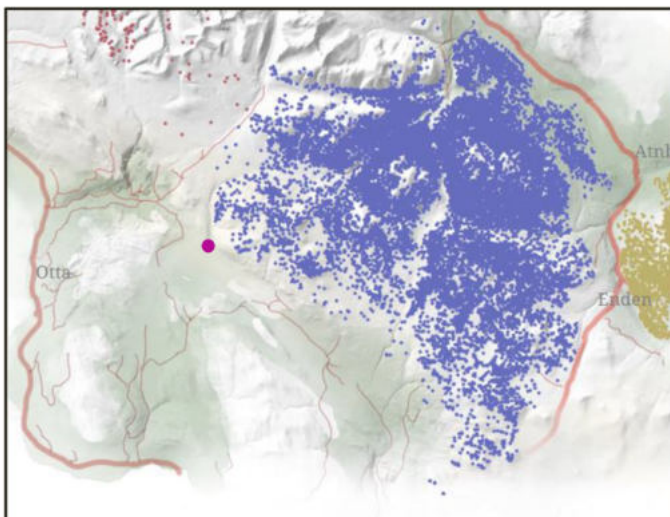
Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8).

I henhold til InnlandsGIS viser eiendomsdata at det på eiendommen gbnr 344/46 har 2 bygninger, InnlandsGIS oppgir ingen areal på bygningene. Søker opplyser at eksisterende fritidsbolig har et bruksareal (BRA) på 101 m². I tillegg er det et uthus på tomten hvor arealet ikke er oppgitt. Til sammen overstiger det eksisterende totale arealet det som er tillatt utenfor denne vassdragsnære sonen (70 m²). Den omsøkte ombyggingen medfører et uendret totalt bruksareal på eiendommen men endrede funksjoner av arealet – fra åpent overbygd areal (veranda) til 2 soverom. I dag har fritidsboligen 2 soverom og tegningene viser at omsøkte tiltak vil medføre økt areal til soveroms funksjon og antall soverom øker fra 2 til 3.

I Frydalen landskapsvernområde har forvaltningsmyndigheten tidligere tillatt oppføring av både frittstående uthus og tilbygg knyttet til behov for vedplass og toalettfunksjon. Dette følger av forvaltningsplanen for området som sier at det i enkelte tilfeller kan gis dispensasjon til ombygninger og tilbygg som er forankret i konkrete behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse. Det står videre i forvaltningsplanen at «*Normalt vil det kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag*».

Søker har i sin søknad vist til at behovet for ombygging skyldes ønske om flere soverom. Dette er imidlertid ikke et av de konkrete behovene som er fastsatt i forvaltningsplanen. Utover de estetiske og kulturhistoriske hensyn har tiltak knyttet til fritidsboliger også blitt vurdert ut fra den effekten tiltaket kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villreinen. I den sammenhengen har søknader som er forankret i et behov for flere soveplasser blitt behandlet strengt. Tidligere forvaltningspraksis i bl.a i Frydalen landskapsvernområde viser dette (jf sak 2016/8020, sak 2016/4865 og sak 2014/4823), og underbygger praktiseringen av retningslinjene i forvaltningsplanen. Figuren under viser fritidsboligens plassering og GPS-merka simlers bruk av nærliggende områder.

Figur 5 GPS-plott mars 2009-april 2018 Kilde: NINA (<http://server.villrein.no/fokus/rn/>)
Hyttas plassering er vist med lilla prikk

Figur hentet fra villreinnemdas uttale

Når det gjelder presedensvirkninger skal disse vurderes etter hvor sannsynlig det er at det kan komme flere søknader om lignende tiltak og konsekvensen av at det blir gitt tillatelse til lignende tiltak.

I verneområdene i Rondane er det 661 bygninger og 42 prosent av bygningene ligger i Frydalen landskapsvernområde. Av disse bygningene er 89 fritidsbygg. Sannsynligheten for at flere kan søke om tillatelse til ombygninger av fritidsbolig for å øke antall soverom vurderes derfor å være stor. En eventuell tillatelse i denne saken vil således skape en uheldig presedens hvor den samlede belastningen på ferdsel i villreinsens leveområder vil kunne øke og gi negative konsekvenser for villreinen. Nasjonalparkforvalter kan heller ikke se at det foreligger spesielle forhold i denne saken som skiller seg fra andre tilsvarende eller lignende tiltak, og heller ikke spesielle behov for ombygging som skiller seg fra alminnelige behov for overnatting. Fritidsboligen har etter de opplysninger som er gitt et bruksareal på 100 m² som i dette området er et romslig bruksareal, jf at det er en grense på totalt BRA utenfor den vassdragsnære sonen på 70 m² ihht forvaltningsplanen.

Både Innlandet fylkeskommune og Villreinnemda for Rondane-Sølnkletten frarår at det gis dispensasjon til omsøkt tiltak, med begrunnelse i at det kan skape en uheldig presedens som igjen kan føre til økt ferdsel inn i villreinsens leveområder. Dette støtter vurderingen av at omsøkt tiltak bør avslås.

Med bakgrunn i at omsøkte ombygging ikke faller inn under det konkrete behovet som forvaltningsplanen viser til, tidligere praksis, samt faren for uheldig presedens, vil nasjonalparkforvalter tilrå at søknad om ombygging fra veranda til soverom avslås. Det blir også lagt vekt på at en «bit for bit» endring av ombygginger til det formål som omsøkt vil kunne medføre en økt samlet belastning på villreinsens leveområde.

Når det gjelder den omsøkte plattingen legges denne på bakken og bygges ut fra en vegg. Plattingen på 14 m² utgjør ikke mer enn 1/3 av arealet på fritidsboligen og er innenfor forvaltningsplanens retningslinjer. Tiltaket som gjelder platting er begrenset og er vurdert å ikke ville påvirke verneverdiene i nevneverdig grad ut fra den kunnskapen en har om området pr i dag, jf. naturmangfoldloven § 8. Det foretas derfor ingen vurdering av §§ 9 til 12.

Konklusjon

Etter en samlet vurdering der forvaltningsplan, forvaltningspraksis og presedens er vurdert tilrår nasjonalparkforvalter at søknad om ombygging av veranda til soverom avslås.

Videre tilrås det at det gis tillatelse med vilkår til oppføring av platting som omsøkt.

Søknad om tillatelse til tiltak uten ansvarsrett

etter plan- og bygningsloven (pbl) § 20-4 og SAK kap. 3

Opplysninger gitt i søknaden eller vedlegg til søknaden vil bli registrert i matrikkelen.

Søkes det om dispensasjon fra plan- og bygningsloven, forskrift eller arealplan?	☐ Ja	☒ Nei
Er det behov for tillatelse/samtykke/uttalelse fra annen myndighet?	☒ Ja	☐ Nei
Hvis ja, så oppfylles ikke vilkårene for 3 ukers saksbehandling, jf. pbl § 21-7 tredje ledd		
Nabovarsling, jf. pbl 21-3, skal være gjennomført før søknaden sendes kommunen. (Blankett 5154, 5155, 5156).		
Foreligger det merknader fra naboer eller gjenboere?	☐ Ja	☒ Nei

Søknaden gjelder										
Eiendom/ byggested	Gnr.	Bnr.	Festenr.	Seksjonsnr.	Bygningsnr.	Bolignr.	Kommune			
	344	46					Nord-Fron			
	Adresse				Postnr.	Poststed				
	Luseby 52				2642	Kvam				
Tiltakets art	Mindre tiltak til bebygd eiendom, pbl § 20-4 og SAK kap. 3									
	☐	Tilbygg < 50 m ²		☐	Frittliggende bygning (ikke boligformål) < 70 m ²		☐	Skilt/reklame (SAK10 § 3-1 d)		
	☐	Driftsbygning i landbruket med samlet bruksareal (BRA) mindre enn 1000 m ² , jf. pbl § 20-4 bokstav b) og SAK10 § 3-2								
	☐	Midlertidig bygning/konstruksjon/anlegg (som ikke skal plasseres for lengre tidsrom enn 2 år)								
☐	Bruksendring fra tilleggsdel til hoveddel eller omvendt innenfor en bruksenhet									
☐	Riving av tiltak som nevnt i SAK10 § 3-1									
☐	Oppretting/endring av matrikkelenhet		☐	Grunn-eiendom	☐	Anleggs-eiendom	☐	Festegrunn over 10 år	☐	Arealoverføring
☒	Annet:		Innbygging av overbygd terrasse og fasade endring							
	Planlagt bruk/formål		Beskriv							
			2 nye soverom og ny terrasse							

Arealdisponering							
Planstatus mv.	Sett kryss for gjeldende plan						
	☒	Arealdel av kommuneplan		☐	Reguleringsplan		☐
	Navn på plan						
	Nord-Fron - Kommuneplanens arealdel						
Areal	BYA eksisterende	BYA nytt	Sum BYA	BRA eksisterende	BRA nytt	Sum BRA	Tomteareal
	101	26	127	88	13	101	4 mål
Grad av utnyttning	Vis beregning av grad av utnyttning. Veiledning finnes på www.dlbk.no eller kontakt kommunen						

Plassering			
Plassering av tiltaket	Kan høyspent kraftlinje være i konflikt med tiltaket?	☐ Ja	☒ Nei
	Hvis ja, må avklaring med berørt rettighetshaver være dokumentert	Vedlegg nr. Q -	
Plassering av tiltaket	Kan vann- og avløpsledninger være i konflikt med tiltaket?	☐ Ja	☒ Nei
	Hvis ja, må avklaring med berørt rettighetshaver være dokumentert	Vedlegg nr. Q -	
Avstand	Minste avstand til nabogrense	40	m
	Minste avstand til annen bygning	62	m
	Minste avstand til midten av vei		m
Dette skal vises på situasjonsplanen			

Krav til byggegrunn (pbl § 28-1)	
Flom (TEK17 § 7-2)	Skal byggetaket plasseres i flomutsatt område? ☒ Nei ☐ Ja
Skred (TEK17 § 7-3)	Skal byggetaket plasseres i skredutsatt område? ☒ Nei ☐ Ja
Andre natur- og miljøforhold (pbl § 28-1)	Foreligger det vesentlig ulempe som følge av natur- og miljøforhold? ☒ Nei ☐ Ja Dersom ja, beskriv kompensierende tiltak i vedlegg

Tilknytning til veg og ledningsnett	
Adkomst vegloven §§ 40-43 pbl § 27-4	Gir tiltaket ny/endret adkomst ☐ Ja ☒ Nei
	Tomta har adkomst til følgende veg som er opparbeidet og åpen for alminnelig ferdsel: ☐ Riksveg/fylkesveg Er avkjøringstillatelse gitt? ☐ Ja ☐ Nei ☐ Kommunal veg Er avkjøringstillatelse gitt? ☐ Ja ☐ Nei ☐ Privat veg Er vegrett sikret ved tinglyst erklæring? ☐ Ja ☐ Nei
Overvann	Takvann/overvann føres til: ☐ Avløpssystem ☒ Terreng

Feltene "Vannforsyning" og "Avløp" skal kun fylles ut for driftsbygning i landbruket, midlertidige tiltak eller oppretting av matrikkelenhet.

Vannforsyning pbl §§ 27-1, 27-3	Tilknytning i forhold til tomta ☐ Offentlig vannverk ☐ Privat vannverk* ☐ Annen privat vannforsyning, innlagt vann* ☐ Annen privat vannforsyning, ikke innlagt vann* Dersom vanntilførsel forutsetter tilknytning til annen privat ledning eller krysser annens grunn, foreligger rettighet ved tinglyst erklæring? ☐ Ja ☐ Nei
	* Beskriv Ikke innlagt vann
	Vedlegg nr. Q -
Avløp pbl §§ 27-2, 27-3	Tilknytning i forhold til tomta ☐ Offentlig avløpsanlegg ☐ Privat avløpsanlegg Skal det installeres vannklosett? ☐ Ja ☒ Nei Foreligger utslippstillatelse? ☐ Ja ☒ Nei Dersom avløpsanlegg forutsetter tilknytning til annen privat ledning eller krysser annens grunn, foreligger rettighet ved tinglyst erklæring? ☐ Ja ☐ Nei
	Vedlegg nr. Q -

Vedlegg			
Beskrivelse av vedlegg	Gruppe	Nr. fra – til	Ikke relevant
Dispensasjonssøknader/innvilget dispensasjon	B	-	☒
Kvittering for nabovarsel/Opplysninger gitt i nabovarsel/nabomerknader/kommentarer til nabomerknader	C	C1 – C1	☐
Situasjonsplan/avkjøringsplan	D	-	☒
Tegninger plan, snitt, fasade (eksisterende)	E	E1 – E3	☐
Tegninger plan, snitt, fasade (ny)	E	E4 – E6	☐
Uttalelse/vedtak fra annen myndighet SAK10 § 6-2 og pbl § 21-5	I	-	☒
Rekvisisjon av oppmålingsforretning	J	-	☒
Andre vedlegg	Q	-	☒

Erklæring og underskrift	
Tiltakshaver	
Tiltakshaver forplikter seg til å gjennomføre tiltaket iht. plan- og bygningsloven (pbl), byggt teknisk forskrift og gitt tillatelse.	
Navn Erland Killi	Telefon (dagtid) Mobiltelefon 91629750
Adresse Marmorvegen 11	Postnr. 2818 Poststed Gjøvik
Dato 22 Juli 2019	Underskrift E-post elkilli@hotmail.com
Gjentas med blokkbokstaver ERLAND KILLI	Eventuelt organisasjonsnr.

Fra: Erland Killi[elkilli@hotmail.com]
Dato: 25. aug 2019 22:35:12
Til: Postmottak Fylkesmannen i Innlandet
Tittel: Saksnr 2019/15202.

Hei!

Rettelse på søknad med saksnr 2019/15202.

Etter konsultasjon med Eirin Berge ønsker jeg å sende en rettelse på min byggsøknad,. I følge veidelederen for "Grad av utnytting Beregning- og måleregler", så mener jeg at min veranda allerede er en del av eksisterende BRA. (se figur 2-18 og 2-19)

Eksisterende BRA skal da rettes til 101, og BRA nytt til 0.

Slik jeg tolker veilederen, blir dette da ikke søknad om å bygge på, men å forandre eksisterende BRA fra en overbygget veranda til to nye soverom. Tegningene som allerede er sendt inn, forandres ikke.

Den nye fasaden blir oppført med "stav og laft" og malt i farger som resten av hytten.

Tak materialer er som vist på bildene torv.

Det blir intet annet terrenginngrep enn en ny grunnmur, da den eksisterende steinmuren ikke lengre er brukbar og er i ferd med å skli ut. Denne støtter også taket. (se bilder)

Legger ved bilder og eksisterende situasjonsplan med møne høyder.

Mvh Erland Killi

From: fmopebe@fylkesmannen.no <fmopebe@fylkesmannen.no>
Sent: Tuesday, August 6, 2019 12:42 PM
To: elkilli@hotmail.com <elkilli@hotmail.com>
Subject: Frydalen LVO -Vedrørende søknad om dispensasjon for bygging- Gbnr 344/46 i Nord-Fron kommune- Erland Killi

Hei,

Viser til søknad om bygningsendring og økning av bruksareal på fritidsbolig som ligger i Frydalen landskapsvernområde. Søknaden er journalført hos oss den 25.7.2019. I søknaden opplyser du at eksisterende bruksareal er 88 m2 og at nytt bruksareal er 13 m2.

I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane - som inkluderer Frydalen LVO - sier retningslinjene at det totale bruksarealet for bygningene på en eiendom ikke skal overstige 70 m2. Disse retningslinjene har vi praktisert strengt, og gitt flere avslag på søknader som overstiger dette arealet. Ettersom du opplyser at arealet på 344/46 allerede er mer enn dette, vil jeg gjøre deg oppmerksom på dette.

Hvis du likevel ønsker søknaden din behandlet trenger vi følgende informasjon om tiltaket (vi etterspør dette i alle byggesaker). Har du allerede opplyst om noe av det som står i punktene under i søknaden trenger du ikke å sende det på nytt. Vi ber om at du sender tilleggsinformasjon til følgende epostadresse fminpost@fylkesmannen.no og merker oversendelsen med saksnr 2019/15202.

- Situasjonsplan som viser omrisset og plassering av omsøkt tiltak.

- Tegninger som viser romløsning/funksjon
- Ytre mål oppgis både på eksisterende bygning og tilbygg/ombygging
- Er det tilbygg/ombygging må tegningen tydelig vise hva som er nytt –og nye og eksisterende romfunksjoner må oppgis
- Bebygd areal (BYA) og bruksareal (BRA) må oppgis –se veileder «Grad av utnytting» på www.dibk.no for definisjon av begrep. BRA = måles fra innside vegg. Åpent overbygd areal kan også inngå i BRA
- Terrenginngrep, ev hvor store (terrengsnitt) – dersom det er terrenginngrep under 0,5 m behøver ikke dette vises på terrengsnitt, men omtales
- Nye fasader (alle 4 skal vises) med viste eller oppgitte farger og materialbruk
- Takmaterialer - oppgis
- Mønehøyde fra topp grunnmur og høyde på ev grunnmur, ev mønehøyde fra eksisterende terrengkote
- Bilde av bygning slik det ser ut i dag

Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyret har vakanse i en stilling og har stor arbeidsmengde. Det vil derfor ta tid før du får et svar, da nye saker må vente en tid.

Byggesaker skal behandles i nasjonalparkstyret og sekretariatet skal forberede saken. I våre retningslinjer er det gitt at vi skal samrå oss med fylkeskommunen i alle byggesaker, så saken må oversendes Oppland fylkeskommune for uttale. Deretter vil saken forberedes av sekretariatet for behandling i nasjonalparkstyret. Alle byggesaker skal behandles i nasjonalparkstyre, og høsten 2019 er det møte den 11. oktober og 13. desember. Vi kan derfor tidligst behandle søknaden i oktobermøtet, litt avhengig av når vi mottar den informasjonen og uttalelsene vi trenger.

Med vennlig hilsen

Eirin Berge

Nasjonalparkforvalter Rondane-Dovre nasjonalpark

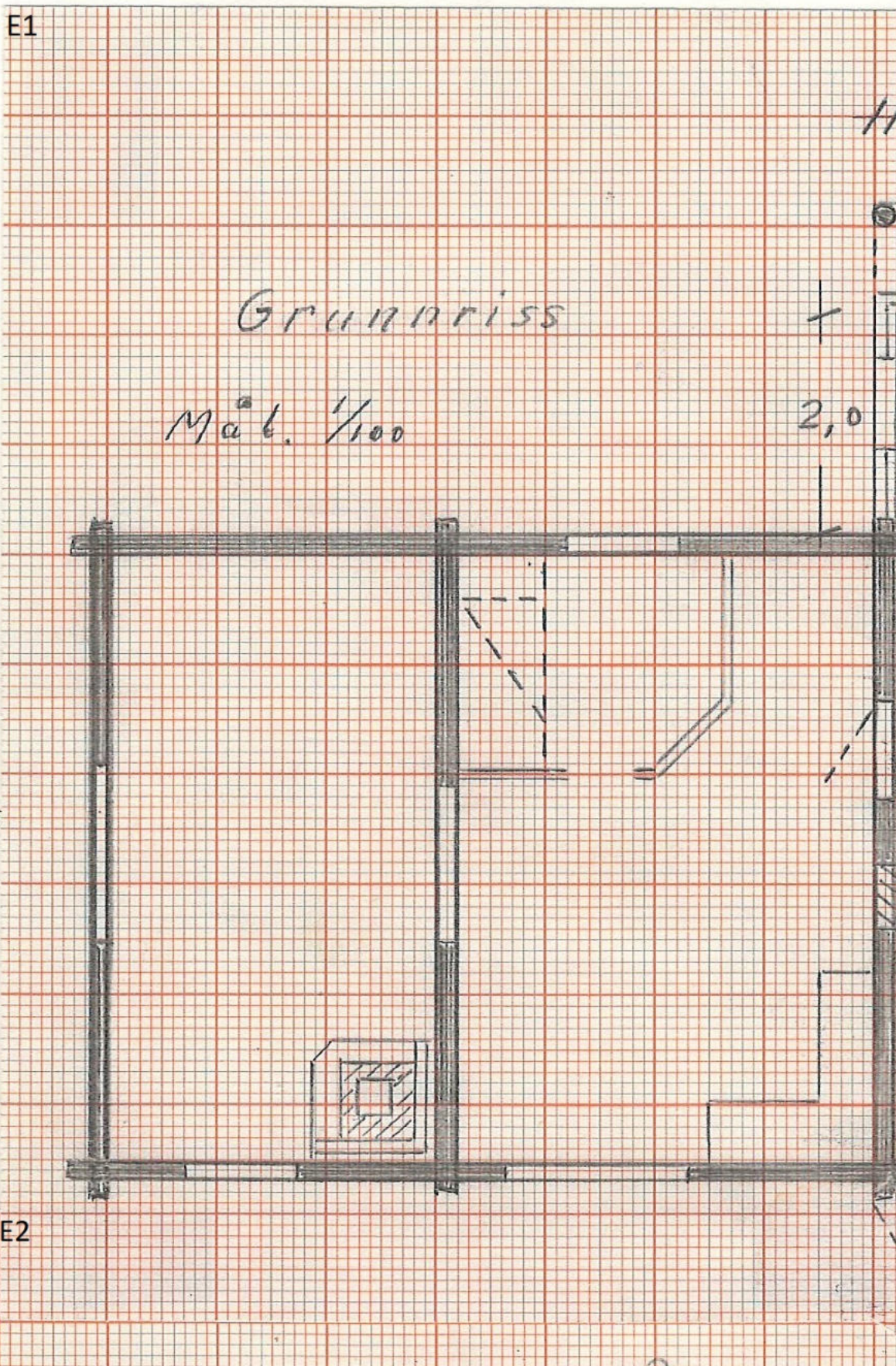
Tlf: 61 26 62 09 – Mobil 915 38 046

Postadresse: Postboks 987, 2604 Lillehammer

Epost: fmopebe@fylkesmannen.no

Internett: www.fylkesmannen.no/oppland

BUMO

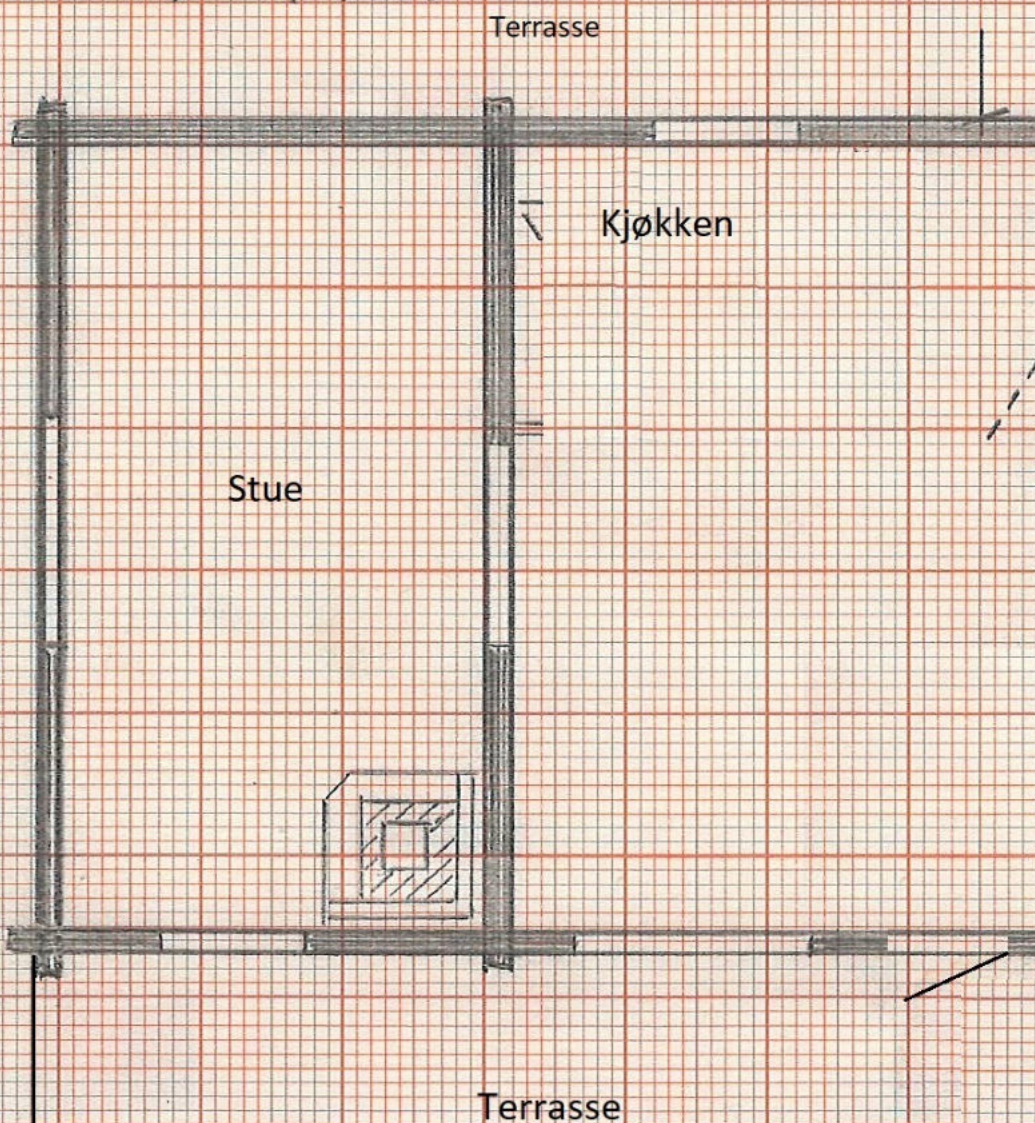
BUMO

E4

GRUNDRISS

Måb. 1/100

2,0

Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten

PROTOKOLL FRA MØTE 3/2019

Norsk Villreinsenter nord, 19.09.2019

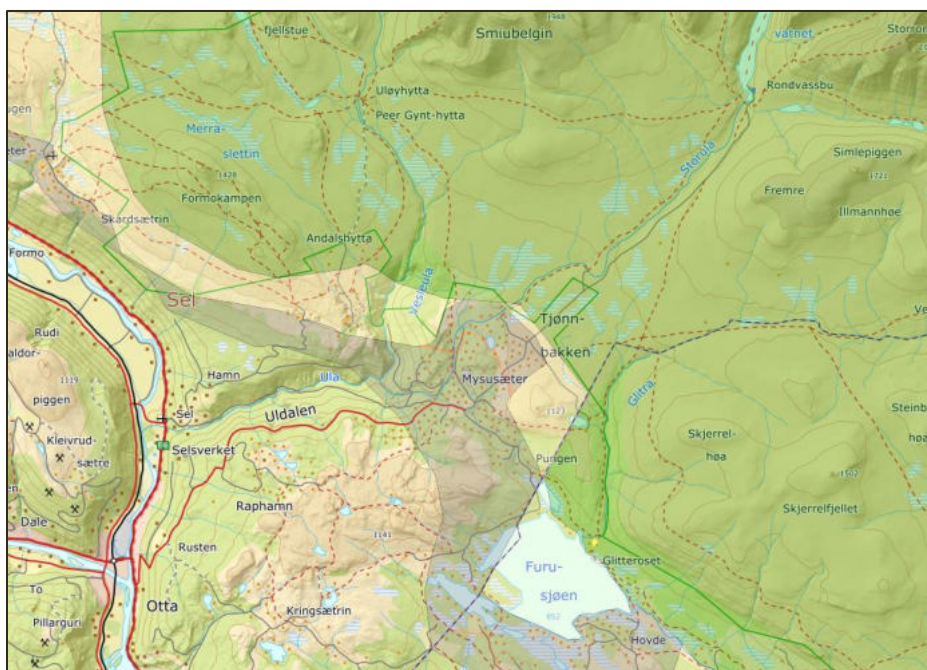
2019/51 RONDANE NP –OMGJØRING AV OVERBYGD VERANDA TIL SOVEROM

SAKSOPPLYSNINGER

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har mottatt søknad om omgjøring av overbygde veranda. Eksisterende BRA (inkludert den overbygde verandaen) er på 101 m². Det er uklart hvor stor selve hytta er, men den har i dag to soverom. Ut fra medsendte tegninger ser det ut til at antall soverom skal økes fra to til tre.

Forholdet til Regional plan for Rondane-Sølnekletten

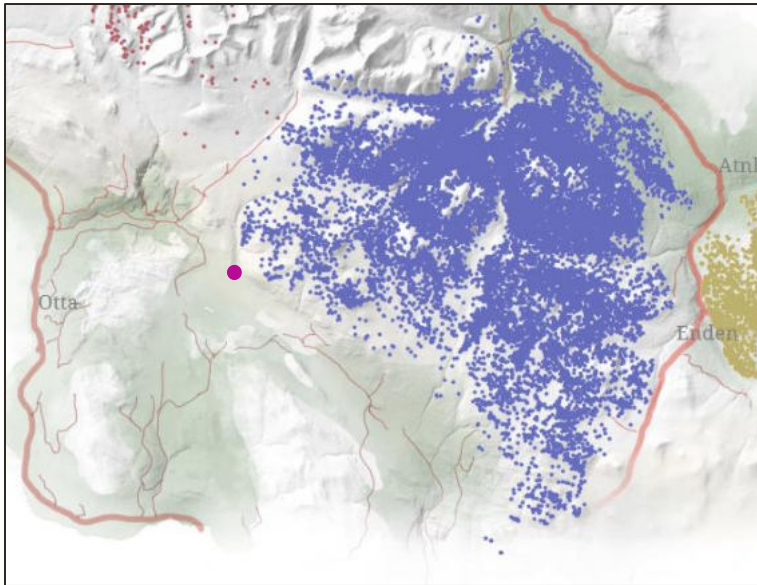
Fritidsboligen ligger i utkanten av Sone 1 – Nasjonalt villreinområde i Regionalplanen for Rondane Sølnekletten, som er definert som spesielt viktige områder for villrein. I denne sonen skal det ikke etableres ny fritidsbebyggelse, men tilbygg, uthus og annekks kan vurderes på eksisterende, godkjente bebygde fritidseiendommer utenfor regulerte felt.

Figur 4 Hyttas plassering er vist med gul markering

Villreinsens arealbruk

Hytta ligger inn mot villreinsens leveområder, men det er en bratt side opp mot leveområdene fra hytta.

Figur 5 GPS-plott mars 2009-april 2018 Kilde: NINA (<http://server.villrein.no/fokus/rn/>)
Hyttas plassering er vist med lilla prikk

VURDERING

Ombygging av overbygd terrasse vil teknisk sett ikke øke bruttoarealet, men beboelsesarealet vil øke, bl.a. med et soverom ekstra.

Villreinnemnda mottar årlig flere søknader om økning av boarealet for hytter i nasjonalt villreinområde, enten som tilbygg eller som riving av eksisterende bygg og oppsett av nytt bygg. Villreinnemnda har i disse sakene hatt en konsekvent praksis innenfor nasjonalt villreinområde ved å akseptere riving av eksisterende bygninger og oppsetting av nye, gitt at bruksformålet og arealet/antall sengeplasser ikke endres. Dersom det åpnes for utvidelser utover dagens nivå vil en få en kontinuerlig diskusjon om hvor grensa skal gå for utvidelser av boarealet; Ved 5 m², ved 10 m², ved 15 m²?

Utvidelser av enkelthytter vil, isolert sett, vanligvis ha små konsekvenser for villreinen og dens leveområder. I nasjonalt villreinområde i Rondane alene (bufferzoner og utviklingszoner *ikke* medtatt), er det imidlertid registrert 1200 fritidsboliger, seterhus og koier. Det som tillates i ett område vil ha presedensvirkning for hele regionalplanområdet. Selv såpass begrensa utvidelser som 15 m² vil potensielt kunne bety 18.000 m² utvidelser av boareal for fritidshus, når en ser hele området under ett. **Dette tilsvarer 150 nye fritidshus på 120 m².** En slik utvidelse ville neppe blitt akseptert i det nasjonale villreinområdet, dersom det var snakk om nye hytter.

Villreinnemnda viser her til Sivilombudsmannens uttale (mars 2018) til behandlingen av en dispensasjonssak for bygging av hytte i randområdet til regional plan for Nordfjella med Raudafjell 2014-2025 (<https://www.sivilombudsmannen.no/uttalelser/dispensasjon-til-oppforing-av-hytte-i-randomradet-for-villrein/>). Sivilombudsmannen drøfter her betydningen av enkeltsaker i forhold til presedens og samla belastning (Nml §10):

«Det gir likevel grunn til en merknad når Fylkesmannen tidligere i redegjørelsen har vist til at «denne ene hytta aleine» ikke vil forringe villreinens leveområde. Også Fylkesmannens vedtak synes å bygge på et slikt premiss. I saker som denne, hvor naturmangfoldet er berørt, er det ikke tilstrekkelig å vurdere skadevirkningene isolert og kun ut fra et nåtidsperspektiv. Etter naturmangfoldloven § 10 skal «påvirkning av et økosystem ... vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for». Denne bestemmelsen skal blant annet forhindre en gradvis forvitring av leveområder hvor inngrepene gjerne finner sted «bit for bit, over tid, til den samlede belastningen er så stor at leveområder, arter eller genetisk mangfold kan gå tapt», jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 104.»

FORSLAG TIL VEDTAK

Det omsøkte tiltaket er såpass begrensa at det *isolert sett* vil ha en ubetydelig negativ effekt for villreinens arealbruk. Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten viser imidlertid til Sivilombudsmannens uttale av 13.03.2018, om at skadevirkningene av et tiltak ikke kan vurderes isolert og kun fra et nåtidsperspektiv (jfr. §10 i naturmangfoldlova om samla belastning).

De siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. En dispensasjon som omsøkt vil gi presedens for hele regionalplanområdet, med 1200 fritidsboliger, seterhus og koier i nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet.

Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda frarår derfor at dispensasjon innvilges.

STYRETS BEHANDLING

Det ble påpekt at bygningsmassen på eiendommen allerede var stor, og at gjeldende praksis burde følges.

VEDTAK

Det omsøkte tiltaket er såpass begrensa at det *isolert sett* vil ha en ubetydelig negativ effekt for villreinens arealbruk. Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten viser imidlertid til Sivilombudsmannens uttale av 13.03.2018, om at skadevirkningene av et tiltak ikke kan vurderes isolert og kun fra et nåtidsperspektiv (jfr. §10 i naturmangfoldlova om samla belastning).

De siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. En dispensasjon som omsøkt vil gi presedens for hele regionalplanområdet, med 1200 fritidsboliger, seterhus og koier i nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet.

Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda frarår derfor at dispensasjon innvilges.

2019/52 RONDANE NP – TILBYGG FRITIDSHUS

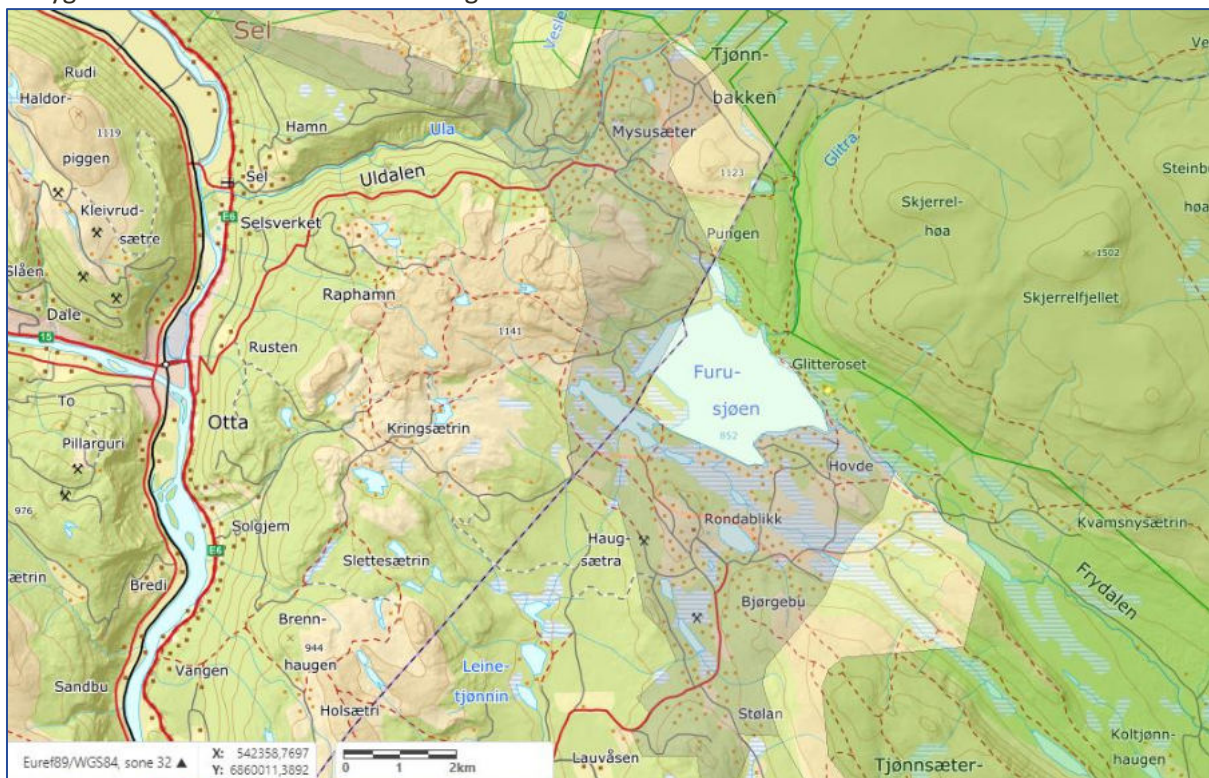
Denne saken er svært lik sak 2019/51 (hyttene ligger i samme området). Den er derfor gitt en forenkla framstilling.

SAKSOPPLYSNINGER

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har mottatt søknad om tilbygg på hytte. Eksisterende hytte er på 42,8 m² BRA. Hytta har to soverom. Det er i dag et uthus på eiendommen som er i dårlig stand (11,6 m² BRA), dvs. at eiendommen i dag har en bygningsmasse på ca. 54 m². Det søkes om et tilbygg på 12,7 m² BRA. Formålet med påbygget er å få et mer funksjonelt kjøkken og et enkelt toalettrom. Eksisterende kjøkken vil bli innlemmet som en del av gangpartiet.

Forholdet til Regional plan for Rondane-Sølnkletten

Fritidsboligen ligger i utkanten av Sone 1 – Nasjonalt villreinområde i Regionalplanen for Rondane Sølnkletten, som er definert som spesielt viktige områder for villrein. I denne sonen skal det ikke etableres ny fritidsbebyggelse, men tilbygg, uthus og annekks kan vurderes på eksisterende, godkjente bebygde fritidseiendommer utenfor regulerte felt.

Figur 6 Hyttas plassering er vist med gul markering

VURDERING

Søknaden skiller seg fra foregående søknad ved at det her ikke er planer om å øke overnattingskapasiteten. Påbygget vil imidlertid skje i forlengelsen av eksisterende hytte, og endring av innvendig bruk seinere vil ikke være søknadspliktig. Hadde det vært snakk om påbygg for et inngangsparti, ny utedo eller andre bygg der funksjonen ikke er så lett å endre, kunne saken fått en annen vurdering.

Vurderingen av saken og forslaget til vedtak blir derfor som for sak 2019/52.

FORSLAG TIL VEDTAK

Det omsøkte tiltaket er såpass begrensa at det *isolert sett* vil ha en ubetydelig negativ effekt for villreinens arealbruk. Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten viser imidlertid til Sivilombudsmannens uttale av 13.03.2018, om at skadevirkningene av et tiltak ikke kan vurderes isolert og kun fra et nåtidsperspektiv (jfr. §10 i naturmangfoldlova om samla belastning).

De siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. En dispensasjon som omsøkt vil gi presedens for hele regionalplanområdet, med 1200 fritidsboliger, seterhus og koier i nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet.

Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda frarår derfor at dispensasjon innvilges.

STYRETS BEHANDLING

Ingen merknader.

VEDTAK

Det omsøkte tiltaket er såpass begrensa at det *isolert sett* vil ha en ubetydelig negativ effekt for villreinens arealbruk. Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten viser imidlertid til Sivilombudsmannens uttale av 13.03.2018, om at skadevirkningene av et tiltak ikke kan vurderes isolert og kun fra et nåtidsperspektiv (jfr. §10 i naturmangfoldlova om samla belastning).

De siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. En dispensasjon som omsøkt vil gi presedens for hele regionalplanområdet, med 1200 fritidsboliger, seterhus og koier i nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet.

Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda frarår derfor at dispensasjon innvilges.

Innlandet

fylkeskommune

Samfunnsutvikling - Kommunal veiledning plan

FYLKESMANNEN I INNLANDET
Postboks 987

2604 LILLEHAMMER

Deres ref:

Vår ref:
2020/21022-3
Ingvill Helset

Dato:
19.02.2020

Sak til uttale - Frydalen landskapsvernområde - søknad om tilbygg til fritidsbolig gbnr 344/46

Det vises til oversendelse av Byggetiltak på fritidsbolig gbnr 344/46 Nord-Fron, ved grunneier Erland Killi.

Slik fylkeskommunen forstår saken, ønsker søker å bygge inn veranda og erstatte denne med to soverom. Samt endre noe av romfordelingen. Slik vil det gå fra to til tre soverom. Søknaden sier ingenting om antall overnattingsplasser. Eksisterende hytte er på 42,8 m² BRA. Hytta har to soverom. Det er i dag et uthus på eiendommen som er i dårlig stand (11,6 m² BRA), dvs. at eiendommen i dag har en bygningsmasse på ca. 54 m². Det søkes om et tilbygg på 12,7 m² BRA.

Hytta ligger i Frydalen landskapsvernområde, og i selve villreinsona ihht Regional plan for Rondane og Sølnekletten.

Vurdering ihht Regional plan for Rondane og Sølnekletten/ Villreinhensyn:

Tiltaket ligger innenfor *Villreinsonen*, sone 1 i Regional plan for Rondane og Sølnekletten.

Det betyr at området er spesielt viktig for villreinen. Her skal det ikke etableres ny fritidsbebyggelse. Utbygging eller tekniske inngrep som kan forringe nasjonalt villreinområde skal unngås. Økt aktivitet og bygging innenfor denne sonen kan påvirke villreinenes leve- og trekkmonster. Innenfor dette området skal det ikke bygges nytt, fortettes eller utvides utover det som ved den regionale planens vedtaksdato var fastsatt i kommuneplanen. Innenfor visse rammer kan utvidelse / oppgradering på den enkelte tomt godkjennes.

Fylkeskommunen mener hensynet til villrein og mulig presedensvirkning skal veie tungt i denne type saker. Dersom tiltak innen sone 1 tillates i en sak, kan dette følge til presedens for lignende saker. Selv om en enkelt sak i seg selv mest sannsynlig ikke vil gi store konsekvenser for villreinenes leveområde, kan konsekvensene bli store dersom flere saker innvilges.

Det er også viktig å legge til grunn «føre var-prinsippet» (Naturmangfoldslovens § 9) i saker hvor utfallet av innvilgelse er noe uklart. Dette prinsippet angir hvordan man skal håndtere manglende kunnskap og vitenskapelig usikkerhet. Det innebærer at man skal unngå vesentlig skade på naturen

Postadresse:
Postboks 4404
Bedriftssenteret
2325 Hamar

Besøksadresse:
Innlandet fylkeskommune
Parkgata 64
Hamar

Telefon: +47 62 00 08 80
E-post: post@innlandetfylke.no
Internett: www.innlandetfylke.no
Org.nr.: 920717152

og miljøet når man fattet beslutninger, og at manglende kunnskap ikke skal brukes som begrunnelse for å unnlate å treffe tiltak. *Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak (naturmangfoldloven).*

En økning av bruksarealet kan i utgangspunktet føre til økt bruk av eiendommen. I denne saken er det snakk om areal som bidrar til at overnattingskapasiteten øker. Dette vil igjen føre til at bruken av dette fjellområdet øker, noe som kan ha negative konsekvenser for villreinstammen. Det kan bli økt trafikk på vegnettet i området og økt ferdsel på stier sommerstid og i skiløyper vinterstid.

Ferdsel i fjellet er i stor grad styrt av tilrettelagte stier og skiløyper. I dette området er det et godt utbredt stinett som bidrar til å kanalisere ferdselen noe. Hensikt med kanalisering er å skjerme villreinen i så stor grad som mulig og styre hvor turgåere beveger seg. Dette gjelder særlig på vinteren, da det meste av ferdselen skjer langs preparerte skiløyper. Styring av ferdselen om sommeren er vanskeligere, da det er enklere å bevege seg til fots.

Økningen i ferdsel i området som sådan knyttet til økt bruksareal på én fritidsenhet er ikke stor når en ser dette i forhold til den totale bruken av området. Isolert sett har tiltaket begrenset innvirkning på villreinstammen.

Konklusjon

Fylkeskommunen vurderer i denne saken at dispensasjon *ikke* kan innvilges. Dette begrunnes med føringer gitt i *Regional plan for Rondane og Sølnekletten*. I dette tilfellet vil overnattingskapasiteten øke noe. Det vurderes at det er viktig å ikke bidra til presedens i denne typen saker og føre-var-prinsippet står sterkt.

Med vennlig hilsen

Kristin Ryen Reithaug
Seksjonssjef
Samfunnsutvikling

Ingvill Helset
Samfunnsplanlegger, plan
Samfunnsutvikling

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

ST 12/2020 Eventuelt